

รายงานการวิจัย
ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านเวียงหวาย
ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

จรรยา พนาวงค์
อุไรวรรณ แก้วคำมูล

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

2546

รายงานการวิจัย

ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านเวียงหวาย

ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

จรรยา พนาวงค์
อุไรวรรณ แก้วคำมูล

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

2546

คำนำ

ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านเวียงห้วยเลื่อมนี้เกิดขึ้นจากการที่ผู้จัดทำได้มีโอกาสร่วมงานกับทีมวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ชุมชนไทใหญ่ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยแห่งชาติ มีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่เรื่องราวต่าง ๆ ของชาวไทใหญ่ในอดีตที่ผ่านมาให้กับชุมชนได้ร่วมรับรู้และเป็นแนวทางสำหรับครู-อาจารย์ที่สนใจ เพื่อจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องราวของหมู่บ้าน เข้าสู่การทำหลักสูตรสถานศึกษา ในการร่วมการวิจัยครั้งนี้ นับเป็นโอกาสที่ดีที่ได้เรียนรู้ประสบการณ์การทำงานวิจัย การเข้าร่วมกับชุมชน เข้าใจชุมชนมากขึ้น ดังนั้นรายงานเล่มนี้ผู้จัดทำได้พยายามแทรกรูปภาพเท่าที่จะหาได้เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นผลงานเชิงประจักษ์

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้คงจะมีคุณประโยชน์ต่อชุมชนและการศึกษาขอขอบคุณความดีทั้งหมดให้แก่ผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำงานบดบังนี้ผู้จัดทำ

ผู้จัดทำ

จรรยา

พนาวงศ์

อุไรวรรณ

แก้วคำมูล

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากอาจารย์อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ หัวหน้าชุดโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ อาจารย์เรณู อรรฐาเมศร์ หัวหน้าโครงการประวัติศาสตร์ไทใหญ่ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์สถิตย์ อธิวรรณา อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านเวียงหวายที่กรุณาอำนวยความสะดวกในด้านการใช้อาคารสถานที่ในการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัย ขอขอบคุณคณะครูโรงเรียนบ้านเวียงหวายที่มีส่วนร่วมในการหาข้อมูลเสนอแนวคิดและขอขอบใจนักเรียนโรงเรียนบ้านเวียงหวายทุกคนที่มีส่วนร่วมในการหาข้อมูลร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ขอขอบคุณ ลุงอ่อง คันธิ ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์เกี่ยวกับชนชาติไทใหญ่ แม่เต่าแจก ทิศหน่อ, แม่หนู ซอยะ, พ่อส่วยคำ ส่างสุ, พ่อสุจินดา แสนยาวารี, คุณสมชาย นันตา, คุณสมสาย เชิดชูสกุลเจริญ, คุณปิ่น ใจบุญ และท่านที่มีได้กล่าวนามมา ณ ที่นี้อีกมากมายหลายท่านที่กรุณาให้ความรู้ ข้อมูล ความร่วมมือเป็นอย่างดีจนทำให้ได้เนื้อหาที่สมบูรณ์มีคุณค่าต่อผู้อ่าน

ขอขอบคุณคณะทำงาน ทีมวิจัยของอาจารย์เรณู อรรฐาเมศร์ทุกคนที่มีส่วนช่วยการพิมพ์เรียบเรียงตกแต่งรูปเล่มให้สวยงามน่าอ่าน

คุณประโยชน์อันเกิดแต่งานฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเพื่อบุชาคุณ แค่บิศา มารดาและครูอาจารย์ทุกท่านที่อบรมปลูกฝังและประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้จัดทำ

จรรยา

พนาวงศ์

อุไรวรรณ

แก้วคำมูล

สารบัญ

หน้า

คำนำ

กิตติกรรมประกาศ

บทที่ 1 สถาปณมิตาตร์กับเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้าน

- ชุมชนบ้านเวียงหวาย 1
- เศรษฐกิจชุมชนเวียงหวาย 11

บทที่ 2 ยุคประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านเวียงหวาย

- ยุคเริ่มแรก 19
- ยุคพ่อล้ามตั้งหมู่บ้านเวียงหวาย 19
- ยุคสู่ความเป็นไทย (พ.ศ. 2500 – 2545) 24
- ยุคหลังสัญญาปางโหลง (พ.ศ. 2490) 38

บทที่ 3 การเข้าร่วมทำงานเครือข่ายนักวิจัย 48

บทที่ 4 ถอดกระบวนการ “ การจัดเวทีชาวบ้าน ” และ
“ สืบเสาะเนื้อหาประวัติศาสตร์ ” 54

บทที่ 5 แนวทางการนำเรื่องราวประวัติศาสตร์มาดำเนินการในโรงเรียน 78

ภาคผนวก

บุคคลอ้างอิง

บทที่ 1

สถาปณมิติศาสตร์กับเศรษฐกิจชุมชน ของหมู่บ้าน

บทที่ 1

สภาพภูมิศาสตร์กับเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้าน

1. ข้อมูลด้านกายภาพของชุมชนบ้านเวียงหวาย

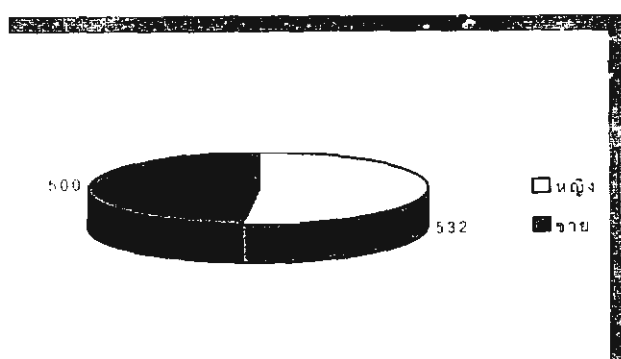
หมู่บ้านเวียงหวายเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ตั้งอยู่ที่หมู่ 9 ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ห่างจากตัวอำเภอฝางประมาณ 7 กิโลเมตร อยู่ห่างจากตัวจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 160 กิโลเมตรภายในหมู่บ้านมีถนนขอยติดต่อกันได้ทั่วถึง สภาพบ้านเรือนของชาวบ้านยังคงอนุรักษ์รูปแบบของบ้านแบบดั้งเดิม คือบ้านเรือนไม้ ปลูกแบบง่ายๆ มีส่วนน้อยที่มีการปลูกสร้างบ้านแบบสมัยใหม่

บ้านเวียงหวายได้แยกบ้านเรือนของคนในหมู่บ้านออกเป็นป๊อกใหญ่ๆ คือ

1. ป๊อกบ้านเวียงหวายแบ่งเป็นป๊อกนอกเวียงและป๊อกในเวียง ซึ่งป๊อกในเวียงถือเอาเขตที่ตั้งบ้านของอดีตผู้นำหมู่บ้านในยุคก่อนเป็นหลัก ปัจจุบันชาวบ้านที่อยู่ป๊อกในเวียงยังไม่ได้เอกสารสิทธิ์ที่ดินที่เป็นโฉนดที่ดิน แต่ยังคงเป็น นส.3 อยู่
2. ป๊อกหัวนาเตาบ่มส่วนใหญ่จะเป็นคนพื้นเมือง (คนไทย)
3. ป๊อกคันสูงจะเป็นคนไทใหญ่ที่เข้ามาประมาณ ปี พ.ศ. 2525 แต่มาอาศัยอยู่ที่หัวนาเตาบ่มก่อนแล้ว ย้ายขึ้นมาอยู่ที่บ้านคันสูงปัจจุบันในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นเขตของป่าไม้

จำนวนประชากรและข้อมูลต่าง ๆ ของประชากร

1. จำนวนประชากรทั้งหมด 1,032 คน เป็นหญิง 532 คน เป็นชาย 500 คน ทั้งนี้ยังไม่รวมผู้ที่ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนมีจำนวนครัวเรือน 127 ครัวเรือน

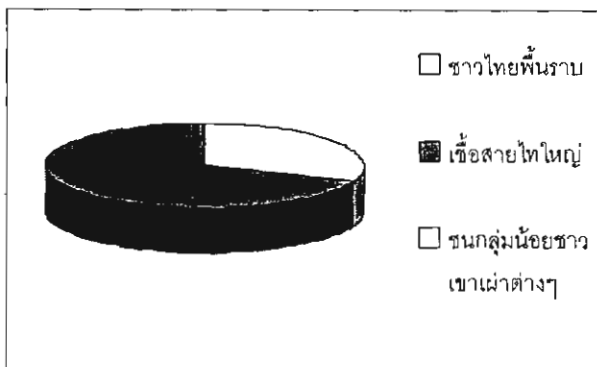
2. ขนาดของครัวเรือน

1. มีสมาชิกจำนวน 1-2 คน จำนวน 27 ครัวเรือน
2. มีสมาชิกจำนวน 3-4 คน จำนวน 109 ครัวเรือน
3. มีสมาชิกจำนวน 5 คนขึ้นไป จำนวน 101 ครัวเรือน

3. จำนวนประชากร 1,032 คน แบ่งตามอายุ

1. แรกเกิด - 6 ปี มีจำนวน 81 คน ชาย 41 คน หญิง 40 คน
2. อายุ 7 - 14 ปี มีจำนวน 162 คน ชาย 79 คน หญิง 83 คน
3. อายุ 15 - 18 ปี มีจำนวน 100 คน ชาย 49 คน หญิง 51 คน
4. อายุ 19 - 59 ปี มีจำนวน 602 คน ชาย 289 คน หญิง 313 คน
5. อายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 87 คน ชาย 42 คน หญิง 45 คน

4. ประชากรมีสัญชาติไทยร้อยละ 46 ไม่มีสัญชาติไทย ร้อยละ 54

5. ประชากรแบ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์

1. ชาวไทยพื้นราบ ร้อยละ 31.2
2. เชื้อสายไทใหญ่ ร้อยละ 68.3
3. ชนกลุ่มน้อยชาวเขาเผ่าต่างๆ ร้อยละ 0.4

6. การศึกษา

1. ไม่ได้เรียนหนังสือร้อยละ 60.7
2. เรียนจบสูงสุดชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 12.3
3. เรียนจบสูงสุดชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 11

7. อาชีพหลักของสมาชิก

1. ทำการเกษตรของตนเองร้อยละ 0.1
2. รับจ้างทั่วไปร้อยละ 76.3
3. อื่นๆ ร้อยละ 23.6

8. จำนวนคนที่ไปทำงานนอกหมู่บ้าน 94 คน แบ่งเป็น

1. เด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 21 คน ชาย 4 คน หญิง 18 คน
2. ผู้ที่มีอายุสูงกว่า 18 ปี จำนวน 73 คน ชาย 31 คน หญิง 42 คน

9. รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อปี ประมาณ 249,463 บาท

1. น้อยกว่า 100,000 บาท จำนวนร้อยละ 13
2. 10,001 - 20,000 บาท จำนวนร้อยละ 36
3. 20,001 - 30,000 บาท จำนวนร้อยละ 29
4. 30,000 - 40,000 บาท จำนวนร้อยละ 7
5. มากกว่า 40,001 บาท จำนวนร้อยละ 14

10. การถือครองที่ดินทำกินต่อครัวเรือน

1. ไม่มีที่ดินทำกินร้อยละ 75.9

2. มีที่ดินทำกินต่ำกว่า 1 ไร่ ร้อยละ 0.1
 3. มีที่ดินทำกิน 1 – 3 ไร่ ร้อยละ 0.2
 4. มีที่ดินทำกิน 4 – 10 ไร่ ร้อยละ 1.3
 5. มีที่ดินทำกินมากกว่า 10 ไร่ ร้อยละ 2.5
11. สมาชิกในชุมชนมีหนี้สินร้อยละ 14.3
 12. น้ำเพื่อการเกษตรเพียงพอสำหรับการเพาะปลูกหรือไม่
 1. เพียงพอร้อยละ 84.8
 2. ไม่เพียงพอร้อยละ 15.2
 13. น้ำสำหรับการซักล้างในครอบครัวเพียงพอตลอดปีหรือไม่
 1. เพียงพอร้อยละ 72.2
 2. ไม่เพียงพอร้อยละ 27.8
 14. น้ำสำหรับใช้บริโภคในครอบครัวเพียงพอตลอดปีหรือไม่
 1. เพียงพอร้อยละ 70.9
 2. ไม่เพียงพอร้อยละ 29.1
 15. การมีข้าวเพื่อบริโภคในครัวเรือนตลอดปี
 1. เพียงพอร้อยละ 25.7
 2. ไม่เพียงพอร้อยละ 74.3
 16. เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน
 1. เป็นสมาชิกกลุ่มในหมู่บ้านร้อยละ 75.5
 2. ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มในหมู่บ้านร้อยละ 24.5

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้ง หมู่บ้านเวียงหวายตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ทิศเหนือ ติดกับหมู่บ้านหัวฝาย ซึ่งมีประชากรเป็นชาวไทยใหญ่อยู่ปะปนกับจีนฮ่อซึ่งหมู่บ้านหัวฝายนี้อยู่ในตำบลโป่งน้ำร้อน

ทิศใต้ ติดกับหมู่บ้านห้วยงูใน และหมู่บ้านห้วยหมากเลี่ยม ซึ่งมีชาวไทยใหญ่ อาศัยปะปนกับชาวเขาเผ่าปะหล่อง

ทิศตะวันออก ติดกับหมู่บ้านเด่นชัยและบ้านป่าอีน ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวไทยพื้นเมืองจะมีชาวไทยใหญ่อยู่ปะปนบ้างเป็นส่วนน้อย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับหมู่บ้านห้วยนาและสวนชา บ้านลาน ตำบลม่อนปิ่นซึ่งประชาชนในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยพื้นเมืองมีชาวไทยใหญ่อยู่ปะปนบ้าง

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูงมีภูเขาล้อมรอบ ปัจจุบันภูเขาและเนินเขาเตี้ย ๆ ถูกเปลี่ยนสภาพเป็นสวนลั่นจี่ สวนส้ม ตามพื้นที่ราบมีการปลูกหอมหัวใหญ่ กระเทียม สวนพริก มีการทำนาปี และสวนผักต่าง ๆ

สภาพภูมิอากาศ

- ฤดูหนาวอากาศจะค่อนข้างหนาวเย็นมากและมีพัดตลอดเวลาเนื่องจากตั้งอยู่บนพื้นที่สูงใกล้ภูเขา
- ฤดูร้อนก็จะร้อนมาก
- ฤดูฝนฝนก็จะตกบ่อยมาก

สภาพภูมิอากาศ

ในอดีตเมื่อประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมามีสภาพอากาศจะแห้งแล้งมากน้ำไม่มีใช้ต้องลงไปตักน้ำจากเชิงเขาข้างล่างขึ้นมาใช้

การคมนาคม

ถนนสายหลักในหมู่บ้านเป็นถนนลาดยาง การคมนาคมสะดวกมารถประจำทางสายฝาง - บ้านลานวังผ่านทุก 1 ชั่วโมง ถนนเชื่อมติดต่อระหว่างหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ส่วนถนนซอยในหมู่บ้านมีทั้งถนนลูกรัง ถนนคอนกรีต สภาพพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบสูง

ดังนั้นสภาพถนนจึงสูง ๆ ต่ำ ๆ ไม่ราบเรียบ สภาพถนนที่ยังไม่ดี เป็นถนนดินแดง ทางน้ำไหลคือถนนที่เข้าไปบ้านต้นสูง ซึ่งตั้งอยู่บนเนินเขา คงยังจะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงอีก สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานหมู่บ้านเวียงหวายจัดเป็นหมู่บ้านขนาดกลางมีความเจริญพอควรสถานที่ให้บริการด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานได้แก่

1. โรงเรียน มีโรงเรียนในหมู่บ้านจัดการศึกษาระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนระดับมัธยมจะต้องเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนบ้านม่อนปิ่น ซึ่งห่างจากหมู่บ้านเวียงหวายประมาณ 2 กิโลเมตร
- โรงเรียนบ้านเวียงหวายมีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ มีสนามกว้างขวาง จึงเป็นจุดรวมด้านการกีฬา การออกกำลังกายของคนในหมู่บ้าน มีครูปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนรวม 8 คน และมีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 150 คน นักเรียนในเขตบริการคือนักเรียนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในหมู่ที่ 9 , 13

2. สถานีอนามัย ชาวบ้านในหมู่บ้านจะไปรับบริการจากสถานีอนามัยม่อนปิ่น ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1.5 กิโลเมตร แต่ถ้าชาวบ้านจะไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลฝางก็ต้องเดินทางโดยรถประจำทางประมาณ 6 กิโลเมตร ซึ่งก็คิดว่าด้านการบริการอนามัยมีความสะดวกรวดเร็ว

3. ด้านไฟฟ้า , ประปา , โทรศัพท์ มีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึงในบริเวณหมู่บ้าน ด้านประปาก็ใช้ประปาภูเขา มีโทรศัพท์ใช้ตามบ้านเรือนและมีโทรศัพท์สาธารณะใช้ในหมู่บ้าน

ภาษา

ชาวบ้านมีภาษาเฉพาะคือ ภาษาไต เป็นภาษาพูด ภาษาเขียนใช้ภาษาไตเงินมีลักษณะคล้ายภาษาเมืองล้านนามาก การใช้ภาษาพูดชาวบ้านส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทใหญ่พูดสื่อสารกันภายในชุมชนเดียวกัน แต่ถ้ามีการติดต่อกับคนไทยก็จะพูดภาษาพื้นเมืองปะปนบ้าง แต่สำเนียงก็ยังคงเป็นภาษาไทใหญ่ ส่วนเด็ก ๆ เมื่ออยู่ในโรงเรียนจะพูดภาษากลางกับครู แต่กับเพื่อนนักเรียนด้วยกันเด็ก ๆ จะใช้ภาษาไทใหญ่ แต่จะเป็นไทใหญ่แบบมีการผสมผสานภาษาพื้นเมืองเข้าไปด้วยบางคำจัดเป็นภาษาไทใหญ่แบบใหม่ แต่ถ้าผู้สูงอายุคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านยังคงใช้ภาษาไทใหญ่แบบเก่า ความแตกต่างของภาษาไทใหญ่แบบเก่าและไทใหญ่แบบใหม่

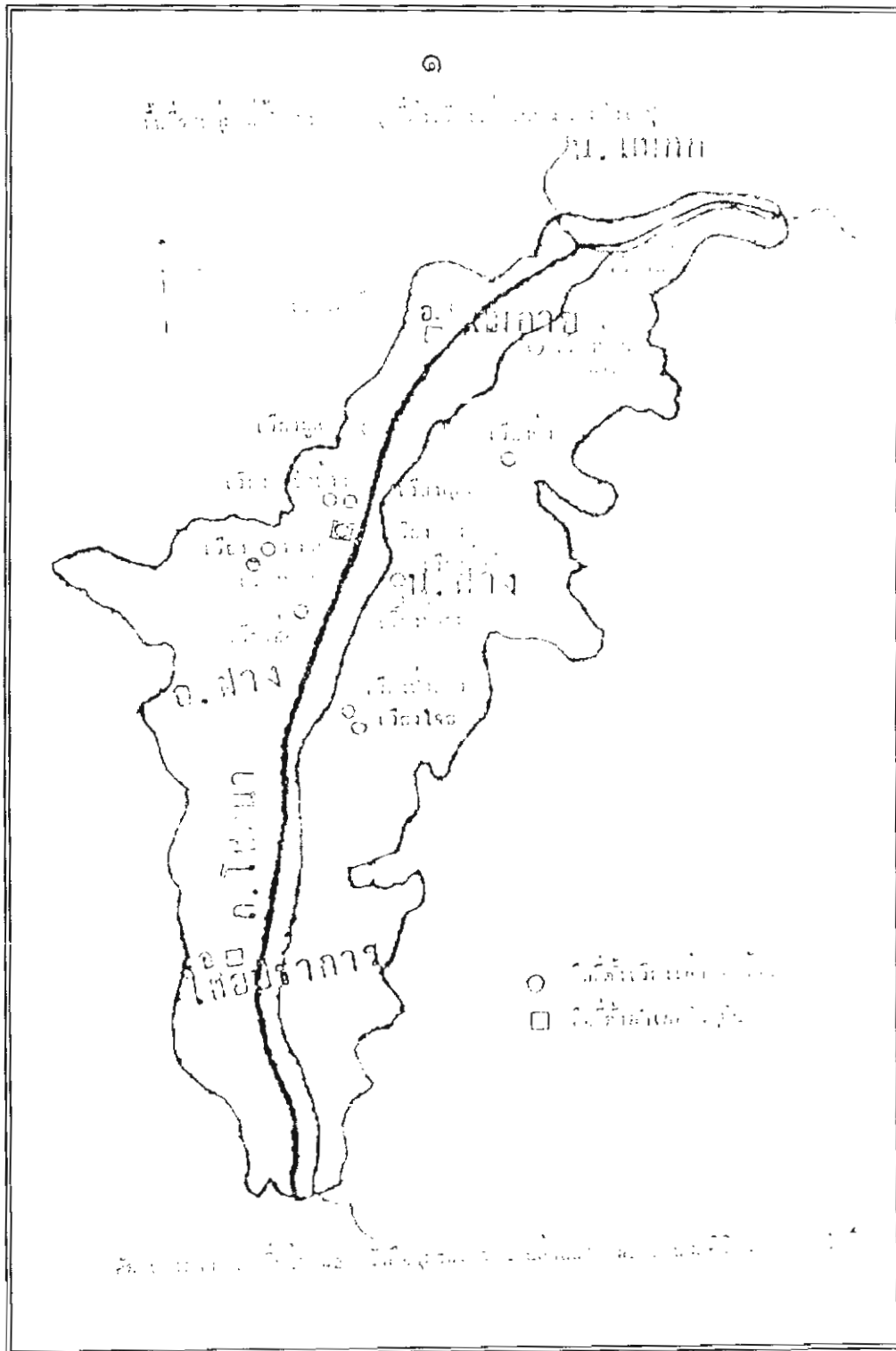
- 1 ภาษาไทใหญ่เก่า มีความเป็นไตมาก ไม่มีภาษาพื้นเมืองของไทยปะปนด้วยเลย คนไทยจึงฟังแทบไม่รู้เรื่อง
- 2 ภาษาไทใหญ่แบบใหม่ จะมีภาษาพื้นเมืองของไทยปะปนอยู่มาก ซึ่งคนไทยพอจะฟังรู้เรื่องอยู่บ้าง

ลักษณะเด่นของชุมชนไทใหญ่

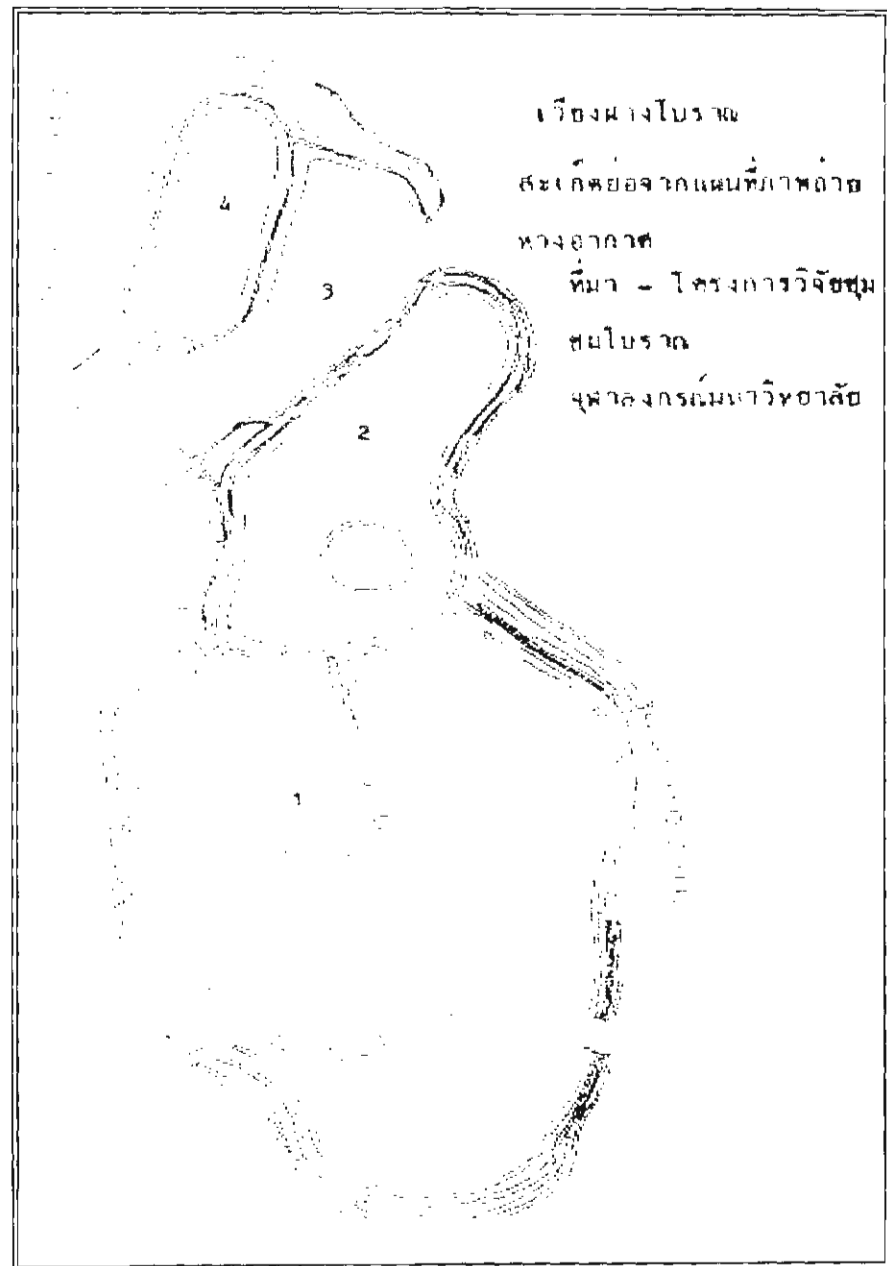
ชุมชนไทใหญ่จัดว่าเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมอีกชุมชนหนึ่ง คนไทใหญ่เป็นนักอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอย่างเหนียวแน่น สิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นไทใหญ่ได้ดีที่สุดคือ

1. ภาษา คนไทใหญ่จะไม่ทิ้งภาษาของตนเองจะพูดสื่อสารด้วยภาษาของตนเองเสมอ
2. ประเพณี คนไทใหญ่ จะยึดมั่นในประเพณีโบราณจะสืบทอดต่อ ๆ กันมาโดยความเป็นไทใหญ่โบราณให้มากที่สุด เช่น ประเพณีปอยเตี๋ยน ปอยสา่งลอง ประเพณีออกพรรษาของไทใหญ่ โดยจะทำข้าวากูไปขันตอ (ขอมมา) ผู้ใหญ่ที่นับถือ ผู้สูงอายุ
3. วัฒนธรรมความเป็นอยู่ คนไทใหญ่ยังรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทใหญ่อย่างเหนียวแน่นอย่างเรื่องอาหารการกิน แม่หนู ได้เล่าว่า “ คนไตชอบกินถั่วเน่าเค็ม (ถั่วเหลืองเป็นแผ่น) แกงผักเขียวเฮาก่อใส่ถั่วเน่าเค็ม แกงอะหยั่งก่อใส่ถั่วเน่า จิ้นบ่าใส่ก่อได้ คนไปในป่าในคอกมีข้าวสุก มีถั่วเน่าเค็มก่อป้อแล้ว ” วัฒนธรรมการปลูกสร้างบ้านเรือนก็เช่นกัน จะเน้นความเรียบง่าย ปัจจุบันมีการปลูกบ้านแบบสมัยใหม่กันมากขึ้นแต่เป็นบ้านแบบไทใหญ่ก็ยังคงมีให้เห็นอยู่มากสิ่งที่ทุกบ้านไม่ว่าจะปลูกแบบไหนจะขาดไม่ได้คือหิ้งพารา (หิ้งพระ) และคนไทใหญ่จะมีความนับถือศรัทธาในพระพุทธศาสนา มาก แม่เฒ่าแซกพูดว่า “ หิ้งพาราจะต้องเปลี่ยนน้ำเปลี่ยนหมอก (ดอก) ตลอดบ่าที่อมันแห้ง คิงวันต้องใส่ข้าวมูล (ขนหมู) เป็นว่าเอาไปต่างขอมตอ (ถวายพระ) ” การแต่งกายก็นิยมแต่งชุดไทใหญ่ในวันสำคัญทางศาสนาและเทศกาลที่สำคัญของหมู่บ้าน

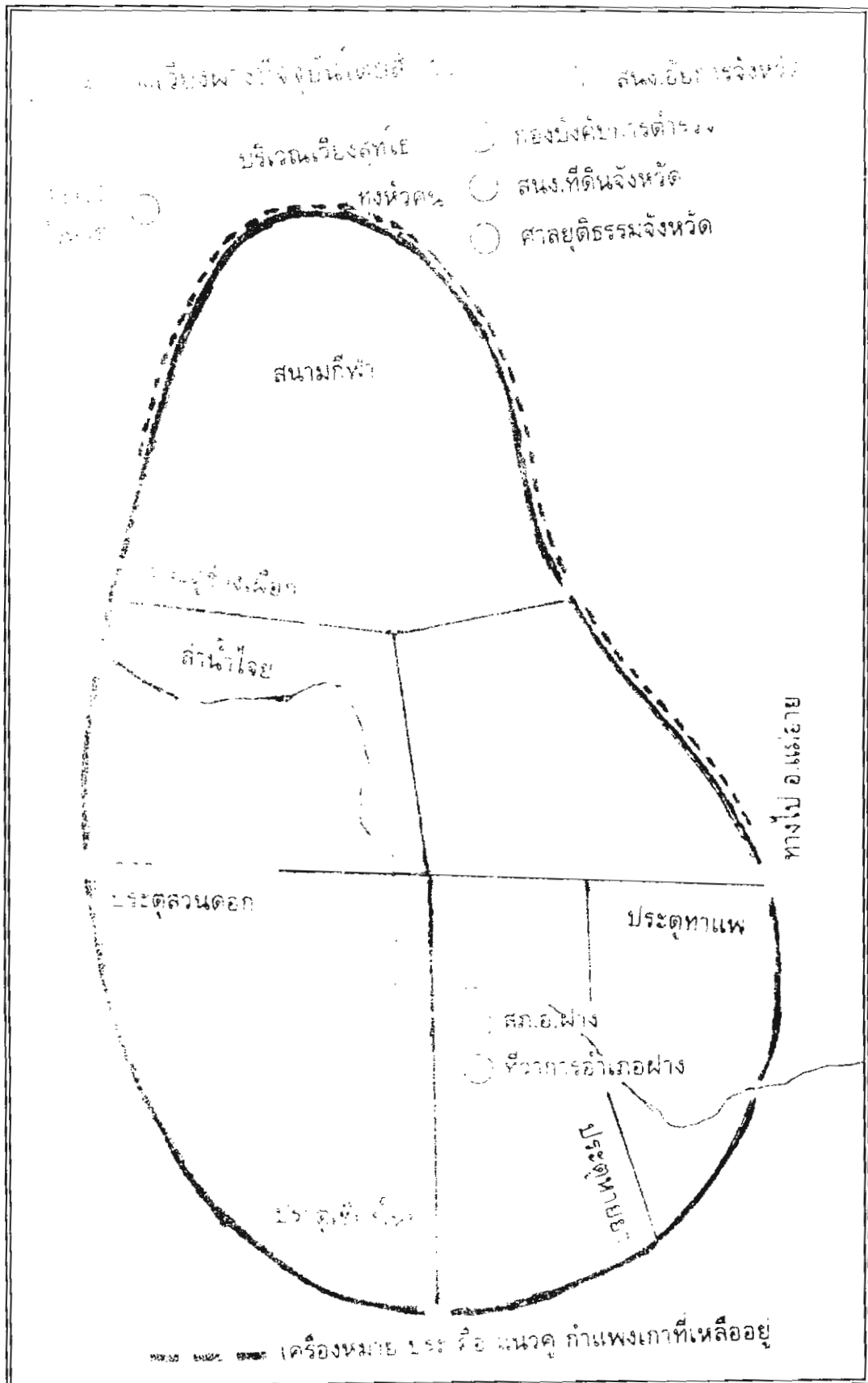
แผนที่เวียงเก่าโบราณ

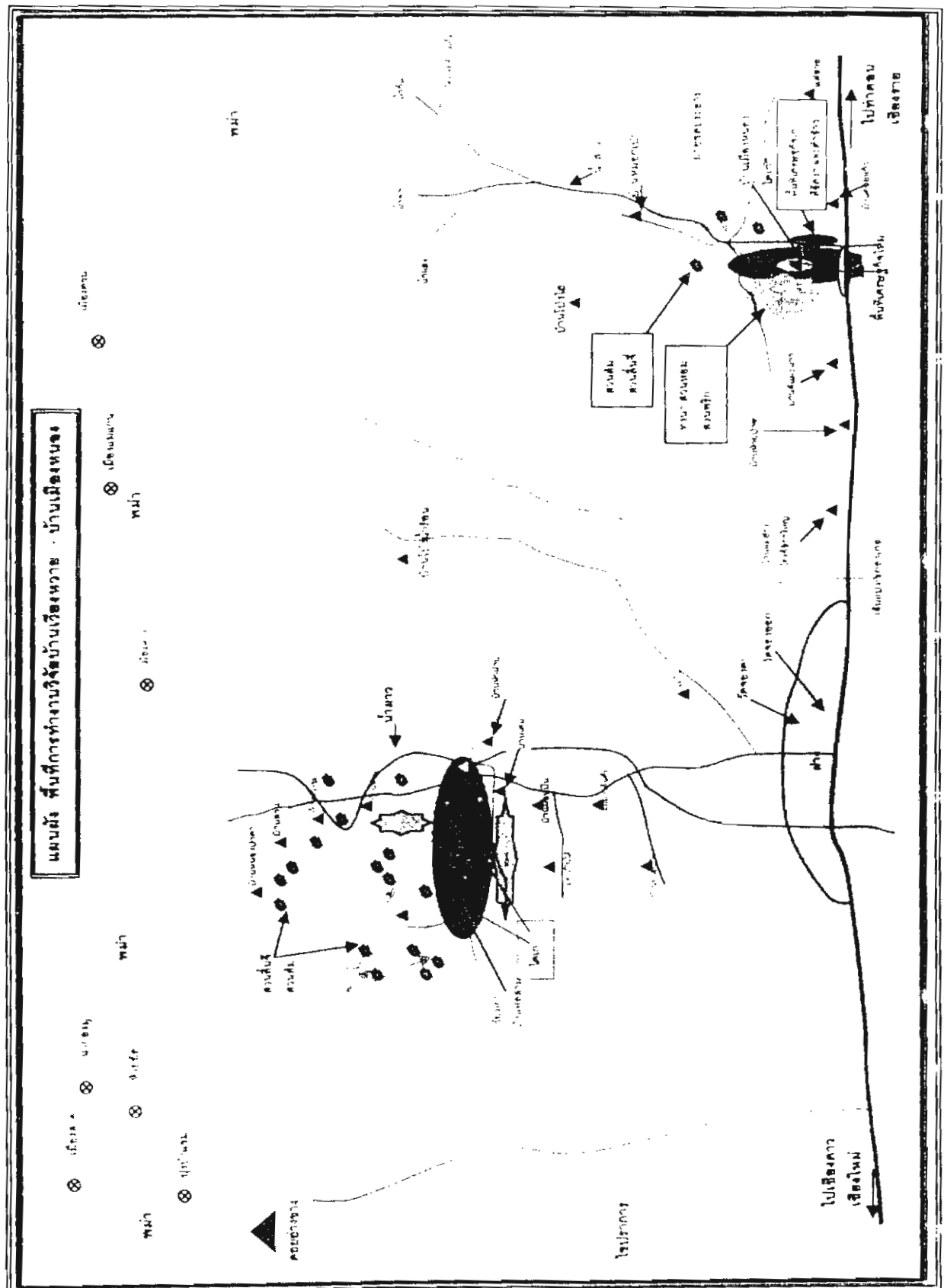

แผนที่เวียงฝางโบราณ

แผนที่อำเภอฝางปัจจุบัน

เมืองเวียงฝางเก่า

ร่องคูเมืองเวียงฝางเก่า ช่วงนี้สาขาภิบาลชุดสองร่องคูไว้น้ำค้าง
เป็นร่องคูด้านทิศตะวันออก ใกล้วัดเทพอำนวย ด้านอินไม่เหลือแล้ว

ภาพนี้นำมาจากหนังสือประวัติเมืองฝาง ของ อินสวร เข้มแสง

รูปคูเมืองเก่า เวียงนางคำเอ๋ย หนังสือประวัติเมืองฝาง ของ อินศร แยมแสง

รูปสภาพทางเข้าหมู่บ้านเวียงหวายในปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2545)
ถ่ายเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2545 โดย อุไรวรรณ แก้วคำมูล

2. เศรษฐกิจชุมชนเวียงห้วย

ปัจจุบันคนในชุมชนเวียงห้วยร้อยละ 70 ประกอบอาชีพรับจ้าง ซึ่งแบ่งเป็นรับจ้างเกี่ยวกับงานด้านเกษตรภายในหมู่บ้านร้อยละ 50 % รับจ้างทั่วไป เช่น อยู่ร้านอาหาร , ทำงานบ้าน ประมาณร้อยละ 20 % ซึ่งแยกเป็นแบบเช้าไปเย็นกลับคิดเป็น 60 % และเป็นแบบไปอยู่ในแหล่งรับจ้างที่อยู่นอกหมู่บ้านประมาณร้อยละ 10 % ซึ่งมีทั้งแรงงานที่อยู่ในตัวอำเภอฝาง ตัวจังหวัดเชียงใหม่ และต่างจังหวัด เช่น กรุงเทพฯ ฯ จังหวัดทางแถบภาคใต้ (พ.ศ. 2545)

การประกอบอาชีพนอกจากการรับจ้างแล้วยังมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งครอบครัวที่ทำการเกษตรแบบพอเพียงมีประมาณ 85 ครอบครัว และครอบครัวที่ทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยว ทำเป็นรายได้หลักประมาณ 25 ครอบครัว ส่วนเลี้ยงสัตว์ไม่มีให้เห็นเด่นชัด ส่วนใหญ่ก็เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เป็นบางบ้าน ซึ่งก็ทำกันไม่มากนัก เท่าที่มีคนในหมู่บ้านที่เลี้ยงไก่เป็นลักษณะฟาร์มส่งไข่ออกขายให้ตลาดในตัวอำเภอฝางมีอยู่ 1 ฟาร์มเท่านั้น และมีบ้านผู้นำ เยาวชนที่หันมาเลี้ยงกบ และปลาดุก จากการที่ได้รับงบประมาณการสนับสนุนจากโครงการ ILO มีอีก 1 ครอบครัว

พ่อส่วนคำเล่าว่าชาวบ้านเวียงห้วยส่วนใหญ่แทบจะทุกบ้านจะประกอบอาชีพเกษตรแบบพอเพียงคือทำพอกินและมีแบ่งขายบ้างการจำหน่ายก็ขายให้กับพ่อค้าคนกลาง หรือบางทีก็นำไปขายเองที่ตลาด และบางทีก็นำไปขายให้กับครอบครัวที่เขาปลูกมากๆ ซึ่งครอบครัวที่ทำการเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยวมีประมาณ 20 กว่าครอบครัวและเป็นแหล่งจ้างงานของคนในหมู่บ้านประมาณ 4 - 5 ครอบครัว สำหรับชาวบ้านที่ทำเกษตรแบบพอเพียงก็จะรับจ้างด้านการเกษตรไปด้วยในช่วงที่ว่างจากงานของตน

ส่วนอาชีพอื่นๆ ในชุมชนก็มีอาชีพการขายของชำเป็นร้านเล็กๆ น้อยๆ ประมาณ 4 ร้าน มีตูดกาดที่รับซื้อผัก อาหารสด อาหารแห้งมาจากตลาดโชกฉานในตัวอำเภอฝาง และตลาดหนองขาวอีกประมาณ 5 ร้าน มีร้านขายก๋วยเตี๋ยว ขนมจีนอีกประมาณ 5 ร้าน ซึ่งในช่วงเย็นจะมีขายอาหารสำเร็จ เช่น ลาบ ไข่ย่าง เนื้อย่าง

ความนิยมในการบริโภคของคนไทใหญ่ค่อนข้างจะเป็นแบบเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อเพื่อพุ่มเฟิย อาหารการกินก็นิยมทำกินกันเองส่วนใหญ่อาหารหลักก็จะเป็นผักที่เขียวทุกชนิด และที่ขาดไม่ได้คือถั่วเน่า (ถั่วเหลือง นำนามาหมักและทำให้เป็นแผ่นตากแห้ง เก็บไว้รับประทานได้นาน ๆ) เพราะอาหารทำอย่างของคนไทใหญ่นิยมใส่ถั่วเน่าเป็นเครื่องปรุง และคนไทยใหญ่มักจะเคร่งครัดในศาสนา คนเฒ่าคนแก่นิยมรับประทานอาหารเจ หรือมังสวิรัต จึงทำให้ช่วยประหยัดในด้านการกิน ส่วนค่านิยมด้านการแต่งตัว และการใช้ของพุ่มเฟิย ก็ไม่ค่อยแพร่หลาย ครอบครัวที่มีฐานะดีเท่านั้นที่จะให้ความสำคัญในด้านนี้ แต่ถ้าเป็นชาวบ้านทั่วไปที่มีฐานะปานกลางหรือค่อนข้างยากจน จะเน้นความสำคัญในเรื่องดังกล่าวพวกเขาจะแต่งกาย ใช้ของจำเป็นในชีวิตแบบเรียบง่าย การปลูกบ้านก็ทำแบบง่ายๆ ไม่สิ้นเปลืองอะไรมากนัก คนไทใหญ่จัดเป็นชุมชนที่อนุรักษ์นิยม พวกเขาค่อนข้างจะพอใจที่จะมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม นอกจากคนในชุมชนที่มีโอกาสออกมาสัมผัสเกี่ยวข้องกับคนไทยในเมือง เช่น พ่อค้า , นักเรียน , นักศึกษา เท่านั้นที่รับเอาวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนนอกเข้าไปใช้ในหมู่บ้าน

อาชีพรับจ้างอื่นๆที่นอกเหนือจากการรับจ้างด้านเกษตรกรรมก็มีบ้าง แต่ไม่มาก เช่น ช่างตัดเสื้อผ้าทั่วไปมี 1 ร้าน ร้านที่รับตัดเสื้อผ้าชุดไทใหญ่ทั้งของหญิงและชายมี 2 ร้าน ซึ่งร้านตัดชุดไทใหญ่เพิ่งเปิดเมื่อ

ประมาณเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2545 นี้เอง ซึ่งได้สอบถามเจ้าของร้านก็ได้ความว่าที่เปิดร้านตัดชุดไทใหญ่เพราะตนเอง (เจ้าของร้าน) อพยพมาจากชายแดนพม่าก็ไม่รู้จะมาประกอบอาชีพอะไร ก็มีความรู้ที่ติดตัวมาคือ ช่างตัดผ้าชุดไทใหญ่ ก็เลยตัดสินใจมาเปิดร้านตัดผ้าโดยขอเช่าบ้านของคนเวียงหาวยที่เขาอยู่มานานแล้ว ก็ปรากฏว่าได้รับความนิยมจากคนไทใหญ่โดยเฉพาะคนไทใหญ่ที่เพิ่งย้ายมาอยู่เมืองไทยใหม่ๆ (ไตใหม่) เขาจะซื้อไปไปวัดไปทำบุญหรือเวลามีงานประจำปีของหมู่บ้าน รากก็ตกชุดละประมาณ 500 บาทตัดด้วยผ้าธรรมดาที่ราคาไม่แพงมากนัก แต่ถ้านำผ้ามาเองคิดค่าตัด (ค่าฝีมือ) ราคาชุดละ 200 บาท

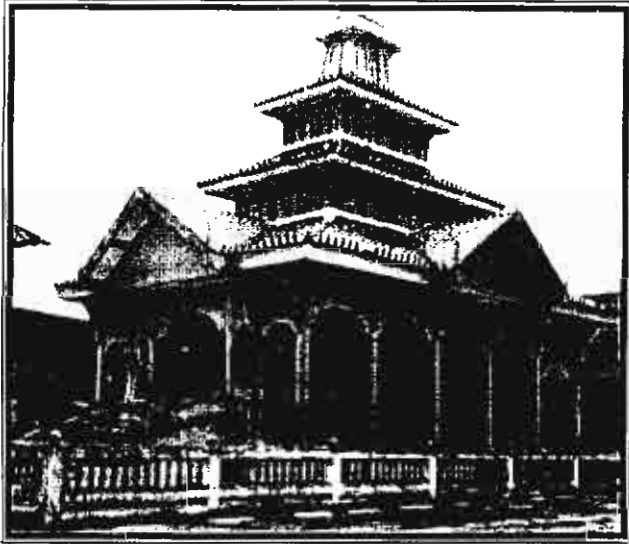
ส่วนอีกร้านหนึ่งเป็นของคนเวียงหาวย (ไทใหญ่เก่า) ร้านนี้ก็เพิ่งเปิดได้เล็กน้อยร้านนี้ส่วนใหญ่จะตัดให้คนไทย (ไทใหญ่เก่า) ที่ก่อนข้างมีฐานะจะเป็นชุดไทใหญ่ที่ตัดด้วยผ้าเนื้อดีมีลวดลายสวยงาม ส่วนราคาก็ประมาณชุดละ 800 – 1,000 บาท ซึ่งก็สามารถพูดได้ว่าตั้งแต่มีร้านตัดชุดไทใหญ่ ทำให้กระแสการแต่งกายแบบอนุรักษ์ไทใหญ่ เริ่มกลับมาอีกครั้งตั้งแต่ , ผู้ใหญ่ โดยเฉพาะช่วงเช้าพระภิกษุเราจะเห็นภาพหนุ่มสาว และเด็กๆ แต่งชุดไทใหญ่ไปวัดอย่างสวยงาม อีกทั้งโรงเรียนบ้านเวียงหาวยก็มีการเชิญชวนให้เด็กนักเรียนร่วมแต่งกายชุดไทใหญ่ทุกวันศุกร์ นักเรียนที่เป็นคนพื้นเมืองก็ให้แต่งชุดไทยล้านนา แต่นักเรียนในโรงเรียนบ้านเวียงหาวย 90 % จะเป็นคนไทใหญ่

จากการพูดคุยกับตัวแทนกลุ่มแม่บ้านเวียงหาวยถึงเหตุผลที่มีการย้ายแรงงานออกไปจากพื้นที่น้อยมากเพราะคนไทใหญ่รักและผูกพันกับถิ่นฐานบ้านช่อง เขาพูดว่า “ เขาพอใจที่ได้ได้อยู่ได้กินบ้านเขา มีเงินน้อยก็ใช้น้อยมันก็อยู่ได้ ไปอยู่บ้านเป็นเมืองเป็นเขาบู้จักไผ่ กำนันอยู่ก่บ่าเหมือนบ้านเขา คนใดชอบคนเข้าวัดเข้าวาไปอยู่ดีอื่นบ่าได้เข้าวัดเข้าวามันบ่าม่วนใจ ” คำพูดเป็นคำพูดที่จริงใจที่ได้บอกว่า “ ที่คนใดไม่ยอมออกไปทำนอกต่างถิ่นเพราะว่าเขาบ่ามีบัตรประชาชน ออกไปก็จะได้โดนจับ ความรู้ก็มีน้อยบางที่พ่อเลี้ยง (นายจ้าง) เป็นก็โกงค่าแรงเอาโดยมันเสี่ยงและลำบาก ผู้ที่อยู่บ้านเขาบ่าได้ งานฮับจ้างก็ยังมีตลอดถ้าขยันตั้งบ่อดตาย ช่วงไหนมีรายได้ก็แบ่งเงินเก็บไว้บ้าง ช่วงไหนงานมันบ่ามีก็เอาเงินเก็บออกมาใช้หากินอยู่อย่างประหยัดก็พออยู่ได้ แต่ก็มีบางคนเขาใช้จ่ายดีเขาก็ลำบากบางครอบครัวต้องทิ้งลูกไปทำงานเชียงใหม่ บางคนก็อพยพเข้ามาใหม่ก็หลงผิดไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดก็โดนจับไปถ้าเขาประหยัดอดทนลำบากเขาก็บ่าเป็นอย่างนั้น ”

คมกริช เขาวชนของบ้านต้นสูงบอกว่า “ คนไทใหญ่ที่ไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งผิดกฎหมาย หรือที่มีปัญหาหลักขโมยกันส่วนใหญ่จะเป็นพวกที่อพยพเข้ามาใหม่ เขาไม่มีงานทำ ไม่มีที่อยู่ บางคนก็กลับออกไปอยู่เมืองนอกตามเดิม บางคนก็ทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะเขาอพยพเข้ามาตามกลางทุ่งจะอยู่กันเยอะมาก แต่อย่างไรก็ตามเรื่องแรงงานที่จะรองรับคนไทใหญ่ก็ยังมีเพียงพอเพราะในหมู่บ้านมีโกดังหอม 3 โกดัง แต่ละโกดังจะมีคนงานประมาณ 40 – 60 คน มีฟาร์มไก่ 1 ฟาร์ม มีสวนส้ม , สวนลิ้นจี่ , งานในไร่กระเทียม , หอมหัวใหญ่ซึ่งจะมีให้ทำกันตลอด นอกจากนี้พวกผมบางทีก็ไปรับจ้างทำงานโรงงานทำลั่นจี้กระป๋อง , อาหารกระป๋องที่บ้านอย่าง , บ้านแม่ข่า จะมีรถมารับส่งคนงานทุกวัน ผมว่าถ้าใครขยันทำมาหากินรู้จักประมาณการใช้จ่ายเราก็คงอยู่กันได้ ”

สถานที่สำคัญในชุมชน

เนื่องจากชุมชนไทใหญ่จะให้ความสำคัญด้านพุทธศาสนาคนไทใหญ่จะนิยมทำบุญเข้าวัด ดังนั้นสถานที่สำคัญของหมู่บ้านก็คือ วัด ซึ่งในที่นี้จะขอกล่าวถึงสถานที่สำคัญทางศาสนา 2 แห่ง

1. วัดสุนทราวาส หรือวัดเวียงหวาย เริ่มสร้างขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2450 โดยการร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้าน ช่วยกันตัดไม้จากป่าและช่วยกันปลูกสร้างโดยใช้ศิลปะการก่อสร้างแบบไทใหญ่ และได้มีการพัฒนาปรับปรุงมาเรื่อยๆ จนถึงสมัยที่หลวงพ่อดายคำ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสชาวไทใหญ่ ได้มาจำพรรษาที่วัดเวียงหวายอยู่ในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัด ก็ได้สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม , ศาลา และทำให้วัดเวียงหวายมีศิลปะการก่อสร้างที่งดงาม ตามแบบของไทใหญ่ ปัจจุบันวัดเวียงหวายมีพระสงฆ์จำนวน 11 รูป มีสามเณร จำนวน 11 รูป มีพระ 7 รูป โดยมีพระจีน

เป็นเจ้าอาวาสวัด ซึ่งพระเณรและเจ้าอาวาสก็จะจะเป็นพระที่มีเชื้อสายไทใหญ่

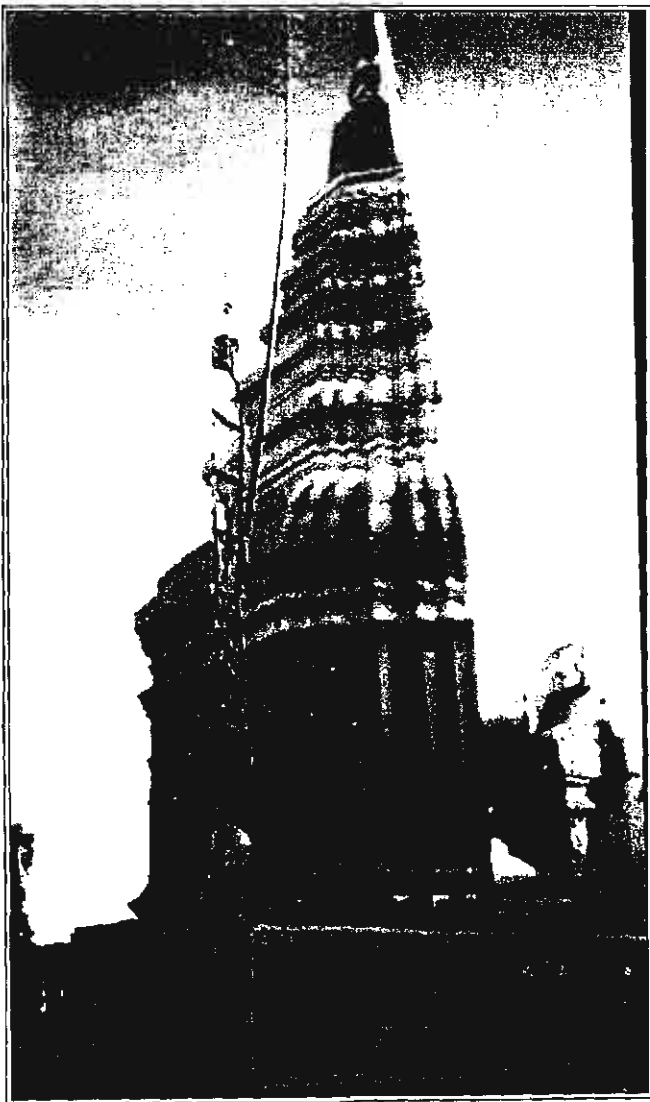
วัดเวียงหวายมีศรัทธาร้อยละ 99 เป็นคนไทใหญ่ ในวันสำคัญทางศาสนาและวันที่มีประเพณีสำคัญของชาติไทใหญ่ คนในชุมชนจะมาประกอบพิธีที่วัดเป็นจำนวนมากอย่าง เช่น วันออกพรรษา วันเข้าพรรษาจะมีคนเฒ่าคนแก่ คนหนุ่มคนสาวและเด็กๆ จะมาร่วมทำบุญที่วัดกันอย่างมากมายจนล้นวัด และในช่วงเข้าพรรษา คนเฒ่าคนแก่ก็จะไปจำศีลที่วัดเป็นจำนวนมากประมาณ 80 – 130 คน ซึ่งถ้าเทียบกับวัดของคนพื้นเมืองแล้ว จะเห็นว่าแตกต่างกันรับ คนพื้นเมืองจะมานอนจำศีลที่วัดกัน วัดละไม่เกิน 20 – 30 คน บางวัดมีเพียง 6 – 8 คนเท่านั้น ทั้งนี้จากการสอบถามได้ทราบว่าคนไทใหญ่นิยมจำศีล นอนวัดกัน เพราะเหตุผลดังนี้ คือ

1. ต้องการทำบุญไว้ถวายภักหน้า ซึ่งคนไทใหญ่มีความเชื่อว่าหากทำบุญมากๆ จะได้ไปเกิดร่วมศาสนากับพระศรีอริยเมตตรัย
2. มีความคิดว่าชาตินี้ พวกเขาเกิดมาได้รับความลำบาก การทำบุญไว้เยอะๆ จะทำให้ชีวิตของพวกเขาประสบแต่สิ่งที่ดี ๆ ทำให้ช่วยผ่อนเบาความทุกข์ ความลำบากที่ได้รับและเพื่อชาติหน้าจะได้มีชีวิตที่สุขสบายกว่านี้
3. เป็นกิจกรรมที่สืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ในเรื่องการนิยมนำบุญทำทาน
4. เป็นการหาพื้นที่ทางสังคมของคนสูงอายุที่ไปรวมตัวกันที่วัดเพื่อปฏิบัติธรรมและได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน
5. จากการสอบถามผู้รู้บางท่านได้ความเห็นว่าเป็นกุศโลบายที่พม่าต้องการวางพื้นฐานให้คนไทใหญ่

เข้าวัดเข้าวา เพื่อกล่อมจิตใจให้เฝ้าทางธรรม ไม่คิดจะลุกขึ้นมากอบกู้บ้านเมืองคืนจากพม่า เพราะคนปฏิบัติธรรม ย่อมละซึ่งกิเลส ความโมหะ โทสะ และใช้ชีวิตสันโดษที่เมื่อนอก(พม่า) พม่าจะตั้งรางวัลให้หมู่บ้านที่มีการ ปฏิบัติธรรม จำศีลนอนวัดกันโดยทั่วหน้า ไม่ว่าเพศใดวัยใด ก็จะได้รับรางวัลจากพม่า

ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตามการที่คนไทใหญ่ฝักใฝ่ในการปฏิบัติก็เกิดผลดีตามมาทั้งนั้น เพราะผู้ ประพฤติปฏิบัติในธรรมย่อมเกิดความสุข ดังนั้นวัดจึงเป็นหัวใจหลักของ ชนชาวไทใหญ่ที่จะขาดไม่ได้ ศรัทธา ที่มาร่วมทำบุญที่วัดเวียงหาวยก็ถือหมู่ที่ 9 บ้านเวียงหาวย (ไทใหญ่เก่า) , บ้านใหม่คันสูงที่อยู่ติดดอยธาตุ , บ้านเด่น , บ้านป่าอิน ที่เป็นคนไทใหญ่ บ้านห้วยนางสาวบางส่วน เป็นต้น

2. วัดพระธาตุจุฬามณีศรีกาญจนภิเษก หรือวัดดอยธาตุ สร้างในเขตของกรมป่าไม้ ซึ่งผู้ที่เป็น หัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในการสร้างคือ ท่านเจ้าคุณมหานูญเลิศซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดเจดีย์งาม ได้ไปพบซากเจดีย์ บริเวณป่าบนเขาซึ่งขณะนั้นคนไทใหญ่ที่อยู่เตาบามห้วยน้ำไคย้ายขึ้นไปอยู่บริเวณนั้น โดยขออาศัยอยู่ชั่วคราวใน

เขตกรมป่าไม้ ท่านเจ้าคุณมหานูญเลิศเห็นว่า ควรสร้าง วัดให้คน ไตคันสูง ได้ไปทำบุญกันสะดวกเพราะถ้าจะ มารวมกับวัดเวียงหาวยก็เดินทางลงดอยมาก่อนข้างกล และลำบาก จึงคิดจะสร้างวัดใหม่บริเวณที่พบซากเจดีย์ เก่า โดยปรึกษากับลุงอ่อง คันธิและชาวบ้านเวียงหาวย คันสูง เมื่อได้ผู้มีจิตศรัทธาจึงขุดรื้อซากเจดีย์เก่าออก เพราะสืบทราบมาว่า เจดีย์เก่าที่เห็น ย้ายมาจากตลาด เวียงหาวยยุคพ่อล้ามลูกชายของพ่อล้ามได้มาสร้างไว้แต่ สร้างจากเงินที่ไปปล้นเขามา เมื่อสร้างเสร็จฟ้าก็ผ่าลง ค้ พระธาตุเสียวหาย ชาวบ้านสมัยนั้น จึงย้ายขึ้นไปบน ดอยธาตุ บริเวณที่ท่านเจ้าคุณมหานูญเลิศไปพบ ปี 2538 ก็มีการรื้อซากเจดีย์ก็ได้ไปอัญเชิญ พระจาก เชียงตุงมาทำพิธี ซึ่งก็ไม่พบของมีค่าอะไร คาดว่าคงมี คนมาขโมยขุดเอาไป แต่กลับ ไปพบสิ่งที่ไม่ดี เช่น ฝาดู กางเกงในผู้หญิง ที่ฝังลึกมาก เขาเอารถแม็คโครขุดลง ไปจึงพบพ่อเฒ่าอ่อง เล่าให้ฟังว่าคงมีคนเอามาใส่ไว้ เพื่อต้องการ

พระธาตุจุฬามณีศรีกาญจนภิเษก
ถ่ายเมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ.2545

วัดพระธาตุจุฬามณี

ข่มคนไทใหญ่ เนื่องจากผ้าถุงและกางเกงในที่เห็นเป็นของพม่า ไม่ใช่ของคนไทใหญ่ เหตุที่ทำเช่นนี้ เพราะพม่าต้องการข่มคนไทใหญ่ต้องการมีอิทธิพลเหนือคนไทใหญ่จึงนำของค่ามาฝังไว้ใต้ฐานเจดีย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่คนไทใหญ่เคารพบูชา ดังนั้นจะมีการขุดหรือขากเจดีย์เก่าออกจนหมดแล้วเกรดใหม่และเริ่มสร้างเจดีย์ใหม่ปี พ.ศ. 2543 โดยมีศรัทธาทั้งจากในหมู่บ้านคนไทใหญ่ จากตัวอำเภอฝาง , ต่างจังหวัดมาร่วมเป็นศรัทธาสร้าง โดยวัดพระธาตุมีทั้งที่เป็นส่วนของพระพุทธรูป และองค์ประกอบแบบวัดทั่วไป กับส่วนที่เป็นของคนจีนที่นับถือพุทธคือ เจ้าแม่กวนอิม

ปัจจุบันวัดพระธาตุจุฬามณีได้สร้างถาวรวัตถุที่สวยงามมากมายและแลเห็นเด่นชัด เนื่องจากตั้งบนภูเขา มีศรัทธาจากที่ต่างๆ ทั้งคนไทย คนจีน ไปแะเวเวียนนมัสการ กราบไหว้ไม่ขาดและเป็นวัดที่คนไทใหญ่คั่นสูง

ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาและประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ นอกจากนี้ปัจจุบันบริเวณศาลาแบบชั่วคราวของวัดยังเป็นที่ยืนหนังสือของเด็กไทใหญ่ใหม่ที่เพิ่งอพยพตามพ่อแม่ของเด็กเหล่านี้จึงนำเด็กไปเรียนทั้งภาษาไทย และภาษาไตที่วัด โดยการเอื้อเฟื้อจากมูลนิธิสวอน จากต่างประเทศ

ดังนั้นวัดพระธาตุจุฬามณีจึงเป็นสถานที่ที่สำคัญทางศาสนาของแห่งหนึ่งที่เป็นศูนย์ธรรมของคนไทใหญ่ที่หมู่บ้านเวียงหาวย ปัจจุบันมีสามเณรและพระมาเรียนพระปริยัติธรรม ประมาณ 80 รูป เจ้าอาวาสคือ พระหลู่ รักษาการแทนท่านเจ้าคุณมหานุกูลเลิศ

รูปวัดเวียงหาวยปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2545)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจในสมัยก่อนกับปัจจุบัน

แม่เฒ่าแขก . พ่อส่วยคำ , แม่หนู และผู้สูงอายุหลายคนที่นั่งคุยกันได้เล่า “ แม่เฒ่าว่าความเป็นอยู่เมื่อก่อนมันลำบาก ต้องดำข้าว โปะะหลัว (ผ่าฟัน) ของกินของตานก็หายาก น้ำไฟก็ปาสะควกเหมือนสมัยนี้ ต้องดำโมม , หาบน้ำ เสื้อผ้าก็ต้องทอเอาคนเดียว ไปเก็บฝ้ายมาปั่นมาทอกว่าจะได้เสื้อได้โถ้น (กางเกง) สักตัวมันลำบากขนาด แต่วามันสบายใจ สมัยก่อนดึก (ลำบาก) ภายหลังมันสบายใจ สมัยนี้รู้สึกใจ แต่สบายกาย มันมีน้ำมีไฟพร้อม ใค้อยากใค้กินอะยังก็มีเปือและไปทำบุญทำทานที่วัด ก็มีของกินของตานหื้อคู้เจ้า (พระสงฆ์) อย่างดี ๆ ซึ่งผิดกับเมื่อก่อน อยากใค้ตานของคี้ๆ ก็บามี พระได้ฉั้นแต่ข้าว , กกล้วย , มะป๊าว ข้าวมูลคี้ๆ รำๆ ก็บ่าได้ฉั้นเลย สมัยก่อนบ่าเปลืองเงิน ไม่ต้องเป็นหนี้สิน แต่สมัยนี้มีแต่หนี้สิน ลูกหลานต้องทำงานหาเงินกันไม่ได้หยุดเพราะรายจ่ายสูง

พ่อส่วยคำบอกว่า “ อยากกลับไปเป็นแบบสมัยก่อนมากกว่าเพราะปัญหามีน้อย ถึงจะลำบากแต่ก็มีความสุข ”

แม่หนูบอกว่า “ อยากหื้อคนสมัยนี้เหมือนคนสมัยก่อนมีอะยังก็ช่วยเหลือกันแต่อยากหื้อสะควกสบายเหมือนสมัยนี้คี้ละมันไม่ต้องลำบาก ”

สภาพบ้านเรือนของแม่เฒ่าหนู ในปัจจุบัน

ถ่ายเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2545 ขณะนำนักเรียนไปศึกษาประวัติศาสตร์หมู่บ้านเวียงหวาย

โดย อุไรวรรณ แก้วคำมูล

บทที่ 2

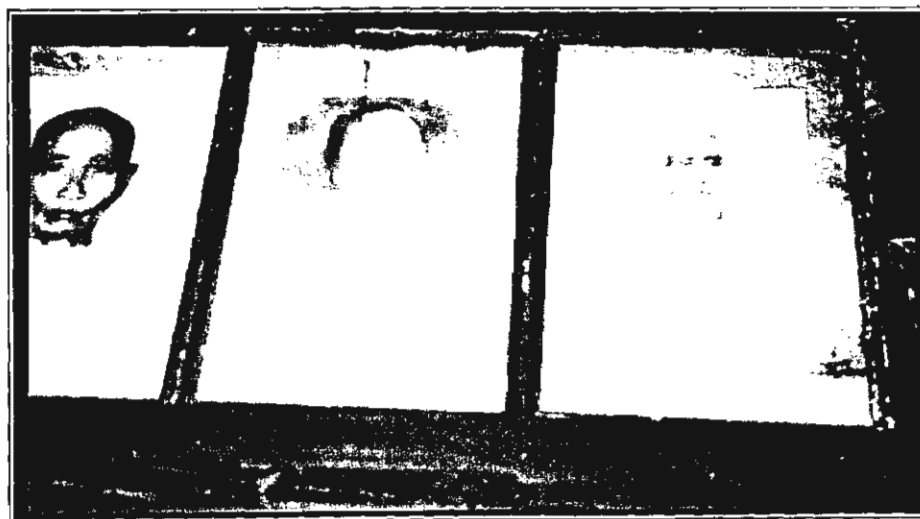
ยุคประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านเวียงหวาย

บทที่ 2

ยุคประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านเวียงหวาย

1. ยุคเริ่มแรก

เขตพื้นที่อำเภอฝาง แม่อาข ไซยปรการ เป็นดินแดนที่เก่าแก่มีการตั้งเมืองสร้างอาณาจักรมาเป็นเวลานานนับพันปี โดยคนที่มาอยู่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่หนีภัยไทยใหญ่ ลาว เขมรหรือขอม ส่วนคนไทยก็มีบ้างที่เข้าไปอยู่ในบางยุคบางสมัย บ่อยครั้งที่ดินแดนแถบนี้ถูกปล่อยให้เป็นดินแดนร้างเนื่องจากเกิดภัยพิบัติ บ้าง เกิดศึกสงครามบ้าง เกิดโรคระบาดร้ายแรง ผู้คนล้มตายไป บางส่วนก็อพยพโยกย้ายหนีไป ในช่วงก่อนหนึ่งร้อยปีนับถอยหลังไปจะไม่ขอกล่าวถึงรายละเอียดประวัติความเป็นมาของดินแดนแถบนี้ แต่ก็มีกรอพยพโยกย้ายเข้ามาของชนชาวไทยใหญ่อยู่เสมอ เนื่องจากว่ามีเขตแดนที่ติดต่อกัน และเส้นแบ่งเขตแดนของแต่ละประเทศยังไม่แน่ชัด ก่อนที่จะกล่าวถึงยุคของพ่อล้ามที่เป็นยุคเริ่มแรกของหมู่บ้านเวียงหวาย ก็คงจะกล่าวถึงยุคก่อนหน้านั้นพอสังเขป อย่างกล่าวมาแล้วว่าคนไทยใหญ่ได้เคยอยู่อาศัยในดินแดนเขตอำเภอฝางมานานแล้ว โดยจะสังเกตได้จากศิลปะการแสดง หัตถกรรม ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์เป็นของไทยใหญ่ เช่น ศิลปะการฟ้อนดาบ การฟ้อนเจิง , การทำตุ้ง , ดึงลงมองเซิง ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีภาษาที่ใช้ พิธีกรรมทางศาสนาที่มีส่วนคล้ายคลึงมาก คนไทยใหญ่บางส่วนจะมีการเดินทางข้ามไปมาระหว่างชายแดนไทย-พม่า บางส่วนก็มาตั้งรกรากอยู่ที่ฝางกลายเป็นคนดั้งเดิมของพื้นที่ หากคนไทยใหญ่ที่อาศัยอยู่ในรัฐฉานของพม่ามีเรื่องเดือดร้อนไม่อยากจะอยู่ที่พม่าก็จะอพยพเข้ามาอยู่ที่ฝางเป็นดังนี้มาตลอด

ถ่ายไว้เมื่อตอนที่ยังอยู่ในหมู่บ้านเวียงหวาย

ได้มาจากบ้านแม่หนู ซึ่งสามีของแม่หนูเป็นลูกบวชของพ่อล้าม - แม่ล้าม

2. ยุคพ่อล่ำมตั้งหมู่บ้านเวียงหวาย

เวียงหวายเป็นเวียงเก่าแก่ที่มีมานานหลายร้อยปีโดยว่ากันว่าสร้างโดยนางคำเอี้ย ซึ่งเป็นธิดาคนโตของพระเจ้าฝาง (องค์ที่เท่าใดไม่ปรากฏ) ซึ่งนางได้สร้างเวียงหวาย และเวียงนาง ปัจจุบันก็คือดอยเวียงนาง จากนั้นก็ปล่อยให้ร้างไป จนคนไทใหญ่กลุ่มหนึ่งได้อพยพมาจากพม่าเมื่อประมาณร้อยกว่าปีที่ผ่านมานี้ (ไม่ปรากฏ พ.ศ. ที่แน่ชัด) โดยบางส่วนเข้ามาทางบ้านเปียงกอก บ้านโป่งน้ำร้อน บ้านต้นผึ้ง (ปัจจุบันอยู่ในตำบลโป่งน้ำร้อน) ไทใหญ่กลุ่มนี้บางส่วนก็ได้กระจายกันมาอยู่ในตัวเมืองฝาง ปัจจุบันอยู่ในเขตตำบลเวียงย่านสวนดอกและกองกาด คนไทใหญ่บางส่วนได้ตั้งรกรากอยู่ที่บ้านป่าฮั่น บ้านม่อนปิ่น สำหรับการอพยพเข้ามาในครั้งนั้น พ่ออ่อง คานธีได้เล่าให้ฟังว่าที่เมืองนอก(พม่า)มีเจ้าฟ้าเมืองนายซึ่งให้น้องชายไปปกครองเมืองเก็งตอง น้องชายเจ้าฟ้าเมืองนายมีเมียและมีลูกคนหนึ่งพอน้องชายเจ้าฟ้าเมืองนายตายเมียของเขาต้องการจะไปไหว้พระที่มณฑลพระเจ้าละแ่ง พอไปแล้วนางก็ไปคุ้นเคยกับตุ้เจ้าตนหนึ่ง(พระรูปหนึ่ง)ตุ้เจ้านั้นเป็นปะโอเป็นตองตู้(เป็นชื่อชนเผ่าหนึ่งของไทใหญ่) จากนั้นนางและพระรูปนั้นก็มีความสัมพันธ์กันลึกซึ้งพระรูปนั้นก็เลยสึกออกมาแต่งงานกัน แล้วพากันมาอยู่ที่เมืองเก็งตองมาปกครองเมืองเก็งตองโดยใช้ชื่อว่าเจ้าฟ้าทาก คำว่า “ ทาก ” มีความหมายว่าผู้ที่เคยบวชมาก่อนหรือเรียกว่า “หนาน” คนไทใหญ่จะเรียกคนที่สึกจากพระมาเป็นน้อยเป็นหนานว่า “ หนานทาก ” ความจริงเจ้าฟ้าทากเป็นลูกบวชของพระเจ้าตะเลงม่าน ลูกบวช คือ เด็กที่มีผู้มีจิตศรัทธาออกเงินให้บวชเป็นพระ เด็กที่บวชก็ถือเป็นลูกบวชของคนที่บวชให้ พระเจ้าตะเลงม่านก็คือพระเจ้าบิณฑังที่มณฑล ดังนั้นจึงขยงส่งเสริมให้เจ้าฟ้าทากไปรบกับเมืองที่เป็นไทใหญ่ด้วยกัน เช่น เมืองปิ่น เมืองนาย คนไทใหญ่ก็อยู่กันไม่ได้จึงหนีมาทางเมืองฝาง มาทางเปียงกอก หัวฝาย เวียงหวายนี้แหละ เพราะเกรงกลัวกองทัพของเจ้าฟ้าทาก ที่อยากเป็นใหญ่ มาพวกไทใหญ่ด้วยกันอย่างไม่ปรานี จนมีคำพูดของคนไทใหญ่ว่า “ เจ้าฟ้าทากหล่าเวียง หม้อผัดตั้งเหนื่อเกบตันปิง ” หมายความว่าหากกองทัพเจ้าฟ้าทากเข้ามาในเมืองแล้วแม้แต่หม้อแกงที่ตั้งเตาไฟอยู่ยังไม่ทันยกลงก็ต้องรีบหนี ถ้าไม่หนีก็จะต้องตาย

ย้อนมากล่าวถึงคนไทใหญ่ที่อพยพมาตั้งรกรากที่บ้านป่าฮั่น บ้านเด่น บ้านม่อนปิ่นก็มีผู้นำคือพ่อล่ำม ซึ่งแต่งตั้งโดยอังกฤษ ซึ่งตอนนั้นพม่าได้ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ พ่อล่ำมเป็นชื่อตำแหน่งหัวหน้าที่ปกครองคนในสมันนั้น ซึ่งจริงไม่ปรากฏแน่ชัด พ่อล่ำมและลูกบ้านที่เป็นไทใหญ่อยู่ที่ป่าฮั่นได้ไม่นานก็พากันย้ายหมู่บ้านมาตั้งที่บนเนินสูงซึ่งเป็นเวียงหวายเก่า แต่ตอนนั้นมีสภาพเป็นป่าสาเหตุที่ย้ายขึ้นมาเพราะว่าที่ป่าฮั่นบ้านเด่นมักจะถูกล่าท่วมนในฤดูฝนทำให้เกิดความเสียหาย แต่ก็มีคนไทใหญ่บางส่วนไม่ได้ย้ายตาม พ่อล่ำมมา ยังคงอยู่ที่ป่าฮั่นบ้านเด่น ม่อนปิ่น เหมือนเดิมซึ่งปัจจุบันก็ยังมียุคนไทใหญ่กลุ่มนี้ตั้งบ้านเรือนสืบทอดจากบรรพบุรุษอยู่ที่นี้ และได้ไปร่วมทำบุญกับคนไทใหญ่ที่วัดเวียงหวายร่วมกับคนไทใหญ่ในหมู่บ้านเวียงหวายอยู่เสมอ

เมื่อพ่อล่ำมมาก่อตั้งหมู่บ้านเวียงหวายตอนนั้นอยู่ในราว พ.ศ. 2440 สภาพของหมู่บ้านตอนนั้นเป็นป่า คนไทใหญ่ที่มาอยู่เริ่มแรกมีประมาณ สิบกว่าครอบครัว ตอนหลังก็มีเพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ พ่อเผ่าหลี แดงก้อน อายุ 83 ปีได้เล่าให้ฟังว่า พ่อเผ่าเกิดที่เวียงหวายนั่นแหละพ่อแม่ของพ่อเผ่าเล่าให้ฟังว่าตอนที่มาอยู่ใหม่ ๆ คน

ไทใหญ่ก็ช่วยกันหักล้างดวงพงเพื่อสร้างบ้านเรือน ใครอยากได้เรือสวนไร่นาก็ไปบุกเบิกกันเอง ใครขยันก็ได้ที่ทำกินเยอะแยะ ใครมีก็น้อยก็มีพอทำกิน

ปี พ.ศ. 2447 ชาวบ้านก็ช่วยกันสร้างวัดเวียงหาวย หรือวัดสุนทราวาส ขึ้นมา โดยมีการช่วยกันไปขนไม้ตัดไม้ที่ในป่ามาสร้างวัดคนไทใหญ่ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตามสิ่งที่พวกเขาไม่ละทิ้งก็คือการทำบุญตามระเพณีของศาสนาพุทธซึ่งพวกเขาจะยึดถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดมาก จนมีภายิดที่คนพื้นเมืองมักจะพูดกันว่า “ กิ่นอย่างม่าน ดานอย่างไต ” หมายความว่า พม่ากิ่นเยอะแต่คนไทใหญ่ทำบุญเยอะกว่าการกิ่นเน้นการทำบุญ

ด้านประเพณีวัฒนธรรม

ในยุคนี้ประเพณีและวัฒนธรรมของไทใหญ่ก็ยังยึดถือแบบดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยอยู่ที่พม่า แต่สมัยก่อนความเจริญด้านวัตถุยังไม่ค่อยมีอารยธรรมต่างถิ่นก็ไม่ได้เข้าไปแทรกแซง การปฏิบัติทางประเพณีวัฒนธรรมจึงไม่มีของคนต่างถิ่นเข้าปะปนมี การนับถือผู้ใหญ่ผู้สูงอายุ มีการเชื่อฟังเจ้านายอย่าง

พ่อล้าเป็นผู้นำในหมู่บ้าน ชาวบ้านทุกคนก็ต้องเคารพเชื่อฟังไม่ว่าเขาสั่งให้ทำอะไรก็ตามไม่มีใครขัดขึ้นจากการสอบถามแม่เฒ่านู ซอยะ ว่าเคยมีคนขัดขึ้นคำสั่งของพ่อล้าบ้างไหม แม่เฒ่านูบอกว่าไม่มี เพราะทุกคนจะยอมทำตามคำสั่งของพ่อล้ากันหมด อย่างเวลาต้องไปช่วยงานส่วนกลางหรืองานส่วนรวมที่พ่อล้าสั่ง ใครที่ทำงานของตนเองยังไม่เสร็จก็ต้องทิ้งไว้ก่อนไปทำงานให้พ่อล้าก่อน และทุกคนก็ทำด้วยความเต็มใจด้วยประเพณีที่ปฏิบัติกันก็คือ ปอยเตียน ปอยสา่งลอง ปอยกองหลัว ออกหว่า เข้าพรรษา ดานข้าวยาฎี กั้นดอยคนเฒ่า แม่เฒ่าแขก ทิศหน่อ เล่าให้ฟังว่าตอนนั้นแม่เฒ่ายังเป็นลูกอ่อน (เด็ก) เวลาปอยเตียนปอยกองหลัวสมัยนั้นไม่มีไฟฟ้าต้องไปหาไม้เกียะที่ในป่ามาจุดในบริเวณวัดเพื่อให้สว่าง ดันโกม หรือดันเตียนก็ไม่ได้ใช้ไฟฟ้า ไฟกระพริบเหมือนเดี๋ยวนี้นี้ เขาใช้ไม้เกียะจุดแล้วแห่ไป การละเล่นก็มีแต่ ก้านก (ฟ้อนกิ่งกะหร่า) ก้าโต เท่านั้น ก้าโตก็ไปขอลูกจากแม่เฒ่ามาเล่นเวลามาที่ก็ต้องเดินกันข้ามวันข้ามคืนกว่าจะมาถึงเวียงหาวยของที่ถวายพระก็ไม่ค่อยอะไรมากมายเหมือนสมัยนี้ ครัวหลู คริวตาน (ทาน) เอาต้องแปง มีแต่กล้วย , อ้อย , ข้าว , หมากป้าว , หมากมู , ยาแดง (ยาสูบ) , สักเจ (สีเสียด) , ทูน (ปูน) , ใบพลู เป็นหลัก คนเมื่อก่อนมันดึก (ยากจน) และของก็ไม่มีขายเหมือนเดี๋ยวนี้นี้ แต่คนสมัยก่อนก็ชอบทำบุญเข้าวัดเข้าวา กันไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่และคนไทใหญ่ด้วยกันเมื่อทราบข่าวว่าบ้านเวียงหาวยจะมีงานบุญเขาก็จะมาเที่ยวมาร่วมทำบุญกันอยู่ไกลกันแค่ไหนก็เดินมาหา กัน และคนเวียงหาวยก็ไปร่วมทำบุญกับคนไทใหญ่บ้านอื่นด้วย เขาไม่มีการตีรันฟันแทงกันเหมือนสมัยนี้

ด้านเศรษฐกิจและการทำมาหากิน

คนเวียงหาวยในยุคพ่อล้าประกอบอาชีพกันหลากหลายมีทั้ง ทำการเกษตรเพาะปลูกพืชไร่ พืชสวน ค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ในหมู่บ้าน ค้าขายแบบพ่อค้าวู้ดต่างกับคนต่างบ้านต่างเมือง ทำงานบริการในบ่อนการพนันที่พ่อล้าเปิดให้คนทั้งในและนอกหมู่บ้านมาเล่น สำหรับการเพาะปลูกก็ทำกันแบบพอเพียง บางครอบครัวก็ปลูกมากและขายผลผลิตให้คนต่างถิ่นที่มารับซื้อ เช่น ถั่ว งา แต่มีไม่กี่ครอบครัวที่ทำเพราะสมัยก่อนการทำการเกษตรต้องใช้แรงคนอย่างเดียวไม่มีเครื่องผ่อนแรงเหมือนปัจจุบัน จึงสามารถทำได้แค่

กำลังคนในครอบครัวพอจะทำได้ และคนส่วนนั้นเขาก็ไม่มีตลาดพืชทางการเกษตรส่วนใหญ่ก็แบ่งปันกันกิน โดยไม่มีการซื้อขายกัน อีกเหตุผลหนึ่งก็คือพื้นที่เพาะปลูกของคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบเชิงเขา ที่ราบลุ่มก็มีบ้างแต่น้อย การชลประทานไม่ค่อยสะดวก ค่านิยมของคนสมัยก่อนก็ไม่ฟังเพื่อกินอยู่อย่างง่าย ๆ บ้านช่องก็ปลูกกันแบบเรียบง่ายไม่ต้องเสียเงินเพราะไปตัดไม้ในป่ามาปลูก แรงงานก็ไม่ต้องจ้างมีอะไรก็ช่วยกัน อาหารการกินก็แบบง่าย ๆ ขอกันกิน ไม่มีเงินเลยก็สามารถอยู่กันได้ เหมือนอย่างคำที่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” คนยุคนั้นก็เลยไม่ต้องคิดอะไรมากนัก ฐานะของทุกคนก็เท่าเทียมกันคนรวยคนจนก็อยู่ในสภาพเหมือน ๆ กัน ทุกคนนับถือเคารพเชื่อฟังผู้นำมาก อย่างพ่อล่ำเขาก็มีครอบครัวมีลูก 2 คน ชื่อเจ้าขุนอ่อน และเจ้าขุนหลวง ก็ปลูกบ้านอยู่บริเวณเดียวกัน

งานของพ่อล่ำ เช่น ทำนา , ทำสวน , ปลูกถั่ว , ต่ำข้าว ก็จะมีการเกณฑ์ให้ชาวบ้านไปช่วยทำโดยจัดเวรกันไปทำ ทั้งนี้มีใช้เฉพาะคนในหมู่บ้านเวียงห้วยเท่านั้น คนไทใหญ่ที่อยู่ต่าง ๆ เช่น แม่อาฮ แม่สาว ท่าดอน เชียงดาว แม่ขี้ แม่ซ่า ๆ ก็ต้องมาช่วยหากพ่อล่ำเรียกให้มาเมื่อมีงานใหญ่ เช่น ปลูกถั่ว เพื่อใช้น้ำในการเพาะปลูก อิดงา ของพ่อล่ำ ส่วนผลิตที่ได้พ่อล่ำก็เอาไปขายบ้าง เอาไว้กินบ้าง ชาวบ้านคนไหนเดือดร้อนไม่มีกินพ่อล่ำก็จะช่วยเหลือ บางส่วนก็จัดส่งไปให้พวกอังกฤษที่กรุงเทพฯ นอกจากนี้พ่อล่ำยังเก็บภาษีคนเวียงห้วย ปีละ 4 บาท ส่งให้กรุงเทพฯ

สำหรับอาชีพค้าขายก็มีการขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ ในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะขายให้สำหรับคนที่มาเล่นการพนันในบ่อนที่พ่อล่ำเปิดกิจการอยู่ ของที่ขายก็เป็นจำพวกอาหารการกิน ขนม ส่วนงานในบ่อนก็เป็นงานด้านบริการต่าง ๆ งานเก็บกวาด ดูแลทั่วไป ก็จะเป็นหน้าที่ของลูกน้องคนสนิทของพ่อล่ำ ชาวบ้านบางคนที่ไม่ไปข่ทำงานกับพ่อล่ำ ส่วนชาวบ้านที่ไม่เกี่ยวข้องก็ไม่ไปวุ่นวายในบ่อน ใครอยากเล่นก็เข้าไปเล่นได้ คนที่มาเล่นส่วนใหญ่มีทั้งคนในหมู่บ้าน และคนนอกหมู่บ้าน บางทีเจ้าหน้าที่จากอำเภอฝางก็เข้าไปเล่นด้วย แต่การจะเข้าออกหมู่บ้านเวียงห้วยนั้น ทางเจ้าหน้าที่จะต้องแจ้งให้พ่อล่ำทราบล่วงหน้าก่อน โดยทำเป็นหนังสือแจ้งมาก่อน เมื่อพ่อล่ำทราบและตอบตกลงแล้วถึงเข้ามาได้ เพราะหมู่บ้านเวียงห้วยขณะนั้นขึ้นตรงต่ออังกฤษ เพราะจากการพูดคุยกับพ่อเล้าแม่เล้าในหมู่บ้านพวกเขาจะพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าเมื่อก่อนพวกเขาเป็นคนอังกฤษ เมื่อเจ้าหน้าที่ทางอำเภอฝางจะเข้าไปในหมู่บ้านบางทีพ่อล่ำก็ให้ปิดบ่อนเพื่อต้อนรับเจ้าหน้าที่ของไทยอย่างดี บางทีทางเจ้าหน้าที่อยากเล่นการพนันในบ่อนด้วย พ่อล่ำก็จะเปิดบ่อนตามปกติ โดยจะแจกเงินให้พวกเจ้าหน้าที่ที่มาเล่นคนละ 5 แถบ ใครโชคดีก็เล่นได้เงินอีก ใครโชคไม่ดีก็เสียเงิน หากกลับออกจากหมู่บ้านพ่อล่ำก็ให้เงินแก่ทางเจ้าหน้าที่ของไทยอีกคนละ 5 แถบ และตลอดเวลาที่พักอยู่ในหมู่บ้านก็เลี้ยงดูปู่เสื่ออย่างดี แม่เล้าบอกเล่าว่า พวกเจ้าหน้าที่จากอำเภอเขาก็มากันไม่บ่อยนักนาน ๆ มาที เวลาคนไทใหญ่มีเรื่องมีราว ถูกจับเข้าคุกของไทยก็จะส่งตัวมาให้พ่อล่ำดำเนินการ คัดสินกันเอง เขาไม่ยุ่งเกี่ยว หากเรื่องใหญ่โตพ่อล่ำก็ส่งไปให้ทางกรุงเทพฯ อังกฤษที่เชียงใหม่จัดการ แต่สมัยก่อนก็ไม่ค่อยมีเรื่องมีราวอะไรกัน อยู่กันสงบดี

แม่เล้าบอกเล่าต่ออีกว่า เมื่อแม่เล้าเป็นลูกอ่อนชอบไปเล่นในบ่อน เพราะว่าได้สรวงจากคนที่เขาเล่นไฟได้เงินเขาก็แจกเด็ก ๆ ซื้อกินขนม ถึงจะมีบ่อนแต่ไม่มีเรื่องเดือดร้อน นอกจากจะมีการค้าขายภายในหมู่บ้านแล้ว ยังมีการค้าขายระหว่างหมู่บ้าน ระหว่างชายแดนโดยมีอาชีพพ่อค้าวัวต่าง จากการพูดคุยกับนายปันใจบุญ ซึ่งพ่อของเขามีอาชีพพ่อค้าวัวต่างเล่าให้ฟังว่า พ่อผมไปเอาเกลือ เสื่อผ้า ผ้าลูกไม้ เอาไปแลกผืนที่พม่า

โดยเกลือหนึ่งจ้อยแลกกับฝิ่นหนึ่งจ้อย เทียบเป็นเงินก็คือ 60 แดบ (จ้อยเท่ากับ 40 กิโลกรัม) เมื่อได้ฝิ่นมาแล้วก็เอาไปขายได้เงินมาก็เอาไปซื้อเกลือ ของใช้ที่อำเภอฝางเพื่อจะเอาไปแลกฝิ่นอีก สมัยนั้นการขายฝิ่นสุบฝิ่นไม่ถือว่ามีความผิด นอกจากนั้นหมู่บ้านเวียงหาวก็เปรียบเสมือนเมืองท่าจอดพักสินค้าของพ่อค้าที่นำของจากพม่าจะนำไปขายที่เชียงใหม่ และพ่อค้าที่นำสินค้าจากเชียงใหม่จะเอาไปขายที่พม่า พ่อค้าเหล่านั้นก็จะมาพักค้างคืนที่เวียงหาวก่อนและถือโอกาสเล่นไฟที่บ่อน บางคนก็เอาสินค้ามาขายให้คนที่เวียงหาว และคนหมู่บ้านใกล้เคียงที่สนใจ

แม่เผ่าอ่อง เล่าให้ฟังว่าครอบครัวที่เพาะปลูกเป็นหลัก เมื่อว่างจากการทำนา ทำสวน ก็จะนำข้าวมาทำเป็นขนมจีน ทำข้าวแตนทราย ทำขนมแห้งต่าง ๆ ที่สามารถเก็บไว้กินนาน ๆ ได้แล้วนำไปแลกฝิ่นที่บ้านมูเซอซึ่งอยู่บนดอย ก็พากันเดินไป จากนั้นก็เอาฝิ่นมาขายให้คนในหมู่บ้านบ้าง นอกหมู่บ้านบ้าง เป็นอาชีพเสริม ซึ่งตำรวจก็ไม่จับ เพราะเขาไม่เข้มงวดเหมือนสมัยนี้ เมื่อถามว่าการขายฝิ่นสุบฝิ่นสร้างปัญหาให้คนในหมู่บ้านบ้างไหม แม่เผ่าก็บอกว่าไม่มีปัญหาอะไร คนเมื่อสุบฝิ่นแล้วก็ทำงานได้ ไม่มีการบ้าคลั่งเหมือนคนที่ติดยาเสพติดสมัยนี้ ฝิ่นบางครั้งก็เป็นยารักษาโรคได้ ปัญหาการจับปล้นกันก็มีบ้างเหมือนกันแต่เขาไม่ฆ่ากัน คนปล้นเมื่อได้ของที่ต้องการแล้วก็ไปไม่มีการทำร้ายหรือฆ่าเจ้าทรัพย์ คนเมื่อก่อนไม่ค่อยมีเงินมีทองกันเท่าไร โจรก็ไม่รู้จะปล้นเอาอะไร แต่มีลูกชายของพ่อล้ามคนเล็กที่ ชื่อเจ้าขุนอ่อน มีนิสัยเกรงอันตรายกลัวลูกน้องและชอบไปปล้นพวกคนดอย (มูเซอ, ปะห่อง, กะเหรี่ยง) เมื่อได้เงินมาก็เอามาสร้างเจดีย์ที่หมู่บ้านเวียงหาวซึ่งตอนนั้นสร้างที่ตลาดเวียงหาวในปัจจุบัน พอสร้างเสร็จจะทำบุญฟ้างค์ผ่องค์เจดีย์เสียหาย ชาวบ้านพูดกันว่าเพราะสร้างจากเงินที่ไปจี้ไปปล้นเขามันไม่ดี ภายหลังได้ย้ายจากเจดีย์ตั้งขึ้นไปไว้บนดอยธาตุในปัจจุบัน

เจ้าขุนอ่อนเป็นลูกชายคนเล็ก เจ้าขุนหลวงเป็นลูกชายคนโต ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่าเจ้าขุนหลวงเป็นคนดี เจ้าขุนอ่อนเป็นนักเล่งมีภรรยาเป็นคนเชียงใหม่ จึงได้นำรดคอกหมู คันแรกมาใช้ในหมู่บ้าน แต่ชาวบ้านไม่นั่งรดคันนี้ แม่เผ่าเขื่อน จึงนะ เล่าว่าชาวบ้านเวียงหาววิ่งตามรดคันแรกอย่างสนุกสนาน คนที่ได้นั่งคือญาติพี่น้องของพ่อล้ามและลูกน้องของพ่อล้ามเท่านั้น เจ้าขุนอ่อนมีลูกน้องเยอะ และคบกันทำสิ่งที่ไม่ดี

จากความประพฤตินี้ไม่ดีของเจ้าขุนอ่อนลูกชายพ่อล้าม ทำให้คนดอยที่เสียหายไปร้องทุกข์ต่อทางเจ้าหน้าที่ของไทยอยู่เสมอ จนฝ่ายเจ้าหน้าที่ของไทยได้เข้าดักเตือนพ่อล้ามและลูกชาย ว่าหากไม่เลิกการกระทำที่ไม่ดีก็จะจัดการขั้นเด็ดขาด พ่อล้ามก็เลยลำบากใจที่จะอยู่เป็นผู้นำของหมู่บ้าน เพราะคนที่ทำให้เดือดร้อนเป็นลูกชายของตนเสียเอง และไม่อยากให้ลูกชายถูกทางการของไทยลงโทษ จึงตัดสินใจอพยพย้ายครอบครัวกลับอยู่ฝั่งพม่า โดยมีลูกน้องคนสนิทที่สมัครใจติดตามไปด้วย คนไทใหญ่ในหมู่บ้านเวียงหาวก็ตามไปส่งที่เมืองป๋างแปแหม คนเวียงหาวส่วนใหญ่สมัครใจจะอยู่ที่เมืองไทยตามเดิม ซึ่งช่วงนั้นประมาณ พ.ศ. 2486 ส่วนพ่อล้ามและครอบครัวเมื่อไปจากเวียงหาวแล้วก็ไม่กลับมาอีกเลยและเสียชีวิตที่เมืองพม่า

3. ยุคสู่ความเป็นไทย (พ.ศ. 2500 – 2545)

หลังจากพอล่ามพาครอบครัวและลูกน้องบางส่วนอพยพกลับไปยังฝั่งพม่าแล้ว สภาพหมู่บ้านเวียงหวายตอนนั้นก็ไร้ผู้นำ แต่วิถีชีวิตของคนเวียงหวายก็ยังดำเนินต่อไปอย่างปกติ มีการปรับตัวบ้างก็คือ หมู่บ้านที่เคยค้าขาย หากินทำงานกับบ่อนก็หันมาทำการเกษตรในพื้นที่ที่มีอยู่ ซึ่งส่วนใหญ่ก็ทำกันพอกิน มีไว้ขายไม่มากนัก งานที่เคยไปช่วยพอล่ามทำ เช่น ทำนารุม , ต้าข้าว ก็ไม่ต้องทำทุกคนก็ทำงานในส่วนที่เป็นของตนเอง การทำนาทำสวน สมัยนั้นก็มีการลงแขกช่วยกันทำ ยังไม่มีการจ้างแรงงาน ที่ดินที่เป็นของพอล่ามก็ตกเป็นของคนสนิทกับพอล่าม เช่น สามีของแม่เผ่าหนูซึ่งเคยเป็นลูกบวชของพอล่าม นอกนั้นก็แบ่งให้ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงอาศัยอยู่ไป

จากการสอบถามแม่เผ่าหนู ว่าเมื่อไม่มีพอล่ามใครมาเป็นผู้นำ ก็ได้คำตอบว่า ชาวบ้านก็จะยกย่องคนที่มีอาวุโสเป็นผู้นำ แต่ไม่มีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2500 เจ้าที่ของไทยก็เข้าไปบอกให้คนไทยใหญ่ในหมู่บ้านเวียงหวายที่ต้องการเป็นคนไทยให้ไปขึ้นทะเบียนเป็นคนไทยอย่างถูกต้องที่อำเภอฝาง โดยค่าธรรมเนียมปีละ 4 บาทต่อครอบครัว และให้ผู้ที่ป็นหัวหน้าครอบครัวไปรายงานตัวให้ทางอำเภอฝางได้รับทราบทุก ๆ 7 วัน เพื่อยืนยันว่าครอบครัวนี้มีสมาชิกกี่คน และยังอยู่ในเขตหมู่บ้าน เพราะตอนนั้นมีคนไทยใหญ่บางครอบครัวย้ายออกไปอยู่ที่พม่า เพราะเหตุผลไม่ยอมเสียค่าธรรมเนียมทุกปี

พ่อเผ่าคำ ลายใส่เล่าให้ฟังว่าตอนที่ขอเป็นคนไทย คนไทยใหญ่ที่เวียงหวายได้ไปรวมตัวกับคนไทยใหญ่ที่อาศัยในตัวอำเภอฝางและพากันจัดขบวนแห่ธงชาติไทย ซึ่งเอาปักไว้ที่ต้นกล้วย แล้วแห่ไปที่อำเภอฝาง เพื่อขอซื้อชาติ หรือขอเป็นคนไทย โดยมีพ่อเผ่าจองจายที่เป็นคนไทยใหญ่ที่อยู่ในตัวอำเภอฝางเป็นผู้นำในการแห่ขบวน

พ่อหลี แดงก้อนเล่าให้ฟังว่า ตอนแรกมีทหารไทยมาบอกว่าคนไทยใหญ่ที่บ้านเวียงหวายต้องย้ายไปอยู่พม่า เพราะไม่ใช่คนไทยหากใครไม่ไปก็จะเผาบ้านให้หมด คนเวียงหวายก็ไม่ยอมไปกัน พวกทหารให้คนเวียงหวายไปเกี่ยวหญ้าคาแห้งมาไว้บ้านใครบ้านมัน บ้านละ 5 หาบ เพื่อเอาเป็นเชื้อไฟ คนเวียงหวายก็ยังยืนยันไม่ยอมย้ายออกไปอยู่เมือง ยัง ใจ ๆ ก็ขอยอมตายที่เมืองไทย ก็มีพวกทหารญี่ปุ่นมาขอกับพวกทหารไทยว่าอย่าทำลายหมู่บ้านเวียงหวายเลย หากคนไทยไม่ยอมรับพวกญี่ปุ่นเอาคนเวียงหวายไปเป็นทหารของญี่ปุ่นในที่สุดฝ่ายไทยก็เลยมาประกาศให้ชาวบ้านเวียงหวายให้ทราบว่า ใครที่ไม่ต้องการไปอยู่เมืองพม่า ไม่ต้องการไปอยู่กับญี่ปุ่น ก็ให้ไปรายงานตัวที่อำเภอฝางเพื่อขอเป็นคนไทย ชาวบ้านจึงจัดขบวนแห่ธงชาติไทยไปที่อำเภอฝางดังกล่าว

หลังจากนั้นทางเจ้าหน้าที่ของอำเภอฝางก็มาจดชื่อ ถาพนามสกุล ซึ่งคนไทยใหญ่ไม่เคยมีนามสกุล ใช้ก็ไม่ค่อยรู้เรื่อง ประกอบกับการสื่อสารด้านภาษาไม่ค่อยเข้าใจกัน ทางเจ้าหน้าที่ก็อยากให้งานเสร็จเร็ว ๆ ก็โมเมเอานามสกุลที่เขาบอกมา ซึ่งบางทีเป็นคำที่ไม่มีความหมาย บางคำเป็นคำที่คนบอกกำลังคิด เช่น “อะหยังกอ” (เป็นคำถามว่าอะไร) ทางเจ้าหน้าที่ก็จัดให้เป็นนามสกุลไปเลย ซึ่งปัจจุบันก็ยังมียู่ ซึ่งก็เป็นเรื่องตลก ส่วนใหญ่ถ้าชาวบ้านคิดไม่ออกจริง ๆ ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ก็แนะนำให้เอาชื่อพ่อ ชื่อปู่ ชื่อบรรพบุรุษมาตั้งเป็น

นามสกุล ดังนั้นนามสกุลของคนเวียงหาวย ส่วนใหญ่จะขึ้นต้นด้วยคำว่า “ลุง” คำว่า “นาย” บางทีก็เป็นชื่อไปเลย เช่น คำเอ๋ย , จิ้งต๊ะ , ลุงหมาบ , นายยง ฯลฯ

นามสกุลของชาวบ้านเวียงหาวยหมู่ที่ 9 ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ยุคเริ่มแรกที่มีการใช้นามสกุล

ลำดับที่	นามสกุลที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ ลุง” ซึ่งเป็นชื่อของพ่อ , ปู่ , ตา , ทวด	จำนวนครอบครัวที่ใช้อยู่
1.	ลุงป้าง	2
2.	ลุงกอ	2
3.	ลุงคำ	2
4.	ลุงดี	3
5.	ลุงดา	5
6.	ลุงสาม	2
7.	ลุงแสน	1
8.	ลุงคำ	1
9.	ลุงต๊ะ	5
10.	ลุงหนุ่ม	1
11.	ลุงขอ	2
12.	ลุงธิ	1
13.	ลุงหลู่	4
14.	ลุงจ๋าม	1
15.	ลุงจาง	1
16.	ลุงหมา	1
17.	ลุงมา	1
18.	ลุงอ้าย	1
19.	ลุงทุน	3
20.	ลุงลอย	3
21.	ลุงชาน	2
22.	ลุงชู่	1
23.	ลุงหนะ	2
24.	ลุงบุญ	3
25.	ลุงดอ	2

26.	ลุงจืด	1
27.	ลุงจาย	2
28.	ลุงสอง	1
29.	ลุงเหลง	3
30.	ลุงผี	1
31.	ลุงกอยะ	1
32.	ลุงสำ	1
33.	ลุงยะ	1
34.	ลุงแสง	1
35.	ลุงปิ่น	1
36.	ลุงมูล	2
37.	ลุงใส	1
38.	ลุงแสน	1
39.	ลุงวิ	1
40.	ลุงลอกี้	1
41.	ลุงหน่	2
42.	ลุงหมาย	2
43.	ลุงคู่	1
44.	ลุงจันคำ	1
45.	ลุงเล็ก	2
46.	ลุงเหม	1
47.	ลุงอฮ	2
ลำดับที่	นามสกุลที่เป็นชื่อของพ่อ หรือ ปู่, ตา ของผู้แจ้ง โดยไม่มีคำว่าลุงนำหน้า	จำนวนครอบครัวที่ใช้อยู่
1.	นายกอยะ	2
2.	คำอ้าย	2
3.	กอลี่	2
4.	สว่างสุ	6
5.	คำมูล	3
6.	ปิ่นหย่า	7
7.	กุงนะ	3
8.	จิ้งยี่	5

9.	ชุมชนะ	3
10.	นายวงศ์	4
11.	คำแก้ว	3
12.	อินตา	2
13.	ตาคำ	2
14.	นายยุ่ง	1
15.	นายเหน่	2
16.	ส่างอ่อน	2
17.	จิงนะ	3
18.	นายจาย	1
19.	ก้องคำ	2
20.	คำทูนอ่อง	1
21.	ปันดี	2
22.	นายจุ่ม	1
23.	ส่างวงศ์	2
24.	คำเหลง	2
25.	คำหู่	3
26.	จายจำ	1
27.	วียะ	2
28.	จันคำ	2
29.	พ่อคำ	1
30.	นันท่า	2
31.	สมอียด	1
32.	ปู่พา	2
33.	ทูนออ	2
34.	นายอ่อง	3
35.	ปู่แปะ	1
36.	จายมกล	2
37.	จายบุญ	3
38.	จายกอ	1
39.	จายจอ	1
40.	ลุงลอก๊ะ	1

41.	ลุงเหน่	2
42.	ลุงหมาย	2
43.	ลุงคู่	1
44.	ลุงจันท่า	1
45.	ลุงเล็ก	2
46.	ลุงเหม	1
47.	ลุงออ	2
ลำดับที่	นามสกุลที่ตั้งแบบไม่ตั้งใจ พุดไปเรื่อย ไม่มีความหมาย	จำนวนครอบครัวที่ใช้อยู่
1.	ฝักก่า	1
2.	กว่าละ (จะไปละ)	2
3.	งูเห่ล้อม	1
4.	โป่งเมียะ	1
5.	โพงจ๋าม	1
6.	น้ำคำ (ชื่อเมือง)	1
7.	เห็งกอน (ชื่อผู้ใหญ่บ้าน)	1
8.	ไต่ยใหญ่ (ไทยใหญ่)	1
9.	ก่านะ	1
10.	ดิ่งโป	1
11.	กานก่อ	1
12.	ห้ามทุกซ์	1

เมื่อจดชื่อ นามสกุลแล้วก็มีการทำบัตรประจำตัวประชาชน เสียค่าถ่ายบัตร 5 บาท ออกใบสำเนา ทะเบียนบ้าน ส่วนเอกสารสิทธิในการ

ครอบครองที่ดินบางส่วนยังไม่ได้ จนถึงปัจจุบันนี้คนไทใหญ่เก่าที่อยู่ในหมู่บ้านเวียงหวายมีบัตรเป็นคนไทย แต่ยังไม่มียุทธที่ดินที่ตนครอบครองอยู่จึงไม่สามารถซื้อขายที่ดินได้ หลังจากนั้นหมู่บ้านเวียงหวายก็มีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือจ้างคำมาด ส่วนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนเวียงหวายซึ่งแม้จะได้เป็นคนไทยสมบูรณ์แล้ว ก็ยังคงความเป็นไทใหญ่ใน

ด้านประเพณีวัฒนธรรม ภาษาที่ใช้ไว้ รูปศาลเจ้าบ้านเวียงหวาย อย่างเหนียวแน่น ซึ่งถือได้ว่าคนไทยใหญ่เป็นนักอนุรักษ์ที่ดี

สภาพเศรษฐกิจและการทำมาหากินในยุคสู่ความเป็นไทย

จากการได้พูดคุยกับพ่อเผ่าหลี แดงก้อนซึ่งมีอายุ 83 ปี พ่อเผ่าเกิดและเติบโตที่บ้านเวียงหวายจึงได้ถ่ายทอดความทรงจำเกี่ยวกับเรื่องการทำมาหากินของคนเวียงหวายในยุคสู่ความเป็นไทยให้ฟังว่า “ คนเวียงหวายส่วนใหญ่ก็ยังคงทำการเพาะปลูกกันทำกันทุกบ้านแต่ทำกันน้อย เพราะถ้าปลูกมากจะไม่ได้ขาย คนเมื่อก่อนเขาแบ่งปันกัน ถ้าจะขายก็ขายในตอนที่มีวันกาต ขายให้คนบ้านอื่น สิ่งปลูกกันก็คือ ข้าว , ถั่ว , งา สำหรับถั่วและงา เราจะขายให้คนที่มารับซื้อที่ละมากๆ ซึ่งเป็นคนเมืองฝางบ้าง แม่อยบ้าง กระเทียมก็ปลูกเหมือนกัน ส่วนหอมหัวใหญ่เพิ่งเข้ามาเมื่อประมาณ 25 ปี ที่ผ่านมานี้เอง ตอนนั้นพ่อเผ่าอายุประมาณ 55 – 56 ปี มีคนจีนเขานำมา ที่ม่อนปิ่นก็ปลูก คนเวียงหวายก็ปลูกบ้าง ที่คนเรียกว่าหอมจีนเพราะคนแนะนำให้ปลูกเป็นคนจีนที่มาจากเชียงใหม่ หอมแดงก็มีปลูกบ้าง ส่วนงาปลูกได้ไม่กี่ปีก็เลิกปลูก พ่อหลีบอกว่า มันตาย ปลูกซ้ำที่เก่าก็ไม่ได้ดินมันไม่ดี ”

แม่เผ่าเชื่อนเล่าว่า ผลผลิตทางเกษตรที่ได้ก็นำมาขายที่ตลาดซึ่ง 7 วันมีครั้งหนึ่งเรียกว่าวันกาต สำหรับวันกาตมีมาประมาณ 70 กว่าปีมาแล้ว และเริ่มเป็นตลาดที่เปิดทุกวันเมื่อประมาณ พ.ศ. 2500 พ่อส่วยคำอายุ 70 ปี เล่าว่านอกจากคนเวียงหวายจะปลูกพืชผักแล้วยังมีการเดินทางไปค้าขายกับคนเมืองนอกในช่วงประมาณ 40 – 50 ปี ที่ผ่านมาซึ่งตอนนั้นพ่อส่วยคำอายุประมาณ 20 กว่า ก็ไปกันประมาณ 10 กว่าคน เดินไปถ้าของมีมากๆ ก็จ้างลูกหาบช่วยหาบของไปให้ ใช้เวลาเดินทางไป – กลับ ประมาณ 5 วัน พ่อคำที่ไปเรียกว่าพ่อคำเดียวตาง (เดินทาง) บางคนมีวัวมีควาย มีม้าก็อาจจะใช้ ต่างม้าต่างควายไป แต่ส่วนใหญ่จะเดินเท้าไปกันของที่นำเอาไปขายก็มีเกลือ , เสื้อผ้า , มุ้ง และก็ซื้อผงชูรส , เนย จากทางเมืองนอกมาขายในหมู่บ้านและคนในบ้านอีกด้วย

พ่อหลีเล่าอีกว่านอกจากจะได้จากการค้าขาย , ปลูกผักแล้วคนเวียงหวายอีกหลายๆ ครอบครัวก็มีการเลี้ยงควายกัน บางบ้านก็เลี้ยง 2 – 3 ตัว บางบ้านก็เลี้ยงเป็น 10 ตัว แล้วให้เขาเช่าควายถ้าเป็นควายใหญ่แข็งแรงได้ค่าเช่าเป็นข้าวเปลือกปีละ 40 ตัง (ถัง) ต่อตัว ถ้าเป็นควายเผือกก็ได้ปีละ 20 ตัง ถ้าควายตายก็เอาไปขว้างที่กลางทุ่ง ให้แร้งลงมาจิกกิน คนใดไม่กินเนื้อบางที่คนเมืองทางม่อนปิ่น , ป่าอินก็มาเอาไปกินกัน ประมาณปี พ.ศ. 2510 ก็เลิกเลี้ยงควายเพราะมันตายเพราะห่าบ้าง , แแบ่งขายไปบ้างโดนคนบ้านอื่นมาลักขโมยไปบ้าง อีกอย่างก็ทางจะพาขึ้นไปกินหญ้าก็ไม่ค่อยมี คนเริ่มปลูกพืชมากขึ้นเพราะกาตเวียงหวาย เริ่มเป็นกาตใหญ่ คนม่อนปิ่น , หัวนา , บ้านลาน , ดันผึ้ง , หัวฝ่าย , ม่วงชุม ก็มาซื้อขายที่กาตเวียงหวาย

พี่สมสายซึ่งเป็นครอบครัวคนพื้นเมืองย้ายมาจากดอยหลวงเล่าว่า พ่อของพี่สายเข้ามาอยู่ที่หมู่บ้านเวียงหวาย ประมาณปี พ.ศ. 2494 ตอนนั้น กาตเวียงหวายยังไม่มีทุกวัน พ่อของพี่สายมาอยู่กับครอบครัวคนพื้นเมืองอีก 4 – 5 ครอบครัวก็มาประกอบอาชีพขายเนื้อหมู , ขายขนม ที่ขายเนื้อหมูเพราะคนใดเขาไม่ฆ่าสัตว์ ครอบครัวของพี่สายนอกจากจะค้าขายในตลาดแล้วยังเลี้ยงควาย , ทำนาอีกด้วย พี่สายเล่าว่า ตอนนั้นที่กาตเวียงหวายในปัจจุบันมีโรงสีอยู่ที่เวียงหวายได้ประมาณ 6 – 7 ปี ก็เลิกไป เพราะลูกชาย ลูกสาวของอุ้ยสี เขารับราช

การเป็นครูบาอาจารย์กัน ลูกชายของอู๋ยี่ก็ขึ้นครูใหญ่คนแรกของโรงเรียนบ้านเวียงหวาย ชื่อ ครูหลวง พลอินตา กิจการโรงสีของอู๋ยี่มีคนม่อนปิ่นซื้อไปและเอาไปตั้งที่บ้านม่อนปิ่น

สำหรับครอบครัวคนพื้นเมืองได้ทยอยเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านอีกประมาณ 6 – 7 ครอบครัวในปี พ.ศ. 2500 อาชีพของคนพื้นเมืองที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะค้าขายขนมปัง ปลุกพืชผักขายบ้างพอปี พ.ศ. 2510 ที่ครอบครัวของพี่สายและครอบครัวอื่นก็เลิกเลี้ยงควายด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วและประกอบกับ ช่วงนั้นชาวนาเริ่มใช้รถแทรกเตอร์สภาพในหมู่บ้านเริ่มคึกคักมีรถยนต์รับจ้างเข้ามาวิ่งเป็นรถของเสียเด็กที่เป็นคน จีนมาวิ่งรับซื้อผลผลิตของชาวบ้านบ้าง , รับ – ส่งคนในหมู่บ้านไปที่ฝางบ้าง ชาวบ้านเวียงหวายสมัยนั้น ยัง นิยมการเดินทางด้วยเท้า เนื่องจากรถไม่ค่อยมี แม่เผ่าแขกเล่าว่ารถยนต์คันแรกในยุคพ่อสามก็มีเหมือนกันเป็นรถ ของเจ้าขุนอ่อน ลูกชายของพ่อสามที่ไปได้เมื่อยอยู่เชียงใหม่ เวลาเมียของเขามาเที่ยวเมืองฝางก็ขับรถมา ชาวบ้าน ไม่มีโอกาสได้ขึ้นนั่งได้แต่วิ่งตามรถ

พี่สายเล่าว่าสภาพหมู่บ้านเมื่อประมาณ 30 กว่าปีที่ผ่านมาน่าประทับใจมากตอนนั้นพี่สายอายุประมาณ 20 ปี เป็นสาวรุ่นอยู่ ชาวบ้านเขาจะช่วยกันทำนา ไม่มีการจ้างกัน เขาเอามือกัน (ลงแขก) บางที่ชาวบ้านก็มีการ แอบไปตัดข้าว(นวดข้าว) , เกี้ยวข้าว , ปลุกข้าวบ้าง ให้กับเจ้าของนาโดยที่ไม่บอกให้เจ้าของนารู้ตัว โดยจะแอบ ทำงานให้เขาในเวลากลางคืนที่เดือนแจ่ม(เดือนเพ็ญ) พอรุ่งเช้าเจ้าของนามาที่ทุ่งนาเห็นงานในนามิชาวบ้านมา ทำให้เสร็จเรียบร้อยหมดแล้วก็ดีใจรีบกลับไปเตรียมข้าวปลาอาหารมาเลี้ยงตอบแทนชาวบ้าน เป็นที่สนุกสนาน และก็เวียนช่วยกันทำกันทั้งหมู่บ้าน พี่สายบอกว่าเป็นช่วงที่มีความสุขที่สุด ก็ถึงทีไรก็อยากจะให้สมัยนี้กลับไป เป็นเหมือนเมื่อก่อนเพราะคนสมัยนั้นจริงใจต่อกัน ไม่แก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน เหมือนสมัยนี้

พ่อส่วยคำบอกว่าประมาณ 30 ปีที่ผ่านมาถนนหนทางเริ่มดีขึ้นมีถนนลาดยาง พืชผลทางการเกษตร เช่นหอมจีน , กระเทียม , หอมแดง มีคนเข้ามาซื้อกันมากขึ้น ชาวบ้านก็เลยสร้างโฮงหอม (โกดังเก็บหอม) บางทีก็เอาไว้ เป็นที่พักหอมที่เก็บมาจากไร่แล้วรอคนมาซื้อ บางบ้านก็เก็บไว้ขายตอนที่ราคาสูงๆ เพราะเก็บมา ใหม่ๆ ราคามันถูก , ไม่มีคนซื้อก็เลยเก็บห้อยที่โฮงหอมไว้ก่อนประมาณปีพ.ศ. 2525 ชาวบ้านก็เริ่มหันมาปลูก ลิ้นจี่ ซึ่งมีคนจีนและคนไทยมาแนะนำว่าปลูกแล้วมันดี ขายได้ราคา คนปลูกหอมบ้างครอบครัวก็แบ่งพื้นที่ ปลูกเป็นสวนลิ้นจี่ และพอประมาณปีพ.ศ. 2535 คนเริ่มปลูกส้มกันอีก ทั้งนี้ก็เลียนแบบกันนั่นเองและเห็นคนจีน , คนไทยที่เข้ามาซื้อที่แถวบ้านม่วงชุม , บ้านลาน เขาปลูกแล้วขายได้เงินดีก็เลยเริ่มมีการปลูกกลับกันและปีที่ดิน เวียงหวายหันมาปลูกส้มมากมากที่สุดคือปี พ.ศ. 2544 ทั้งนี้พี่สายบอกว่าลิ้นจี่โฮมหอมไว้ก่อนราคาตกมากใน ช่วงปี 2544 – 2545 ชาวสวน ลิ้นจี่ประสบปัญหาขาดทุนกันมาก แล้วหันมาปลูกส้มแทน อีกเหตุผลหนึ่งก็คือ ลิ้นจี่เก็บผลผลิต ได้ปีละครั้งในขณะที่ส้มสามารถมีผลผลิตป้อนตลาดได้ตลอดปี

พี่สายเล่าว่า การทำเกษตรของคนในหมู่บ้านช่วงประมาณ 20 กว่าปีที่ผ่านมาก็มีการเปลี่ยนแปลงบ้าง คือบางครอบครัวเหลือที่ดินทำการเกษตรน้อยลงเนื่องจากที่ดินบางแห่งอยู่ในเขตป่าสงวนมี พรบ. เกี่ยวกับเขต ป่าสงวนจึงต้องถูกเวนคืนไปซึ่งมีหลายครอบครัวที่พบกับปัญหานี้ และบางครอบครัวก็แบ่งขายให้กับคนในหมู่บ้านเดียวกันและคนที่มาจากที่อื่นเพราะต้องการเงินทองมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งราคาที่ดินช่วงนั้นไม่แพงเลย

พ่อเผ่าเหลือแล้ว ” ที่ดินของพ่อเผ่ายังยกให้คนรู้จักกันฟรีๆ เลยไม่ได้เรียกร้อยเอาเงินทองอะไร ” เขาไม่มีที่อยู่ก็แบ่งให้เขา ” พ่อส่วยคำพูดว่าช่วงที่ดินราคาแพงๆ สมัยพลเอกชาติชายเป็นนายกเขาก็ขายกันเหมือนกันบางบ้านก็ขายแล้วเอาเงินมาซื้อรถยนต์ เอามาปลูกบ้านใหม่ทุกวันนี้คนเวียงหาวยที่อยู่กันมานานที่เป็นคนไทย แล้วก็มีที่ดินทำกินกันพอสมควร บางบ้านก็มีมากที่เขาเคยซื้อไว้เมื่อก่อน ดังนั้นคนที่มามีที่พอทำกินจึงได้มีอาชีพรับจ้างไปด้วย ส่วนครอบครัวที่มีที่นาที่สวนมากก็ทำเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยวเป็นรายได้หลักมีประมาณ 20 กว่าครอบครัว

ด้านการศึกษา

พี่สายเล่าให้ฟังอีกว่าเมื่อก่อนปี พ.ศ. 2498 บ้านเวียงหาวยยังไม่มีโรงเรียนเด็กๆ ต้องไปเรียนที่โรงเรียนบ้านม่อนปิ่น แม่เผ่าแถมเล่าว่า ลูกๆ ของแม่เผ่าก็เดินไปโรงเรียนพอน้ำฝนช่วงที่มีน้ำท่วมก็ต้องรีบไปรับลูกที่ม่อนปิ่นกลัวเขาจะตกน้ำ ช่วงไหนที่มีฝนตกหนักน้ำท่วมก็ไม่ได้ไปโรงเรียน พอปี พ.ศ. 2498 บ้านเวียงหาวยมีโรงเรียนชาวบ้านดีใจกันมากที่ลูก ๆ ไม่ต้องเดินทางไปเรียนไกลๆ ไม่ต้องคอยเป็นห่วงคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ก็สนับสนุนให้ลูกๆ ได้เรียนหนังสือกันมีประมาณ 3 – 4 ครอบครัวที่ลูกเขาเรียนเก่ง ตั้งใจเรียนเขาเรียนจบที่โรงเรียนบ้านเวียงหาวยก็ไปเรียนต่อที่โรงเรียนบ้านเวียงฝาง แล้วก็ไปต่อที่เชียงใหม่ ตอนนั้นก็ทำงานนิดๆ ไปตั้งหลายคน ช่วงที่คนเวียงหาวยนิยมส่งลูกหลานไปเรียนในตัวอำเภอฝาง ก็ประมาณปี พ.ศ. 2535 การที่คนเรียนกันมากๆ ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่เขาต้องเลิกทำการเกษตรกัน เช่น ครอบครัวของพ่อหลวงใจ ลูกๆ ได้ไปทำงานต่างถิ่นกันหมด ที่นาที่สวนที่มีก็ไม่มีการทำ ก็ให้คนอื่นเช่าทำ บางครอบครัวก็ขายไป

ลุงปิ่นเล่าว่า เหตุที่คนเวียงหาวยหลายๆ ครอบครัวไม่เน้นทำการเกษตรเพราะประสบปัญหาขาดทุนประมาณ 7 – 8 ปี มาเนี่ยส่วนใหญ่จะขาดทุน ยิ่งทำยิ่งเป็นหนี้ ลุงปิ่นบอกว่า “ ผมเคยปลูกหอม ปลูกลิ้นจี่ ทำมาหมดแต่มันไม่มีเงิน มีกำไรก็กำไรนิดๆ หน่อยๆ ทำเกษตรสมัยก่อนผมว่ายังดีกว่า เพราะลงทุนน้อย ส่วนใหญ่ใช้แรงลงทุน แม้ว่าจะขายได้น้อยกว่าสมัยนี้เขาก็ยังไม่ขาดทุน ไม่เป็นหนี้สิน อาจจะเป็นเพราะเขาใช้จ่ายอย่างประหยัดด้วย สมัยนี้เราต้องยอมรับว่าเราใช้จ่ายกันมาก ไหนจะส่งลูกเรียน ซื้อของใช้ และอะไรมันก็แพงขึ้น ที่สำคัญผมว่าเกษตรสมัยนี้ลงทุนสูง มีทั้งปุ๋ย , ยา , ฮอร์โมนเวลาจะเก็บเกี่ยวผลผลิตก็ต้องจ้างคนงานทำอีก สมัยก่อนเขาเอามือกัน ช่วยกัน ตอนนี้อย่ามาทำอาชีพขายกล้วยเดี่ยว เพราะมันแน่นอนกว่า อย่างน้อยๆ ผมกับครอบครัวก็ได้กิน ”

จากการพูดคุยกับชาวบ้านเวียงหาวยที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป พวกเขาพูดว่า สมัยนี้มีความเจริญมีความสะดวกสบายแต่ก็มีปัญหาเรื่องของเศรษฐกิจ มีหนี้สินเพิ่มขึ้น ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันน้อยลง แต่คนที่มียาอายุในช่วงวัยรุ่นถึงวัยทำงานก็จะแสดงความเห็นว่าบ้านเมืองมันก็ต้องเปลี่ยนไปตามยุคสมัย คนเราต้องมีการพัฒนาแต่สิ่งที่ดีๆ ที่เคยปฏิบัติกันมานานเช่นการทำบุญ , ประเพณี , ภาษาก็ยังยินดีที่จะสืบทอดอาจจะไม่ได้ทั้งหมดเหมือนสมัยก่อน แต่ก็พยายามทำให้ยังคงอยู่ ส่วนปัญหาที่มีในชุมชนก็คงเหมือนๆ กับที่อื่น เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ , ยาเสพติด , สุขภาพอนามัยอีกเป็นปัญหาหนึ่งที่ชุมชนเผชิญ ก็คือ การอพยพเข้ามาเรื่อยๆ ของคนไทยใหญ่ที่อยู่ฝั่งพม่าคนในหมู่บ้านก็พยายามช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้

ชีวิตคนงานของชาวไทใหญ่จะมีรูปแบบดังเรื่องราว ดังนี้ เช่น

ชีวิตของนายอินตา ลุงเสน

นายอินตาเข้ามาอยู่ในเขตอำเภอฝางเมื่อปี พ.ศ. 2526 ขณะนั้นอายุได้ 18 ปี โดยเดินทางเข้ามาทางหลัก แต่งชายแดนบ้านลาน บ้านเดิมอยู่ที่เทิงตอง (เชียงตอง) การอพยพเข้ามาใช้ดินด้วยเท้ารอนแรมมาในป่า ประมาณ 8 วันจึงจะถึงอำเภอฝาง มากับเพื่อนๆ การเดินทางมาลำบากต้องนอนกลางป่าเตรียมหม้อไห ข้าวสาร มาด้วยหุงหากินกันกลางทาง หากเจอทหารพม่าก็โกหกว่าจะไปเยี่ยมญาติที่เมืองถัดไป ไม่ยอมบอกว่าจะไปเมือง ฝาง เพราะหากบอกก็จะถูกพม่ากักกัน การเดินทางไปยังบ้านต่างเมืองของคนใดต้องไปขอหนังสือรับรองจาก ทหารพม่าก่อนทุกครั้ง

พอมาถึงเมืองฝางก็เห็นว่าบ้านเมืองน่าอยู่ การทำมาหากินสะดวก บ้านเมืองก็สงบไม่เดือดร้อนวุ่นวาย เหมือนเมืองนอก จึงกลับไปเชียงตองเพื่อพาพ่อแม่ที่โน้นมาอยู่ที่ฝางด้วยกัน

ครั้งแรกทำงานที่สวนส้มของธนาธร ซึ่งตอนนั้นก็กำลังอยู่ในยุคบุกเบิก เจ้าของกำลังจะขยายพื้นที่ สวนจึงรับคนงานมาก ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นคนใดที่อพยพเข้ามาใหม่ เจ้าของจัดที่พักให้โดยได้รับค่าจ้างวันละ 30 - 35 บาท ส่วนผู้หญิงจะได้รับวันละ 25 - 30 บาท ต่อวันต่อคนก็เลยทำงานที่สวนส้มซึ่งถือว่าเป็นงานที่ดีมีที่พัก มี เงินค่าจ้างแม้จะไม่มากเท่าไรก็พอกินดีกว่าอยู่เมืองนอกซึ่งลำบากกว่านี้

ทำงานที่สวนส้มธนาธรได้ 1 ปี ก็มีคนมาชวนไปเก็บใบชาที่คอยาวี จ. เชียงราย (บ้านขุนสวย) ทำงาน เก็บใบชาได้ 1 ปี (ปี พ.ศ. 2526 - 2527) ก็ย้ายมาปลูกบ้านอยู่ที่หลังเตาบ่มหัวนา ซึ่งบริเวณนั้นจะเป็นป่าเสื่อมโทรม ทางกรจึงอนุญาตให้ปลูกที่อยู่อาศัยได้ขณะนั้นมีครอบครัวคนใดอาศัยอยู่ 1 ครอบครัวคือครอบครัวแม่นางเงี้ยว ซึ่งสามีได้เข้ามาสมยศต่อใจ มาตั้งฐานกำลังบริเวณชายแดน พ่อของนายอินตารู้จักเป็นญาติห่างๆ กัน ของป่า นางเงี้ยวจึงชักชวนมาอยู่ด้วยกันตอนนั้นมาอยู่ 4 หลังคาและต่อมาก็มีการเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ โดยเป็นใดที่ ย้ายมาจากที่เคยไปอยู่ตามสวน ไปอยู่โกดังหอม และบางทีก็มาจากเมืองนอกการอยู่ร่วมกันก็ดีไม่มีปัญหาพื้นที่ ดินที่ปลูกบ้านก็แบ่งกันพอให้ครอบครัวปลูกบ้านได้หนึ่งหลังไม้ที่นำมาปลูกบ้านก็ไปตัดเอาไม้ไผ่ไม้ข้างบน คอยมาทำเสา ทำฟาก ซึ่งทางเจ้าหน้าที่คอยนั้นก็ไม่เข้มงวด คนใดหลังเตาบ่มส่วนใหญ่จะเป็นญาติหรือเป็นคน บ้านเดียวกันทางเมืองนอกมาอยู่ร่วมกัน

อาชีพที่คนหลังเตาทำกันรวมทั้งนายอินตาคือการรับจ้างทั่วไป ใครเขาจ้างให้ทำอะไรก็ทำหมด เช่น ขึ้นแปลงหอม , ตัดหอม , ปลูกหอม , เก็บลิ้นจี่ , เก็บพริก , หาเห็ดหาหน่อ , หาของป่าขาย เก็บดอกก้งขายดอก ก้งคือหญ้าที่เขานำมาทำไม้กวาดขาย การปลูกพืชของตัวเองก็มีบ้าง อย่างครอบครัวของนายอินตาได้ไปขอปลูก ที่สวนของหม่อมอ้อด ที่หัวนา ซึ่งเจ้าของเขาไม่คิดเงินค่าเช่า เขาต้องการให้ช่วยถางที่สวนของเขาให้โล่ง จะได้ ไม่รก นายอินตา เล่าว่าเขาปลูกกระเทียมชนิดหน่อเอาไว้กิน บางทีหากมีผลผลิตมากก็ขายได้ปีละ 2 - 3 พันบาท เพราะปลูกประมาณ 1 งาน ช่วงที่อยู่เตาบ่มหม่อมอ้อดได้ชวนไปทำงานเกี่ยวกับหอมที่กรุงเทพฯ ก็ไปกับเขาแต่ การทำงานก็จะมีระยะเวลาทำประมาณ 4 - 5 เดือน พองานหมดก็ต้องกลับมา การทำงานที่กรุงเทพฯ ก็ดีเพราะมี งานตลอดเงินไม่ขาดมือ พอได้ก็ส่งมาให้ครอบครัวแต่อยู่ที่เตาบ่มงานจะมีเป็นช่วงๆ เฉพาะหน้าที่เขาปลูกหอม , กระเทียม หรือหน้าที่มีลิ้นจี่เท่านั้นหากผลผลิตทางการเกษตรของนายจ้างยังไม่ออกก็ไม่มีการไปรับจ้างก็ รับจ้างในหมู่บ้าน ภายในตำบล ในตัวอำเภอฝางไม่ได้ทำเพราะที่ฝางส่วนใหญ่จะมีอาชีพค้าขาย

ย้ายมาอยู่ต้นสูงประมาณต้นปี 2537 เพราะที่หลังเตาบ่มทางหมู่บ้านเวียงหาวเขาจะเอาพื้นที่ตรงจุดนั้น ขุดทำเป็นอ่างเก็บน้ำ ตามโครงการของกรมชลประทาน ตอนนั้นมีชาวบ้านที่หลังเตาบ่มย้ายขึ้นไป 7 หลังคา ที่ เหลือบางครอบครัวที่อยู่ที่หวน บางครอบครัวก็ย้ายไปที่อื่นปลายปี 2537 ได้มีการสร้างวัดขึ้น ปัจจุบันเป็นวัด พระธาตุจุฬามณีศรีกาญจนานิเชก ซึ่งมีพระมหาบุญเลิศเจ้าอาวาสวัดเจดีย์งามเป็นผู้นำในการสร้างวัด ทั้งนี้ เพราะท่านมหาบุญเลิศเห็นว่าคนไตมีใจบุญสุนทานชอบเข้าวัดทำบุญ การสร้างวัดก็อาศัยแรงคนไตต้นสูงช่วย กันขนหิน ทนยขึ้นไบบนคอย (เป็นเนินเขาสูง) พระมหาบุญเลิศก็เลยขอที่ปลูกบ้านให้คนไตต้นสูงอยู่บริเวณ หมู่บ้านต้นสูงในปัจจุบันโดยขอกับกรมป่าไม้ ทางกรจึงอนุญาตหมู่บ้านต้นสูงจึงขยายเพิ่มบ้านเรือนขึ้นมา ปัจจุบันมี 70 กว่าหลังคาอาชีพของคนต้นสูงก็ยังยึดการรับจ้างทั่วไป บางทีก็ไปทำงานต่างอำเภอ ต่างจังหวัด เช่นที่ เชียงใหม่ , กรุงเทพฯ บางคนไปไกลถึงหาดใหญ่ งานที่ทำได้คือไปเป็นลูกจ้างตามบ้าน , ตามร้านขายของ ร้านอาหาร , เสริฟอาหาร , เลี้ยงเด็ก ผู้หญิงบางคนก็ไปขายบริการแต่เจ้าตัวไม่ยอมเปิดเผย

ส่วนนายอินตาเคยไปทำงานก่อสร้างช่วงปี 2533 – 2534 ช่วงเศรษฐกิจดี พอถึงยุค IMF เศรษฐกิจบูบก็ มีผลต่อต่อแรงงานต้นสูงต้องกลับมาอยู่บ้านไม่มีใครจ้าง จากนั้นนายอินตาก็คิดทำการค้าขาย (ตบกด) ตอนนั้น ต้นสูงยังไม่มีใครค้าขายก็เป็นอาชีพที่มีรายได้ดีได้กำไรวันละ 100 – 200 บาท โดยลงทุนซื้อของวันละ 2 ช่วง ช่วงเช้าประมาณ 800 บาท ไปซื้อของที่ตลาดโชคธานี (ฝาง) ตอนเช้ามีคประมาณ ติ 3 ติ 4 นำมาขายในตอน เช้าส่วนมากจะเป็นพวกอาหารสำเร็จรูป (กับข้าวสุก) เพราะชาวบ้านซื้อเพื่อห่อข้าวให้ลูก หลานไปโรงเรียน และต้องการที่จะนำไปรับประทานได้เลยโดยไม่ต้องเสียเวลาในการทำอาหารอีกเพราะจะต้องไปทำงานแต่เช้า พอช่วงบ่ายของที่ซื้อมาก็ขายหมดไปประมาณ 70 – 80 % ก็ต้องไปซื้อที่ตลาดหนองยาวเพิ่มอีก โดยลงทุน ประมาณ 600 – 700 บาท และอาหารที่นำมาขายก็จะเป็นพวกอาหารสด เช่น ผัก , ปลา , เนื้อ , หมู เพราะเมื่อ ชาวกลับทำงานก็จะมาซื้อเพื่อนำไปประกอบอาหารเองในตอนเย็น ตอนค่ำ

ปี พ.ศ. 2538 มีคนไตจากเมืองนอกทะลักเข้ามามากมาย เพราะเหตุการณ์ทางชายแดนพม่าเริ่มเลวร้าย คนไตที่เมืองนอกถูกทหารพม่ารังแก ข่มเหงต่างๆ นานา บางครอบครัวถูกเผาบ้าน บางครอบครัวถูกฆ่า ผู้หญิง ถูกข่มขืน คนไตอพยพที่เข้ามาช่วงนี้ไม่มีบ้าน ที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง บางคนไปอยู่กับญาติที่มาอยู่ก่อน บางคนไปอยู่ทุ่งนาเรียกว่าไตกลางโค้ง (กลางทุ่ง) โดยปลูกเพิง หรือกระท่อมอยู่กลางทุ่งนาค้นหลังนัดเดียว แต่อยู่กัน 3 – 4 ครอบครัว คนไตกลางทุ่งมีจำนวนมากกว่าคนไตที่มาอยู่ก่อนๆ โดยยึดอาชีพรับจ้างตามสวนและ ในนา นายจ้างหันมาจ้างแรงงานเหล่านี้เพราะถูกกว่าคนไตต้นสูงและคนไตรุ่นก่อนประมาณ คนละ 10 – 20 บาทต่อคนและคนไตที่อยู่กลางทุ่งไม่ค่อยรู้เรื่องอะไร ภาษาก็ไม่คล่องและมีความกลัวเจ้าหน้าที่เพราะไม่มีบัตร อะไรเลยจึงยอมทำงานหนักหารู้งานค่าแต่รับค่าแรงถูก พ่อเลี้ยง นายจ้างชอบจ้างคนไตพวกนี้ คนไตต้นสูง จึงไม่มีงานรับจ้างมากเหมือนแต่ก่อนนอกจากงานมีมากจริงๆ จนล้นมือไตใหม่ จึงมีพ่อเลี้ยงมาบอกให้ไปทำงาน ส่วนใหญ่เขาเลือกจ้างคนไตกลางทุ่ง ทำให้คนในหมู่บ้านต้นสูงขาดรายได้ไปมาก แต่นายอินตา กับ นางคำหลู่ ลูกหนุ่ม ผู้ให้สัมภาษณ์บอกว่าไม่คิดอะไรมาก หากพ่อเลี้ยงสมัครใจจ้างคนไตกลางทุ่งก็ปล่อยให้เขาได้ทำงาน เกอะเพราะคนไตกลางทุ่งน่าสงสารและลำบากกว่าพวกตน ยังไงก็คนไตเหมือนกันแ่่งงานกันทำ พวกคนไต ต้นสูงที่มีบัตรสีเขียวมีความคล่องตัวมากกว่าก็ไปทำงานที่ต่างอำเภอ หรือต่างจังหวัดก็ได้ นายอินตาเล่าว่าคน ไตกลางทุ่งเข้ามาประมาณปี 2538 – 2542 ช่วงปี 2543 – 2544 ไม่ค่อยมีเข้ามาแล้ว ถ้ามว่าเพราะมาขายใช้

ใหม่ นายอินตา บอกว่าคงไม่ยากเท่าไรก็เห็นคนไต่เข้าๆ ออกๆ กันเสมอ แต่พวกเมืองนอกคงคอยพามาเมืองฝางเพราะตอนนี้แรงงานก็มีมากเกินความต้องการ ที่อยู่อาศัยก็ไม่ค่อยมี บางคนหากินไม่ได้อยู่ลำบากก็ต้องกลับไป หลายคนยังฝากลูกไว้กับญาติพี่น้องที่นี่ไม่อยากให้ลูกไปลำบากเหมือนตน

นายอินตา และ นางคำหลูบอกว่าทุกวันที่แก้ปัญหาในเรื่องงานที่มีน้อยลงโดยการประหยัดรายจ่ายพยายามกินและใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น โดยเฉลี่ยแล้วคนคันสูงมีรายจ่ายครอบครัวละ 50-60 บาทต่อวันเพื่อเงินที่หามาได้จะได้ใช้ให้นานๆ ช่วงใดมีงานเข้ามามากๆ ก็พยายามทำงานและเก็บเงินให้ได้มากๆ อีกอย่างก็คือหาหนทางที่จะออกไปทำงานรับจ้างนอกพื้นที่ถ้ามี ตอนนี้อยากมีช่องทางหารายได้ที่ทำอยู่บ้านไม่ต้องไปทำต่างถิ่น

ผลดี ของการออกไปทำงานต่างถิ่น คือ มีงานทำตลอดงานไม่ขาดช่วงมีเงินใช้ไม่ขาดมือ

ผลเสีย คือหมู่บ้านเงียบเหงา คนเฒ่าคนแก่ เด็กๆ ขาดความอบอุ่น เพราะคนหนุ่มคนสาวออกไปทำงานต่างถิ่นกันหมด เวลาหมู่บ้านมีงานมีประเพณีอะไรก็ขาดแรงงานคนหนุ่มคนสาวในการจัดงาน

ผลดี ของการทำงานมนหมู่บ้านคือ ได้ใกล้ชิดครอบครัว มีอิสระสบายใจไม่ต้องอยู่ใต้บังคับของใคร

ผลเสีย คือ งานขาดช่วง ไม่มีงานตลอดปี ช่วงใดไม่มีงานก็ไม่มีเงินใช้

ปัจจุบันยายอินตามีที่ปลูกลิ้นจี่นิดหน่อย (1 งาน ขอเขาทำ) โดยของแบ่งจากคนไต่ที่มาอยู่ก่อนปลูกแค่พอกินในบริเวณบ้าน แต่ละบ้านก็ปลูกพืชผักสวนครัวพอกินไปวันๆ ส่วนการขายของตลาดยายอินตาคิดว่าเป็นอาชีพที่ดี เมื่อการออกไปหาเงินต่างถิ่นและรายได้ก็พอได้มีคนแปะ (คนเชื่อ) เยอะเหมือนกันบางคนคิดค้างหนี้เป็นปี มากที่สุดรายละประมาณ พันกว่าบาท แต่เขาก็ทยอยใช้คืน ยายอินตาเห็นว่าช่วยเพื่อนบ้านที่ไม่มีอันจะกินก็ให้เชื่อไว้ก่อน

ฐานะของยายอินตาขณะนี้พอกินพออยู่ ไม่มีเงินเก็บพอกินพอใช้ไปวันๆ มีของใช้ที่เหนือจากปัจจัยสี่คือ โทรทัศน์, ตู้เย็น, มอเตอร์ไซด์ โดยการซื้อเงินผ่อนไม่มีที่ดิน

ส่วนการมีบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีทั้งๆ ที่ไม่มีบัตรประชาชนก็เพราะได้ปรึกษาเจ้าหน้าที่สรรพากรว่าสามารถทำได้ไหม เขามีบัตรสีเขียว และมีอาชีพค้าขายเล็กๆ น้อยๆ ทางอำเภอบอกว่าทำได้จึงออกบัตรเสียภาษีรายได้ให้ ความจริงไม่จำเป็นต้องเสียภาษีก็ได้ แต่ยายอินตาตอบว่าอยากทำอะไรมันถูกต้องหากสามารถทำได้ เช่นเสียภาษีเหี่ยว บุหรี่ปีละ 60 บาท ภาษีรายได้ปีละ 600 บาท แบ่งเสียเป็นสองงวดๆ ละ 300 บาท ใบขับชี้หากเจ้าหน้าที่เขาทำให้ก็จะทำไม่อยากหลบหลีก อยากถูกกฎหมาย ในปี พ.ศ. 2544 เขาให้สิทธิในการซื้อขายรถเครื่อง (รถมอเตอร์ไซด์) โอนรถขายรถได้

ชีวิตของนางคำหลู่ ลูกหนู่ม

นางคำหลู่ ลูกหนู่ม อายุ 30 ปี อาชีพรับจ้างทั่วไปไม่มีความสามารถพิเศษคือเป็นช่างเย็บผ้า เข้ามาอยู่เตาบ่มรุ่นเดียวกับนายอินตา แต่ได้ย้ายไปอยู่โรงสีที่แม่มาวม่อนปิ่น ทำงานในสวนส้มธนาธร ทำงานปลูกป่าที่แม่มิมของกรมป่าไม้รายได้วันละ 30 บาท ทำงานครึ่งวัน ปัจจุบันสามีทำงานกับรถขนส้มธนาธร ส่วนนางคำหลู่รับจ้างทั่วไปได้รายได้วันละ 60 – 70 บาท ต่อวันแต่งงานมีเป็นช่วงๆ ส่วนอาชีพเย็บผ้าก็พอทำได้ ได้ค่าจ้างตัดเย็บเสื้อตัวละ 50 บาท ตัดผ้าถุงผืนละ 30 บาท ผีมียังไม่ดีเท่าไร ไปเรียนเย็บผ้าโครงการชายแดน บ้านหนองบัว รายจ่ายในครอบครัวใช้วันละ 50 บาท ต่อวัน จำนวนสมาชิกในครอบครัว 5 คน

ครั้งแรกที่เข้ามาปี 2526 มีรายได้วันละ 25 บาทต่อวัน ทำงานที่โรงสีแม่มาวม่อนปิ่น ย้ายไปทำงานสวนส้ม สวนป่าแม่มิม และกลับไปรับพ่อมาอยู่ด้วยที่เตาบ่มช่วงปี 2535 และย้ายมาต้นสูง ปี พ.ศ. 2537 ปัจจุบันสามี มีรายได้วันละ 100 บาทต่อวัน อนาคตยังไม่รู้ว่าจะเป็นอย่างไรรายได้อาชีพที่เพิ่มรายได้ให้ครอบครัวอีกไม่คิดจะไปเมืองนอกไม่มีบ้านที่อยู่อาศัยอีกแล้วการทำมาหากินที่เมืองนอกก็ลำบาก เงินไม่มีค่า 100 บาทเท่ากับ 10 บาท เมืองไทย ของก็แพงและเงินก็หายาก ที่เมืองนอกมีป่ากับลุงอยู่ หากทหารพม่ารังแกก็คอยหลบหนีอยู่ตามป่า ทหารที่เมืองนอกมีทั้งทหารพม่า, ทหารไค, ทหารว้าแดง

สาเหตุที่ถูกโกงค่าก่อสร้าง

1. ผู้รับเหมาขาดทุน
2. งานที่ทำไม่เสร็จตามสัญญา จึงถูกปรับให้ทำงานให้เขาฟรี
3. ผู้รับเหมารับเงินมาแล้วใช้จ่ายไปก่อน เงินหมดจึงไม่มีเงินจ่ายคนงาน

ช่วงนี้มีโครงการของเอกชนเอาข้าวสารมาแจก ให้กับคนยากจน ที่ไม่มีจะกิน ไม่มีที่อยู่ ไม่มีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม โดยแจกให้ครอบครัวละถังต่อเดือน บางทีก็ช่วยคนไ้ที่ถูกหลอก เช่นหลอกว่าจะพาไปทำงานที่กรุงเทพฯ แต่เอาไปลงที่หนองอูกเชียงดาว บางทีก็ช่วยคนไ้ที่บาดเจ็บจากการทำงาน และไม่มีเงินรักษา ทางโครงการก็จะช่วยเหลือเป็นการด่วน

การไปทำงานต่างถิ่น ไปทำโดยเจ้านายหรือพ่อเลี้ยงมารับไป ซึ่งส่วนมากพ่อเลี้ยงที่มาคอยรับจะมีเส้นสายสามารถผ่านด่านได้ บางทีก็หนีพ้นจากด่านตรวจไปได้ บางทีก็ปลอมตัวโดยการแต่งตัวดีๆ ผูกหูให้ซัดๆ ก็สามารถเดินทางไปได้ ข้ามจังหวัดไปโดยไม่โดนจับ ถ้ารับจ้างอยู่ในหมู่บ้านชีวิตไ้ใหม่ก็วนเวียนรับจ้างอยู่ตามสวนตามรายละเอียดดังนี้

วงจรชีวิตคนงานสวนส้ม

นายวันชนะ ปันคำ เล่าว่า สวนส้มที่ผมไปรับจ้างเป็นสวนส้มใหญ่มีเนื้อที่หลายร้อยไร่ ค่าแรงผู้ชายได้วันละ 100 บาท ผู้หญิงได้วันละ 70 บาท หากวันใดมีการพ่นยาฆ่าแมลง ผู้ชายจะได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท

เริ่มทำงานเวลา 07.30 น. ช่วงที่ส้มยังไม่ออกผลจะมีงานตัดกิ่งตัดหญ้าให้น้ำ (รดน้ำ) โดยใช้สปริงเกอร์ หากวันใดมีการพ่นยาจะเริ่มงานเวลาตีสาม (03.00 น.) โดยใช้รถพ่นยา รถคันหนึ่งจะมีคนงานประจำ 3 – 5 คน

โดยคนงานจะต้องใส่ถุงมือยาง , รองเท้าโอ๊ค , สวมเสื้อแขนยาวกางเกงขายาว ใช้ผ้าปิดปากปิดจมูก จะหยุดพ่นเวลา 06.00 น. เพราะเวลา 07.00 น. คนงานส่วนอื่นๆ จะเริ่มมาทำงานจะทำให้เป็นอันตรายได้ คนงานจะพักเวลา 12.00 – 13.00 น.

ช่วงบ่ายเริ่มงานเวลา 13.00 น. งานในช่วงบ่ายก็ต่อจากช่วงเช้าคือตัดหญ้า , แต่งกิ่ง , รดน้ำ การรดน้ำจะนิยมรดในช่วงเช้ากับเย็น หากช่วงใดที่ส้มออกดอกออกผล ก็จะมีงานเพิ่มขึ้นมาคือการหาไม้มาค้ำยันต้นส้มที่มีผลตกไม่ให้น้ำล้ม มีการเก็บผลส้ม นำส่งแผนกแยกคัดขนาดของผลส้ม ซึ่งเป็นคนงานอีกชุดหนึ่ง

การพ่นยาฆ่าแมลงจะมีผลต่อคนงานเหมือนกันเช่นมีอาการแพ้คันตามตัว เมื่อพ่นยาเสร็จต้องอาบน้ำล้างมือล้างเท้า ถ้ามีอาการแพ้มากๆ ก็ต้องให้หมอตรวจซึ่งเจ้าของสวนก็จะดูแลในเรื่องนี้ การทำงานสวนส้มจะเลิกงานประมาณ 17.00 น. การเป็นคนงานสวนส้มจะเสี่ยงกว่าทำสวนลั่นจี่ เพราะฉีดยา 7 วัน / ครั้ง

* วันชนะ ปันคำ อายุ 16 ปี คนงานสวนส้มบ้านต้นสูงให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 2 เดือน มกราคม พ.ศ. 2545 *

วงจรชีวิตคนงานสวนลั่นจี่

นายตะลุงป้าง ให้ข้อมูลว่าค่าแรงของคนงานผู้ชายจะได้วันละ 80 บาท ผู้หญิงจะได้วันละ 70 บาท นายตะลุงป้าง เล่าว่า เริ่มงานเวลา 08.00 น. ตัดหญ้าโดยใช้รถตัดหญ้า , แต่งกิ่งลั่นจี่ , รดน้ำ โดยใช้สายยางรดโคนต้น การใส่ปุ๋ยจะใช้เสียมขุดรอบๆ ต้น โดยห่างจากโคนต้น 2 เมตร โดยโรยปุ๋ยลงดินและกลบฝัง การฉีดยาจะฉีด 15 วันต่อครั้ง ส่วนใหญ่จะทำในช่วงลั่นจี่ออกดอก การฉีดยาจะใช้เครื่องฉีด ใช้คนงาน 4 คน สวมถุงมือ , ถุงเท้า หน้ากากปิดปากปิดจมูก , แวนดา , เสื้อแขนยาวกางเกงขายาว เมื่อเสร็จงานจะรีบล้างมือและอาบน้ำ

ช่วงที่ลั่นจี่มีผลผู้หญิงจะได้ค่าแรง 80 บาท ผู้ชายได้ 100 บาทต่อวัน โดยผู้ชายจะใช้บันไดพาดลำต้นเพื่อเก็บผลตั้งแต่เวลา 04.00 น. เมื่อผลที่เก็บลงมาจะเป็นหน้าที่ของผู้หญิงแต่งพวงลั่นจี่ เอาใบออก แยกผลที่แตกหรือเป็นแมลงออก เก็บลั่นจี่ที่ร่วง นำเสียบออกต่างหาก ลั่นจี่ที่เป็นพวงจะเก็บใส่กล่องเพื่อส่งขาย ส่วนที่ร่วง , แตกจะมีพ่อค้ามารับเพื่อนำไปอบแห้ง หรือกวนหรือนำไปคว้านเอาเมล็ดออกเพื่อทำลั่นจี่กระป๋อง

การทำสวนลั่นจี่จะเริ่มดูแลกันอย่างจริงจังก็ต่อช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายนซึ่งเป็นช่วงออกดอก พอเดือนพฤษภาคมก็จะเป็นผลเล็กๆ ผลผลิตจะเริ่มขายได้ในปลายพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน

คนงานทำงานสวนลั่นจี่จะเริ่มทำงานเวลา 08.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน 12.00 น. เริ่มงานภาคบ่าย 13.00 น. ไปจนถึงเวลา 17.00 น.

ในทำนองเดียวกันชาวไตที่เรียกตนเองว่าไตเก่า แต่มีอาชีพรับจ้างก็มีวิถีชีวิตการผลิตไม่ต่างจากไตใหม่ และที่ลำบากยิ่งกว่าคือหางานทำได้น้อยลง เพราะนายจ้างเลือกจ้างไตใหม่ที่ค่าแรงถูกกว่า ตามที่นายช่างติ

อายุ 55 ปี เป็นคนโตที่เกิดในประเทศไทยและมีบัตรประชาชนแล้วได้บรรยายการทำงานทำมาหากินให้ฟังดังนี้

* นายตะ ลุงป่าง อายุ 43 ปี คนงานสวนลั่นจี่บ้านคันสูง สัมภาษณ์วันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2544 *

วงจรการรับจ้างของบ้านเวียงหวาย

ตลอดปีงานรับจ้างก็มีหลายงานเช่นในช่วง ธันวาคม - มกราคม จะเป็นช่วงที่มีการรับจ้างลดน้อยลง เพราะเป็นช่วงที่รอให้หอมหัวใหญ่โต แต่ก็มีบางคนรับจ้างปลูกหอมอยู่ส่วนใหญ่รับจ้างแบบรายวัน วันละ 80 บาท และมีการรับจ้างปลูกพริกบ้าง ส่วนงานสำหรับผู้ชายในช่วงนี้ค่อนข้างมีมากเช่นรับจ้างใส่ปุ๋ย , รดน้ำหอมหัวใหญ่ , ฉีดยาฆ่า

การรดน้ำใส่ปุ๋ยฉีดยาฆ่าแมลงสวนลั่นจี่ พอถึงเดือนกุมภาพันธ์ ผู้ชายจะมีการรับจ้างถากหญ้ารอบโคนลั่นจี่ แต่งกิ่ง แต่ก็มียางไม่มาก

ในเดือนมีนาคมเป็นช่วงถอดหอมหัวใหญ่ หญิงจะไปรับจ้างถอดหอมหัวใหญ่ส่วนผู้ชายจะแบกหอมหัวใหญ่ขึ้นรถ ค่าจ้างวันละ 80-100 บาท ช่วง

ปลายเดือนมีนาคม - พฤษภาคม จะมีการรับจ้างตัดรากหอม คัดหอม ผู้ชายจะรับจ้างแบกหอมขึ้นรถลงรถ

พออย่างเข้าเดือนพฤษภาคมจะมีการรับจ้างเก็บผลลั่นจี่ รายได้ผู้หญิงประมาณวันละ 100 - 120 บาท กระเทียมจะมีคนจ้างวันละ 100 - 120 บาท ผู้ชายวันละ 120 - 140 บาท เมื่อว่างจากการเก็บลั่นจี่จะไปรับจ้างเก็บพริกจะได้ค่าแรงเป็นรายวันหรือคิดเป็นกระสอบ, ซึ่งเป็นกิโลกรัม พอช่วงเข้าพรรษาจะกลับมาทำงานเกี่ยวกับหอมใหญ่อีกครั้งเช่นคัดหอม ตัดรากหอม ส่วนใหญ่เป็นการทำหอมเพื่อส่งโรงงาน(ห้องเย็น)จะว่างงานจริงๆ

ช่วงต้นเดือนตุลาคม ช่วงนี้จะอยู่บ้านบางคนจะหาเห็ดมาขาย หาหญ้าคามาช่อมหลังคา งานจะเริ่มเดือนพฤศจิกายนคือการรับจ้างหว่านกล้าหอมหัวใหญ่ การเตรียมแปลงปลูก ถอดหญ้าแปลงเพาะ พอกล้าหอมหัวใหญ่โตจะมีการรับจ้างปลูกหอมมีทั้งหมดเป็นไร่และรับจ้างรายวัน อัตราจ้างเหมาไร่ละ 3,000 - 5,000 บาท ถ้าเป็นรายวัน วันละประมาณ 80 - 100 บาท

ยุคหลังสัญญาปางหลง (พ.ศ. 2490)

เรื่องราวในยุค หลังสัญญาปางหลง ผู้ให้ข้อมูลที่ดีคือ พ่อเผ่าซอ ยุคนี้จะทยอยมาเพราะมีจุดประสงค์อยากเข้ามาค้าขาย มาอยู่ร่วมกับพี่น้อง เพื่อนฝูง อยู่ในเมืองนอกไม่ค่อยสงบ จึงอยากมาหาที่อยู่ที่ทำกินใหม่ ยุคนี้ผู้คนจะมีที่ทำกินทั้ง 2 เมือง คือมีบ้านมีหลักฐานที่ทำกินทั้ง 2 แห่ง มีบัตรประจำตัวประชาชน มีทะเบียนบ้าน ทั้ง 2 แห่ง กลุ่มนี้จะไปๆมาๆ ระหว่าง 2 เมือง ส่วนใหญ่จะมีอาชีพค้าขาย กลุ่มนี้เลือกจะอยู่เมืองไทยเป็นคนไทย แต่ก็ยังห่วงถิ่นฐานบ้านช่องและไร่นาที่เมืองนอก จึงได้สำนึกถึงกัก ก็ยังคิดถึงความเป็นไต่ พร้อมทั้งจะแสดงความเป็นไต่ทุกเมื่อ แต่ก็ไม่ได้คิดที่จะกลับไปอยู่เมืองไต่อีกแล้ว

คนกลุ่มนี้บางคนไม่ยอมบอกว่าอพยพมายุคนี้หากไปถามก็จะพูดว่าอยู่ที่นี้มานานแล้ว จะไม่เปิดเผย สันนิฐานว่าพวกนี้อาจเป็นกลุ่มต๋อโข่ หรือแนวร่วม เมื่อเลิกการต่อสู้แล้วก็ตั้งครอบครัวอยู่ที่นี้ ที่ไม่ยอมเปิดเผยตัวเองให้ใครรับรู้เพราะกลัวมีภัย ชีวิตความเป็นอยู่ของคนกลุ่มนี้ ยังคงอนุรักษ์ความเป็นไต่มากกว่าคนที่สืบมาจากยุคแรกและอีกประการหนึ่งกลุ่มต๋อโข่ที่หมู่บ้านนี้ซึ่งสืบทอดคุณธรรมมาจาก เจ้าน้อยซอฮันตะนั้นความสำนึกเรื่องการกู้ชาติมีกระแสทัศนความขัดแย้งภายในนั้นไม่รู้แน่ชัด เพราะทุกคนปิดตัวเองเพียงแต่ว่ากระแสของคนเผ่าคนแก่ย่านใกล้อำเภอฝางจะปฏิเสธการและกลัวการสัมภาษณ์ไปเกี่ยวข้องกับการเมืองไม่ว่าจะเป็นพ่อเผ่าอ่อง คานธิ อติดกกองกำลังต๋อโข่ อาจารย์วีระ สุริยวงศ์ (ดูเหมือนบิดาจะเสียชีวิตในกระบวนการกู้ชาติ) แต่ข้อมูลในอดีตนั้น คนพื้นเมืองเล่าว่าพื้นฐานของคนแถบนี้ เวียงห้วย บ้านลาน ดังฐานะเพราะการค้าฝิ่นทั้งนั้น

ย้อนกลับมาปัญหาที่เกิดจาก “สนธิสัญญาปางหลง”¹ ตามสนธิสัญญานั้นมีใจความว่า “ทุกรัฐสามารถแยกตัวออกเป็นอิสระได้ หลังจากได้รับเอกราชแล้วภายในสิบปี “ เมื่อทุกฝ่ายมีความเห็นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเรียบร้อยแล้ว จึงได้ร่วมเซ็นสัญญาร่วมกันอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 1947 ณ เวียงปางหลง ทางตอนใต้ของประเทศไทยใหญ่ โดยมีพันเอก ลอร์ด บอดตัน ลี หัวหน้าคณะผู้ตรวจการ เป็นตัวแทนของรัฐบาลอังกฤษเป็นสักขีพยานหลังจากได้รับเอกราชแล้ว ได้อยู่ร่วมกันเป็นสหภาพได้ไม่นาน นายพลอ่องซานได้ถูกลอบสังหารพร้อมกับผู้นำไทยใหญ่บางส่วน ในการประชุมเพื่อหารือในการแยกตัวเป็นอิสระออกจากสหภาพ นายพลเนวิน ได้ทำการรัฐประหาร ยึดอำนาจกลับร่างรัฐธรรมนูญของสหภาพและฉีกสนธิสัญญาปางหลง สั่งจับกุมและสังหารผู้นำในการเคลื่อนไหวที่จะแยกตัวเป็นอิสระอย่างไม่ปราณี และยังได้ส่งกองกำลังทหารพม่าเข้ามาในรัฐไทยใหญ่ โดยการนำเอาข้ออ้างในการจับไล่ “จีนคณะชาติ” หรือ “ก๊กมินตั๋ง” (ที่หนีการตามล่าของจีนแผ่นดินใหญ่ และจีนกลุ่มนี้เองที่กลายมาเป็นผู้นำ ในการผลิตยาเสพติดกลุ่มใหญ่ที่สุดในสามเหลี่ยมทองคำ โดยมีพม่าซัดไซอยู่เบื้องหลัง และได้ทำความมัวหมองให้กับคนไทยใหญ่มากตลอดจนถึงปัจจุบัน) เข้ามายึดครองรัฐไทยใหญ่ทำให้ชาวไทยใหญ่ทุกคน ลูกขึ้นมาต่อสู้จับอาวุธจับไล่ทหารพม่า ให้ออกจากรัฐไทยใหญ่ตั้งแต่บัดนั้น เป็นต้น

¹ มูลนิธิสิทธิมนุษยชนไทใหญ่ กรณีเรื่องไทใหญ่พลิกดานานเทิจของสามเหลี่ยมทองคำ 1993

จากสัญญาปางหลวงผู้นำไทใหญ่ (ชู่อองซาน) และผู้นำของรัฐบาลพม่า ซึ่งมีอาณาเขตและประชากรของประเทศน้อยกว่าไทใหญ่ อาศัยอยู่ในเมืองไต (ไทใหญ่) เป็นเวลา 10 ปี โดยให้พม่าครองเมืองก่อน พอพม่าได้ครองเมืองพม่าก็ไม่ยอมคืนเมืองให้ เพราะเมืองไตมีของดีมากมาย เช่น ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ มีไม้สักมากมาย ต้นน้ำลำธารก็ดี พม่ากับไต (ไทใหญ่) ก็เลยสู้รบกันตลอดมาไต (ไทใหญ่) ก็เลยไม่มีที่อยู่อาศัยจึงต้องหนีกระจัดกระจาย ไปตามหัวเมืองต่าง ปัจจุบันนี้ไทใหญ่ คือ ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศพม่า คือ บ้านปางขาง ตำบลบ้านฮาย อำเภอเกซี พอสู้รบกับพม่า ไทใหญ่ก็แตกกระจัดกระจายไปอาศัยอยู่ในที่ต่าง ๆ ตามแนวชายแดนไทยพม่าบ้าง ปัจจุบันบ้านปางขางได้เป็นหมู่บ้านร้างไป²

แต่พม่าก็ยังไม่ได้คิดที่จะเลิกการรุกรานไทใหญ่อีก ทำให้ไทใหญ่อยู่ไม่ได้ จึงต้องพากันอพยพหนีกันเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ตอนแรกพม่าบังคับให้ไทใหญ่ไปอยู่ที่ เมืองล่ายคำ และเมืองกุนฮิง แต่พวกเขาทราบดีว่าถ้าพวกเขาไปอยู่ที่เมืองทั้ง 2 นี้ พวกเขาจะลำบาก เพราะไม่มีอะไรให้เลย พวกเขาจึงตัดสินใจอพยพเข้ามาในประเทศไทย โดยคิดว่าคงพอจะมีงานให้ทำ และก็มีเงินใช้จ่าย มีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยกว่า

ชู่อองซึ่งเป็นแนวร่วมกับกองทัพหนุ่มศึกษาเล่าว่า ตอนนั้นหัวหน้าก็คือเจ้าน้อยชอยันตะกลุ่มที่มาบ้านใหม่หมอกจัมคือกลุ่มนักศึกษา คนที่เขียนประวัติคือ กุ่นเอ ปัจจุบันอยู่ที่เปียงหลวง กุ่นเอเป็นหัวหน้านักศึกษาที่ขยันและเป็นคนแรกที่มาหาเจ้าน้อยชอยันตะที่นอแล กลุ่มทางบ้านใหม่มีหัวหน้าคือเจ้างาคำ เกิดที่หลังเจ้าน้อย ตอนแรกคนของเจ้างาคำก็มารวมกันกับเจ้าน้อยที่ปางตอง แต่ต่อมาความเห็นแตกต่างกัน เวลาประชุมก็มีแต่ถกเถียงกัน กลุ่มพ่อน้อยเห็นว่ากลุ่มนักศึกษา ขาดประสบการณ์เพียงแต่เล่าเรียนมาแต่ก็ไม่ยอมฟังเสียงเจ้าน้อย ในที่สุดก็แตกจากเจ้าน้อยไปจึงไปตั้งกองกำลังอยู่ที่ท่าตอนก่อนแล้วเคลื่อนย้ายไปบ้านใหม่หมอกจัม (เรื่องความขัดแย้งดังปรากฏในเนื้อหาของบ้านใหม่หมอกจัม) กลุ่มกำลังหนุ่มศึกษาเกิดกันเป็นก๊กเป็นเหล่าหลายกลุ่มจนถึงในปัจจุบันกล่าวว่ามียูด้วยกัน 2 เจ้า (องค์) คือ 1. เจ้ากันยอด 2. เจ้ายอดศึก

เจ้ากันยอด นั้นมีผลมากกว่าเจ้ายอดศึก ตอนนี้คิดว่าเจ้ากันยอดอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ (มีบ้านอยู่ที่นั่น) แต่ไม่ทราบว่ายู่ที่ใด

เจ้ายอดศึก นั้นมีผลน้อยกว่า ตอนนี้อาศัยอยู่ตามชายแดน และเมื่อไม่นานนี้ก็ได้ต่อสู้กับพม่าเพื่อยึดฐานที่มั่นคืนมาจากพม่า (เมื่อวันที่ 22 - 26 เมษายน 2544)

ชาวไตคิดว่าที่พม่าจับได้คนไตออกจากถิ่นกำเนิดนั้นเพราะต้องการแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่เขตที่อยู่อาศัยของคนไทย ประการหนึ่ง ต้องการปราบปรามทางการเมือง ให้สิ้นซากอีกประการหนึ่งนั้น พม่ายังต้องการจะกลืนชาติไทใหญ่ โดยการตั้งรางวัลให้กับทหารที่แต่งงานกับหญิงชาวไทใหญ่ และมีรางวัลเพิ่มมากขึ้นถ้าแต่งงานหญิงที่มียศศักดิ์และฐานะดีปัจจุบัน ไทใหญ่ก็มีทรัพยากรสมบัติอยู่อีกมากมาย ตามหัวเมือง คือ บ่อเงิน บ่อทอง เพชรพลอย แต่ไม่สามารถเอาออกมาใช้ได้ เพราะพม่าเฝ้าอยู่³ และในช่วง พ.ศ.2539-2540 พม่าก็พยายามผลักดันให้คนไทใหญ่ออกจากพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์ ให้ไปอยู่หมู่บ้านอพยพ หรือไม่ก็ผลักดันคนจนให้ออกมาเมืองไทย

² อ้างแล้ว

³ อ้างแล้ว

ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในเขตพม่าหลังจากที่เกิดกองกำลังกู้ชาติ ของชนกลุ่มน้อยต่างๆ พม่าก็ดำเนินการปราบปรามอย่างต่อเนื่อง จากคำบอกเล่าของกลุ่มผู้อพยพซึ่งส่วนมากเป็นชาวบ้านที่ถูกกวาดต้อนไปเป็นลูกหาบหรือกองหน้าเพื่อสู้กันระหว่างชนกลุ่มน้อย ต่างก็บอกเล่าถึงความทารุณที่ได้รับจากพม่าในลักษณะเดียวกัน เหตุการณ์เหล่านี้สอดคล้องกับที่มูลนิธิสิทธิมนุษยชนแห่งรัฐฉานได้เรียบเรียงมาเพื่อป่าวประกาศกับ โลกภายนอกดังต่อไปนี้

การละเมิดสิทธิมนุษยชนในไทยใหญ่⁴

ในปี 1962 พม่าได้ส่งกองกำลังทหารรุกเข้ามามีในรัฐไทยใหญ่ โดยการอ้างว่าจะส่งทหารพม่าเข้ามาช่วยทหารไทยใหญ่ในการขับไล่ทหาร ก๊กมินตั๋ง หรือ จีนคณะชาติ ออกจากไทยใหญ่แต่กลับใช้ทหารเข้ายึดครองแผ่นดินไทยใหญ่ และละเมิดสิทธิมนุษยชน ก่อตั้งเข้มแข็งประชาชนชาวไทยใหญ่อย่างโหดเหี้ยมป่าเถื่อน โดยการใช้นโยบายทำลายเผ่าพันธุ์และกลืนชาติโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น ใช้ยาเสพติดทำลายล้างประชาชนไทยใหญ่ ใช้วิธีมอมเมาประชาชนโดยการเปิดบ่อนการพนันทุกหมู่บ้าน โดยการบังคับเพื่อเก็บส่วย ใช้วิธีปิดหูปิดตาประชาชนไทยใหญ่ โดยการห้ามไม่ให้มีการเรียนการสอนหนังสือของตน ถ้าหากฝ่าฝืนก็จะถูกจับกุมมาลงโทษอย่างรุนแรง ถึงขั้นติดคุกตลอดชีวิต นอกจากนี้พม่าใช้วิธีบังคับจับได้ ปล้น ฆ่า ข่มขืน และเผาบ้านประชาชนตามหมู่บ้านต่าง ๆ โดยการกล่าวหาว่า ประชาชนเหล่านั้นให้การสนับสนุนกองทัพไทยใหญ่ นอกจากนั้นยังได้เกณฑ์ประชาชนชาวไทยใหญ่ มาเป็นลูกหาบเพื่อใช้เป็นเกะกำบัง ในการสู้รบกับทหารไทยใหญ่เป็นประจำ และยังได้บังคับให้ทำงานทุกอย่างเยี่ยงทาส ถ้าหากทหารพม่าออกลาดตระเวนพบเห็นประชาชนตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ตามถนนหนทางที่ห่างไกลจากหมู่บ้านหรือผู้คน ถ้าหากเป็นผู้ชายก็จะถูกทุบตีทรมานและถูกยิงทิ้งในที่สุด โดยถูกกล่าวหาว่าเป็นสายให้กองทัพไทยใหญ่โดยปราศจากความเป็นจริง ถ้าเป็นผู้หญิงก็จะถูกข่มขืนอย่างทารุณ ตัวอย่างเช่น เด็กหญิงอายุเพียง 14 ปี ชื่อ เด็กหญิงแสงอ่อนที่อำเภอข้าวคำ จังหวัดดอยหลวง ได้ถูกทหารพม่า 15 นายที่ออกลาดตระเวนมาจับข่มขืนพร้อมกัน ต่อหน้าต่อตาพี่ชายของเด็กหญิงแสงอ่อน หลังจากข่มขืนเสร็จก็สังหารเด็กทั้งสองพี่น้องเสีย อย่างโหดเหี้ยมป่าเถื่อนที่สุดเป็นต้น จนถึงปัจจุบันประชาชนไทยใหญ่นับหลายหมื่นครอบครัวได้ถูกทหารพม่าบังคับให้ย้ายถิ่นฐานจากหมู่บ้านตามชนบท เข้าสู่ตัวเมืองโดยกล่าวหาว่าให้การสนับสนุนกองทัพไทยใหญ่ เพื่อตัดกำลังกองทัพกู้ชาติไทยใหญ่อีกทางหนึ่ง โดยที่ไม่มีที่อยู่อาศัยและที่ทำกินรองรับเพื่อให้ช่วยต่อการควบคุม นอกจากนี้จะถูกทหารพม่าปล้นเอาทรัพย์สินเงินทอง ม้า ลา วัวควาย และยึดที่ดินไร่นาประชาชนตามที่พวกมันต้องการในระหว่างปีพ.ศ. 1996-2000 หลังจากกองทัพเมืองไตของขุนสาได้เข้ามามอบตัวให้กับทางการพม่า ประชาชนคิดว่าทุกอย่างจะดีขึ้นแต่ทุกอย่างก็หาเป็นเช่นนั้นไม่ แต่กลับเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นกว่าเก่าอีกหลายเท่าและประชาชนกลับถูกริดรอนสิทธิขั้นพื้นฐาน ถูกบังคับให้ย้ายถิ่นฐานจำนวนมากถึงเกินห้าแสนคน ในภาคกลางของรัฐบาลและภาคกลางก็กลายเป็นเมืองร้างไร้ผู้คน เพราะเป็นนโยบายของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ป่าเถื่อน อย่างโหดเหี้ยมข่มขืน ประชาชนถูกทหารพม่าสังหารอย่างทารุณนับพันคน ซึ่งเป็นที่สลดใจอย่างยิ่งที่สุดแสนที่จะบรรยาย นอกจากนี้พม่ายังได้ใช้นโยบายแบ่งแยกสนับสนุน ให้

⁴ อ้างแล้ว

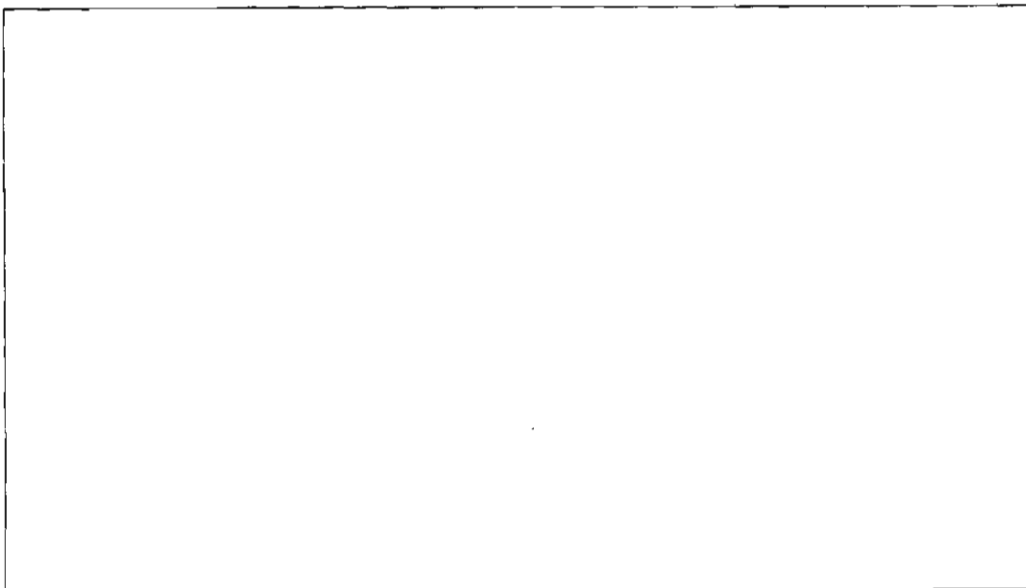
ชนกลุ่มน้อยในรัฐฉานมีความเกลียดชังกันเอง โดยการใช้วิธีการแบ่งแยกให้อิทธิพล กลุ่มชนส่วนน้อยมีอำนาจ และสิทธิทุกอย่าง ยกเว้นประชาชนที่เป็นเชื้อสายไทยใหญ่ ซึ่งจะถูกกดขี่ข่มเหงข่มขู่บังคับใช้แรงงานทุกอย่าง ตามที่เขาต้องการนอกจากนี้เกิดขึ้นมานานนับหลายสิบปี แต่ว่าปัญหาเหล่านี้ไม่เคยถูกเปิดเผยให้ชาวโลกได้รับรู้ ความโหดร้ายทารุณป่าเถื่อนต่าง ๆ ที่พม่ากระทำต่อชาวไทยใหญ่มานานถึงสี่สิบกว่าปี

ดังนั้นช่วงหลังการละเมิดสัญญาปางหลง คนไทใหญ่ทะยอยกันอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยเรื่อยๆตามที่ได้รับผลกระทบของการอพยพ ดังนี้

1. มาอยู่กับลูกหลาน
2. หนีการรังแกของพม่า
3. ต้องการมาทำมาหากินในแผ่นดินไทย

การทำมาหากินในช่วงแรกที่เข้ามาถึงก็จะอาศัยบ้านพี่น้องเพื่อนฝูงอยู่ก่อนนั้นก็หักล้างถางพง ทำที่นาที่สวน ปลูกพืชผักสวนครัว หลายคนก็ค้าฝิ่นและสนับสนุนทางการเมืองไปด้วยและหาช่องทางทำมาหากิน ปลูกพืชผักสวนครัว และคงปรับเปลี่ยนเข้ากับชาวบ้านเวียงหาวสภาพการทำมาหากินของคนบ้านเวียงหาว ในช่วง 40 หลังนี้ก็ถือมีการเป็นอยู่ เป็นแบบเรียบง่าย คนเวียงเมื่อ 50 ปีที่ผ่านมานิยมเล่นการพนัน บางคนเล่นเป็นอาชีพ ปัญหาที่ตามมาคือเป็นโจรปล้นชิงเงินทอง แต่ไม่มีการทำร้ายเจ้าทรัพย์ ปัจจุบันคนเวียงหาวไม่เล่นการพนันเป็นหลักจริงๆแล้วการค้ายาเสพติดมีมาช่วง 40 กว่าปีมานี้ โดยคนเวียงหาวจะนำเอาข้าว ขนมันจีน ขนมันเสื่อผ้าไปแลกกับฝิ่นที่ดอยมูเซอ ซึ่งจะมีการแลกเปลี่ยนกันช่วงหน้าหนาว เมื่อคนไทเวียงหาวได้ฝิ่นมาก็นำมาขายให้คนในหมู่บ้านสูบกิน ตำรวจก็จับเหมือนกันแต่ไม่ปราบอย่างจริงจัง ถ้าจับได้แล้วชาวบ้านขอร้องก็ปล่อย

จเรแสงเอื้องที่หนีมาในช่วงหลังสัญญาปางหลงก็เคยเข้ามาอยู่ที่บ้านเวียงหาวมาก่อน บอกว่าอยู่ได้ 6 ปีไม่สามารถสร้างฐานะมีที่ทางของตนเองได้ จากนั้นจึงอพยพไปอยู่บ้านแม่สาว ปีกหลักฐานอยู่ที่นั่นมาได้ 12 ปีแล้ว

ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสนธิสัญญาปางหลง

ยุคไตตันสูงและไตใหม่ (อพยพมาประมาณ 20 ปี ลงมา)

เป็นกลุ่มไทใหญ่ที่โดนการข่มเหงรังแกจากพม่ามากที่สุดเดิมคนกลุ่มนี้ อพยพมาอยู่บ้านหลังเตาบ่ม (บ้านหัวนา) ต่อมาทางราชการจะทำหนองน้ำสาธารณะก็เลยต้องย้ายมาที่บ้านต้นสูง ป่าไม้แนะนำว่าให้มาอยู่ที่คอยบนเวียงหาวมาอยู่ได้ 10 วัน ทางราชการก็มาจับไปขังคุกเพื่อดำเนินคดี

1. บุคคลต่างคำว ไม่มีใบ (ไม่มีบัตร)

2. บุกรุกป่าสงวน

ถูกจำคุก 45 วัน ทางราชการก็ให้ออกมา จากการสัมภาษณ์ พ่อครูอินตา ซึ่งในอดีตเคยเป็นครูที่สอนภาษาไต คณิตศาสตร์ที่เมืองไต พ่อครูอินตามีชื่อ ภาษาไต ว่า “ครูอุไต” และจากการสัมภาษณ์พ่อหลวงบ้านต้นสูง ชื่อ สมชาย นันตา บ้านเดิมที่เมืองไตอยู่ที่บ้านป่าสา ตำบลหนองอิง อำเภอเชียงตอง เดินทางมาอยู่ในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2520 อยู่ที่เตาบ่ม และถูกทางราชการให้ย้ายออกทางป่าไม้จึงแนะนำให้ขึ้นมาอยู่ที่บนคอยเวียงหาว ตอนแรกที่ขึ้นมาอยู่มี 11 หลังคา ปัจจุบันนี้มีจำนวน 70 หลังคา ก็ได้เล่าว่าคนกลุ่มนี้อพยพเพราะถูกกดขี่ข่มเหงจากพม่า ผู้หญิงจะถูกข่มขืน ผู้ชายจะถูกบังคับให้ไปเป็นลูกหาบ เป็นศึกกวนเมือง ซึ่งทำหน้าที่คล้ายอาสาสมัครเป็นทัพหน้าของพม่าบางคนก็ถูกเกณฑ์ไปสร้างถนนเชื่อมระหว่างเมืองต่างๆ โดยไม่ได้รับค่าแรง การกินอยู่ก็ต้องช่วยเหลือตัวเอง ซึ่งลำบากมาก บ้านเรือนก็ถูกพม่าริบไว้หรือไม่ก็เผาจนมอดไหม้ คนกลุ่มนี้จึงมีความแค้นเคืองพม่ามาก และลึกๆ อยากจะกู้ชาติ อยากจะกลับไปอยู่บ้านเดิมที่เมืองนอก ถ้ามีโอกาสเพราะคนกลุ่มนี้ไม่มีหลักฐานที่แน่นอนในการมาอยู่เมืองไทยไม่มีทร. 14 ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน ไม่มีเอกสารสิทธิในการครอบครองที่ดิน ทุกวันนี้หมู่บ้านต้นสูงเป็นพื้นที่ของป่าไม้ จิตสำนึกของคนกลุ่มนี้ยังฝังความเป็นไตอย่างเหนียวแน่นและยอมรับอย่างเต็มปากว่าพวกเขาคือคนไทใหญ่ ชุมชนบ้านต้นสูงจัดว่าเป็นชุมชนเข้มแข็ง

ในช่วงสิบกว่าปีหลังนี้กลุ่มคนไทใหญ่อพยพเข้ามาประเทศไทยอย่างต่อเนื่องและทะลักเข้ามาเป็นจำนวนมาก พม่าได้ผลักดันให้ชาวบ้านออกจากเมืองไปอยู่ที่ใหม่ เมืองไหนที่ต้องการพัฒนาก็สร้างถนนเข้าไปและเก็บเงินเจ้าของบ้านใครไม่มีเงินก็ไล่ออกไป ส่วนมากพวกว่าค้าขายเสพติดจึงมีเงินมาซื้อ หรือไม่ก็คนจีน ข้าราชการของพม่าก็คอร์รัปชั่น จึงรับเงินจากว่าและพ่อค้าจีน ชาวบ้านเล่าว่าคนจนถูกผลักดันออกไปอยู่ในเขตที่แห้งแล้ง หรือไม่ก็ดันให้มาประเทศไทย ช่วงนี้มีชาวไทใหญ่ที่เข้ามาอยู่บ้านต้นสูง และรับบริจาคข้าวสารจากมูลนิธิ ร่วมหมื่นครอบครัว และการเดินทางเข้ามายังต่อเนื่องอยู่เรื่อยๆ ข้าวสารได้จากการจัดหามาจากข้างนอก และชาวไทใหญ่เองก็บริจาคกัน ส่วนมากก็เป็นชาวบ้านเวียงหาว เช่น แม่नु ก็เอาข้าวใส่ถุงปูนไปบริจาค และบอกกับนักวิจัยว่าสงสารเขาตอนที่เรามาคนอื่นก็ให้ทานข้าวแก่เราอย่างนี้เหมือนกัน แต่การบ่าทะลักของกลุ่มไตในช่วงนี้รุนแรงและมีจำนวนมาก จึงเกิดข้อขัดแย้งระหว่างไตเก่าและไตใหม่ก่อนข้างสูง ชุมชนที่อยู่นอกหมู่บ้านและชุมชนที่ฝ้างจึงตั้งข้อรังเกียจไตใหม่ ไตเก่าที่มีฐานะครอบครัวมั่นคงแล้วและมีบัตรประชาชนเป็นคนไทยก็จะมีชีวิตความเป็นอยู่อีกระดับหนึ่ง และจะเรียกตัวเองว่า คนไทย และเรียกไตใหม่ที่เข้ามาว่าเงี้ยวเมืองนอก

บางคนก็แสดงอาการปลีกตัวออกห่าง ทำให้ชาวไทใหญ่น้อยใจว่าได้รับการดูถูก ไม่เห็นใจว่าเป็นคนไต่ด้วยกัน ไม่นับว่าเป็นพี่เป็นน้อง ดังนี้ เป็นต้น

จดหมายข่าวสิทธิมนุษยชนแห่งรัฐฉานเรียบเรียงเรื่องราวของการกดขี่ข่มเหงที่ชาวไทใหญ่ได้รับจากพม่าไว้ดังนี้

ตามเอกสารสิทธิมนุษยชนแห่งรัฐฉานกล่าวว่า ในปี พ.ศ. 2541 พม่าบังคับให้ หมู่บ้านที่อยู่ทางทิศตะวันออกของตัวเมืองให้ย้ายถิ่น ไปยังปางหลงในเขตหลอยแหลม และยังคงกล่าวหาว่าชาวบ้านให้การช่วยเหลือสนับสนุนผู้ต่อต้านแห่งรัฐฉานที่อยู่บริเวณนั้น ชาวบ้านต้องย้ายออกนอกพื้นที่ภายใน 5 – 7 วัน แต่ชาวบ้านย้ายกระจัดกระจายกันไปแบ่งเป็นคร่าวๆ ได้ สามกลุ่ม คือ ไปยังสถานที่จัดให้ พวกที่สองออกไปหลบซ่อนอยู่ในป่ารกชัฏ พวกที่มีเงินค่ารถก็หนีมาประเทศไทย และใน พ.ศ. 2540 ได้มีการสังหารโหดขึ้นเพราะฉะนั้นในช่วงนี้จะมีผู้ไทใหญ่ไหลเข้ามายังประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เพราะรวมเอาทั้งผู้อพยพและผู้ถูกบังคับให้ย้ายถิ่น

คนไทใหญ่นี้ถือเป็นรุ่นใหม่ทางการเมืองการจะออกหลักฐานได้เป็นบัตรสีเขียว หรือ ท.ร. 13 ปัจจุบันหมู่บ้านเวียงหวายยังมีการอพยพของชาวไทใหญ่เข้ามาเรื่อยๆ ส่วนมากยังไม่มีหลักฐานที่ทางราชการรับรองใดๆ ทั้งสิ้น

คนไทใหญ่ยุคหลัง

คงจะเริ่มพูดถึงการอพยพเข้ามาหลัง พ.ศ. 2525 ช่วงชั้นการเข้ามาจะเป็นแบบมาตามสายญาติพี่น้อง แนะนำมา การเดินทางมาใช้ในการเดินทางจากการได้สัมผัสภาษาแม่หลวงจิ่ง ลุงหลู่ (ภรรยาของหัวหน้าหมู่บ้านต้นสูง) ซึ่งอพยพเข้ามาเมื่ออายุได้ 18 ปี มาจากเมืองเชียงตอง (เก้งตอง) เส้นทางเดินได้ผ่านเมืองต่าง ๆ ดังนี้คือ เมืองเชียงตอง , เมืองปิ่น , เมืองท่าซาง , เมืองต่วน , เมืองแม่แกน , นากองมู , ป้างตอง , บ้านลาน , ม่วงซุม , หัวนา , เวียงหวาย การเดินทางใช้เวลาประมาณ 13 – 14 วัน เดินทางโดยทางเท้า ช่วงปี พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2530 เหตุการณ์ทางชายแดนไทย – พม่ายังไม่มีเหตุการณ์รุนแรง ความขัดแย้งมีน้อยมาก อันตรายจากการสู้รบยังไม่มี ทหารพม่าก็มีอยู่บ้างแต่ไม่ได้ข่มเหงรังแกผู้อพยพ จะมีบ้างก็คือขอแรงผู้ชายไทใหญ่ที่เดินทางมาไปเป็นลูกหาบ โดยให้ผู้หญิง คนแก่ และเด็กรออยู่ที่หมู่บ้าน เมื่อทำงานให้ทหารพม่าเสร็จแล้วก็กลับมาหาพวกผู้หญิงเดินทางกันต่อ แม่หลวงเล่าว่าทหารพมามักจะถามว่าจะไปกันที่ไหนผู้อพยพต้องบอกว่าจะไปเยี่ยมญาติที่อยู่เมืองใกล้เคียง ที่พบกับทหารพม่า ซึ่งถ้าบอกเช่นนั้นพม่าก็ไม่คิดใจสงสัยอะไร แต่ถ้าบอกว่าจะไปเมืองไทยพม่าจะไม่ให้มา ส่วนอาหารการกินระหว่างทางก็จะแวะซื้อตามหมู่บ้านที่เดินผ่าน หรือไม่ก็เก็บผักเหี่ยวแ่งกินกันเอง ซึ่งพวกเขาจะเตรียมหม้อ ข้าวสาร ถั่วเน่าเค็มมาด้วยก็สามารถหาผัก หาปลาในป่ามาต้มแ่งกินกันได้ การนอนระหว่างทางก็อาศัยนอนตามบ้านเรือนผู้คนกลางทางบ้าง นอนตามป่าบ้าง โดยใช้วิธีจุดไฟไล่ยุง สัตว์ร้าย ในป่าเวลานอน คนไทใหญ่มีการกินการอยู่ที่ค่อนข้างง่ายจึงไม่ค่อย ปัญหาจะเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา พม่าใช้กำลังบังคับผู้ชายไทใหญ่ไปเป็นลูกหาบ หากไม่ไปก็จะถูกทำร้าย บางทียอมไปตามคำสั่งก็ตายในสนามรบเพราะโดนลูกหลงจากการสู้รบระหว่างพม่ากับชนกลุ่มน้อย ผู้หญิงไทใหญ่ที่รอสามี หรือพี่ชาย พ่อ ที่โดนบังคับไปเป็นลูกหาบก็จะถูกทหารพม่าข่มเหงรังแก ข่มขืนกักตัวไว้ วิธีการแก้ปัญหาของพวกเขาคือพยายามหนี หรือหลีกเลี่ยงการพบเจอกับกองกำลังทหารของพม่า ชาวไทใหญ่มิ่นิสัยค่อนข้างรักสงบไม่ชอบมีเรื่องหรือต่อกลอนกับใคร จึงเป็นเหตุให้ชาวไทใหญ่เกลียดชังพม่ามาก

จากคำบอกเล่าของพ่อเฒ่าสุจินดา แสนยาวารี อายุ 72 ปีและแม่เฒ่าเกียงคำ แสนยาวารีอายุ 65 ปี ซึ่งอพยพเข้ามาอยู่ที่เวียงห้วยไผ่ประมาณ 13 ปีแล้ว เริ่มแรกลูกชาย ลูกสาวของพ่อเฒ่าได้เข้ามาก่อน และได้ไปทำงานเจียรนัยพลอยที่กรุงเทพฯ ภายหลังทราบว่าพ่อแม่ที่อาศัยอยู่ที่เมืองเชียงตุง ถูกทหารพม่ารังแก ทรัพย์สินที่มีถูกริบเอาไป บ้านเรือนถูกเผาจึงให้พ่อกับแม่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่กับชุมชนไทใหญ่ที่หมู่บ้านเวียงห้วย พ่อเฒ่าสุจินดาเล่าว่า ทหารพม่าใช้กำลังบังคับคนไทใหญ่ที่อยู่เชียงตุงสารพัด หากใครมีเงินทองมาก ๆ ก็สามารถซื้อความปลอดภัยได้โดยพม่าจะให้ย้ายบ้านไปอยู่อย่างอื่น หากใครไม่ยอมจ่ายเงินให้กับทหารพม่า หรือเจ้าหน้าที่ของพม่าก็จะถูกริบทรัพย์สินเงินทอง เรือสวนไร่นาที่มี บ้านจะถูกเผา ผู้ชายถูกเกณฑ์ไปเป็นลูกหาบทำงานหนักจนตาย ผู้หญิงจะถูกข่มขืน สถานที่สำคัญในเมืองเชียงตุงที่ชาวเชียงตุงเคารพบูชาถูกทำลาย แม้แต่องค์พระพุทธรูปก็ถูกพม่านำเอาของค่าไปใส่ไว้ในองค์พระพุทธรูปแล้วให้คนไทใหญ่กราบไหว้ ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอนที่โรงเรียนไทใหญ่ก็บังคับให้เรียนภาษาพม่าห้ามเรียนภาษาไทใหญ่ ใครฝ่าฝืนก็มีโทษ คนไทใหญ่จะอยู่อย่างขมขื่น ปวดร้าวมาก จะลุกขึ้นมาแข็งข้อก็ทำไม่ได้ ไม่มีกำลังที่จะไปสู้รบปรบมือกับพม่าได้ จึงใช้วิธีหนีมาอยู่แผ่นดินไทย ซึ่งหมู่บ้านเวียงห้วยเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่มีการอพยพเข้ามาเรื่อย ๆ แม้ปัจจุบันทางการของไทยจะมีมาตรการผลักดันผู้อพยพจากพม่าก็ตาม ก็ยังมีการลักลอบเข้ามาเป็นประจำ โดยมีพี่น้องชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเมืองไทยอยู่ก่อนแล้วเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ

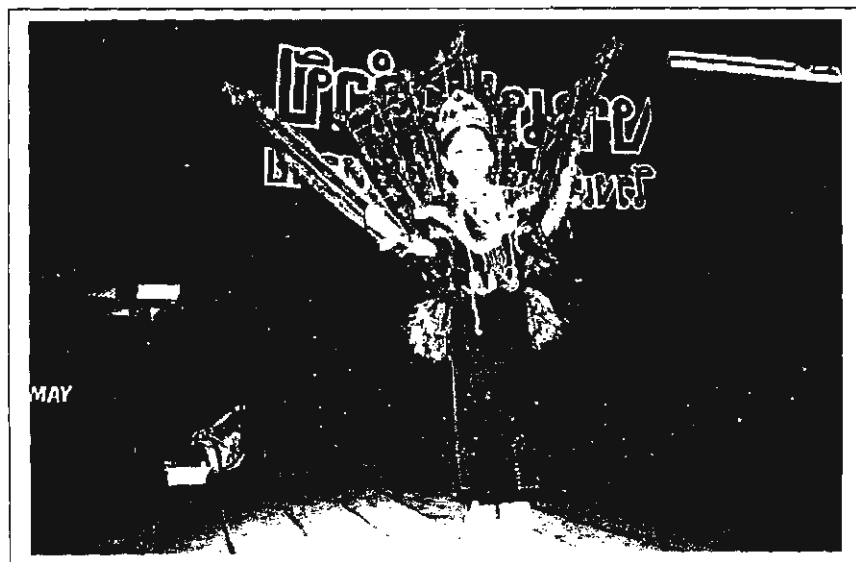
ในช่วงหลังการเดินทางเข้ามาสามารถมาได้หลายวิธีทั้งทางเท้าและทางรถยนต์ แต่ก็พบกับอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ต้องคอยหลบหนีการตรวจจากทหารพม่า ขาดน้ำและเสบียงอาหาร พวกที่อพยพมาช่วงหลังจึงต้องใช้ความอดทนอย่างมากเพื่อให้มีชีวิตรอดมาได้ ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่อพยพมาในช่วงหลังมักจะมาจากเมืองที่อยู่ใกล้ ๆ เขตชายแดนไทย เช่น เมืองตวัน , เมืองแกน , นากองมู เป็นต้น

อาชีพที่คนไทใหญ่ยุคหลังเข้ามาทำกันเมื่อมาอยู่เมืองไทยคือ การเป็นลูกจ้างตามสวน ตามโกดัง สวนส้ม ร้านอาหาร บางคนก็เสี่ยงไปทำงานที่ตัวจังหวัดเชียงใหม่ หรือที่กรุงเทพฯ ปัญหาที่พวกเขาประสบคือการถูกจับกุมเนื่องจากไม่มีบัตรประจำตัว ไม่มีใบอนุญาตการเข้าเมือง จึงวิดิแก้ปัญหาของเขาก็คือการหลบเลี่ยงและบางคนก็พยายามหาเงินทำในพื้นที่หมู่บ้าน หรือในอำเภอต่าง สำหรับการช่วยเหลือจากคนไทยก็มีการให้ที่ทำงาน ให้ที่พักพิง เช่น ให้เฝ้าสวนลิ้นจี่ นอกจากนี้ก็มีกลุ่มคนไทใหญ่ที่อยู่ในประเทศไทยมาก่อนแล้วได้คอยให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ โดยพวกเขาได้จัดตั้งมูลนิธิสำหรับคนไทใหญ่ขึ้นมา เช่น มูลนิธิรักน้อง ได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องการศึกษาสำหรับเด็กชาวไทใหญ่ที่ไม่มีโอกาสได้เข้าเรียนหนังสือในระบบโรงเรียน มีการสอนภาษาไทใหญ่ นอกจากนี้ก็มีองค์กรย่อยที่ได้รับงบประมาณจาก เอ็น จี โอ ได้ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการคุ้มครองดูแลสวัสดิการของคนไทใหญ่ที่ไปทำงานในต่างถิ่น เป็นต้น

การฟ้อนนก

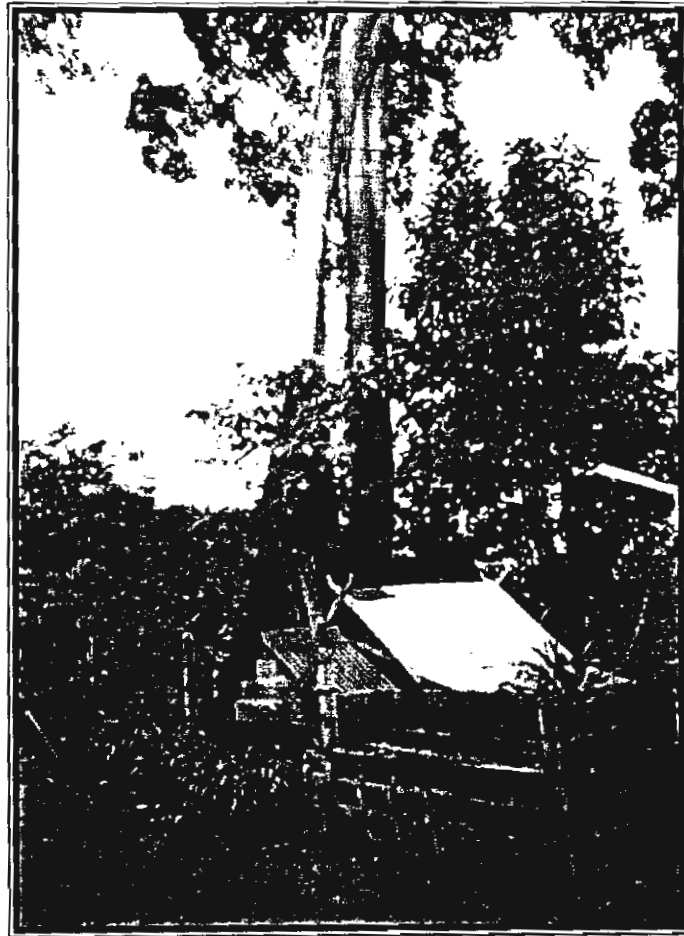

การฟ้อนนกเป็นวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยใหญ่ที่จะแสดงกันในวันออกหว่า (ออกพรรษา)

เด็กนักเรียนแสดงการฟ้อนนกเนื่องในงานประจำปีของโรงเรียน

ภาพศาลบ้านเจ้าตันสูง

ศาลเจ้าตันสูงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน

ภาพการแต่งกายของชาวไทใหญ่

เด็กนักเรียนจะแต่งกายชุดไทใหญ่ในทุก ๆ วันศุกร์

เพราะปัจจุบันนโยบายการศึกษาเน้นการจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น , ภูมิปัญญาของท้องถิ่น และการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นดังนั้นเมื่อเด็กนักเรียนจำนวน 80 % เป็นชุมชนไทใหญ่ นักเรียนจึงแต่งชุดประจำท้องถิ่นคือชุดไทใหญ่ ในทุกๆวันศุกร์ โดยได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการการศึกษาและ ผู้ปกครองของเด็กนักเรียน

บทที่ 3

การเข้าร่วมทำงานเครือข่ายนักวิจัย

บทที่ 3

การเข้าร่วมทำงานเครือข่ายนักวิจัย

ผ่านขั้นตอนกระบวนการของโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ชุมชน หลายกระบวนการดังนี้

1. การเริ่มรับรู้ผ่านโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ เน้นการประชุมครู
2. เริ่มงานการปฏิบัติงานครั้งที่ 1 ที่ รอยัลปิง รีสอร์ท
3. ได้เครือข่ายจากโรงเรียน ชุมชน โดย จากครู นักเรียน ศิษย์เก่า ผู้ปกครอง
4. การจัด ปฏิบัติการ โครงการทำวิจัยตลอดระยะเวลา 2 ปี

ก่อนจะเริ่มโครงการ

ขั้นตอนที่ 1

การตัดสินใจร่วมงานสำคัญ

วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2545 อาจารย์เรณู อรรถฐาเมศร์ ซึ่งเป็นอาจารย์จากภาควิชาภาษาไทย พร้อมกับคณะได้เข้าไปในโรงเรียนบ้านเวียงหวาย และได้พูดคุยกับคณะครูโรงเรียนบ้านเวียงหวายรวมทั้ง อาจารย์ใหญ่ด้วย เกี่ยวกับเรื่องการทำงานวิจัยตาม โครงการประวัติศาสตร์ไทใหญ่ภาคเหนือตอนบน โดยการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยแห่งชาติ ซึ่งโรงเรียนบ้านเวียงหวายตั้งอยู่ในพื้นที่ของชนไทใหญ่ ความคิดความรู้สึกรักของคณะครูตอนนั้นค่อนข้างสับสน บางคนปฏิเสธไปไม่ขอร่วมทำงานกับโครงการวิจัยโดยไม่ต้องคิดเลยเพราะ คิดว่าการวิจัยจะยากเกินความสามารถของตนก็เลยกลัว คิดว่าเป็นงานสำหรับความรู้ระดับปริญญาโท ทางฝ่ายอาจารย์ใหญ่เองก็สนับสนุนว่าเป็นสิ่งที่ดี น่าลองทำดูในที่สุดก็มีผู้สนใจเข้าร่วมโครงการนี้อยู่ 4 คนด้วยกัน คือ อาจารย์ใหญ่ สมนึก ธิยะภาส , อ. วิไล ทาบุญดี , อ. จรรยา พนาวงศ์ , และ อ. อุไรวรรณ แก้วคำมูล

โดยเริ่มแรกทางโครงการได้นัดพบปะและมีการสัมมนาอบรมเพื่อปูพื้นฐานความเข้าใจกันก่อนที่ รอยัลปิง รีสอร์ท ที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยในภาคกลางคืนได้มีการเลี้ยงสังสรรค์กันด้วยร่วมกับ คณะครูที่เป็นเครือข่ายงานวิจัยที่ จังหวัดลำปาง ในกิจกรรมนี้ทำให้เครือข่ายนักวิจัยทีมโรงเรียนบ้านเวียงหวาย และอีกหลายคนพอจะเข้าใจวิธีการทำงานขึ้นมาบ้าง และรู้สึกเริ่มสนุกกับการที่ได้ทำงานร่วมกับทีมงานของ อาจารย์เรณู และก็มีบางคนก็เปลี่ยนใจที่คิดจะถอนตัวออกจากการทำงานร่วมกับทีม ทั้งนี้เพราะเหตุผลว่า ไม่มีเวลา และไม่ค่อยเข้าใจงานที่จะต้องทำ บทบาทที่จะต้องเข้าร่วมว่า เพื่ออะไร เพื่อใคร และจะได้อะไรตอบแทน

ในที่สุดเมื่อเริ่มงานกันอย่างจริงจัง ทีมวิจัยโรงเรียนบ้านเวียงหวายก็เหลือเพียง 3 คน คือ อาจารย์วิไล ทาบุญดี อาจารย์จรรยา พนาวงศ์ และ อาจารย์อุไรวรรณ แก้วคำมูล ในการทำงานค่อยเป็นค่อยไปตามขั้นตอน โดยทีมงานวิจัยได้รับการอบรมเพิ่มเติมเสริมความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ประโยชน์ ในการทำงานวิจัยอยู่เสมอ ซึ่งทางอาจารย์เรณู ได้เชิญท่านวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มาให้คำ

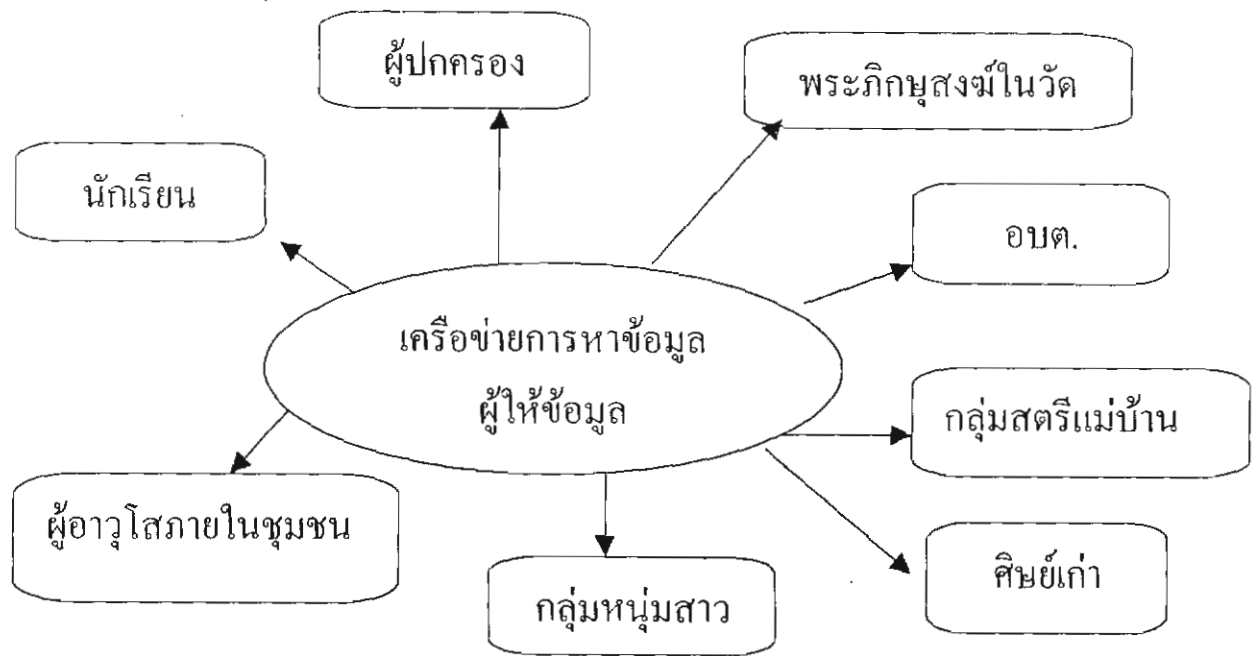
แนะนำ ซึ่งตรงนี้นับว่าเป็นกำไรอย่างมากที่ทางทีมเครือข่ายนักวิจัยโรงเรียนบ้านเวียงหวายได้รับการทำงาน และยังสามารถนำมาใช้ในการทำงานด้านวิจัยชั้นเรียน และด้านการเรียนการสอนได้อีกด้วย

นอกจากนี้ทางทีมเครือข่ายนักวิจัยยังได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอีกด้วย ได้ไปเยี่ยมเยียนหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการเดียวกัน เช่นที่แม่สาว เมืองหนอง , บ้านใหม่หมอกจาม ทำให้ได้รับรู้และได้เพิ่มประสบการณ์อีกหลาย ๆ ด้าน สำหรับท่านอาจารย์เรณู ก็กรุณาเป็นอย่างมากที่จะส่งเสริมด้านความรู้และประสบการณ์ แก่ผู้ช่วยทีมวิจัยทุกคนไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางวิชาการ , ประสบการณ์ในชีวิต เช่น ได้เข้าพักนอกสถานที่ หรือเข้าพักตามรีสอร์ทที่สวยงาม , ได้ร่วมสังสรรค์ ที่ทีมวิจัยไม่เคยมีโอกาสดังกล่าวได้ลิ้มลอง , ได้ทัศนศึกษาสถานที่ต่าง ๆ แนะนำเรื่องของหลักธรรมะ สิ่งที่ถูกกล่าวมานับว่าเป็นโอกาสที่ดียิ่งของชีวิตข้าราชการครูที่ได้รับ อาจารย์เรณูนอกจากจะทำตัวเป็นกันเองเสมือนว่าเป็นผู้ร่วมงานกันแล้วยังเปรียบเสมือนอาจารย์ของ ทีมเครือข่ายนักวิจัยอีกด้วย เพราะเราได้สิ่งดี ๆ จากท่านมากมายจนเราคิดว่า เราคิดถูกต้องที่สุดแล้วที่ตัดสินใจเข้าร่วมงานโครงการนี้

ทีมงานวิจัยของโรงเรียนบ้านเวียงหวายทำงานได้ 1 ปี อาจารย์วิไล ทาบุญดี ก็ขอลองตัวออกจากโครงการทั้งนี้เนื่องจากได้เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท ทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะทำงานวิจัยนี้ ทีมงานของโรงเรียนบ้านเวียงหวายก็เหลือเพียง 2 คน คือ อาจารย์จรรยา พนาวงศ์ และอาจารย์อุไรวรรณ แก้วคำมูล

อย่างไรก็ตามแม้ว่ากำลังคนจะเหลือน้อยลง แต่ก็ไม่ได้ทำให้ทีมงานท้อแท้ในการทำงาน เพราะเราเริ่มเข้าใจ เริ่มมองเห็นทางข้างหน้าว่า มันคงไม่ยากเกินความสามารถของเรา และที่สำคัญปลายทางแห่งความสำเร็จ เราได้คุณค่าอีกมากมายจากโครงการนี้ทั้งตนเอง , โรงเรียน , และชุมชน นี่เป็นเพียงก้าวแรกของการทำงานด้านนี้ หากมีโอกาสที่จะมีก้าวต่อไปทีมวิจัยโรงเรียนบ้านเวียงหวายก็แอบหวังลึกๆ ว่า เราคงจะทำได้ดีกว่าก้าวแรก ก็ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในด้านการทำงานมาโดยตลอด ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผ่านมาทีมวิจัยโรงเรียนบ้านเวียงหวายได้นำมาเป็นบทเรียน เป็นข้อคิดทั้งการทำงานด้านการสอน การดำรงชีวิตเพียงเท่านี้ก็นับว่าทีมวิจัยนี้ได้รับสิ่งตอบแทนที่คุ้มค่ายิ่งแล้ว

การสร้างเครือข่ายโรงเรียนชุมชน

ขั้นตอนการทำงาน

- สร้างความคุ้นเคยกับชุมชน โดยการออกเยี่ยมเยียนบ้านนักเรียน , ร่วมงานประเพณี , งานศพ งานแต่งงาน , ขึ้นบ้านใหม่ในหมู่บ้าน
- บันทึกรายชื่อผู้ที่จะให้ข้อมูล และออกหาข้อมูล โดยใช้ช่วงเวลาหลังเลิกเรียน วันหยุดเสาร์ - อาทิตย์
- ผู้ให้ข้อมูลหากเป็นผู้ปกครองก็พูดคุยซักถามในช่วงเวลารับ - ส่งนักเรียน และเวลาไปเยี่ยมบ้านนักเรียน
- มอบหมายให้นักเรียนช่วยในการหาข้อมูลจากชุมชน โดยใช้การบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ
- เมื่อได้ข้อมูลมา ทั้งจากการจดบันทึกและจากการอัดเทปบันทึกเสียงนำมาเรียบเรียงพิมพ์เก็บข้อมูลไว้ในคิสเก็ต
- เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการ สัมมนาทางวิชาการทุกครั้งเพื่อศึกษาเทคนิคการใช้คำถาม การเขียนอ่านเอกสารตัวอย่างผลงานวิจัยขอคำแนะนำจากหัวหน้าทีมวิจัย , ศึกษารูปแบบของการวิจัยจากทีมวิจัยอื่นๆ เพื่อใช้ แก้ไขปรับปรุงงานของตนเอง
- การหาข้อมูลจะมีการออกหาข้อมูลบ่อยๆ ซ้ำๆ และพยายามขยายวงของผู้ที่จะเป็นเครือข่าย จัดตารางการออกหาข้อมูลการทำงานด้านเอกสารเพื่อให้งานรัดหน้า
- นำข้อมูลที่ได้มาฝึกวิเคราะห์หาเหตุและผล และพยายามเชื่อมความคิดที่ได้กับงานที่เราทำเพื่อหาจุดที่เราเห็นภาพและเข้าใจชุมชนมากขึ้น
- เผยแพร่วิธีการทำงาน , ผลงานให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดและผู้ร่วมงาน

ปัญหาและอุปสรรคที่พบ

- เวลาในการทำงานไม่ค่อยมี บางทีเวลาผู้สัมภาษณ์และเวลาของผู้ที่ให้ข้อมูลไม่ตรงกัน ทำให้ได้ข้อมูลล่าช้า ไม่สมบูรณ์
- ข้อมูลบางอย่างไม่สามารถล้วงลึกได้ เป็นข้อมูลปกปิด
- ผู้ให้ข้อมูลบางคนยังไม่เข้าใจว่า ทีมวิจัยจะนำข้อมูลไปทำอะไร จะเกิดผลอย่างไร กับตัวเขาและชุมชน
- ทีมยัง ไม่มีความเข้าใจ และชัดเจนในการทำงาน บางครั้งรู้สึกท้อแท้ กลัวว่าจะทำไม่ถูก กลัวผิดพลาด
- ไม่มีทักษะในการถาม , การรวบรวม , การเขียน

วิธีแก้ไข

- จัดตารางเวลาให้ลงตัว มีการประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลให้แน่นอน เช่น มีการนัดแนะกันก่อน
- ข้อมูลที่ปกปิด หรือผู้ให้ข้อมูลไม่ยอมพูดถึงเราก็ดูค เบนเรื่องไปอีกทางเพื่อไม่ให้ผู้ให้ข้อมูลอึดอัด และไม่กลัวที่จะเล่าอีก
- อธิบายจุดประสงค์ให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจ เพื่อเกิดความร่วมมือที่ดี
- ผู้วิจัยพยายามหาความรู้ ในเรื่องการทำงานให้มากขึ้น พยายามเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง เพื่อช่วยในการพัฒนางาน
- พยายามแก้ไขและปรับปรุงผลงานอยู่เสมอ

ผลที่ได้รับจากการทำวิจัย ประวัติศาสตร์ชุมชนไทใหญ่เวียงห้วย

1. ชุมชนกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความใกล้ชิดกันเข้าใจซึ่งและกัน จากเดิมความสัมพันธ์ภาพระหว่างครูในโรงเรียนกับชุมชนเป็นแบบแยกส่วน ไม่ค่อยจะได้ร่วมกิจกรรมกันเลยเพราะครูคิดว่า คนละภาษา คนละวัฒนธรรม มีหลายอย่างเข้ากันไม่ได้ และครูหลายคนมีบ้านเรือนอยู่นอกหมู่บ้าน เข้าไปทำงาน เย็นเลิกงานก็กลับบ้าน ถึงแม้ว่าครูบางคนจะมีหลักฐานบ้านช่องตั้งอยู่ในหมู่บ้านก็ไม่ได้เข้าร่วมคลุกคลีกับชาวบ้านที่เป็นคนไทใหญ่มากนักแต่จะคุ้นเคยกับคนพื้นเมืองมากกว่า พอได้เข้าร่วมงานวิจัยประวัติศาสตร์ชุมชนไทใหญ่ ครูที่ร่วมงานวิจัยเป็นคนนอกพื้นที่แต่ปรากฏว่าได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้าน คนเฒ่าคนแก่เป็นอย่างดี จากกรณีที่ครูนักวิจัยประสบปัญหาเนื่องจากพาเด็กไปทัศนศึกษาสถานนอกสถานที่และเด็กเกิดอุบัติเหตุจนน้ำเสียชีวิต ชาวบ้านรวมทั้งผู้ปกครองเด็กที่เสียชีวิตก็ไม่ได้ดำเนินคดีครู กับให้ความร่วมมือกันช่วยกันแก้ไขสถานการณ์อย่างเต็มที่ จนเหตุการณ์จบลงด้วยความเรียบร้อย และได้รับคำชมจากท่านหัวหน้างานต้นสังกัดและคณะครูจากโรงเรียนอื่น ๆ ที่มาร่วมงานมาปนกิจศพเด็กนักเรียนที่เสียชีวิต ที่เป็นอย่างนี้เพราะว่าครูกำหวัใจชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลพวงนี้ก็เนื่องมาจากการทำงานวิจัยร่วมกับชาวบ้านซึ่งครูก็มีความตั้งใจทำงานเพื่อชุมชนเป็นอย่างดี ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี เห็นอกเห็นใจกัน และร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

2. ความสัมพันธ์ที่กระหว่างชุมชน หมู่บ้านเวียงหาวเดิมจะมีการแยกกันอยู่ในที่ ระหว่างไคใหญ่รุ่นเก่า (บ้านเวียงหาว) กับไคใหญ่รุ่นใหม่ (ดันสูง กับ ไคกลางไค) การร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ก็ไม่ทำร่วมกันสังเกตว่าจะมีวัด 2 วัดในหมู่บ้านเดียวกัน ไม่มีการจัดกีฬาชุมชนสัมพันธ์ การพึ่งพาอาศัยกันก็มีน้อยและถ้ามีก็เป็นแบบแบ่งระดับ แบ่งชั้นกัน แต่เมื่อครูได้เข้าไปหาข้อมูลในหมู่บ้านได้จัดเวทีชาวบ้านขึ้น ซึ่งมีทั้งคนไคใหญ่เก่าและไคใหญ่ใหม่มาร่วมเวทีเดียวกัน ทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน และมีการรับรู้เรื่องราวของประวัติศาสตร์หมู่บ้านร่วมกัน ทำให้คนไคใหญ่เก่ามีความเข้าใจ และ เห็นใจ คนไคใหญ่ใหม่ที่เพิ่งอพยพเข้ามามากขึ้น ทำให้มีกิจกรรมที่มีการร่วมกันมากขึ้น เช่น มีการแข่งขันกีฬาชุมชนสัมพันธ์ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ช่องว่างระหว่างไคใหญ่เก่าและไคใหญ่ใหม่ลดน้อยลงเมื่อมีงานวัด , งานศพ หรืองานอื่นๆ ในหมู่บ้าน ก็จะมีการร่วมมือกันแม้ว่าไคใหม่จะเป็นประเภทแรงงานเป็นส่วนใหญ่ แต่คนไคใหญ่รุ่นเก่าก็เกิดความเห็นใจและช่วยเหลือในสิ่งที่พอจะทำได้หรือช่วยได้

3. มีการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นร่วมกันระหว่างคนไคใหม่เก่าและคนไคใหญ่ก็กล้าพูดมากขึ้น และคนไคใหญ่เก่าก็ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนไคใหญ่ใหม่ เกิดการร่วมมือกัน จะเห็นได้จากการประชุมผู้ปกครอง การประชุมคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน จะมีผู้เข้าร่วมประชุมเป็นจำนวนมากว่าสมัยก่อนที่ผ่านมาทำให้เกิดความสามัคคีกัน คิดและทำงานร่วมกัน ทั้งนี้เพราะการร่วมจัดเวทีชาวบ้าน การได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมามีความรู้สึกร่วมกันเป็นพวกเดียวกันมากขึ้น

4. โรงเรียนมีนักเรียนเพิ่มมากขึ้นเพราะคนไทใหญ่ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงโรงเรียนบ้านเวียงหาวรู้สึกว่าการหานักเรียนมาเรียนที่โรงเรียนบ้านเวียงหาว เด็กจะรู้สึกอบอุ่น เพราะเป็นคนไทใหญ่เหมือนกัน ตัวอย่าง เช่น เด็กชายพนมกร ลูกทุน และน้องชาย ปันจรรย์จากหมู่บ้านตันผึ่งซึ่งห่างจากโรงเรียนบ้านเวียงหาวประมาณ 7 - 8 กิโลเมตร มาเรียนที่โรงเรียนบ้านเวียงหาว โดยที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนที่ใกล้บ้าน ซึ่งหมู่บ้านตันผึ่ง จะต้องผ่านโรงเรียนถึง 2 โรง ด้วยกันคือ โรงเรียนบ้านตันผึ่ง , โรงเรียนบ้านหัวฝาย นอกจากนี้ก็มีเด็กไทใหญ่จากห้วยนา และสวนซา มาเรียนที่โรงเรียนบ้านเวียงหาวเป็นจำนวนมาก

5. ครูค้นพบภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เพื่อนำมาเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้แก่นักเรียน และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่ครูทราบประวัติความเป็นมาก็สามารถนำมาเป็นประโยชน์และเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูและตรงตามหลักสูตรการศึกษาปัจจุบัน คือหลักสูตรท้องถิ่น

6. เป็นรากฐานที่ครูจะทำงานวิจัยขั้นต่อไป เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและพัฒนาอาชีพของตน ทั้งนี้เพราะการเข้าร่วมทำงานวิจัยประวัติศาสตร์ชุมชนไทใหญ่ภาคเหนือ (ชุมชนท้องถิ่น)

7. เป็นการกระตุ้นจิตสำนึกที่ดีของคนในชุมชนให้รักในถิ่นฐานบ้านเกิดและบรรพบุรุษของตนเอง

8. เด็กนักเรียนให้ความสนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และความเป็นมาของชนชาติไทใหญ่และประวัติศาสตร์การก่อตั้งหมู่บ้านเวียงหาว ซึ่งเด็กนักเรียนส่วนใหญ่เกิดที่ประเทศไทย (หมู่บ้านเวียงหาว อ. ผาง หรืออำเภอใกล้เคียง) หรือแม้แต่ว่าเกิดที่เมืองนอก แต่พ่อ - แม่ ก็ไม่ได้เล่าถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์ชนชาติไทใหญ่ให้ลูกหลานได้ทราบ หรือบางทีพ่อ - แม่ ของเด็กนักเรียนเองก็ยังไม่ทราบเรื่องราวความเป็นมาชนชาติไทใหญ่เองด้วยเลย จึงทำให้ทั้งคนรุ่นหลังไม่ทราบความเป็นมาของชนชาติไทใหญ่ (ชนชาติของตนเองหรือบรรพบุรุษ)

ปัญหาที่พบในชุมชนหลังจากทำการวิจัยเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนไทใหญ่

1. การกระตุ้นจิตสำนึกที่ดีขึ้นสำหรับคนส่วนใหญ่ แต่มีบางส่วนไม่เห็นด้วยกับการที่จะรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ เพราะบางส่วนที่ยังไม่มีทะเบียนบ้าน (ท.ร. 14) หรือยังไม่มีบัตรอะไรเลยต้องการที่จะเป็นคนไทย หรือโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ต้องการจะออกไปทำงานนอกหมู่บ้านเวียงห้วย และภายในอำเภอฝาง หรือในต่างจังหวัด , กรุงเทพฯ ซึ่งพวกเขาอยากย้อนตนเองและลูกหลานให้เป็นคนไทยแท้พวกนี้ต้องการความเป็นไทยมากที่สุด พยายามจะลืมความเป็นไทใหญ่ จะมีก็เป็นพวกผู้เฒ่าผู้แก่และคนไทใหญ่ที่อพยพมาประมาณ 20 กว่าปี (คนไตใหญ่บ้านต้นสูง) ที่ยังต้องการจะรื้อฟื้นความเป็นไตใหญ่และในเรื่องของประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ที่ถดถอยหายไปเป็นบางส่วนเพราะพิธีกรรมต่างๆ สามารถกล่อมเกลาคิดใจพวกเด็กๆ และเยาวชนให้เกิดความรักเคารพผู้ที่สูงวัยกว่า เชื่องฟังพ่อ-แม่ , ปู่-ย่า , ตา-ยาย , หรือครู-อาจารย์ ที่ให้การอบรมสั่งสอนและมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ มีจิตใจที่เข้มแข็ง

2. เด็กไทใหญ่ที่เดินทางออกมาเรียนหนังสือและทำงานนอกหมู่บ้านรับสิ่งเป็นวัฒนธรรมของคนพื้นเมืองและตะวันตกเข้าไว้และพยายามลืมความเป็นไต บางคนไม่เห็นด้วยกับการกลับไปอนุรักษ์วัฒนธรรมไทใหญ่ เหตุผลเพราะต้องการที่จะเป็นคนไทยที่แท้จริง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ต้องการที่จะออกไปทำงานนอกพื้นที่ หรือพวกที่ต้องการที่จะอาศัยอยู่ในประเทศไทยไปตลอดชีวิตและต้องการที่จะอยู่ด้วยความปลอดภัยหรือด้วยความสงบสุขไม่ต้องคอยหลบหลีกการถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ในไทยฐานที่เป็นคนเมืองนอก (บุคคลต่างด้าว)

บทที่ 4

ถอดกระบวนการ “ การจัดเวทีชาวบ้าน ”
และ “ สืบเสาะเนื้อหาประวัติศาสตร์ ”

บทที่ 4

ถอดกระบวนการ “ การจัดเวทีชาวบ้าน ”

“ สืบเสาะเนื้อหาประวัติศาสตร์ ”

เป้าหมายการจัดเวที

1. สืบค้นหาร่องรอย เนื้อหาประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าของคนในชุมชน
2. กระตุ้นจิตสำนึกในประวัติศาสตร์ของชุมชน
3. สืบค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น ในหมู่บ้าน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน และการนำมาเป็นวิทยากรในโรงเรียน
4. รื้อฟื้นวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น

ผู้เข้าร่วมเวที

1. พระภิกษุสงฆ์ จำนวน 4 รูป ผู้นำด้านศาสนา (มัคทายก) จำนวน 1 คน
2. ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน จำนวน 10 คน
3. กลุ่มสตรีแม่บ้าน , พ่อบ้านในหมู่บ้านทั้งเวียงหาวและคันสูง จำนวน 35 คน

กิจกรรม

เครือข่ายนักวิจัย นำการสนทนาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้านโดยให้ผู้อาวุโสที่มาร่วมเวทีเล่าเรื่องราวของหมู่บ้าน ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งส่วนใหญ่ผู้เล่าที่ร่วมเวที จะมีอายุตั้งแต่ 70 ปี ถึง 84 ปี ซึ่งก็ล้วนแล้วแต่เกิดที่หมู่บ้านเวียงหาวทั้งสิ้น ดังนั้นเรื่องเล่าจึงเป็นแบบเล่าต่อมาจากการฟังรุ่นพ่อรุ่นแม่ โดยเริ่มจาก พ่อหลีแดงก่อน พูดยาวหมู่บ้านเวียงหาวเริ่มก่อตั้งมาประมาณร้อยกว่าปีแล้ว โดยเมื่อก่อนตั้งรกรากอยู่ที่บ้านป่าอื่น บ้านเด่นที่ม่อนปิ่นแต่เป็นที่ลุ่ม น้ำท่วมทำให้เกิดความลำบากหลายอย่าง หลายประการ ผู้นำหมู่บ้านคือ พ่อล่อม จึงย้ายหมู่บ้านขึ้นมาตั้งที่สูงกว่าซึ่งอยู่ในปัจจุบัน แม่หนู , แม่เฒ่าแขก , พ่อหนั่นนะ ก็ร่วมกันเล่าว่าสมัยพ่อล่อมเป็นผู้นำหมู่บ้าน สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านก็มีความสุขสงบดีมีชาวบ้านอาศัยอยู่ประมาณ 40 – 50 กว่าหลังคา ผู้ที่อพยพมาส่วนใหญ่มาหาที่ทำกิน ไม่ได้มีปัญหาอะไรจากทางพม่า เหมือนกับคนไทใหญ่ที่เข้ามาประมาณ 20 กว่าปีลงมานี้ เมื่อร้อยกว่าปีก่อนเส้นแบ่งเขตแดนของแต่ละประเทศไม่มีแน่ชัดแถบหมู่บ้านเวียงหาวเป็นป่า คนไทใหญ่นับว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่เข้ามาตั้งรกรากในอำเภอฝาง สมัยก่อนที่ทำกินมีมากมาย ใครมีก็น้อยก็มีพอกินเลี้ยงครอบครัวไป สมัยก่อนไม่มีการซื้อขาย มีแต่การแลกเปลี่ยนสิ่งของกันและมีการแบ่งปันกัน ความมีน้ำใจของคนยุคก่อนมีสูงมาก พ่อส่วยคำ ส่างสุ เล่าว่าผมอยากให้เป็นอย่างเมื่อก่อนมันสบายใจดีคนเมื่อก่อนไม่มีหนี้สินรุงรังเหมือนสมัยนี้ มีอะไรเขาก็แบ่งปันกัน เขาไม่แข่งขันกันอวดร่ำอวดรวยกันเหมือนสมัยนี้ แม่ผิว บอก

ว่า สมัยก่อนสบายใจ แต่ลำบากทำงานหนักข้าวก็ต้องดำ น้ำก็ต้องตัก ฟืนก็ต้องผ่า แทะไม่มีเวลาพัก ไฟฟ้าไม่มี ถนนก็ไม่มี จะไปไหนมาไหนก็ต้องเดิน โรงพยาบาลก็ไม่มี เด็กเมื่อก่อนเป็นไข้ เป็นโรคอะไรต่างๆ ส่วนใหญ่ไม่มีหมอรักษา ก็ตายกันเยอะ แต่สมัยนี้สบายกาย เพราะมีความสะดวกสบายทุกอย่าง แต่ทุกซอกทุกซอมีหนี้สิน เหมือนอย่างที่ผมช่วยคำพูด

ลุงอ่อง คันธี เล่าเรื่องการที่คนไทใหญ่อพยพมาสมัยพ่อล่าม เพราะที่เมืองนอกมีเจ้าฟ้าตาก ซึ่งเป็นคนไทใหญ่ แต่มีจิตใจฝักใฝ่ให้ทางพม่า เพราะเขาเป็นลูกบวชของพระเจ้ามินดงแห่งเมืองมันดะเล เจ้าฟ้าตากร่วมมือกับพม่ารังแกคนไทใหญ่ คนไทใหญ่รักความสงบไม่อยากมีเรื่องหรือต่อสู้กับใคร จึงพากันหนีมาหาที่อยู่ที่ทำกินใหม่ ก็เลยมารวมตัวกันอยู่ที่ฝางบ้าง , เวียงหาว , แม่ฮายบ้าง เครือข่ายวิจัยได้ซักถามว่าก่อนหน้านั้นเคยมีคนไทใหญ่มายู่เมืองฝางบ้างไหม ลุงอ่องเล่าว่ามีเหมือนกันแต่ไม่ได้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ยุคนั้นเรียกว่า **ยุคแหล่งเมือง** ก็คือไทใหญ่หนีการรังแกของพม่าที่ไปเอาคนจีนมาเป็นพวก คอยรังแกคนไทใหญ่ ซึ่งมีมากกว่าพม่าในสมัยนั้น พม่ากลัวคนไทใหญ่จะครอบงำพม่า จึงไปหาจีนฮ่อ หรือแฆมาเป็นพวก คนไทใหญ่บางส่วนก็เลยกระเจายมาอยู่ที่เมืองฝาง แต่สมัยนั้นเมื่อฝางก็มีสภาพเป็นป่า คนที่มาอยู่ก็เลยอยู่แบบไม่ถาวร ไปๆ มาๆ ทั้งเมืองฝางให้ร้างอยู่บ่อยๆ

พ่อช่วยคำ ต่างสุ และแม่เผ่าหลายๆคนก็เล่าถึงสภาพเศรษฐกิจยุคพ่อล่ามเป็นผู้นำว่าเวียงหาวเป็นชุมชนที่มีการตั้งบ่อนการพนัน มีการค้าขายระหว่างเมืองฝาง กับเมืองนอก (พม่า) มีพ่อค้าวัวต่าง เวียงหาวเป็นจุดรวมของชุมชนไทใหญ่ ทั้งแม่ฮาย , ไชยปราการ , เชียงดาว เวลาคนไทใหญ่มีปัญหาหาอะไรก็จะให้พ่อล่ามเป็นผู้ตัดสินใจ พ่อล่ามได้รับการแต่งตั้งโดยอังกฤษ หากเรื่องใดที่แก้ไขไม่ได้ก็ต้องไปที่กงสุลอังกฤษ เวลาพ่อล่ามมีงานอะไรชาวไทใหญ่ทุกทีจะต้องมาช่วยกัน บ้านเวียงหาวไม่ขึ้นกับเจ้าหน้าที่ของไทย เหมือนเป็นรัฐอิสระ หากเจ้าหน้าที่ของไทยจะเข้ามาในหมู่บ้านต้องมีหนังสือแจ้งมาที่พ่อล่ามล่วงหน้า นอกจากนั้นในเวที ผู้อาวุโสก็พูดถึงการประกอบอาชีพ และกลุ่มแม่บ้านพ่อบ้านก็จะเสริมในเรื่องของวิถีชีวิต , การทำมาหากินของคนในยุคนี้จากคำบอกเล่าบ้าง หรือจากประสบการณ์ตอนเด็กบ้าง

พระภิกษุสงฆ์ ก็ร่วมสนทนาเกี่ยวกับศาสนา , วัด และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในยุคก่อนว่ามีความเคร่งครัด ยึดถือตามบรรพบุรุษ การสร้างวัด สร้างวา ก็อาศัยกำลังคน นอกจากนั้นก็มีการละเล่นเกี่ยวกับพิธีกรรม ประเพณี

ผลที่เกิดขึ้น

1. สร้างความภาคภูมิใจในกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้มีโอกาส ถ่านทอดประสบการณ์ ได้รื้อฟื้นความทรงจำในอดีต และเห็นคุณค่าของสิ่งที่มีในชุมชนในยุคที่ผ่านมาและคุณค่าของบรรพบุรุษ
2. สร้างความสัมพันธ์ และความเข้าใจที่ดีในกลุ่มผู้สูงอายุและวัยกลางคน รวมทั้งเชื่อมความเข้าใจที่ดีระหว่างวัด และชุมชน
3. ได้ข้อมูลที่จะนำมาเขียนเป็นประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านเวียงหาว
4. ผู้ร่วมเวทีได้มีโอกาสทบทวนประสบการณ์ของชีวิตที่ผ่านมาและได้แนวคิดที่ดีนำมาแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และสามารถนำไปสั่งสอนถ่ายทอดให้ลูกหลาน

5. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้ข้อมูลและเครือข่ายนักวิจัย (ครู) และครูก็สามารถนำมาสู่โรงเรียน นำเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนได้
6. โรงเรียนได้แนวทางที่จะนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมกระบวนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน

บทเรียนที่ได้จากการจัดเวที

1. การจัดการในการจัดเวทีชาวบ้านยังไม่ค่อยดีพอ เช่น การนัดหมาย , ความพร้อมของชาวบ้าน , ความพร้อมของผู้จัด , แนวคำถามที่จะใช้ยังไม่ครอบคลุม
2. เวลาของผู้เข้าร่วมเวทีไม่ตรงกัน
3. ผู้สูงอายุบางคนไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น

ชาวบ้านที่เป็นตัวแทนของไทใหญ่รุ่นใหม่ (บ้านต้นสูง) ที่เพิ่งเข้ามาอยู่ประมาณ 20 ปี ลงมาถึงปัจจุบันเล่าประสบการณ์การอพยพโยกย้าย ในช่วงหนีร้อนมาพึ่งเย็น การแก้ปัญหาที่พบการดำเนินชีวิตในช่วงที่อาศัยอยู่ที่เมืองนอก (พม่า) ระหว่างการเดินทางอพยพ , การเข้ามาใช้ชีวิตในแผ่นดินไทย การเผชิญปัญหาด้านต่างๆ และการแก้ปัญหา , ความต้องการพื้นฐานของชีวิตในปัจจุบัน

สรุปท้าย หากจุดเปลี่ยนของเหตุการณ์ต่างๆ ของแต่ละบุคคลมี มีการขอความร่วมมือ หากผู้หาข้อมูลต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ก็จะกลับไปซักถามจากผู้รู้ในหมู่บ้าน และถามหา key Person ที่เราจะสามารถไปหาเพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆ

ถอดกระบวนการจัดเวทีชาวบ้าน

“ ถิ่นประวัติศาสตร์ให้ชุมชน ”

ครั้งที่ 2 วันที่ 9 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545

เป้าหมายของการจัดเวที

1. รื้อฟื้นความทรงจำของผู้สูงอายุในหมู่บ้าน
2. ทบทวนเนื้อหาของประวัติศาสตร์ที่ทีมวิจัยรวบรวมมาว่ามีส่วนไหนผิดพลาด ควรแก้ไขเพิ่มเติม
3. หาแนวทางเผยแพร่ความรู้ด้านประวัติศาสตร์แก่ชุมชน

ผู้เข้าร่วมเวที

1. ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน จำนวน 10 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ จำนวน 10 คน

กิจกรรม

ทีมวิจัยเล่าเนื้อหาประวัติศาสตร์ เป็นยุคๆ โดยเริ่มตั้งแต่ยุคแรกคือยุคพ่อล่าม มาจนถึงปัจจุบันโดยการเล่าแต่ละยุค แต่ละตอนจะต้องสอบถามทางผู้รู้ก่อนว่าถูกต้องหรือไม่ ควรเพิ่มเติมหรือแก้ไขตอนใด ก็ได้เนื้อหาเพิ่มเติมว่า ยุคก่อนที่พ่อล่ามจะเข้ามาเป็นหัวหน้าของคนไทใหญ่ที่เวียงหาวย ก็มีคนไทใหญ่อพยพเข้ามามาก่อนหน้านั้นเหมือนกันแต่มาอยู่ไม่เป็นกลุ่มก้อน เป็นแบบอยู่ไม่ถาวรย้ายไปๆ มาๆ ซึ่งภูมิประเทศของเมืองฝาง ตอนนั้นส่วนใหญ่ก็เป็นป่า เมืองฝางไม่ค่อยมีใครมาอยู่ บางกลุ่มอยู่ได้ไม่นานก็หนีไป ปล่อยให้เมืองฝางเป็นเมืองร้าง แล้วก็มีคนกลุ่มใหม่เข้ามาอยู่อีก พวกที่มีก็คือพวกขมุ (ขอม) , คนเมืองกัมิ , คนจีนฮ่อ , ไทใหญ่ ซึ่งมีจำนวนน้อย ตอนหลังพม่าหันไปจับมือกับจีนฮ่อที่แผ่นดินจีนและมารังแกคนไทใหญ่ในรัฐฉาน คนไทใหญ่จึงอพยพเข้ามาที่เมืองฝาง ซึ่งยุคนั้นเรียกว่า ยุคแห่งเมือง “ คำว่า แซ่ หมายถึง จีนฮ่อ ” ตอนหลังที่รัฐฉานก็มีเหตุการณ์ที่เจ้าฟ้าทากรซึ่งไปสวามิภักดิ์กับพม่า ซึ่งตรงกับสมัยพระเจ้าบดินเดแห่งมณฑลเฉิงเจ้าฟ้าทากรเป็นลูกปากของพระเจ้าบดินเดจึงร่วมมือกับพม่าข่มเหงชาวไทใหญ่ ทั้งๆ ที่เจ้าฟ้าทากรก็เป็นคนไทใหญ่ ดังนั้นจึงเกิดการอพยพเข้ามาอีกระลอกหนึ่ง ซึ่งยุคนี้องที่เริ่มยุคของพ่อล่าม การตั้งถิ่นฐานเดิมทีก็อยู่กันที่บ้านเด่นม่อนปิ่น แต่ต่อมาเกิดน้ำท่วมจึงต้องย้ายขึ้นมาอยู่บนเวียงหาวยซึ่งเป็นที่สูงกว่าน้ำไม่ท่วม พ่อล่ามนั้นเป็นตำแหน่งผู้ปกครองที่ทางอังกฤษแต่งตั้งให้มาปกครองคนไทใหญ่ (ตอนนั้นพม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ) คนไทใหญ่ต้องเสียภาษีปีละ 4 บาท เพื่อเอาให้อังกฤษ โดยมีพ่อล่ามเก็บส่ง หากเกิดปัญหาอะไรในหมู่บ้านไทใหญ่ พ่อล่ามจะเป็นผู้ชี้ขาดตัดสิน คนไทใหญ่ในที่นี้รวมถึงคนไทใหญ่ที่อยู่ แม่สาวแม่อา , แม่จิ , แม่ซ่า , เชียงดาว ด้วย โดยพ่อล่ามมีอำนาจควบคุมเวลาพ่อล่ามจะทำงานก็ต้องเกณฑ์คนไทใหญ่ในที่ต่างๆ มาช่วยกันทำงาน ซึ่งเรียกว่า “ นารุม ” ใครมีงานของตนเองก็ต้องทิ้งไว้ก่อน ต้องไปช่วยกันทำงานส่วนรวมก่อน ซึ่งสมัยก่อนนั้นก็ไม่มีใครขัดขืนอะไร

นอกจากนี้พ่อเล้าแม่เล้าได้เล่าว่า สมัยพ่อล่ามมีการเปิดบ่อนเล่นการพนันกันคนในเวียงหาวยส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้เข้าไปเล่นจะเป็นคนจากที่อื่นเข้ามาเล่น คนเวียงหาวยยุคนั้นจึงมีอาชีพค้าขายกัน ส่วนใหญ่ขายของกิน

ให้คนมาเล่น เช่นขายข้าว กล้วยทอด ขนมต่างๆ ส่วนใหญ่คนไทยใหญ่เวียงห้วยส่วนมากก็มีอาชีพทำไร่นา กับการในบ่อนจะเป็นของพ่อล้าและลูกน้องของพ่อล้า ตัวพ่อล้าเองมีลูกชาย 2 คน มีนิสัยไม่ค่อยดีชอบจีบผู้หญิงบ้าน แต่คนไทยใหญ่ด้วยกันเขาไม่ทำ

เรื่องราวตอนอื่นๆ ก็ไม่ค่อยมีอะไรเพิ่มเติม ก็มีการตั้งนามสกุล ซึ่งหลังจากหมดยุคของพ่อล้าคนไทยใหญ่ก็ได้เป็นคนไทยเต็มตัว โดยมีเจ้าหน้าที่ของไทยมาจดชื่อตามนามสกุล คนไทยใหญ่ฟังฟังภาษาไทยที่เจ้าหน้าที่ถามไม่ค่อยรู้เรื่อง หากถามว่าจะเอานามสกุลอะไร คนสมัยนั้นก็จะบอกชื่อพ่อ , ชื่อลุง หรือชื่อตัวเองไป ทำให้นามสกุลของชาวไทยใหญ่ส่วนมากขึ้นต้นด้วยคำว่า “ ลุง ” เท่าที่รวบรวมมีประมาณ 50 กว่า นามสกุลที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า ลุง นอกนั้นก็เป็นามสกุลที่ชื่อเต็มๆ ของบรรพบุรุษ เช่น จายมล , จึงตะ , นายกอยะ , ล่างอ่อน ฯลฯ และนามสกุลที่ไม่มีความหมาย เป็นคำตลกๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ไทย เขียนส่งเดช ตั้งเป็นนามสกุลให้พวกเขา เช่น ไทยใหญ่ , กว่าจะ , ผักก่า , งูเหลือม ฯลฯ

เมื่อทบทวนเนื้อหาของประวัติศาสตร์ เสร็จแล้วก็ถามผู้เฒ่าที่ร่วมเวทีนี้ว่าเราจะทำอย่างไรให้เรื่องราวในประวัติศาสตร์ เหล่านี้ถ่ายทอดไปยังลูกหลานคนรุ่นใหม่ได้รับทราบ ก็มีผู้เฒ่าผู้แก่เสนอมาว่า

1. จัดพิมพ์เป็นหนังสือให้คนรุ่นใหม่ได้อ่านหนังสือไทยเป็นได้อ่าน
2. ฝากให้ทางโรงเรียน หรือครูช่วยเผยแพร่ความรู้เหล่านี้ให้นักเรียน
3. หากทางโรงเรียนต้องการให้ผู้เฒ่าทั้งหลายมาเล่าเรื่องราวสมัยเก่าให้ลูกหลานฟัง ทางผู้เฒ่าก็ยินดีที่จะเล่าโดยเชิญผู้เฒ่ามาเล่าที่โรงเรียนหรือนำเด็กไปฟังผู้เฒ่าเล่าที่บ้านก็ได้

ทางทีมวิจัยก็ได้บันทึกแนวคิดเหล่านี้ไว้และจะได้นำเสนอให้กับที่ประชุมครูและคณะกรรมการสถานศึกษาต่อไป

ผลที่ได้รับ

1. ได้รับฟังเนื้อหาเพิ่มเติม เป็นการเพิ่มเนื้อหาประวัติศาสตร์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. ผู้เฒ่าเกิดความภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการบันทึกเรื่องราวในประวัติศาสตร์ และเกิดจิตสำนึกว่าที่สิ่งดีๆ ในยุคก่อน อีกหลายอย่างที่ไม่ได้ถ่ายทอดเล่าสู่ให้ลูกหลานฟัง หากมีการเล่าส่งต่อกันมาก็จะทำให้คนรุ่นใหม่ได้คิดได้เห็นแนวทางแก้ปัญหาที่ดีของคนรุ่นก่อนซึ่งบางอย่างสามารถนำมาปรับใช้กับยุคปัจจุบัน ผู้เฒ่าหลายคนเห็นว่าการที่ครูนำเรื่องเก่ามารื้อฟื้นให้คนรุ่นใหม่ได้รับทราบเป็นสิ่งดียิ่ง เพราะคนรุ่นใหม่บางคนลืมตัวว่าเป็นใคร ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ก็เลือนหายไปและที่ทำอยู่ก็ไม่ถูกแบบแผนเหมือนที่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ทำกันมา หากมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่แย่ลง เสื่อมลง ก็อยากให้ครูช่วยเป็นผู้ฟื้นฟูของเก่าที่ดีงามมาให้ลูกหลานไทยใหญ่ได้รับรู้ แม้จะไม่ได้ทั้งหมดแต่ได้บางเป็นบางส่วนก็ยังดี ครูเลยเสนอว่าทำไมพ่อเฒ่าแม่เฒ่าไม่บอกกล่าวให้ลูกหลานของตนทราบละ คนเฒ่าคนแก่ก็บอกว่า เด็กรุ่นใหม่ไม่ยอมเชื่อฟังคนแก่ เขาคิดว่าคนแก่ล้าสมัย แต่ก็มีคนเฒ่าคนแก่บางคนก็พูดว่า เราต้องสอนลูกสอนหลานในบ้านของตนเองให้ได้เสียก่อนแล้วค่อยขยายไปสอนลูกสอนหลานบ้านอื่น แต่ถ้าครูนำมาสอนในโรงเรียนเด็กมันกลัวครู เชื่อครูมันก็จะดีกว่าที่จะให้ผู้เฒ่าผู้แก่สอนเองที่บ้านเพราะมันไม่ทิ้งถึง คนแก่บางคนก็สอนลูก สอนหลานไม่ได้ บางคนก็ไมรู้ความเป็นมาของหมู่บ้าน

3. ได้ทราบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมู่บ้านมีใครบ้าง เช่น ช่างทำตุ้ง คือ แม่ผิว แดงก้อน ช่างสาน ตะกร้า คือ พ่อห้วนนะ ผู้ที่ทำควักขอมตอ คือแม่เฒ่าจิ้ง ซึ่งเป็นแนวทางที่จะนำภูมิปัญญาเหล่านี้มาช่วยสอนนักเรียนในโรงเรียน

บทเรียนที่ได้จากการจัดเวทีครั้งนี้

- พ่อเฒ่าแม่เฒ่าบางคนยังไม่กล้าพูดเพราะพูดภาษาไทยไม่ชัดจึงขอพูดภาษาไทยใหญ่ ซึ่งทีมวิจัยเองก็ฟังไม่ค่อยออกก็ต้องอาศัยผู้เฒ่าบางคนช่วยแปลให้
- การจัดเวทีที่นำผู้เฒ่าผู้แก่หลายๆ ท่านมานั่งพูดคุยพร้อมๆ กัน บางทีทำให้เกิดความเกรงกันในที่ เพราะบางคนจะพูดจะเล่า ก็กลัวว่าตนจะพูดผิดพลาดตรงไหนหรือเปล่ากลัวว่าคนแก่คนอื่นๆ ที่นั่งอยู่ในที่ประชุมหลายคนเขาก็ทราบเหมือนกัน ก็เลยเงียบดีกว่าปล่อยให้คนนั้นคนนี้พูด ตนเองไม่ต้องพูด แต่ถ้าทีมวิจัยไปเก็บข้อมูลที่บ้านของผู้เฒ่าแต่ละคนจะได้เนื้อหามากกว่า คนแก่จะกล้าพูดมากกว่าบางเรื่องเขาไม่กล้าพูดต่อหน้าคนมากๆ เขาก็จะพูดกับเราได้

ถอดกระบวนการจัดเวทีชาวบ้าน
 “ เวทีถิ่นประวัติศาสตร์ชุมชน ”
 ครั้งที่ 3 วันที่ 9 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

เป้าหมายการจัดเวที

1. กระตุ้นจิตสำนึกในประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น
2. ชุมชนร่วมกับโรงเรียนหาแนวทางทำงานร่วมกันเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรท้องถิ่นในปีการศึกษา 2546

ผู้เข้าร่วมเวทีประชุม

1. กลุ่มเยาวชน , ศิษย์เก่า จำนวน 15 คน
2. เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 20 คน
3. ตัวแทนผู้ปกครอง , กรรมการสถานศึกษา จำนวน 15 คน
4. ผู้นำท้องถิ่น (อบต. , ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน) จำนวน 5 คน
5. คณะครูโรงเรียนบ้านเวียงหวาย จำนวน 4 คน

กิจกรรม

อาจารย์ใหญ่กล่าวเปิดเวที ถิ่นประวัติศาสตร์ชุมชน และปูพื้นฐานเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนที่มีต่อการศึกษา การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเข้ามาสอดแทรกในหลักสูตรซึ่งทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับความต้องการของชุมชนด้วย นอกจากนี้ยังพูดถึงการเปลี่ยนแปลงถึงระบบการศึกษาในปัจจุบัน บทบาทหน้าที่ของครูว่านอกจากจะเป็นผู้สอนแล้ว ยังมีงานอื่นๆ ที่ต้องรับผิดชอบอีกมาก อย่างการทำงานวิจัยร่วมกับทีมอาจารย์สถานบันราชภัฏเชียงใหม่ ก็เป็นสิ่งที่ดี เป็นการเรียนรู้ชุมชน รื้อฟื้นความทรงจำให้กับชุมชน และเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนได้รู้จักตนเองความเป็นมาในอดีตได้แนวคิดที่จะนำมาปรับใช้กับยุคปัจจุบัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ชุมชนเองก็ต้องร่วมมือกันกับงานตรงนี้เพื่อส่งผลดีให้กับหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และสุดท้ายก็จะเกิดการพัฒนาในชุมชนมีการปรับเปลี่ยนที่ดีขึ้นในอนาคต

จากนั้นเป็นกิจกรรมการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์โดยมีการเขียนเนื้อเรื่องย่อๆ ลงในกระดาษรูป เพื่อให้อาจารย์และนักเรียนได้อ่านไปด้วย ระหว่างการเล่าก็มีการถามผู้ร่วมเวทีว่ามีส่วนรับรู้ในเหตุการณ์ที่เล่ามาหรือไม่ เคยได้ยินได้ฟังมาบ้างไหม และมีอะไรเพิ่มเติมจากที่ได้ฟังบ้าง ถามความรู้สึกของคนรุ่นใหม่ที่ได้รับรู้เรื่องราวของคนรุ่นเก่าว่ารู้สึกอย่างไร เปิดให้ผู้ร่วมเวทีได้พูดเล่าเรื่องเพิ่มเติม เล่าบรรยายความรู้สึกนึกคิดต่อเรื่องราวในอดีต และสะท้อนกลับถึงปัจจุบันว่ามีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร ก็มีผู้ร่วมเวทีที่เป็นผู้เฒ่าอาวุโสได้เล่าภาพเหตุการณ์ที่พม่าชนเผ่าคนไทใหญ่ในขณะที่อยู่ในเมืองนอก (รัฐฉาน) ว่ามีความทารุณป่าเถื่อนแค่ไหน และถ่ายทอดแก่นักเรียนและเยาวชนที่ร่วมเวทีว่าเราควรมีความสามัคคี มีคุณธรรม ประพฤติตน

เป็นคนดี การที่ได้เข้ามาช่วยอาศัยในแผ่นดินไทยได้รับบารมีของในหลวงท่านก็ทำให้ชีวิตมีความสุข (กล้วยดี นอนดี) สิ่งใดที่เป็นของไทยใหญ่และเป็นของสิ่งที่ดี เราควรช่วยกันอนุรักษ์เอาไว้

ตัวแทนผู้ปกครองเสนอทางที่จะนำเรื่องราวของประวัติศาสตร์เข้าสู่โรงเรียนและชุมชน ซึ่งผู้ร่วมเวที ก็มีข้อเสนอหลายอย่าง เช่น

- ให้เด็กๆ ฟังผู้เฒ่าเล่าเรื่อง
- เขียนประวัติศาสตร์ชุมชนเวียงหาวให้เป็นรูปเล่มแล้วเผยแพร่แจกจ่ายให้คนในชุมชนได้อ่าน โดยนำไปไว้ที่ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดของโรงเรียน
- บางคนเสนอความคิดว่า หากเป็นแค่การเล่าเรื่องประวัติศาสตร์มันก็เป็นแค่การเล่า....การฟัง เท่า นั้นไม่ได้อะไรขึ้นมามากนัก น่าจะมีวิธีอื่นที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ได้มากกว่านี้
- มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน โดยมีอาจารย์เป็นผู้ถาม เพื่อให้ผู้ร่วมเวทีได้แสดงความคิดเห็น บางคนก็ไม่เห็นด้วยที่การส่งเสริมความเป็นไทใหญ่ จะต้องมีการแต่งกายแบบไต เพราะในชุมชน มีทั้งคนไทใหญ่และคนไทย ผู้ช่วยผู้ใหญ่นบ้านบ้านต้นสูงเล่าเพิ่มเติมเรื่องสัญญาปางโหลง

ตัวแทนผู้ปกครองบ้านต้นสูง ส่งเสริมแนวคิดที่จะนำความเป็นไทใหญ่มารื้อฟื้น โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนของทางโรงเรียน เขาให้แนวคิดเห็นว่า “ ตัวเองต้องการอยู่ท่ามกลางที่ประเทศไทย แต่จิตใจอยากเป็นไต หรือแสดงออกซึ่งความเป็นไทใหญ่ ”

ตัวแทนผู้ปกครองบ้านเวียงหาว ที่เป็นไทใหญ่ยุคเก่า คิดว่าเป็นสิ่งที่ดี ที่จะมีการสอนธรรมเนียมประเพณีไทใหญ่ แต่กลัวว่าเด็กรุ่นใหม่จะไม่ยอมรับ เพราะขณะนี้พวกเขาเด็กๆ ได้รับความเป็นไทยเป็นอย่างมากและยังนำเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาค่อนข้างมาก แต่ตัวแทนของเยาวชนไทใหญ่ที่เพิ่งเข้ามาอยู่เมืองไทยได้ประมาณ 10 กว่าปี เกิดความรู้สึกตื่นตัวจนลุกน้ำตาซึม เขาบอกว่าอยากร้องไห้ เมื่อทราบว่าทางโรงเรียนจะมีการกระตุ้นและรื้อฟื้นความเป็นไทใหญ่ และอยากให้กิจกรรมดังกล่าวมาก ตัวเองก็อยากมีส่วนร่วมมีส่วนช่วยกับทางโรงเรียน เช่น มาช่วยสอนภาษาไทใหญ่ให้กับเด็กนักเรียน ถ้ามความรู้สึกของตัวแทนเยาวชนไทใหญ่ใหม่คนนี้ว่ารู้สึกอย่างไรที่ว่า อยากร้องไห้ เป็นเพราะอะไร ก็ได้คำตอบว่า ความเป็นไทใหญ่กำลังจะถูกลืมเลือน ซึ่งตอนนี้ไทใหญ่ก็ไม่มีชาติเป็นของตนเองอยู่แล้ว เท่าที่ยังคงเหลืออยู่ ก็คือ ภาษา , ประเพณีวัฒนธรรม หากเรามีการอนุรักษ์มันก็จะทำให้ยังเหลือซากอยู่ รู้สึกซาบซึ้งที่ครูซึ่งเป็นคนไทยแต่ก็ยังเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทใหญ่

ผลที่เกิดขึ้น

1. ผู้ร่วมเวทีรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ดี ที่ได้รับฟังการบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ เพราะไม่เคยรู้มาก่อน โดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่ไม่เคยทราบเลยว่า ความเป็นมาของบรรพบุรุษเป็นอย่างไร คิดว่าควรมีการเผยแพร่ให้รู้ให้ทราบ เพื่อคนรุ่นหลังจะได้เกิดความภาคภูมิใจ รู้ว่าตนคือใครมาจากไหน
2. มีการเสริมเพิ่มความรู้ จากผู้อาวุโสลงในประวัติศาสตร์

3. ฟังแล้วเกิดจิตสำนึก อยากมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้ทางประวัติศาสตร์ อยากมีส่วนร่วมในการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมไต เกิดความซาบซึ้งที่ได้อ่านเรื่องราวของบรรพบุรุษ และคิดว่าคนรุ่นหลังควรนำสิ่งที่ดีของคนรุ่นก่อนมาใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะบางอย่างเป็นเรื่องที่ดี นำมาใช้แก้ปัญหาในยุคนี้ได้ เกิดความคิดที่จะช่วยฟื้นฟูความทรงจำให้กับชุมชนรู้คุณค่าของท้องถิ่น ของดีที่มีในท้องถิ่น

4. นักเรียนเสนอความต้องการอยากสืบทอดในเรื่องของศิลปะการแสดง เช่น ฟ้อนนก , ก้าโต หากมีผู้รู้ในหมู่บ้านสอนการแสดงเหล่านี้ นักเรียนก็ยินดีที่จะเรียน การนำเด็กเข้าร่วมเวทีนี้ก็ได้เห็นภาพว่านักเรียนกระตือรือร้นที่จะรับฟังเรื่องราวในอดีต และยินดีหากจะมีส่วนร่วมในการสืบทอด บางคนจากที่ไม่ค่อยจะกล้าแสดงออกก็มีความกล้าที่จะพูดมากขึ้น แต่ก็ยังมีส่วนน้อย ที่กล้าแสดงออก หากมีการจัดเวทีบ่อยๆ เปิดโอกาสให้เด็กเหล่านี้ได้พูด ได้แสดงความคิดเห็นก็คิดว่า จะช่วยให้เด็กมีความกล้าที่จะพูด เสนอความคิดเห็นมากขึ้น ส่วนเยาวชน และผู้ใหญ่ในหมู่บ้านก็มีความกล้าที่จะพูดและเสนอความคิดเห็นมากขึ้น จากการที่ได้พูดคุยกับ ป้าสาย ซึ่งเป็นประธานกลุ่มแม่บ้าน ได้พูดว่า เมื่อก่อนชาวบ้านกลัวที่จะได้พูดคุยหรือร่วมกิจกรรมกับครูบาอาจารย์ ไม่กล้าพูดกับเขาเพราะคิดว่าเขาเป็นเจ้าเป็นนาย เราเป็นชาวบ้านธรรมดา เวลา ประชุมอะไรก็ได้แต่นั่งฟังอย่างเดียว จะโต้แย้งก็ไม่กล้า แต่เดี๋ยวนี้ไม่กลัวแล้วเพราะคิดว่าเขาก็คนเราก็คงเหมือนกัน ก็เลยถามว่าทำไมจึงกล้าขึ้นมา ก็ได้คำตอบว่า เพราะครูลงไปคลุกคลีกับชุมชนชาวบ้าน และชาวบ้านเองก็ไม่มีโอกาสไปรู้เห็นมีประสบการณ์จากที่ต่างๆ ก็เลยคิดว่าคนเรามีความเท่าเทียมกัน

5. การมีส่วนร่วม ชาวบ้านพูดว่า วัฒนธรรมประเพณีของไทยใหญ่เป็นของชาวบ้านเรา ไม่ใช่ของโรงเรียน ดังนั้นชาวบ้านจะต้องเป็นผู้มีส่วนอย่างมากที่จะสืบทอดให้คนรุ่นใหม่ในชุมชน โดยมีครูเป็นผู้ประสานโรงเรียนเป็นตัวเชื่อมโยงนำเอาเนื้อหาเข้าสู่โรงเรียน และนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ช่วยสอนแทนครู ในเนื้อหาที่เกี่ยวกับชุมชน วิถีชีวิตในชุมชน ดังนั้นชาวบ้านทุกคนยินดีเป็นส่วนหนึ่งที่จะร่วมผลักดันให้การรื้อฟื้นครั้งนี้บรรลุผล

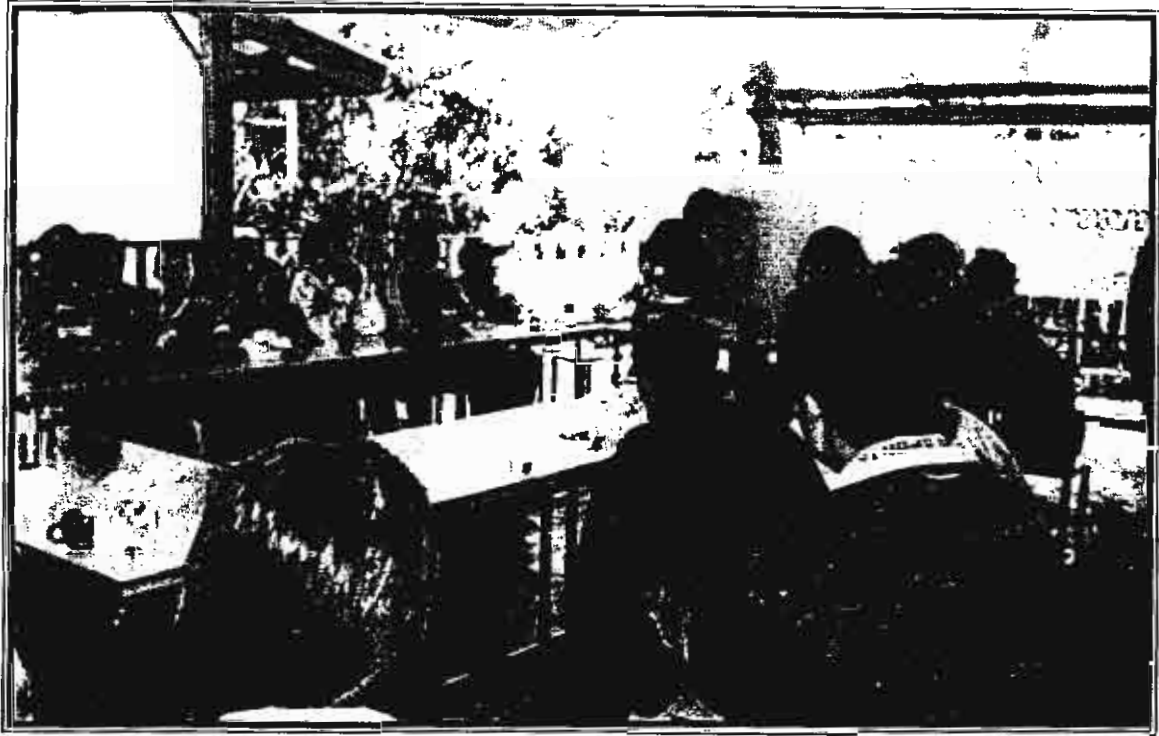
บทเรียนที่ได้จากการจัดเวทีครั้งนี้

1. การจัดเวทีชาวบ้านครั้งนี้มีการเลี้ยงอาหารกลางวัน , น้ำดื่ม , อาหารว่าง ให้กับผู้เข้าร่วมเวที ทำให้ผู้ดำเนินการเหนื่อยมาก เพราะต้องเตรียมทั้งกระบวนการดำเนินงาน และเตรียมการต้อนรับผู้เข้าร่วมเวที มีความกังวลในเรื่องของการบริการต้อนรับ ทางแม่บ้านก็ได้เสนอว่าคราวต่อไปหากจะมีการจัดเวทีขึ้นมาอีก ถ้าอยากให้ทางกลุ่มแม่บ้านมีส่วนช่วยในการจัดเตรียมอาหารและอื่นๆ ก็ยินดีช่วย และทางทีมงานได้แนวคิดว่าจะหากมีการจัดเวทีต่อไป อาจจะไม่มีมีการเลี้ยงอาหารแต่อาจจะมีการตอบแทนผู้เข้าร่วมเวที เพื่อประหยัดในการจัดเตรียม

2. การใช้คำถามยังไม่ดีพอ ยังไม่สามารถถามได้ตรงประเด็นและควรใช้คำถามแทรกในการเล่าเรื่องเพื่อดึงเนื้อหาและแนวคิดของผู้ฟังเป็นระยะๆ

3. ต้องหัดสังเกตว่าเมื่อใดที่ผู้ร่วมเวทีมีจิตสำนึก ร่วมกันในการรื้อฟื้นความทรงจำ มีปฏิกิริยาแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของไทยใหญ่อย่างเด่นชัด

ภาพเวทีถิ่นประวัติศาสตร์

ถอดกระบวนการเวทีชาวบ้าน

“ ตอนคือประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ”

ครั้งที่ 4 วันที่ 14 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

เป้าหมาย

1. เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเวียงหวาย สภาพเศรษฐกิจและสังคมยุคก่อน
2. เน้นให้ชุมชนคิดเปรียบเทียบ ข้อดี ข้อเสีย ของวิถีการดำเนินชีวิตของคนยุคก่อนกับยุคปัจจุบัน
3. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอน การแสวงหาความรู้ เพื่อเป็นการเอาตัวรอด การแก้ปัญหาอย่างถูกวิธี โดยให้ชุมชนร่วมกับโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน
4. กระตุ้นให้นักเรียนหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต

ผู้เข้าร่วมเวที

1. ผู้ปกครองโรงเรียนบ้านเวียงหวายประมาณ 170 คนส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคน
2. ผู้สูงอายุที่ร่วมให้ข้อมูลกับทีมวิจัย จำนวน 5 คน
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5, 6 โรงเรียนบ้านเวียงหวาย จำนวน 62 คน

กิจกรรม

- ครูแนะนำผู้เฒ่าที่มาร่วมประชุม และมีการซักถามเรื่องราวในอดีตโดยให้ผู้เฒ่าเล่าเรื่องย่อๆ

ของความเป็นมาของหมู่บ้าน แต่เน้นในเรื่องของการใช้ชีวิตของคนยุคก่อน โดยครูจะใช้คำถามผู้เฒ่าเกี่ยวกับเรื่องในอดีต และถามผู้ร่วมเวทีซึ่งเป็นคนยุคปัจจุบัน ในการเปรียบเทียบชีวิตในแต่ละยุค และร่วมกันหาปัญหาที่เราต้องเผชิญอยู่ทุกวันนี้ว่าเกิดอะไรเราจะมีการแก้ไขอย่างไร ครูและโรงเรียนจะมีบทบาทอย่างไร ที่จะช่วยพัฒนาลูกหลานของตน เช่น ถามพ่อเฒ่าเกี่ยวกับ ยุคพ่อเฒ่าว่าการทำงานส่วนกลางให้กับพ่อเฒ่าตอนนั้นเรารู้สึกอย่างไร ผู้เฒ่าตอบว่า ก็ไม่รู้สึกละไร รู้แต่ว่าเขาสั่งให้ไปก็ต้องไป ไม่มีใครขัดขึ้น ทำให้เขาด้วยความเต็มใจ

ถามผู้เฒ่าว่า เมื่อพ่อเฒ่าย้ายออกไปจากหมู่บ้านแล้วเป็นอย่างไร

ผู้เฒ่าตอบว่า ชาวบ้านก็ทำมาหากินกันต่อไปเหมือนเดิม สมัยก่อนทำกันแค่พอมีพอกินไม่มีหนี้สิน ชาวบ้านใครรวยใครจนจะเท่ากันหมด เขาไม่แข่งกันอยู่กันอย่างสบายใจ

ถามคนยุคใหม่ว่า สมัยนี้เราอยู่กันโดยไม่มีเจ้านายเหมือนสมัยพ่อเฒ่า คิดว่าดีไหม

ตอบว่า ก็ดีคนสมัยนี้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่สบายกว่าคนเมื่อก่อน แต่มีหนี้สินรุงรัง ไม่ได้เป็นข้าใครก็เหมือนเป็นนั่นแหละ เพราะต้องไปกู้หนี้ยืมสินจาก ธกส. จากธนาคาร ทำงานงกๆ พอได้เงินมาก็ต้องแบ่งใช้หนี้ เดียวซื้อของมาใช้ อีก บ้านโน้นเขามีทีวี

ผู้ยื่น รถยนต์ เราก็อยากมีบ้าง ทำให้ชีวิตมีแต่หนี้สิน

ถามว่า

แล้วมีการแก้ไขอย่างไร

ตอบว่า

ไม่รู้จะแก้ไขอย่างไรดี มันก็ต้องอยู่ไปเรื่อยๆ ทำงานไปได้เงินมาก็เก็บไว้ใช้ในชีวิตประจำวันบ้าง เอาไปใช้หนี้บ้าง โฉนดที่ดินที่สวนก็เอาไปจำนองเขาไว้ ก็ต้องส่งดอกส่งคืนเขาบ้าง ไม่รู้ว่าเมื่อไหร่จะหมด บางปีผลผลิตไม่ดี ราคาถูกก็ต้องยืมเงินธนาคาร ออกมาอีกก็รู้ว่า เมื่อไหร่จะหมดหนี้หมดสินสักที

ถามว่า

คนเฒ่าคนแก่ว่าอย่างไรที่ลูกหลานเป็นอย่างนี้

คนแก่ตอบว่า

ก็ไม่ว่าจะช่วยพวกเขาอย่างไร คนสมัยนี้ใจใหญ่ เขาไม่กลัวการเป็นหนี้สิน คนแก่พูดไปบอกไป เขาก็ไม่ค่อยฟัง เขาว่าเราอยู่เฉยๆ เอะ เขาจะแก้ไขกันเองจริงๆ แล้วชีวิตความเป็นอยู่สมัยนี้มันก็สะดวกสบายกว่าเมื่อก่อนมาก จะทำบุญทำทานก็มีของมาก ผิดกับสมัยก่อน ลำบาก ทำงานหนัก แต่สบายใจไม่มีหนี้สิน

ถามว่า (คนรุ่นใหม่)

แล้วถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนี้ คือเป็นหนี้สินเขาอยู่เรื่อยๆ ไม่หมดสักที ต่อไปลูกหลานจะทำอย่างไร

ตอบว่า

ก็คิดเหมือนกันว่าต่อไปลูกหลานคงลำบากก็หวังจะให้เขาเรียนสูงๆ จะได้มีงาน

ทำมีเงินเดือนกิน ไม่ต้องมาเสี่ยงลงทุนแล้วขาดทุนกับการทำการเกษตรเหมือนอย่างพ่อแม่มัน

ถามว่า

การเรียนสูงๆ ไม่ใช่เรื่องง่ายนะ และเรียนจบแล้วงานก็หายากมาก ถ้าเรียนจบแล้วตกงานละจะทำอย่างไร

ตอบว่า

ก็ไม่รู้เหมือนกันนะ คงจะให้ไปปรับจ้างเขานั้นแหละ บางคนเขาเรียนจบ ป. 6 ไปเป็นลูกจ้างเขาในเวียง ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ก็ดินะบางคนก็ได้ดีกลับมา

ถามว่า

แล้วคนที่ไปทำงานต่างอำเภอ ต่างจังหวัดและไปเจอปัญหามีไหม

ตอบว่า

ก็มีเหมือนกันแต่โชควาสนาของใครของมัน

ถามว่า

การไปทำงานนอกบ้านก็เกิดปัญหาเหมือนกันนะ เช่น บางคนที่มีลูกแล้วก็ต้องแยกกับพ่อแม่ ลูก ขาดความอบอุ่นอย่างบ้านเราบางที่ลูกต้องทิ้งให้ปู่ ย่า ตา ยาย เลี้ยงดู การดูแลก็ไม่ทั่วถึงเด็กก็มีปัญหา คนที่ออกไปทำงานต่างจังหวัดบางคนก็ไป เจอนายจ้างที่ไม่ดีโดนโกงค่าแรงอีก ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้จะแก้ได้อย่างไร

ตอบว่า

ก็ไม่รู้จะตอบอย่างไรแล้ว อยู่ที่มีปัญหาทั้งนั้นแหละครุ ถ้าไม่มีเงิน ไม่มีความรู้

ถามว่า

เห็นไหมว่าคนเรานอกจากมีเงินแล้ว เรายังต้องมีความรู้ มีความคิด อย่างปัญหาที่เราพูดกันมา มีทางเลือกอย่างอื่นอีกมั๊ย ถ้าเราอยากอยู่บ้านของเราไม่ต้องทิ้งครอบครัวแต่มีอาชีพ มีรายได้ที่พอเพียง

ตอบว่า (คนรุ่นใหม่)

มี ถ้าเรากินอยู่อย่างประหยัด อยู่บ้านเราก็อยู่ได้ เราก็ต้องรู้จักตนเองว่าเราจะใช้จ่ายอย่างไรไม่ให้มีหนี้สิน

สรุปกระบวนการว่า การเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต การศึกษาปัจจุบันเขาก็ขยายให้โอกาสได้เรียนฟรีถึง ม. 3 หรืออาจถึง ม. 6 ถ้ามีความสนใจ แต่เราไม่ควรเน้นว่าเรียนมาเพื่อจะต้องไปทำงานกินเงินเดือน วิชาความรู้มีติดตัวเราสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ใช้ทำมาหากินในชุมชนของเรานั้นแหละรุ่นพ่อแม่ทำการเกษตร รุ่นลูกก็สามารถทำการเกษตรได้แต่ต้องทำอย่างคนที่มีความรู้ คิดอย่างคนที่มีเหตุผล และรู้จักตนเองประมาณตนเองได้ มีน้อยก็ใช้แต่น้อย ของสิ่งใดที่ไม่จำเป็นก็ไม่ต้องซื้อหา ลดค่านิยมแข่งกันมีข้างของ แข่งกันปลูกบ้านหลังใหญ่ แข่งกันซื้อรถ หากใครมีความพร้อมก็ไม่ว่ากัน แต่คนที่ยังไม่พร้อมก็ควรรอก่อน ถ้าเรารู้จักการประมาณตนกันอยู่อย่างพอเพียงก็จะแก้ปัญหาได้

ถามนักเรียนว่า สมัยก่อนที่พ่อแม่เล่าว่า คนเมื่อก่อนก็สูบฝิ่น แต่คนสมัยนี้กินยาบ้า เธอว่ามันแตกต่างกันไหม

นักเรียนตอบว่า มันก็ไม่ได้ทั้งสองอย่าง แต่ฝิ่นเมื่อก่อนเขามีโรงสูบฝิ่น ไม่ผิดกฎหมาย ยาบ้าผิดกฎหมาย เมื่อเสพแล้วทำให้คุ้มคลั่ง เสียคน เสียเงินมากมาย ทำให้ถึงตายได้ ทำให้สังคมเดือดร้อน เกิดปัญหาตามมามากมาย เช่น ลักขโมย จี้ตัวประกัน

สรุปแล้ว เด็กๆ ไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นอะไร

สรุปเวทีร่วมกันว่า การดำรงชีวิตในปัจจุบันคนเราต้องมีความรู้เพื่อให้เท่าทันเหตุการณ์ของโลกเปลี่ยนไปแต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย การประกอบอาชีพก็ควรจะให้เหมาะสมกับชุมชน ทรัพยากร ธรรมชาติที่มีและมีการพัฒนาคุณภาพของคน ของผลงาน ผลผลิตอยู่เสมอ ส่วนหลักการดำเนินชีวิตก็ควรหิบบเอาของคนรุ่นก่อนมาใช้ นั่นคือ ความพอเพียง ความรู้จักประมาณตน ไม่ทำอะไรเกินตัว ก็จะช่วยลดปัญหาได้และไม่เป็นการสร้างปัญหาใหม่เพิ่มขึ้นมาอีก

ผลที่ได้รับ

1. ชุมชนรู้สึกตัว มองเห็นหนทางที่จะต้องแก้ปัญหาอย่างจริงจัง
2. ชุมชนได้รับรู้เรื่องราวในอดีต และนำแนว ปฏิบัติที่ดีมาใช้ในชีวิตปัจจุบันได้
3. ชาวชนมีส่วนรับรู้ และร่วมหาแนวคิด เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและเพื่อการดำรงชีวิต นำอดีตมาเป็นบทเรียนเพื่อให้ปัจจุบันและอนาคตดีขึ้น

ถอดบทเรียน

จากการที่ได้ขอความคิดเห็นในที่ประชุมเวทีครั้งนี้เกี่ยวกับการนำเอาศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยใหญ่เข้ามาสอนให้นักเรียนในโรงเรียนบ้านเวียงหาวได้เรียนรู้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบทอดของดีในชุมชน และเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างบ้านกับโรงเรียน เด็กกับผู้สูงอายุ เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีในชุมชน

ผลสรุปในที่ประชุม ส่วนใหญ่เห็นว่าดี แต่การแต่งกายอนุรักษ์ไทใหญ่ไม่ควรบังคับ เพราะเด็กบางส่วนที่เป็นคนเมืองก็ไม่อยากใส่ และบางคนก็ไม่มีกำลังซื้อชุดใหม่ และมีบางส่วนไม่เห็นด้วยกับการนำเรื่องราวของขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาไทใหญ่มาสอนในโรงเรียน เพราะต้องการอยากเป็นคนไทยอย่างเต็มตัว อยากให้โรงเรียนเน้นการเรียนรู้เนื้อหาที่เป็นของคนเมือง หรือคนไทยมากกว่า ซึ่งเรื่องนี้คงจะต้องร่วมกันพิจารณาและจะนำเข้าหารือในที่ประชุมใหญ่ภายในหมู่บ้านต่อไป

ถอดกระบวนการจัดเวทีชาวบ้าน

“การจัดเวทีเพื่อให้เยาวชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน”
ครั้งที่ 5 วันที่ 25 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

เป้าหมายของการจัดเวที

1. ให้นักเรียน , เยาวชนได้รับรู้เรื่องราวของประวัติศาสตร์ จากผู้เฒ่า ผู้แก่ในหมู่บ้าน
2. กระตุ้นให้นักเรียนตระหนักรู้ในชุมชน มีความภูมิใจในถิ่นเกิด
3. ให้นักเรียนร่วมกันคิดกระบวนการที่จะเผยแพร่ เรื่องราวของประวัติศาสตร์ และเสนอแนวคิด
4. ร่วมกันเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่จะตามมา เกี่ยวกับการคืนประวัติศาสตร์ให้ชุมชน และการสืบทอดทางวัฒนธรรม

ผู้เข้าร่วมเวที

1. ผู้รู้ในชุมชน ผู้อาวุโส จำนวน 10 คน
2. นักเรียนและเยาวชนในหมู่บ้าน จำนวน 35 คน
3. คณะครูในโรงเรียนบ้านเวียงหวาย จำนวน 4 คน

กิจกรรม

ครูร่วมสนทนาซักถามผู้อาวุโส เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้านและให้ผู้เล่าเรื่องประวัติความเป็นมาต่างๆ สอดแทรกตำนาน การทำมาหากิน วิถีชีวิต การเปลี่ยนผ่านเหตุการณ์ในช่วงต่างๆ และการแก้ปัญหาในการสนทนาให้นักเรียนซักถามเมื่อมีข้อสงสัยมีการเปรียบเทียบเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบันแยกความเหมือนและแตกต่าง ข้อดีข้อเสียเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหายุคก่อนกับยุคปัจจุบัน

ร่วมกันสนทนาสืบเสาะหาภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านต่างๆ เช่น ด้านหัตถกรรม การตัดตุ้ง , การทำควักชอมตอ , การตอกกลาย , ด้านเกษตรกรรม เกี่ยวกับการปลูกพืชแบบเงินสด และทำเกษตรแบบพอเพียง , ด้านประเพณีและวัฒนธรรม , ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้าน โดยกำหนดรายชื่อ ภูมิปัญญาที่นักเรียนสามารถไปศึกษาหาความรู้ได้ดังนี้

1. ด้านหัตถกรรม คือ ตัดตุ้ง ผู้ให้ความรู้ แม่ผิว แดงก้อน , ควักชอมตอ ผู้ให้ความรู้ แม่เฒ่าจิ่ง ลุงจาย , การตอกกลาย ผู้ให้ความรู้ นายเคชา บุญเกียรติ
2. ด้านเกษตรกรรม คือ พ่อส่วยคำ ส่างสุ , นายคำแหลง ศรีจอม , และบุคคลที่ประสบความสำเร็จด้านเกษตรกรรม
3. ด้านการค้าขาย คือ นายปัน ใจบุญ พ่อคำว้างต่างในอดีต ปัจจุบันขายกล้วยเดี่ยว , ข้าวซอย , ขนมจีน ตอนเย็นขาย เนื้อย่าง , ไข่ย่าง , ลาบ , หลู้ , สุรา
4. การค้าขายปัจจุบันด้านการเกษตร คือ นางศรีนวล แสงหลู่ ค้าขายกระเทียม , หอมแดง , หอมจีน

5. ด้านอำนวยความสะดวก และทันสมัย นายประเสริฐ จันทร์สุวรรณ คำขาย รถมอเตอร์ไซค์ , ตู้เย็น , ทีวี , เครื่องเสียง , ปั่นน้ำ ฯลฯ
6. ด้านประเพณีและวัฒนธรรม คือ พ่อสุจินดา แสนยาวารี , แม่เกียงคำ แสนยาวารี , พ่อสนั่น แสงดี
7. ด้านประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน คือ แม่เผ่นุ ซอยะ , แม่เผ่นาแซก ทิศหน่อ , พ่อเผ่นาคำ ลายใส , พ่อหลี แดงก้อน , พ่อหย่นนะ แดงก้อน , พ่อส่วยคำ ส่างสุ
8. ด้านภาษาไทใหญ่ คือ นางสาวจิราภรณ์ แสนยาวารี

ที่ประชุมร่วมกันหา แนวคิดว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้สมควรที่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้สู่ลูกหลานหรือไม่ และให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในแบบสอบถาม

รวบรวมผลการตอบแบบสอบถาม และวิเคราะห์ออกมาว่า ความต้องการของเยาวชนในเรื่องการค้นประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ได้ผลออกมาอย่างไร

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็ก และ ผู้สูงอายุ
2. กระตุ้นให้นักเรียนรัก และภูมิใจในถิ่นเกิด ทราบความเป็นมาของหมู่บ้าน เกิดความคิดที่จะสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ
3. ให้นักเรียนหรือเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาในชุมชน

บทเรียนที่ได้จากการจัดเวที

1. การถ่ายทอดความรู้ของผู้เฒ่า ควรมีส่วนร่วมถามนำ เพราะถ้าให้ผู้สูงอายุเล่าเองอาจจะไม่เข้าเนื้อหาที่ต้องการเน้น
2. นักเรียนหลายคนไม่กล้าเสนอความคิดเห็น ทั้งด้านการพูด และการเขียนแบบสอบถาม

ผลจากการตอบแบบสอบถาม

คำถาม

นักเรียนได้ศึกษาเรื่องราวของประวัติศาสตร์หมู่บ้านแล้วนักเรียนได้ประโยชน์จากการเรียนรู้อย่างไร

คำตอบ

- เราได้รู้ว่าประวัติศาสตร์หมู่บ้านเรานั้นยิ่งใหญ่และได้รู้ว่าการใช้ชีวิตที่แตกต่างระหว่างคนเมื่อก่อนกับคนปัจจุบันว่าคนสมัยนี้มีปัญหามากแต่คนสมัยก่อนไม่มีปัญหาเลยทุกอย่างที่มีบ่อนการพนันมีฝิ่นและสิ่งเสพติด ต่างๆมากมาย แต่เด็กก็ไม่มีปัญหาเหมือนกับเด็กสมัยนี้ที่ติดกันเป็นหมู่ๆ

- ได้รู้เรื่องราวต่างๆเป็นประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านและเรื่องราวต่างๆ อีกมากมายที่เราไม่เคยรู้มาก่อนว่ามีความเป็นมาอย่างไร
- ได้ทำให้เรารู้ว่าเราต้องใช้ข้าวอย่างประหยัดเหมือนเมื่อก่อนไม่ต้องซื้อของมากเกินไป และทำให้เรารู้ว่าคนเราต้องรักและมีการแบ่งปันกัน
- ผมอยากจะให้เป็นเหมือนเก่าจะได้ไม่มีการขโมย และไล่ล่า ฆ่าฟันกัน สมัยนั้นจะเดินไปเที่ยวกัน แต่สมัยนี้จะไปไหนก็ต้องขี้อายไป
- ได้รู้ว่าคนไทใหญ่มาจากถิ่นใด และได้รู้ว่าคนไทใหญ่ซึ่งเป็นพี่น้องกับคนไทยเหมือนกัน ได้รู้ว่าหมู่บ้านของเรามีที่ ดินกว้างขวางและยังมีผู้ให้ถิ่นฐาน กำเนิดของไทใหญ่ มีผู้พัฒนาหมู่บ้านอย่างสุจริต
- ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาของชาวบ้าน บางคนสอนวิธีทำตุ๋น ทำขนม ทำกอกส้มตอ เรียนรู้วัฒนธรรมเก่าๆ ที่ไม่มีใครนำมาพูดเอามาพูดให้ลูกหลานได้รู้ได้ฟังกัน
- อยากให้ครูนำมาสอนเป็นวิชา และนำนักเรียนไปให้คนแก่สอน
- ได้เรียนรู้ ภูมิใจมาก ภูมิปัญญาของชาวบ้าน บางคนสอนทำขนม ทำตุ๋น สอนให้รู้จักการทำมาหากินด้วย
- ได้รู้ความเป็นมาของหมู่บ้านว่าคนไทใหญ่มาจากที่ไหน ใครแย่งประเทศไทใหญ่ไป ใครเป็นคนสร้างหมู่บ้านเวียงห้วย และชื่อหมู่บ้าน เรื่องราวทุกอย่าง
- รู้สึกสงสารและสนุกถ้าหากว่าตอนนี้เป็นอย่างเมื่อก่อนก็ก็ดี เพราะจะได้ไม่มีหนี้สิน แต่ตอนนี้ไม่ใช่ไม่เหมือนเมื่อก่อน เพราะทุกอย่างมันเปลี่ยนไป ตอนนี้ได้เรียนรู้เรื่องราวของสมัยก่อนได้ประโยชน์มากมายจากการเล่าเรื่องของสมัยก่อน
- หนูรู้สึกสงสารกับเรื่องราวในสมัยก่อน แต่ในสมัยก่อนก็ดีเพราะว่าในสมัยก่อนมีน้ำใจ และแบ่งปันกัน เช่นมีข้าวก็ขอกันกิน แต่ในสมัยนี้ต้องซื้อกันกิน เพราะเปลี่ยนการปกครองโดยการ ใช้เงินซื้อ
- คิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีประโยชน์ที่จะนำชุมชนหรือสังคมได้รู้ได้ศึกษาของประวัติศาสตร์หมู่บ้าน รู้จักรักษาประเพณีของหมู่บ้านเพื่อไม่ให้สูญหายไป ช่วยให้รู้ว่าการเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดีสำหรับหมู่บ้านที่ตนอาศัยอยู่ ช่วยให้เด็กหรือวัยรุ่นเท่าเราหันมามองคิดว่าประวัติหมู่บ้านมีความหมายแค่ไหน
- ได้รู้เรื่องราวต่างๆในสมัยก่อน ได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของหมู่บ้านเวียงห้วยและสามารถนำเรื่องเหล่านี้ไปฟื้นฟูให้ดีขึ้น ฟังแล้วสามารถนำเรื่องต่างๆของสมัยก่อนไปเผยแพร่ได้
- ทำให้ได้รู้ประวัติของตนและบรรพบุรุษของเรามากขึ้นและทำให้ได้รู้ว่าหมู่บ้านเวียงห้วยเป็นมาอย่างไร และมีใครเป็นผู้นำของหมู่บ้านและรู้ว่าชาวไทใหญ่มีความเป็นมาอย่างไรและทำไมถึงมีความเป็นอยู่อย่างนี้
- ทำให้กระผมได้รู้เรื่องราวที่ดีของกระผมในยุคก่อนว่ามีความเป็นอยู่อย่างสงบสุขสบาย และไม่มีหนี้สิน และทำให้กระผมคิดว่าเด็กสมัยนี้กับเด็กสมัยก่อนมันแตกต่างกันมาก ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัว และนิสัยใจคอมันกลับกันไปคนละทางเลย

คำถาม

นักเรียนคิดว่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านเวียงหวาย ควรจัดทำเป็นรูปเล่มหรือไม่ ถ้าควรมี จะเผยแพร่ให้ชุมชนรับรู้โดยวิธีใด

คำตอบ

- *ควรจัดทำเป็นรูปเล่ม เพื่อเผยแพร่ความรู้เข้าสู่ชุมชน และนำความรู้ต่างไปเผยแพร่แก่ชุมชนรุ่นหลังต่อไป
- ควรครับ จัดเป็นเล่มเขียนเรื่องราวต่างๆ ของประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเวียงหวายพร้อมวาดภาพประกอบเพื่อที่จะสื่อให้เห็นถึงการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ที่แตกต่างระหว่างคนในสมัยก่อนกับคนปัจจุบัน และความแตกต่างกันของเด็กและวัยรุ่นสมัยนี้กับสมัยก่อน
- ควรจัดทำ เพราะจะทำให้คนในชุมชนได้รู้เรื่องราวต่างๆ ของหมู่บ้านนั้น ว่ามีความเป็นมาอย่างไร
- ควร เราควรที่จะเผยแพร่ให้ชุมชนรู้ว่าเราต้องรักประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอง
- ควรมี จะเผยแพร่โดยวิธีบอกให้กับทุกคนได้รับรู้ว่าประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านเวียงหวายยังคงมีศิลปวัฒนธรรมของไทยใหญ่อยู่ฉะนั้นเราควรอนุรักษ์ไว้
- ผมคิดว่าจะเขียนเล่าบอกความเป็นมาทางด้านวัฒนธรรมออกมาอาจจะมีภาพประกอบหนังสือก็ได้
- นำมาทำเป็นรูปเล่มก็ได้ และทำให้นักเรียนอ่านในห้องสมุดด้วย หรือนำนักเรียนชั้น ป. 5 – 6 ไปศึกษานอกสถานที่ และนำมาเรียนรู้ในโรงเรียน
- โดยการพูด และปฏิบัติ
- หนูว่าควรจะทำเป็นรูปเล่ม และเล่าเรื่องประวัติศาสตร์นั้น ๆ ลงไป และนำที่จัดเป็นเล่มนั้นมาแจกให้กับทุกคน เพื่อที่จะให้เขาได้รู้เรื่องของประวัติศาสตร์นั้นอย่างเข้าใจ
- ควรและอยากให้แต่ละหมู่บ้านมีการเจริญยิ่งกว่าเก่า และอยากให้มีการถามและการตอบ มีการให้ความรู้แก่หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านด้วย และไม่ขอให้มีการค้าขายสิ่งผิดกฎหมาย
- คิดเห็นได้ว่าควรจัดเป็นเล่ม และเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์เล่มนี้ลงไปและแจกจ่ายให้ชุมชนต่างๆ ได้รับรู้เกี่ยวกับการแต่งกายและขนบธรรมเนียมประเพณี
- ควรจะจัดเป็นรูปเล่ม จะเผยแพร่โดยให้ชุมชนทุกคนมาประชุมที่บ้านของผู้ใหญ่บ้านแล้วพูดเกี่ยวกับเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้าน แล้วแจกเป็นรูปเล่ม
- ควรทำป้รูปเล่มและควรเผยแพร่ให้ชุมชนรับรู้โดยการประกาศหรือเขียนตัวหนังสือโต ใส้กระดาษติดตามหมู่บ้านของเรา
- ควรจัดเป็นรูปเล่ม เผยแพร่โดยใช้เครื่องกระจายเสียงออกให้ทุกคนในหมู่บ้านได้ฟัง , ให้ปู่ ย่า ตา ยาย หรือ ผู้ใหญ่ที่รู้ประวัติศาสตร์เล่าให้ลูกหลานได้ฟัง , ทำห้องสมุดไว้หนึ่งหลังตั้งไว้ที่หมู่บ้าน
- ควรมี และควรเผยแพร่ให้ชุมชนได้รู้โดยการจัดทำเป็นรูปเล่ม แล้วนำไปแจกตามบ้าน และผู้ปกครองของนักเรียนด้วยเพราะจะทำให้คนในชุมชนบ้านเวียงหวายได้รู้เรื่องราวของตนเองเป็น

มาอย่างไร

- ควรจัดทำ และเผยแพร่ทางชุมชนเป็นผู้อบรม และพ่อแม่ของนักเรียนต้องเล่าความเป็นมาของประวัติศาสตร์ความเป็นมาต่าง ๆ นอกจากนั้นโรงเรียนต้องเป็นผู้สอนด้วย เพราะจะได้กล่อมเกลานักเรียนได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น
- ควรให้ชุมชนในหมู่บ้านเวียงห้วยพร้อมกัน เข้าใจว่าประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีเป็นสิ่งที่ดีในสังคมของบ้านเมืองทุกที่ ว่าเป็นอย่างไร
- ผมว่าควรจัดทำเป็นรูปเล่ม และเผยแพร่ให้ชุมชนรับรู้โดยการทำห้องสมุดในหมู่บ้านแล้วนำประวัติศาสตร์ไปไว้ในห้องสมุด แล่นักประชาชนในชุมชนก็ได้รับรู้ถึงประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านแล้ว

คำถาม

นักเรียนคิดว่าตนเองซึ่งเป็นเยาวชนในห้องฉันควรมีส่วนช่วยเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของหมู่บ้านได้โดยวิธีใด

คำตอบ

- ถ้าจะให้ผมบอกผมก็จะบอกว่าถ้าเราหรือครูต่างเข้าไปพูดคุยบอกเล่าความเป็นมาและประเพณีต่างๆ คนเขาจะไม่สนใจ เพราะฉะนั้นผมจึงเสนอว่าให้จัดทำหนังสือพร้อมวาดภาพประกอบเพื่อสื่อออกมาให้คนในชุมชนได้เห็น ได้อ่านดีกว่าที่คณะครูจะไปพูดแล้วเขาสนใจมั่ง ไม่สนใจมั่ง
- ควรรักษาประเพณีที่ดีไว้ เพื่อให้ลูกหลานของท่านได้รู้เรื่องของประเพณีนั้น และจะทำให้ประวัติศาสตร์ประเพณีนั้นไม่หายไป และควรให้ลูกหลานของเราสืบต่อกันไป
- เราต้องทำตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชนเพราะจะทำให้คนเอาไปเป็นตัวอย่างที่ดีงาม
- ได้โดยวิธีบอกหรือเล่าให้พี่ ป้า น้า อา หรือบอกเล่าให้กับทุกคนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี การร้องเพลงไทใหญ่เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของคนไทใหญ่
- คำพูด การแต่งกาย วัฒนธรรมประเพณีน่าจะเป็นการสื่อที่ดี
- เราต้องเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีของไทใหญ่เอาไว้และถ้ามีปอยเตียนควรนำนักเรียนออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ทั้งวัน และไปร่วมพิธี
- มีระเบียบวินัย และควรสอนให้รู้จักเคารพนับถือชาติ และทักทายคนที่มีบุญคุณ
- โดยการพูด และปฏิบัติ

คำถาม

นักเรียนคิดว่าเราควรนำความรู้ด้านใดบ้าง ที่มีในชุมชนมาจัดเป็นกิจกรรมในโรงเรียน

คำตอบ

- ให้มีการสอนหนังสือไทใหญ่ และประเพณีต่าง ของไทใหญ่มาเผยแพร่ในโรงเรียนเพื่อให้เด็กรุ่นหลังทราบและนำไปปฏิบัติ
- ความรู้ด้านการแสดงออกเพื่อที่จะทำให้เด็กไม่อาย
- ประเพณี , วัฒนธรรม , อาหาร , การแต่งกาย

- ความรู้ทางด้าน ขนบธรรมเนียมประเพณีไทใหญ่ในชุมชนมาจัดเป็นกิจกรรมในโรงเรียนเพื่อให้
- เด็กนักเรียนได้รู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีไทใหญ่ และอยากให้ประเพณีของไทยใหญ่สืบทอดให้คนรุ่นหลังได้มาสืบทอดตลอดไป
- การฟ้อนดาบ , การเล่นโต , การร้องเพลงไทใหญ่ , การเล่นเครื่องดนตรี
- ด้านการแต่งกายต่างๆ , ด้านการละเล่นที่เก่าๆ มาเล่นกัน , ด้านกิจกรรมที่เป็นงานสมัยก่อนๆ
- อยากให้จัดกิจกรรมในโรงเรียน ด้านการแต่งกาย และด้านการทำอาหารต่างๆ
- ควรจะจัดกิจกรรมโดยการรักษาวัฒนธรรมประเพณีและควรจะได้รู้ได้ และศึกษาเกี่ยวกับคำพูด การทำ ก่อท้อมต่อหรือการจัดประเพณีต่างๆ นานา
- ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น , ความรู้ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น , ความรู้ด้านความรักใคร่ป้องกัน , ความรู้ด้านความสามัคคีกันในหมู่คณะ
- นำวัฒนธรรมของไทยใหญ่มาสืบทอดต่อ , ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ภาษาไต และส่งเสริมให้รักษาตัวของตน
- การเต้นโต , การฟ้อนดาบ , การละเล่นบทบาทชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนมาแสดงให้ทุกคนได้สะท้อนให้เห็น และความสำนึกรักชุมชน
- เราควรนำประเพณีต่างๆ มาจัดในโรงเรียนของเราเพื่อให้มีความรู้ว่าการเอางานประเพณีมาจัดเพราะอะไร ให้นักเรียนได้เห็น ได้ฟัง ได้คิด

คำถาม

จากการที่นักเรียนได้ศึกษาเรื่องราวในหมู่บ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น นักเรียนอยากจะศึกษาเรื่องใดบ้าง
ให้เรียงลำดับความต้องการ

คำตอบ

- สอนหนังสือไทใหญ่ในโรงเรียน , เรียนรู้ด้านงานหัตถกรรมพื้นบ้าน , นำการละเล่นพื้นบ้านมาเล่นในโรงเรียน , สอนการทำขนม , สอนการทำอาหาร
- ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน , การทำอาหาร , เครื่องแต่งกาย , การทำขนม , การเรียนหนังสือไทใหญ่
- ประเพณี , การแต่งกาย , วัฒนธรรมของไทยใหญ่ , ประวัติศาสตร์
- ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยใหญ่ , ด้านศิลปะ วัฒนธรรม , ด้านการเลี้ยงผีเจ้าเมืองของไทยใหญ่ , ด้านการคั้นนมรดกล้ำค่าของไทยใหญ่ , เรื่องการฟ้อนดาบ ก้าโต ก้านก (ฟ้อนนก)
- ต้องการให้ครูนำนักเรียนออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ , ให้ผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่มาให้ความรู้ในทุกๆวันศุกร์ในช่วงโม่งประชุม , ให้ครูจัดงานของคนไทใหญ่ในโรงเรียน , ให้ครูให้นักเรียนได้รู้ได้เข้าใจไทยบ้าง
- ทำขนม , การทำตุ้ง , การทำอาหาร , การเล่นของโต เช่น นาบ่า (สะบ้า) , ว่าว , ไม้โด่งตาง , เครื่องแต่งกายตามประเพณี

- ด้านการละเล่นต่างๆ , ด้านการแต่งกาย , ด้านการงานศิลปะคนสมัยก่อนเขาทำกัน , ด้านประเพณีต่างๆ , ด้านอาหารการกินในสมัยก่อน
- ด้านประเพณีต่างๆ ในท้องถิ่น , ด้านการแต่งกาย , ด้านของเล่นต่างๆ ในสมัยก่อน , ด้านการทำงานแบบอย่างในสมัยก่อนๆ , ด้านอาหารในสมัยก่อนๆ
- ด้านการแต่งกายของท้องถิ่น , ด้านความมีน้ำใจของคนในสมัยก่อน , ด้านของเล่นต่างๆ ในสมัยก่อน , ประเพณีต่างๆ ในท้องถิ่น , ด้านการทำอาหารของคนสมัยก่อน
- ประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่น , ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน , อาชีพในชุมชน , การแต่งกาย
- ด้านประวัติศาสตร์ก่อน , ค้นคว้า สอบถาม , เรียนรู้ให้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้มากๆ , ปฏิบัติสิ่งที่ได้รู้มา , เผยแพร่สู่ชุมชน
- อยากศึกษาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น , อยากศึกษาเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมของท้องถิ่น , อยากศึกษาเกี่ยวกับอาหารของไทยใหญ่ , อยากเรียนรู้ภาษาในสมัยก่อน , อยากศึกษาความเป็นอยู่และการทำมาหากินของชุมชนในหมู่บ้าน
- อยากจะได้เรียนรู้ความเป็นมาของประวัติศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น , อยากให้ทุกคนช่วยกันศึกษาและยอมรับสภาพของชุมชน , อยากจะศึกษาประเพณีของไทย และไทใหญ่ , อยากจะศึกษาการศึกษาปัจจุบันไปพร้อมๆ กับการศึกษานอกสถานที่ , อยากจะศึกษาเรื่องอาหารและขนมของไทใหญ่ให้ชำนาญ
- เรื่องประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน , เรื่องขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ , เรื่องวิถีชีวิตความเป็นอยู่ , เรื่องการทำมาหากินในท้องถิ่น , เรื่องสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
- เรื่องของประเพณี , เรื่องของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น , เรื่องของมารยาทในสมัยก่อน , เรื่องของการค้าขายในสมัยก่อน , เรื่องของการพูดจา
- การทำอาหาร , การทำขนม , เรียนหนังสือโต , เรียนรู้ด้านสังคม , เรียนรู้ด้านสังคม , เรียนรู้การทำสวน ทำไร่
- อยากรู้การทำงานของคนสมัยก่อน , วิธีการทำมาหากินของเขาทำอย่างไร , ประเพณี , การแต่งกาย , การดำรงชีวิตของไทใหญ่

คำถาม

หากโรงเรียนนำเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และขนบธรรมเนียมประเพณีในหมู่บ้านมาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน นักเรียนคิดว่าจะมีปัญหาอะไรบ้างไหม

คำตอบ

- คิดว่าคงไม่ค่อยมี หรือ มีบ้างเพราะเด็กที่นี้แตกต่างกันทางสัญชาติหรือเชื้อชาติ อาจมีปัญหาการจัดแย้งได้เหมือนกัน
- ไม่มี เพราะคนไทยก็อยากเรียนเรื่องราวของไทยใหญ่
- ไม่มี เพราะทุกคนก็ชอบเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของตนเอง
- มี เพราะจะทำให้ให้นักเรียนไม่มีความรู้เรื่องการใช้ภาษาไทย หรืออ่าน ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอน

ของนักเรียนไม่พอ

- ดีที่จะมีคนนำเอาวัฒนธรรมมาเผยแพร่ให้คนอื่นไม่รู้ ได้รู้ ได้ฟังกัน
- ไม่มี เพราะนักเรียนส่วนใหญ่เป็นคนไทใหญ่กันเกือบหมด
- ไม่มี เพราะจะได้รู้เรื่องราวต่างๆของคนไทใหญ่
- บางคนอาจจะมีเพราะบางคนเขาไม่ได้เป็นไทใหญ่ และบางคนก็อาจเห็นด้วยเพราะว่าเป็นประเพณีของตน และเป็นประเพณีที่ดี
- มีปัญหา คือบางคนจะว่าคนไทยไม่ทำเพราะไม่ใช่ประเพณีของตน
- ไม่มีปัญหา แต่บางคนอาจมีปัญหาในเรื่องของการแต่งกายและอื่นๆ เพราะว่าประเพณีของตนเป็น
- ประเพณีที่ดีและสะดวกสบาย
- ไม่มีปัญหา เพราะยังเอาเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และ ขนบธรรมเนียมประเพณีมาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนก็จะทำให้นักเรียนได้เข้าใจในประวัติความเป็นมาต่างๆ ที่สืบทอดกันมานาน
- ไม่มี เพราะเป็นสิ่งดีงามและมีประโยชน์ในด้านนี้มากจะได้สนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และขนบธรรมเนียมประเพณีในหมู่บ้านเพื่อให้ชุมชนและเยาวชนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้
- ไม่มีปัญหากถ้าทุกคนมีความร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนก็จะไม่มีปัญหาอะไรและเป็นไปอย่างดีตามต้องการ
- ดี และควรให้คณะครูได้อบรมสั่งสอนว่าคนไทยไม่ใช่คนที่สร้างปัญหาให้กับประเทศควรคิดถึงเขาบ้างแม้ว่าเขาจะเป็นเชื้อชาติไหนก็มีสิทธิ์ที่จะเลือกและต้องการเหมือนคนอื่นๆ
- ผมคิดว่าไม่น่าจะมีปัญหาอะไรเพราะนักเรียนมีหน้าที่เรียนรู้สิ่งต่างๆ อยู่แล้ว และอีกอย่างหนึ่งนักเรียนต่างก็รอที่จะเรียนอยู่แล้ว
- มี เพราะผู้ปกครองไม่ยอมให้มีการสอนภาษาไทใหญ่ เพราะจะสับสนในการเรียน

คำถาม

ถ้ามีปัญหา ในข้อ 6 นักเรียนคิดว่าจะมีวิธีแก้ไขอย่างไร

คำตอบ

- หาเรื่องราวให้รู้จริง เพื่อไปเล่าให้พ่อแม่ฟัง
- วิธีแก้ไขก็คือไม่ต้องคิดว่าปัญหานั้นมันจะยาก เราก็คิดว่าเราได้เรียนรู้สิ่งนั้นถ้าเราไม่เรียนแล้วใครจะมาสอนเราปัญหานี้ไม่น่าจะมี
- เราต้องเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทใหญ่ แล้วเราก็ต้องแก้ปัญหาให้ได้เพราะปัญหาจะมีไม่รู้จบเป็นธรรมชาติของชีวิต
- การที่มีปัญหาหรืออะไรก็ช่างชาวไทใหญ่จะช่วยกันอย่างไม่ย่อท้อและจะสู้ต่อไป
- อยากทำให้ผู้ปกครองที่เป็นคนไทยแล้วนำลูกหลานมาเรียนที่โรงเรียนเวียงห้วยและไม่ใส่ชุดไทใหญ่ เขาอาจจะไม่ชอบและไม่อยากให้ครูทำและอาจเป็นปัญหา

- คนที่เป็นไทยก็ให้แต่งชุดไทย และคนที่เป็นคนไตก็ให้แต่งชุดไต ถ้าเป็นคนเมืองก็ให้ใส่ชุดคนเมือง
- นำนักเรียนคนนั้นมาพูดให้เข้าใจว่าเราจะทำโครงการอะไร
- เราต้องถามว่าสาเหตุอะไรทำไมจึงไม่ยอมให้มีการสอนประเพณีในหมู่บ้านเมื่อรู้แล้วจึงค่อยนำไปแก้ไข
- ควรทำเป็นรูปเล่มสำหรับที่จะมาเผยแพร่ในโรงเรียนหรือนำเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์มาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน แต่ต้องแบ่งเวลาในการเรียนการสอน
- เราควรนำเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์มาเล่าให้พวกเขาฟัง เพราะจะทำให้เขารู้ว่าคนไทใหญ่ต้องรู้เรื่องราวของตนเอง
- ก็ให้สิทธิเด็กแต่ละคนว่าอยากจะเรียนอะไรก็ให้เขาเรียนสิ่งนั้นแต่เด็กแต่ละคนต้องเรียนอย่างใดอย่างหนึ่งแต่มันอาจเป็นงานหนักสำหรับคณะครูที่ต้องมาจัดทำกรเรียนการสอนของแต่ละเผ่าแต่ละเชื้อชาติ

การวิเคราะห์แนวคิดของเยาวชน

จากการตอบแบบสอบถามของเด็กจำนวน 60 คน

ประเด็นที่ 1 การที่มีโอกาสได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

• นักเรียนทุกคนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี น่าสนใจที่จะเรียนรู้ ทำให้ได้แนวคิดของคนรุ่นก่อน และบางอย่างเขาอยากปรับมาใช้กับชีวิต ในปัจจุบันที่เขาคิดน่าจะสามารรถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในยุคนี้ได้บ้างบางคนอยากจะเรียนรู้เรื่องเก่าๆ เช่นประเพณี วัฒนธรรม อยากฟื้นฟูให้คนรุ่นนี้ได้สืบทอดและได้รับรู้ ส่วนวิธีการเล่าเรื่องก็อาจจะใช้ทั้งแบบฟังจากครู หรือฟังจากผู้เฒ่าในหมู่บ้าน หรือจัดทำเป็นรูปเล่มให้เยาวชนและคนรุ่นหลังได้อ่าน

ประเด็นที่ 2 ควรจัดทำเป็นรูปเล่มหรือไม่

• นักเรียนทุกคนเห็นควรให้จัดทำ เผยแพร่ทั้งในโรงเรียน , ในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงได้รับทราบ บางส่วนเสนอว่าควรทำเป็นสมุดภาพประกอบการเล่าเรื่อง , บางส่วนเสนอให้เขียนประวัติศาสตร์หมู่บ้านด้วยภาษาไทยและภาษาไทใหญ่ เพื่อว่าคนไทใหญ่ที่อ่านหนังสือไทยไม่ออกจะสามารถอ่านได้และได้เล่าสู่ต่อๆ กันได้ แต่ก่อนอื่นต้องให้ชุมชนเข้าใจความสำคัญของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เสียก่อน เพราะการเรียนรู้จะต้องเกิดขึ้นกับคนในชุมชนทุกเพศทุกวัย และผู้ที่จะมีส่วนเน้นให้เด็กรับรู้มากที่สุดคือพ่อแม่ , ชุมชน สำหรับนักเรียนเป็นเพียงส่วนเสริมเท่านั้น

ประเด็นที่ 3 นักเรียนจะมีส่วนเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และขนบธรรมเนียมประเพณีได้อย่างไรบ้าง

- นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่าควรทำปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่คนในชุมชน ทั้งการพูด , การกระทำ

รวมทั้งมีการบอกเล่าให้คนในครอบครัวของตนได้รับรู้ด้วย

ประเด็นที่ 4 คิดว่าควรนำความรู้ด้านใดมาจัดเผยแพร่ในโรงเรียน

- นักเรียนส่วนใหญ่จะเน้นให้สืบทอดในเรื่องของประเพณีและวัฒนธรรม , ทั้งการกิน , การแต่งกาย , ภาษาที่ใช้ , การละเล่นต่างๆ แต่ไม่มีนักเรียนคนใดเลยที่จะเสนอให้แนวคิด แนวปฏิบัติที่ดีของคนรุ่นเก่ามาสอนคนรุ่นใหม่ จึงพอจะสรุปว่าเด็กเน้นที่แสดงออก แต่ยังไม่เห็นความสำคัญของการมีทักษะในการคิด

ประเด็นที่ 5 ความต้องการที่จะศึกษาเรื่องราวในหมู่บ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่นเรียงลำดับความต้องการของนักเรียน

- นักเรียนส่วนใหญ่เน้นการศึกษาประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ รองลงมาคืออยากศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา และสุดท้ายอยากเรียนรู้วิถีชีวิตของคนยุคก่อน วิธีทำมาหากิน ส่วนการคิดและการใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา ยังไม่มีใครพูดถึงเลย จึงข้อนถามเด็กว่าทำไม พวกเขาไม่สนใจวิถีชีวิตของคนยุคก่อนไป ก็ได้รับคำตอบว่าวิถีชีวิตของคนแต่ละยุคไม่น่าจะเหมือนกัน เพราะยุคสมัยเปลี่ยนไป ความเจริญสภาพบ้านเมืองเปลี่ยนไป ความคิดก็เปลี่ยนไป ซึ่งก็นับว่าเด็กสามารถตอบได้ดี

ประเด็นที่ 6 จะเกิดปัญหาใหม่หากจะนำเรื่องราวต่างๆ ที่กล่าวมาเข้าสู่โรงเรียนมาสอนในโรงเรียน

- เด็กประมาณ 85 % บอกว่าไม่มีปัญหาเป็นสิ่งที่ควรทำ อีก 5 % เสนอว่าคงจะมีปัญหาอยู่บ้างคือครูจะทำงานหนักขึ้น ผู้ปกครองก็ต้องทำความเข้าใจด้วย และต้องร่วมมือกัน ทั้งบ้านและโรงเรียนซึ่งจุดนี้ อาจเกิดปัญหาได้ และอีก 10 % คิดว่ามีปัญหาแน่นอนเพราะบ้านเวียงหาวมีไข้มีเพียงคนไทยใหญ่แต่มีคนไทยปะปนอยู่ด้วย และคนไทยใหญ่ที่เป็นคนไทยแล้วเขาก็ไม่อยากให้กลับไปเรียนของเก่าอีก น่าจะเรียนของคนไทยให้ละเอียดดีกว่า และอีกเหตุผลหนึ่งก็คือ อาจทำให้กระทบต่อการเรียนวิชาหลัก

อย่างไรก็ตามจากสรุปความคิดของเยาวชนเวียงหาวก็จะเห็นว่าส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์หมู่บ้าน โดยเฉพาะเรื่องประเพณีและวัฒนธรรม เพียงแต่คนในชุมชนบางส่วนยังไม่เข้าใจว่าโรงเรียนจะจัดกระบวนการเรียนรู้ตรงนี้อย่าง ถึงไม่กระทบกระเทือนต่อการเรียนวิชาหลักและต้องเน้นความเป็นชาติไทยด้วยหากมีการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจให้กับชุมชนก็คงจะไม่มีปัญหาอะไร เพราะการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดเก่าหรือใหม่ก็เป็นสิ่งที่ควรเรียนรู้กันได้

ฟังผู้เฒ่าเล่าเรื่อง

บทที่ 5

แนวทางการนำเรื่องราวประวัติศาสตร์ มาดำเนินการในโรงเรียน

บทที่ 5

แนวทางการนำเรื่องราวประวัติศาสตร์มาดำเนินการในโรงเรียน

โครงการที่นำเสนอ

1. โครงการฟื้นฟูเขียนผู้เฒ่าอวย ซึ่งประกอบด้วยโครงการย่อย 6 โครงการคือ

1.1 โครงการแต่งกายงามอย่างใด รับผิดชอบโดยครูและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รวบรวมรูปภาพการแต่งกายของชาวไทยใหญ่ทั้งหญิงและชายในยุคสมัยต่างๆ ความเป็นมาของรูปแบบเครื่องแต่งกายเขี้ยวชนให้นักเรียน และ คณะครูโรงเรียนบ้านเวียงห้วยแต่งกายด้วยชุดไทใหญ่ในวันศุกร์เพื่อเป็นการอนุรักษ์การแต่งกายแบบไทใหญ่ และให้ลูกหลานไทใหญ่ได้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมของตนเอง

1.2 โครงการเรียนรู้รู้คำไท รับผิดชอบโดยนักเรียน ครู ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยมีการเชิญวิทยากรมาสอนภาษาไทยใหญ่พื้นฐานให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ได้รู้เสียงที่มีปัญหาเมื่อออกเสียงภาษาใดจะได้เน้นฝึกเสียงนั้นเป็นพิเศษให้เด็กได้เปรียบเทียบการออกเสียงภาษาไทยใหญ่กับภาษาไทย เพื่อแก้ไขการออกเสียงที่ผิดของนักเรียนนอกจากนี้มีการเชื่อมโยงความหมายของคำไทใหญ่ และคำภาษาไทยเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในความหมายของคำ นำไปสู่การฟัง , การพูด , การอ่าน การเขียนที่ถูกต้องในการเรียนวิชาภาษาไทย เพราะเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ยังติดการพูดภาษาไทยใหญ่มาจากบ้าน ทำให้การเรียนการสอนภาษาไทยมีปัญหา การนำโครงการนี้เข้ามาใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ระดับหนึ่ง ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 ที่มีความสนใจจะเรียนรู้ภาษาไทยใหญ่ก็สามารถทำได้ โดยทางครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้จัดตั้งชมรมเรารักภาษาไทขึ้น และรับสมัครสมาชิกทางชมรมจะมีการเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญภาษาไทใหญ่และภาษาไทยมาให้ความรู้ด้านภาษาไทใหญ่กับสมาชิกของชมรม ซึ่งทีคณะครูที่สนใจจะเรียนภาษาไทใหญ่เข้าร่วมด้วย

1.3 โครงการศึกษาประวัติศาสตร์ไทใหญ่ รับผิดชอบโดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมีขอบข่ายความรับผิดชอบการศึกษาประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านเวียงห้วยโดยครูประจำชั้นจะนำนักเรียนไปเยี่ยมชมคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน และรับความรู้ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา วิถีชีวิตของคนสมัยก่อน และให้นักเรียนนำมาเผยแพร่ในโรงเรียนโดยการจัดนิทรรศการ เขียนรายงานประวัติศาสตร์เวียงห้วย แสดงละครที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนยุคก่อน โดยเน้นภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

1.4 โครงการทำอาหารไท รับผิดชอบโดยครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มี การให้นักเรียนศึกษาการทำอาหารไทใหญ่ ความเป็นมาของอาหารแต่ละชนิดโอกาสที่จะทำอาหารแต่ละชนิดให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยมีการเชิญกลุ่มสตรีแม่บ้านมาเป็นวิทยากรในการสาธิตการทำอาหารชนิดต่างๆ แล้วให้นักเรียนปฏิบัติจริงในวิชา กพอ. และหากทำได้แล้วก็มี การทำเพื่อจำหน่ายแก่นักเรียนและชุมชนเพื่อเป็นการฝึกฝนการทำงานและเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ นักเรียน และความยั่งยืนของอาหารไท

1.5 โครงการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีไทใหญ่ รับผิดชอบโดยนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ศึกษาปีที่ 5 ครูประจำชั้นจะมอบให้หมายให้นักเรียนไปศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทใหญ่แล้วเขียนรายงานรวบรวม จัดแสดงบทบาทสมมติ แสดงละครที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เผยแพร่ได้แก่นักเรียนในโรงเรียน และผู้สนใจทั่วไปได้รับรู้ นอกจากนี้หากชุมชนมีกิจกรรมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ก็ให้นักเรียนมีส่วนร่วม เป็นการกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน , ผู้สูงอายุ , ชาวบ้านกับนักเรียนอีกด้วย

1.6 โครงการสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทใหญ่ รับผิดชอบโดยครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่

ที่ 6 มีการนำมาเชื่อมโยงกับวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย วิชาการงานพื้นฐานอาชีพ มีการเชิญวิทยากร ผู้รู้ปราชญ์ชุมชน มาสอนนักเรียนในเรื่องการประดิษฐ์ของใช้ ของประกอบการทำบุญเช่น ตุ้ง , กล้วยหอมต่อ (กระถางแบบไต) , กระตุ้มติดเสื้อชุดไต ฯลฯ การประดิษฐ์สิ่งทีกล่ามาเป็นฝึกทักษะการทำงานสร้างเสริมอาชีพเพื่อเสริมรายได้ในอนาคต และเน้นให้เยาวชนลูกหลานไทใหญ่ร่วมอนุรักษ์สืบทอดสิ่งดีๆ ของบรรพบุรุษ ตระหนักรู้เห็นคุณค่าของชนชาติเดิมของตน

2. โครงการฟังผู้เฒ่าเล่าเรื่อง มีการเชิญคนเฒ่าคนแก่ที่มีความรู้ มีประสบการณ์มาเล่าเรื่องต่างๆ

ในอดีตให้เด็กได้รับฟัง ในเย็นวันศุกร์ พานักเรียนไปเยี่ยมผู้เฒ่าในชุมชนหมู่บ้าน เพื่อพูดคุยกันเป็นการเพิ่มความสัมพันธ์ ความเข้าใจอันดีระหว่างวัย ทั้งยังทำให้ผู้เฒ่าผู้แก่รู้สึกอบอุ่น รู้สึกดีว่าตนยังมีค่ากับชุมชนและลูกหลาน

3. โครงการถิ่นประวัติศาสตร์ให้ชุมชน มีการเชิญปราชญ์ชุมชน และผู้เฒ่าผู้แก่มาเล่าเรื่องราว

ประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านให้แก่ชาวบ้านฟัง โดยใช้โอกาสที่โรงเรียนเชิญผู้ปกครองมาประชุม หรือโอกาสที่ผู้ใหญ่บ้านนัดประชุม เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความรู้เรื่องราวในอดีต ชื่นชมบรรพบุรุษ อนุรักษ์ความเป็นไต และจะได้ถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับแก่ลูกหลานอีกด้วย

4. โครงการย่อยฮอยฮิดไต ซึ่งหลังจากที่โรงเรียนได้ให้ความรู้ ได้ฝึกฝนนักเรียนในเรื่องราวที่เป็น

ส่วนประวัติศาสตร์ของไทใหญ่จนนักเรียนเกิดความซาบซึ้ง ตระหนักรู้ ในเรื่องต่างๆ แล้ว รวมทั้งผู้ปกครอง ชุมชนก็มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ครั้งนี้ด้วยจึงสมควรให้มีการแสดงสถานการณ์จำลองฮอยฮิดไตไทใหญ่หมู่บ้านเวียงหวายเมื่อร้อยกว่าปีที่ผ่านมา โดยขอความร่วมมือกับผู้ปกครอง กรรมการโรงเรียน ชาวบ้าน นักเรียน ร่วมกันวางแผนจัดรูปแบบของงานขึ้นมา ภายในงานจะจัดให้มีบรรยากาศเสมือนหนึ่งเป็นชุมชนไทใหญ่ในยุคก่อน ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย , การพูด , วิถีชีวิต โดยให้นักเรียนซึ่งเป็นลูกหลานได้มีกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านผู้ปกครอง มีการเชิญผู้สนใจมาร่วมงานซึ่งได้แก่คณะครูจากโรงเรียนต่างๆ ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอฝาง ฝาง อบต. ม่อนปิ่น และผู้สนใจทั่วไป ในงานจะมีการแสดงนิทรรศการผลงานนักเรียน , การแสดงของชุมชนไทใหญ่ , นิทรรศการแสดงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทใหญ่ , การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชาวไทใหญ่ซึ่งเป็นการสนับสนุนโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลของกลุ่มสตรีแม่บ้านอีกด้วย และเป็นการสรุปประเมินผล การเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านเวียงหวายอีกด้วย

โครงการทั้งหมดนี้เป็นการทดลองนำเนื้อหาใดไปประยุกต์เข้ากับหลักสูตรโรงเรียนเท่านั้นยังไม่ได้ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรตาม พ.ร.บ. การศึกษามাত্রา 27 และ 29 ซึ่งคาดว่าจะต้องศึกษาอย่างละเอียดและหาแนวคิด แนวทางเพิ่มเติมในโอกาสต่อไปโดยเฉพาะเทคนิคและกระบวนการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเป็นสำคัญ

ภาพการแสดงละครของนักเรียน

การแสดงละครสะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบรรพบุรุษในชุมชน
การแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของไทยใหญ่

การแต่งกายไทใหญ่

แนวทางที่จะจัดทำในปีการศึกษาต่อไป

จากที่เราได้แบ่งเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวของประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรมเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้การสอนในโรงเรียนบ้านเวียงหวาย โดยแต่ละชั้นก็จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้น ก็ปรากฏว่ามีเสียงตอบรับที่ดีจากชุมชน , ผู้ปกครองว่าเป็นสิ่งที่ดีที่โรงเรียนได้มีส่วนกระตุ้นจิตสำนึกของเยาวชนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ , ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ที่บรรพบุรุษของพวกเขาส่งไว้แต่การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาเป็นการแยกสอนและฝึกทำกิจกรรมดังกล่าวโดยเฉพาะ

ดังนั้นในปีการศึกษา 2546 ทางโรงเรียนบ้านเวียงหวายจึงเห็นว่านอกจากการจัดการสอนแบบบูรณาการของแต่ละชั้นตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว นักเรียนแต่ละชั้นควรจะเรียนรู้ เรื่องราวของชุมชนของตนอย่างครอบคลุมทุกเรื่อง เช่น ชั้น ป. 1 มิใช่จะรู้แต่เรื่องราวการแต่งกายอย่างเดียวแต่ควรรู้เรื่องของ ภาษา ความเป็นมา , ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมต่างๆด้วย จึงมีโครงการนำเนื้อหาทั้งหมดมาจัดลำดับความละเอียดความยากง่ายแล้วนำไปสอนในแต่ละช่วงชั้นตามความเหมาะสมของวัย และความสนใจของเด็ก โดยมีการเชิญวิทยากรในหมู่บ้านมาร่วมให้ความรู้ในครั้งนี้ด้วย ซึ่งขั้นตอนทั้งหมดที่จะต้องผ่านการประชุมผู้ปกครอง , กรรมการสถานศึกษา , การประชุมใหญ่ของชาวบ้าน , การประชุมนักเรียน ว่าเห็นควรหรือไม่ เพียงใด ควรนำมาสอนสอดแทรกตอนไหน , มากน้อยเท่าใด และความต้องการของชุมชนมีขอบเขตเพียงใด ทั้งนี้เพื่อให้สนองตอบการปฏิรูปการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษา ปี 2544 ที่ต้องให้ชุมชน , นักเรียน , มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งรายละเอียดของขั้นตอน , ผลสรุปที่ได้จากการจัดประชุม , วิธีดำเนินการ , ขอบเขตของเนื้อหาจะยังไม่บอกกล่าวถึงในที่นี้

ภาคผนวก

สัมภาษณ์แม่เต๋าดัง สุขใจ อายุ 63 ปี หมู่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่

สัมภาษณ์วันที่ 10 เดือน เมษายน พ.ศ. 2544

-
- ครู จัดงานนี้เขาในงานอะไร
- แม่เต๋าดำ ในงานประเพณีสงกรานต์ ใครที่บุญด้วยจัดงานนั้นเชื่อกันว่าจะมีอายุยืนยาว
- ครู ความหมายคล้ายๆ กับคนเมืองที่ตานตุงไหม
- แม่เต๋าดำ คล้ายกับคนเมืองที่ตานตุง ให้อายุยืนยาว คนใดใหญ่ตานจัดจำให้อยู่ดีมีสุข ร่ำรวย และทำเพื่อบูชาพระพุทธรูป จัดจำหมายถึงถิ่นของไก่ซึ่งคนใดถือว่าไก่คือภาคหนึ่งของพระพุทธรูป
- ครู แม่เต๋าดำเรียนรู้วิธีทำมาจากไหน
- แม่เต๋าดำ เรียนรู้มาจากเมืองนอกตั้งแต่แม่เต๋าดำเป็นสาวรุ่น พ่อเต๋าดำและแม่เต๋าดำที่อยู่เมืองนอกเขาสอนให้ทำ แม่เต๋าดำก็เลยเรียนการทำ และพยายามคัดแปลงจากการที่เห็นวัดในเมืองนอก ซึ่งที่วัดในเมืองนอกนั้นเขาทำอันใหญ่โตไว้ในวัด (แม่เต๋าดำเป็นคนเมืองปิ่น) แม่เต๋าดำก็เลยจำลองทำอันเล็กๆ ทำไว้เพื่อบูชาเหมือนเราระลึกถึงว่าเราอยู่ที่บ้านเมืองนอก บ้านเกิดเมืองนอนของเรา
- ครู การเรียนรู้ การทำจัดจำ เริ่มตั้งแต่เมื่อไร อย่างไร
- แม่เต๋าดำ ตั้งแต่แม่เต๋าดำอพยพเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเวียงห้วยแม่เต๋าดำก็จำเอาแบบอย่างของจริงที่เมืองนอก คัดแปลงให้มันเล็กลง แม่เต๋าดำคิดเอาเอง
- ครู จัดจำที่ทำนั้นแม่เต๋าดำขายได้เงินมากไหม
- แม่เต๋าดำ ได้ทุกวันนี้แม่เต๋าดำทำขายอันละ 150 บาท ใช้เวลาทำสามวัน ถ้ามีประเพณีสงกรานต์เขาก็จะมาสั่งทำ และเวลาที่ว่างๆ แม่เต๋าดำก็ทำเก็บไว้
- ครู แม่เต๋าดำได้ถ่ายทอดวิชาความรู้เหล่านี้ไว้ให้ใครบ้างหรือยัง
- แม่เต๋าดำ ยังไม่มีใครมาสืบทอดเอาจากแม่เต๋าดำเลยแต่ถ้าใครสนใจแม่เต๋าดำก็ยินดีที่จะสอนให้
- ครู หลังจากได้ขอแม่เต๋าดำไปช่วยสอนลูกอ่อนทำที่โรงเรียนบ้านเราบ้างจะดีไหม
- แม่เต๋าดำ ดีเจ้า แม่เต๋าดำก็ว่าดีเหมือนกันถ้าเอาไว้ที่คนเฒ่าคนเดียวก็ไม่มีคนสืบทอด และจะแม่เต๋าดำก็แก่มากแล้ว

บทสัมภาษณ์แม่เต่า นู ซอยะ อายุ 71 ปี
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 20 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2544

ครู แม่เต่าจำได้ไหมว่าหมู่บ้านเวียงหวายก่อตั้งมาตั้งแต่เมื่อไหร่

แม่เต่า แม่เกิดที่นี่ พอจำความได้ก็เป็นหมู่บ้านเวียงหวายนี่แหละ ตามพ่อแม่เขาอพยพมาจากเมืองนอกและก็มาได้กันที่เวียงหวาย ตั้งบ้านเรือนมีลูกหลานอยู่ที่นี่ ก็คงประมาณร้อยกว่าปีเห็นจะได้

ครู แม่เต่าลองเล่าสภาพของหมู่บ้านเวียงหวายตอนนั้นให้ฟังบ้างสิคะ

แม่เต่า บ้านเวียงหวายเป็นหมู่บ้านของคนไทใหญ่ ตอนนั้นคนมีน้อยส่วนใหญ่อพยพมาจากเมืองชายแดนพม่า บางคนก็เป็นคนไทใหญ่ที่ย้ายมาจากมอญ ดั้นเผิง มาอยู่ร่วมกับคนไทใหญ่ด้วยกัน สภาพบ้านก็เป็นบ้านหลังเล็กๆ มุงคาแปงอยู่กันง่ายๆ ไม้แปงบ้านก็ไปตัดเอาในป่าไม่ต้องซื้อ คนในหมู่บ้านก็ช่วยกันสร้างบ้านไม่ต้องจ้างใคร พ่อล้าเป็นหัวหน้าหมู่บ้านไทใหญ่ และเป็นหัวหน้าของคนไทใหญ่ และเป็นหัวหน้าของคนไทใหญ่ทั้งหมดตั้งแต่แม่อาบ , แม่สาว , แม่จิ , เจียงดาว ใครมีปัญหาอะไรก็จะมาปรึกษาพ่อล้า หากปัญหาใดที่แก้ไม่ได้ก็ไปที่กงสุลอังกฤษที่เชียงใหม่ ตอนนั้นคนไทใหญ่ขึ้นกับอังกฤษไม่เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของไทย

ครู ตอนนั้นสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านเป็นอย่างไร

แม่เต่า เมื่อก่อนอยู่กันม่วนดี บ้านเมืองสงบสุขไม่มีขโมย ไม่มีโจรผู้ร้าย การทำมาหากินก็สบายไม่ต้องแย่งกัน ใฝ่อยากได้ที่ดินตรงไหนก็แผ้วถางกันเอา คนขยันก็มีที่ดินนัก คนขี้เกียจก็มีแค่พอทำกิน สมัยก่อนไม่มีการค้าการขายอยากได้ผัก ผลไม้จะหยั่งก็ขอกันกิน ทำไร่นาก็ช่วยกันไม่ต้องจ้าง คนเมื่อก่อนบามีหนี้สินอะหยั่ง ทำมาหากินแบบปออยู่ปอกัน (แบบพอเพียง)

ครู แม่เฒ่าอยากให้สมัยนี้เหมือนสมัยก่อนไหม

แม่เฒ่า อยากเหมือนกันครู สมัยก่อนสบายใจว่ามีหนี้สินกันง่ายๆ แต่มันบ้าเจริญ มันไม่มีไฟฟ้า ของกิน ของदान (ของทำบุญ) ก็มีน้อย มันไม่สมบูรณ์แบบเหมือนสมัยนี้ แต่สมัยนี้เจริญความเป็นอยู่ สะดวกสบายแต่จิตใจคนมันแย่ง คนลุ่มกันทำมาหากิน ขโมยขโจรมีนก แม่เฒ่าอยากฮือคนสมัยนี้มีจิตใจเหมือนคนตะกอน แต่ความเจริญก็ฮือมีเหมือนสมัยนี้

ครู คนเมือง คนไทยเข้ามาอยู่กับคนไทใหญ่บ้างไหม

แม่เฒ่า เมื่อก่อนบามี คนเมืองเข้ามาค้าขายแล้วก็ออกไปไม่ได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ในหมู่บ้าน บ้านเวียงหาวนี้ เมื่อก่อนใครจะเข้ามาในหมู่บ้านไม่ใช่เรื่องง่ายๆ ขนาดเจ้าหน้าที่ไทยจะเข้ามาจะต้องขออนุญาตพ่อล่าม ก่อน มีคนเมืองเข้ามาแบ่งบ้านในหมู่บ้านได้ประมาณ 50 – 60 ปีมาแล้ว ตอนนั้นเข้ามา 4 – 5 ครอบครัวแต่ไม่ได้อยู่ในเวียงหาวเขาปลูกบ้านอยู่นอกเวียง

ครู ในเวียง กับนอกเวียงนี้ต่างกันอย่างไร

แม่เฒ่า ในเวียง คือบริเวณตั้งแต่บ้านพ่อหลวงจายไปจนถึงบ้านแม่ ที่เรียกว่าในเวียงเพราะเมื่อก่อนบ้าน พ่อล่ามตั้งอยู่ตรงนี้ บริเวณนี้เป็นที่อยู่ของเจ้า ของนาย ส่วนนอกเวียง คือบริเวณหน้าโรงเรียนในปัจจุบัน (พ.ศ. 2545)

ครู วันนี้รับกานแม่เฒ่ามาพอสมควรแล้วขอขอบคุณมากที่ได้ให้ข้อมูลในวันนี้วันหน้าจะมาถามใหม่ค่ะ

ประวัติแม่เฒ่า ซอยะ

แม่เฒ่า ซอยะ เกิดที่บ้านเวียงหาว ปัจจุบันอายุ 71 ปี บ้านเลขที่ หมู่ที่ 9 ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ แม่เฒ่าแต่งงานกับพ่อเฒ่าซึ่งเป็นลูกบวชของพ่อล่าม ซึ่งเป็นผู้นำของหมู่บ้าน เวียงหาวในยุคก่อตั้งหมู่บ้าน (ลูกบวช หมายถึง เด็กผู้ชายที่จะบวชเป็นเณรและมีผู้ใหญ่รับเป็นเจ้าภาพให้ เณรก็เป็นลูกบวชของเจ้าภาพคนนั้น) ปัจจุบันแม่เฒ่า อยู่กับลูกสาว คือ นางก้องคำ บุญเทียร ซึ่งเป็น อบต. ตำบลม่อนปิ่น และสามี คือ นายเดช บุญเทียร ซึ่งอดีตเคยดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน บ้านเวียงหาว ปัจจุบันเป็นช่างทองหลวง เป็นครูสอนช่างตีทองอยู่ที่ศูนย์ศิลปะชีปบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทสัมภาษณ์แม่เต่าแขก ทิศหน่อ อายุ 78 ปี
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 25 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2544

เรามาเที่ยวบ้านเวียงหาว มาแวะพูดคุยกับแม่เต่าแขกว่าแม่เต่าแขกเกิดที่ไหนอยู่ที่ไหนเป็นลูกใครหลานใคร ที่แม่เต่าจำได้ว่าแม่หม่อนหรือว่าอู๋หม่อนที่มาอยู่นี้เป็นเก้าเป็นแม่หม่อนหรืออู๋หม่อน เป็นอู๋หม่อน อู๋หม่อนแม่เต่าเองก็จำไม่ได้ เป็นลูกเมืองโศ้นมาแม่เต่าแขกเล่าว่าพ่อแม่ของแม่เต่าเป็นคนที่นี่มาเกิดที่นี่อู๋หม่อนเคยเล่าให้พ่อแม่ฟังบ้างไหมว่าทำไมถึงลูกเมืองโศ้นมาอยู่ที่เวียงหาวนี้ เพราะว่ามันอยู่ไม่มัน พีน้องทางนี้ไปพามาอู๋หม่อนก็มาตายที่นี่ พ่ออู๋แม่อู๋ก็มาตายที่นี่ แล้วเขาเล่าใหม่ว่ามันไม่มันเรื่องทำอะไรทำนาหรือว่าไม่มันเรื่องพามาอยู่เวียงหาว ตอนนั้นพม่าไม่มีมาเวียงหาว มีแต่คนอังกฤษ ทุกที่เรามาอยู่ที่นี่แล้วพ่อล่ามเขาก็มีเราเป็นคนต่างคำอยู่แล้วตอนสมัยนั้นชักตอนที่แม่เต่าเข้าโรงเรียนพ่อล่ามก็หนีไปเมืองนอก เป็นก็เลยเขาเป็นคนไทยเสียตอนนั้นแม่ยังเด็กอยู่ที่พ่อขุนอ่อนนั่นแหละ พ่อล่ามทำไมมาอยู่ที่นี่ เป็นคนที่ไหนแม่เต่าเองก็ไม่รู้ไม่ใช่คนเมืองโศ้นแล้วพ่อล่ามนี้มาอยู่ที่นี่เป็นกลุ่มแรก พ่อล่ามกับอู๋หม่อนได้อยู่ร่วมกันอยู่ ตอนเด็กแม่เต่าบอกว่าแม่เต่าเป็นคนของอังกฤษ พ่อล่ามหนีไปเมืองคนไทยก็เลยขยเอามาเป็นคนไทย ตอนแรกเลยขึ้นกับอังกฤษ ไม่ได้ขึ้นที่เมืองนอกมาขึ้นที่เชียงใหม่ว่าที่ของอาจารย์นคร พันธุ์รงค์ที่ว่ามันจะแบ่งครึ่งเมืองโศ้น เมืองโศ้นเมืองปันอยู่ในเขตอังกฤษมันมีเขตหลักแต่่งมันมีมานานแล้ว หลักแต่่งอยู่ระหว่างเขตไทยกับเขตพม่าติดกัน พ่อล่ามเป็นคนบ้านหมอกใหม่แม่เต่าก็ไม่รู้ว่าจริงหรือเปล่าได้ยินเขาพูดมาอีกทีตอนนั้นยังเด็กอยู่ก็เลยไม่รู้ แม่เต่าตอนที่แม่หม่อนแม่อู๋มาที่มาที่ว่ามันไม่มัน อังกฤษมันทำอะไรถึงไม่มัน แม่เต่าก็ไม่รู้เพราะตอนนั้นยังเด็กอยู่ ได้ฟังแค่ว่าอยู่ไม่มันไม่มันเพราะอะไรไม่ได้บอก ที่เราอ่านหนังสือมันบอกว่าอย่างไรนะที่คนก็เลยหนีเข้าป่า ที่อังกฤษมันมีสงคราม ตอนสงครามโลกครั้งที่สองก็พอจำได้เพราะว่าโตแล้ว ที่สงครามสายอังกฤษมันทำอะไร

นะคือมันจะเอาป่าไม้แล้วว่าอย่างไรตอนะที่หนังสือของอาจารย์ณรงค์ เขียนไว้ว่ามีคนที่อยู่ตามชายแดนจะหนีถ้า
 หมูทหารถ้าหมูทหารอังกฤษ อินเดียเข้าที่ไหนคนจะหนีเข้าป่าหายไป 2 ใน 3 บ้านเก่าเมืองเก่าก็เหลือ 1 ส่วนเราก็
 เค้าว่าหาอยู่ตามหมู่บ้านนี้แหละ ใช้มาอยู่ตามเมืองฝางนี้แหละ อังกฤษจะบังคับทหารแขกเข้ามาเขาจะทำอะไรกับ
 บ้านกับเมือง คนเขาอยู่ไม่มีความสุขก็เลยหนีเข้าป่า แล้วที่นี้ป่าตรงนี้ก็ถ้าจะเป็นป่าพอมมีคนมาอยู่ตรงนี้ก็เลยเป็น
 บ้านเมืองขึ้นมา ไซ่ตอนนั้นที่นี้เป็นป่าตามหมู่บ้านคนไม่มี อยู่ข้างล่างโน้นอยู่ตามนาตามสวน แล้วหนีขึ้นมาแม่
 เฒ่าเองก็เกิดเมื่อพากันหนีจากที่นาที่สวนทางโน้นมาอยู่ที่นี่ ตอนที่หนีมาจากเมืองนอก มันไม่ได้มาทีเดียวค่อยๆ
 ททยอยกันมาที่ใครน้องมันก็ไปเอามา ไม่ใช่ว่าเป็นยี่สิบ สามสิบคน ที่มากี่มาซัก 2-3 ครอบครัว จากนั้นก็มากัน
 เรื่อยๆ แล้วแม่เฒ่าเคยกลับไปเมืองนอกไหม ไปสองสามครั้งแล้ว ก็มีญาติพี่น้องอยู่ทางโน้นแต่เดี๋ยวนี้ไม่ได้ไป
 แล้วเขาไม่ให้ไป เป็นพี่น้องห่างๆกันแต่พี่น้องที่เป็นเลือดเดียวกันมาอยู่ที่นี่หมดแล้ว แม่สูงบ้านม่อนปิ่นเป็นรุ่น
 เดียวกันไม่ ไม่ใช่ แม่สูงเป็นแม่น้องแอมเมียฮ้ายแสง แม่เฒ่าเป็นคนเลี้ยงแม่เฒ่าสูงเอง แม่ของแม่สูงเป็นน้องของ
 สามแม่เฒ่า แม่สูงก็ถือว่าเป็นหลาน แม่แม่เฒ่าสูงตายพ่อก็ไปเอาเมียใหม่ก็เลยไปเก็บเอามาเลี้ยงเท่ากับน้องคนสุด
 ท้องของแม่เฒ่า แล้วคนที่ปิ่นรุ่นเดียวกับแม่เฒ่าเขามีใครบ้าง มีแม่เมียบ ที่ขายของอยู่ในเมือง แม่เฒ่าอายุ 77 ปี
 บ้านเวียงหาวก็รุ่นแม่เฒ่านี้แหละ เขาขึ้นมาตั้งหลอมเข้าเอาข้าวขึ้นมาไว้ก็เกิดปีนั้น แสดงว่าบ้านเวียงหาวมีมา
 นานแล้ว เท่าอายุของแม่เฒ่านี้แหละ แม่อยู่มาแรกๆอยู่บ้านห้วยฝายแล้วแม่ของแม่เฒ่ามาแต่งงานกับคนเวียงหาว
 ก็มาแต่งงานกับคนใดเหมือนกัน เวียงหาวตั้งได้ ห้าหกปีแม่อยู่ก็ย้ายจากห้วยฝายมาอยู่บ้านเวียงหาว ห้วยฝาย
 กับเวียงหาว ห้วยฝายมีคนก่อนไซ่ไหม มีพร้อมเดียวกัน ถ้านับตั้งแต่สมัยแม่อยู่แม่หม่อนได้ประมาณ 100กว่าปี
 แล้วแม่ของแม่เฒ่าเมื่อตายอายุได้ 87 ปีแล้วแม่เฒ่าของแม่เฒ่าแขกเกิดที่เมืองนอกตอนที่แม่เฒ่ายังไม่มีลูกซักคน
 แม่ของแม่เฒ่าชื่อแสงอ่อง เกิดเมืองนอกแล้วแม่เฒ่าแขกมาเกิดที่นี่ ตอนที่เขามาอยู่ที่นี่ยังเป็นสาวอยู่ แม่ของแม่
 เฒ่านี้จะเป็นสาวอยู่แล้วมาอยู่ที่นี่ แม่เฒ่าแล้วแม่น้ามาวถึงเรียกว่าแม่น้ามาวคือตรงหัวน้ำมีมุเซอเป็นมุเซอหัว
 มาวก็เลยเรียกแม่น้ามาว แม่น้ามาวก็มาจากเขตแดนเมืองนอกหัวมันมาจากเมืองนอกโน้นแหละ ทางโน้นมันก็มี
 เจดีย์หัวมาว เข้าไปเมืองมาวที่เมืองนอกมันมีน้ำมาวใหญ่มาก ที่เมืองมาวหลวงเมืองน้ำคำทางโน้นเข้าไปมา
 แล้วมีน้ำมาวมีบ้านเวียงหาว บ้านหนองฝาย บ้านหนองหมูป้านม่อนปิ่น ทำไมชื่อหมู่บ้านถึงเหมือนทางนี้
 ก็นั่นแหละ เขาว่าน้ำมาว เมืองคำหลานเขยที่อยู่บ้านลานก็เป็นคนที่นั่นเมืองน้ำคำ ชื่อจายยาดเมียของเขาเป็นลูก
 ของพี่ของแม่เฒ่าเขา 5 คนพี่น้องมี กับหลานคนหนึ่ง นางปุก ปู่แก่เย็น แล้วเมียจายยาดเป็นน้องหล้าเขานี้
 เป็นลูกพี่สาวคือเป็นหลานแล้วแม่เฒ่าเป็นอะไรกับบ้านพ่อส่วยคำ พ่อส่วยคำเป็นน้องแม่เฒ่านี้แหละปู่แก่จายที่
 เป็นลูกพ่อส่วยคำก็เป็นหลานแม่ของแก่เย็นบ้านลานนั้นเป็นพี่ เวลาได้อินข่าวว่าแม่เฒ่าไม่สบายคนที่บ้านลานก็
 จะพากันมาเยี่ยม แม่เฒ่ารู้จักเจ้าสำนักห่อใหม่ที่สักหิ้งตัวมีที่ห้วยอันนี้คือเพิ่งมาอยู่ซักสองสามปีที่แล้วเองแล้ว
 ถ้าเราอยากรู้ว่าใครรู้เรื่องแม่น้ามาวชื่อเมืองหนองหมูป้านม่อนปิ่น ใครสร้าง ใครตั้งชื่อ เราจะถามใคร ก็มันมีมา
 นานแล้วตั้งแต่เมื่อแม่เฒ่ายังเป็นเด็ก เหมือนแม่น้ากักที่พี่ไปถามที่บ้านใหม่ว่าพ่อเฒ่าทำไมเขาถึงเรียกแม่น้ากักนี้
 มันลูกจากเมืองนอกมาบ้านพ่อเฒ่าทางโน้นอยู่ใกล้แม่น้ากักมาอยู่ที่นี่ก็อยู่ใกล้แม่น้ากักมันก็เหมือนว่าเราอยู่ที่
 บ้านเรานั่นแหละ

บทสัมภาษณ์พ่อห้วนนะ แดงก้อน อายุ 78 ปี
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 11 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544

พ่อห้วนนะ เกิดที่เวียงหาว พ่อเป็นคนเชียงตุง แม่เป็นไทใหญ่ มาจากแม่ฮ่องสอนพ่อแม่ของพ่อห้วนนะอพยพมาอยู่ที่เวียงหาวนับร้อยปีมาแล้ว มาแต่งงานที่เวียงหาวมรีลูก คน ลูกคนแรกอายุ 97 ปีเสียชีวิตไปแล้ว พ่อห้วนนะมีพี่น้อง 9 คน แต่เดิมพ่อแม่ของพ่อห้วนนะมาบุกเบิกที่ดินแล้วทำนา ทำไร่ ปลูกงา ร่นพ่อแม่ทำพอกินไม่มีขาย เริ่มปลูกพืชเศรษฐกิจประมาณปี พ.ศ. 2515 เมื่อนั้นมีการปลูกงากันเยอะมาก มีโรงอีดงาที่หัวฝาย มีการทำนา สวนลิ้นจี่สวนส้มไม่มี กระเทียมและหอมหัวใหญ่นั้นก็ไม่ปลูกกัน

การทำนาก็มีการเอามือกัน เมื่อ 40 กว่าปีนั้นไม่มีการจ้าง มีแต่การเอามือ บ้านไหนจะปลูกข้าวก็ไปช่วยกันทั้งหมดบ้าน บางทีชาวบ้านถ้ารู้ว่าบ้านหลังนั้นจะเกี่ยวข้าว ชาวบ้านจะนัดแนะกันแอบไปเกี่ยวข้าวให้เจ้าของ โดยที่เจ้าของไม่รู้ตัว แอบทำตอนกลางคืนพอรุ่งเช้ามาเจ้าของมาเห็นก็ตกใจ และตีใจรีบไปหาข้าวปลาอาหารมาเลี้ยงชาวบ้าน เป็นการหยอกล้อกันอย่างสนุกสนาน แต่ก็ได้งานและทำให้งานเสร็จ เอามือแต่ละครั้งนั้นจะมีคนไปช่วยกันประมาณ 70-80 คน ประมาณปี พ.ศ. 2512 การเอามือเริ่มลดลง มีการไปทำนาช่วยกันแต่จ่ายค่าแรงเป็นข้าว เช่น วันละ 10 ลิตร 20 ลิตร ตอนนั้นราคาข้าวก็ถูก พอปี พ.ศ. 2515 ก็เริ่มจ่ายเป็นเงินเพราะข้าวเริ่มมีราคาที่แพงขึ้น โดยค่าแรงในช่วงนั้นขายได้ 8 บาท หดุง 7 บาท

ที่เวียงหาวช่วงก่อนปี พ.ศ. 2502 จะมีโรงสีของอุ้ยสิริบสีข้าวคาดว่าโรงสีของอุ้ยสิริบได้ประมาณ 10 ปี ประมาณปี พ.ศ. 2502 ก็เลิกเพราะอุ้ยสิริบแก่ลงลูกหลานก็ไปทำไร่ทำนาจากนั้นก็ไม่มีโรงสีของอุ้ยสิริบทำอยู่ได้ประมาณ 5 ปี (พ.ศ. 2502 – พ.ศ. 2507) ตอนหลังอุ้ยสิริบก็เลิกทำเพราะสุขภาพไม่ดี ไม่มีผู้ทำแทน จากนั้นก็มีโรงสีของป่าไผ่ทำได้ประมาณ 3 ปี (พ.ศ. 2507 – พ.ศ. 2510) ก็เลิกกิจการเพราะไม่มีคนมาสีข้าวเพราะคนเวียงหาวนิยมปลูกส้ม ปลูกลิ้นจี่ ปลูกหอม นาสำหรับปลูกข้าวก็ไม่ค่อยมีเหมือนสมัยก่อน ดังนั้นโรงสีที่เวียงหาวจึงหมดไปตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 คนไต่บ้านเวียงหาวต้องนำข้าวไปสีที่บ้านม่อนปิ่น

ประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2504) มีการสูบฝิ่นอย่างเสรี คนเวียงหาวหลายคนจึงนำเอาฝิ่นสีดำขมนเงิน ข้าวแต่นทราย ที่ทำขึ้นเองไปแลกฝิ่นกับมูเซอ ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 6-7 กิโลเมตร แล้วนำฝิ่นมาขายให้แก่คนในหมู่บ้าน คนที่ทำได้มีแต่แม่เผ่าแขก แม่หนู พ่อส่วยคำ ฯลฯ ทางกรมไม่เข้มงวดไม่มีการจับกุมกันถึงมีการจับแต่เล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ปล่อยไป

บทสัมภาษณ์พี่สมสาย เชิดชูสกุลเจริญ อายุ 49 ปี
สัมภาษณ์วันที่ 12 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544 เวลา 16.40 น.

แม่ของพี่สายเป็นคนไทย บ้านเดิมอยู่ที่อำเภอแม่สาย และอพยพย้ายเข้ามา อยู่ที่หมู่บ้านเวียงหาว ประมาณ 50 กว่าปีที่ผ่านมานับเป็นคนไทยกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนอพยพอยู่บ้านเวียงหาวอยู่ร่วมกับคนไต พี่สายเล่าว่าพ่อแม่ของพี่สายย้ายพร้อมกับครอบครัวคนไทยพื้นเมืองอีก 4 ครอบครัว ซึ่งปัจจุบันก็มีหลักฐานบ้านช่องอยู่ในเวียงหาวการเข้ามาครั้งแรกก็ตั้งบ้านเรือนอยู่นอกเวียงหาว (ปัจจุบันอยู่ติดถนนบ้านลานฝาง บริเวณหน้าเวียงหาว) ส่วนตรงถนนที่จะเข้าไปดอยธาตุ หรือไปหมู่บ้านห้วยรูปบริเวณนั้นจะเรียกว่าในเวียง คนพื้นเมืองที่มีอยู่จะมีอาชีพค้าขาย ขายแคบหมู เนื้อหมู จิ้นส้ม (แหนม) โดย 50 ปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2594) ตลาดเวียงหาวจะย้ายมาอยู่ที่ปัจจุบันนี้ 7 วันจึงจะมีการค้าขายครั้งหนึ่งเรียกว่ากาดเจ็ดวัน หากวันไหนมีการเปิดกาดก็จะเรียกวันนั้นว่าวันกาด สมัยก่อนตลาดเวียงหาวเป็นกาดใหญ่หมู่บ้านใกล้เคียงเช่นเช่น ดันผึ่ง , หัวฝาย , ม่อนปิ่น แม่มาว , หนองบัว , หัวงู , หัวนา , บ้านลาน จะมาจับจ่ายซื้อของที่กาดเวียงหาวทั้งสิ้น

คนเมืองจะขายอาหารประเภทเนื้อสัตว์ คนไตจะขายผักเขียว , งา , ถั่ว , หน่อไม้ ของป่าตามที่ได้ กาดเจ็ดวันมีมานานแล้ว ปี พ.ศ. 2502 ก็เริ่มมีการค้าขายทุกวันทั้งที่กาดเวียงหาว แต่ตามหมู่บ้านต่างๆ เริ่มมีกาดขึ้นมา กาดเวียงหาวจึงเริ่มซบเซาลง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 กาดเวียงหาวก็มีเพียงการค้าขายในตอนเช้าและมีเฉพาะคนในหมู่บ้านเวียงหาวที่ซื้อขายกัน ทั้งนี้เพราะมีตูดกาดตามหมู่บ้านต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะดันสูงมีตูดกาดสามแห่ง พ่อแม่ของพี่สายได้ซื้อที่ดินเอาไว้บ้างเล็กน้อย ลูกๆ ก็แยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือน พี่สายก็เลยไปเรียนเย็บผ้าและกลายมาเป็นช่างเย็บผ้าในปัจจุบัน มีรายได้ส่วนใหญ่มากกับการเย็บผ้าประมาณเดือนละประมาณ 4,000 - 6,000 บาท แล้วแต่เทศกาลอีกที พี่สายมีสามีรับราชการทหารและมีอาชีพเสริม คือ ทำสวนลิ้นจี่ ปลูกหอมหัวใหญ่บ้างเล็กน้อยพอกิน ส่วนลิ้นจี่ก็ขายได้บ้างเล็กน้อย ตอนเป็นสาวแรกรุ่นพี่สายมีอาชีพรับจ้าง เลี้ยงวัว เลี้ยงควายของพ่อแม่ (ตอนนั้นก่อนปี พ.ศ. 2519) ประมาณปี พ.ศ. 2515 และค่าแรงผู้หญิงวันละ 7 บาท ค่าแรงชายวันละ 8 บาท ปัจจุบันผู้หญิงจะได้วันละประมาณ 70 บาท ชายจะได้วันละประมาณ 80 - 100 บาท

อนาคตของพี่สายคิดว่าจะเย็บผ้าไปเรื่อยๆจนกว่าสายตาจะไม่อำนวย ส่วนการทำสวนลิ้นจี่ก็จะทำต่อไป เป็นรายได้เสริมที่ดีตามความรู้ที่ได้เรียนมา เด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยอยากทำงานตามรอยของบรรพบุรุษทั้งนี้เพราะสังคมเปลี่ยนไป

บทสัมภาษณ์นายหลอย จิงนะ อายุ 55 ปี อาชีพรับจ้าง
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 14 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544

นายหลอยเกิดที่บ้านเวียงหาว พ่อแม่เป็นไทใหญ่ที่อพยพมาจากเมืองหาง มีฐานะค่อนข้างยากจน จึงยึดอาชีพรับจ้าง มีที่ปลูกบ้านแต่ที่ทำเกษตรไม่มี การรับจ้างนั้นก่อนปี พ.ศ 2515 จะอยู่ในรูปแบบรับจ้างแลกข้าว หลังปี 2515 ได้ค่าจ้างเป็นวันๆละ 8-10 บาท ปัจจุบันนายหลอยได้ค่าจ้างวันละ 80-100 บาท โดยเป็นคนงานประจำอยู่ที่โกดังของแม่หลวงนวล

เมื่อก่อนเศรษฐกิจของหมู่บ้านเป็นแบบพอกินพอใช้ รายได้ก็ขยับขึ้นมาเรื่อยๆตามยุคตามสมัย คือเริ่มจาก 8-10 บาท เลื่อนมาเป็น 20 - 30 บาท , 50 - 70 บาท และในปัจจุบัน 80 - 100 บาท เมื่อก่อนสิ่งของราคาถูก เครื่องใช้อำนวยความสะดวกก็ไม่มีการเป็นอยู่ ก็เป็นแบบเรียบง่าย คนเวียงหาวเมื่อ 50 ปีที่ผ่านมานิยมเล่นการพนัน บางคนเล่นเป็นอาชีพ ปัญหาที่ตามมาคือเป็นโจรปล้นชิงเงินทอง แต่ไม่มีการทำร้ายเจ้าทรัพย์ ปัจจุบันคนเวียงหาวไม่เล่นการพนันเป็นหลักแล้ว จะมีบ้างก็เวลาว่างงานศพ สังคมยุคนี้มีปัญหาจากพวกติดยา จะมีการลักเล็กขโมยน้อย ทั้งนี้เกิดจากปัญหายาเสพติด จริงๆแล้วการค้ายาเสพติดมีมาช่วง 40 กว่าปีมานี้ โดยคนเวียงหาวจะนำเอาข้าว ขนมัน ขนบ เสื้อผ้าไปแลกกับฝิ่นที่ดอยมูเซอ ซึ่งจะมีการแลกเปลี่ยนกันช่วงหน้าหนาว เมื่อคนไทใหญ่ในเวียงหาวได้ฝิ่นมาก็นำมาขายให้คนในหมู่บ้านสูบกิน ตำรวจก็จับเหมือนกันแต่ไม่ปราบอย่างจริงจัง ถ้าจับได้แล้วชาวบ้านขอร้องก็ปล่อย

ปัจจุบันชีวิตครอบครัวนายหลอย ก็แค่พออยู่ได้ไม่มีเงินเก็บ ไม่มีทรัพย์สินที่มีค่า รายได้ต่อวันก็แค่พออยู่พอกินซื้อกับข้าว ปัญหาการรับจ้างในขณะนี้ก็คือ

1. มีแรงงานคนไทเมืองนอก ไตกลางทุ่งมาแย่งแรงงาน และนายจ้างก็นิยมจ้างแรงงานเหล่านั้น เพราะค่าแรงงานถูกกว่าไทเวียงหาว คือค่าจ้างประมาณคนละ 20 บาทต่อวัน เนื่องจากที่ได้มากกว่า
2. งานรับจ้างลดลง เนื่องจากพื้นที่เกษตรลดลง อาชีพของคนในชุมชนก็เปลี่ยนไป รุ่นลูกรุ่นหลานไม่ทำอาชีพเกษตรกรสืบต่อ นิยมทำงานราชการ ค้าขาย เป็นลูกจ้างตามห้างร้าน ตามวิชาที่ได้เรียนรู้งานจะขาดช่วงตอนฤดูเข้าพรรษาแต่ปัญหาจะกระทบกับคนต่อคนรับจ้างทั่วไป ส่วนแรงงานก็จะคงที่ไม่ได้เพิ่มขึ้น ส่วนคนทำงานที่ไม่มีเจ้าประจำ จะได้รับค่าแรงไม่แน่นอน ช่วงไหน งานมากรายได้จะสูง ช่วงใดงานน้อยรายได้ลดลง ช่วงใดงานขาดก็ไม่มีรายได้

บทสัมภาษณ์ แม่ผิว แดงก้อน อายุ 66 ปี

สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 13 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544 เวลา 16.30 น

แม่ผิวเป็นน้องสาวของพ่อห้วนนะ มีอาชีพทำนา ทำสวน โดยพ่อแม่ แบ่งที่ดินให้ ทำพอกิน มีแบ่งขายบ้างนิดหน่อย ปีละ 50 – 60 ตัง (90 ถัง) โดยขายให้กับคนเมือง มีการปลูกลงขายส่งให้คนนอกหมู่บ้านของคนเมือง และคนโต มาซื้อที่บ้าน ปลูกลงจะปลูกมากประมาณปี พ.ศ. 2530 จากนั้นก็เลิกปลูกเพราะฝนฟ้าไม่อำนวย ถ้าฝนตกอุกาก็เสียหายเก็บได้น้อย จึงหันมาปลูกหอมใหญ่

ข้อดีของการปลูกลง

- ลงทุนน้อย
- กำไรได้มาก

ข้อเสีย

- ดูแลรักษายาก
- ไม่เหมาะกับสภาพ

ข้อดีของการปลูกหอมใหญ่

- ดูแลรักษาง่าย
- เหมาะกับสภาพอากาศ ดิน

ข้อเสีย

- ลงทุนสูงบางทีก็ขาดทุน

การปลูกลงจะปลูกไร่ละ 20 - 30 ถัง

แม่ผิวรับจ้างเมื่ออายุ 15-16 ปี ได้ค่าแรงวันละ 5 บาท ก็พอกิน การเอามือกันก็มีบ้าง จะหยุดเอามือ หรือลงแขก เมื่อปี พ.ศ. 2538 ไม่มีการลงแขกอีกเลย ทุกอย่างต้องจ้างหมดการปลูกพืช เป็นรายได้เริ่มปี พ.ศ. 2515 ปลูกหอม , กระเทียม , ถั่วเหลือง , ปลูกข้าวคนละ 1 - 2 ตัง ส่วนถั่วเหลืองปีหนึ่งได้ ผลผลิตปีละ 1-2 พัน กิโลกรัม ใช้เมล็ด 5 - 6 ถัง

ปี พ.ศ. 2530 เริ่มมีการปลูกมากขึ้นเป็นพืชเศรษฐกิจ มีรายได้เป็นกอบเป็นกำ มีโกดังหอมเกิดขึ้น คนจนหรือคนที่ทำน้อยต้องไปรับจ้าง คนรวยคนทำมากก็ขายผลผลิตทำมาจนมีรายได้จากการปลูกพืชพวกหอม กระเทียม , ลิ้นจี่ , ส้ม มีการขายให้พ่อค้าคนกลาง มารับถึงที่ บางบ้านมีการส่งขายเอง โดยติดต่อกับตลาด ตามต่างจังหวัด หรือตามภาคต่างๆ

แม่ผิวเริ่มมาซื้ออาชีพค้าขายเมื่อปี พ.ศ. 2528 เพราะต้องการส่งลูกเรียนหนังสือ ลำพังเงินจากการทำการเกษตรไม่พอ แม่ผิวขายขนมจีน ขนมชั้น ขนมถาด ที่ตลาดเวียงห้วย ในตอนเช้า มีรายได้ค่อนข้างดี เพราะมีคนรับจ้างปลูกหอม เก็บลิ้นจี่เขาจะซื้อห่อไปกินที่ทุ่งนา กินที่สวนบ้าง แต่ระยะหลังสุขภาพไม่ดี จึงหยุดขายลูกๆ ก็ไปทำงานที่กรุงเทพฯ กันหมด

ปัจจุบันแม่ผิวก็อยู่กับบ้าน สามีก็ทำสวนหอมเล็กน้อย พอกิน ขายได้บ้างนิดหน่อย เงินทองลูกๆ ส่งให้ใช้จ่าย แม่ผิวมีฝีมือในการทำตุ่ง , ทำกรวดาน , ซอมต่อ , ทำบายศรีต่างๆ เป็นอย่างดี จึงมีเด็กสาวมาเรียนวิชาบ้าง และแม่ผิวก็ยังรับทำกระดุมผ้า สำหรับติดเสื้อคนโต ชุดได้อีกด้วย

บทสัมภาษณ์พ่ออ่อง กันธิ์

เรื่องเกี่ยวกับหมู่บ้านเวียงห้วย และ ความเป็นมาของไตใหญ่ในอำเภอฝาง

สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 13 เดือน มกราคม พ.ศ. 2545

พ่ออ่อง เล่าว่าที่เรียนภาษาไทใหญ่ ที่แรกมันเป็นอย่างนี้เมื่อหมู่ไตใหญ่เริ่มต่อสู้กับพม่าก็เลยไปเข้าอยู่ในแนวร่วมของเขาไปช่วยเขาแล้วได้เข้าไปอยู่ในกลุ่มของเขาแล้วขึ้นไปอยู่ทางเหนือโน้นแล้งกลับมาที่นี้เขาเขียนหนังสือส่งให้กันก็ให้ภาษาไตใหญ่ทั้งนั้นที่นี้ผมไม่รู้ พอไม่รู้ก็เลยเริ่มเรียน เรียนด้วยตัวเอง ถาม คนเผ่า คนแก่ แต่เขียนไม่เป็นแต่อ่านได้ แล้วทำไมถึงคิดที่จะไปเป็นแนวร่วม สาเหตุเพราะเมื่อผมเป็นหนุ่มอายุประมาณ 10 ปีกว่า ผมไปค้าขายแล้วเห็นว่าพม่าไม่ให้ความสำคัญกับชาวไตใหญ่เรื่องการศึกาไม่ให้ชักอย่างเดี๋ยวนี้อีกเหมือนกันเพราะสาเหตุนี้ถึงได้เข้าไปอยู่แนวร่วม ผมเคยทำงานเป็นแนวร่วมอยู่ 5 ปี สมัยหนุ่มศึกษา ผมขึ้นไปถึงที่ด้ายยานที่เมืองใหญ่ขึ้นไปอยู่ที่โน้นแล้วกลับมาพอมายังแล้วที่นี้กลุ่มไตใหญ่มันแตกที่แรกมีแค่หนุ่มศึกษาที่นี้มันก็มีอีกกลุ่มขึ้นมาคือกลุ่มของนักศึกษาที่จบวิทยาลัย รุ่นจายจิ้นไซ่ใหม่ ไม่ใช่ รุ่นจายจิ้นนี้มาที่หลัง หมู่บ้านพ่อก้าวมาเขาก็ถือว่าเขามีความรู้พยายามจะทำ เจ้าน้อยเองผมก็เคยเตือนว่าหมู่ศึกษาเขาเรียนมาเฉยๆ เรื่องประสบการณ์นี้เขาไม่มีที่นี้ ทางนี้ก็ตั้งขึ้นมาอีกกลุ่มหนึ่ง ทางเชียงตุงก็ตั้งขึ้นมาอีกกลุ่ม กลุ่มเจ้าเงาะ ที่นี้เวลามาประชุมกันก็เถียงกัน ผมก็เลยบอกว่าพอแล้วถ้าที่นี้จะประชุมไม่ต้องไปเรียกผม ผมไม่มาแล้ว ผมทำงานนี้มาประมาณ 5 ปี แล้วผมช่วยในฐานะที่ผมเป็นไตใหญ่แต่ผมเกิดในเมืองไทยหน้าที่ผมเสร็จแล้วที่ผมช่วยแล้วจากนั้นเขาก็ไม่เรียกผม ผมอยู่ที่นี้ได้ ประมาณ 2 ปี พอตีเจ้าหน้าที่ไทยของกองทัพบก และผมมีเพื่อนคนหนึ่งอยู่กรุงเทพฯ แล้วขึ้นมาอยู่ที่ฝางนี้มาตั้งโรงบ่ม ที่นี้มันรู้ประวัติผมว่าผมเคยเป็นแนวร่วมอยู่กับหมู่ไตใหญ่ และอายมันนี่ก็เกลียดไปแล้วเป็นพลโท อ้ายมันตอนนั้นเป็น ท.ส ของจอมพล สติ๊ด แล้วขึ้นมาอยู่ที่คอยสุเทพมันจะมาทำหน้าที่ทางนี้มันก็มาถามหาผมตอนนั้นผมยังไม่ได้สร้างบ้านที่นี้ผมไปเข้าบ้านอยู่ที่โน้นมันมาแล้วที่นี้มันเอารถบ่อน้ำมันมา มันมาถามว่านี่บ้านอ่องไซ่ใหม่ แต่พูดคำเมืองแล้วน้องมันนี่เขาเป็นคนที่อยู่พิษณุโลก แต่ผมก็ไม่เคยรู้จักมันน้องมันเลยเล่าให้ผมฟังว่าอายมันเป็น ท.ส. ของจอมพลสติ๊ดเป็นทหาร พอตีมันมาถามผมพูดคำเมืองผมก็เชื่อมั่น ผมถามว่าคุณเป็นใครมันแต่งตัวครึ่งท่อน แต่มันเอารถบ่อน้ำมันมา มันว่าเป็นอายของอู๊ดนะ อู๊ดมันพูดคำเมืองไม่ได้ แต่ทำไมถึงพูดคำเมืองได้ มันก็บอกผมว่ามาอยู่ลำปางมาเป็นทหารอยู่ที่ลำปาง แล้วมาทำไม ก็มาเที่ยวหาอ่องนะซิ อู๊ดมันพูดให้ฟังก็เลยอยากรู้จักอ่อง เราก็เลยเป็นเพื่อนกัน มันก็บอกว่าผมต้องการที่จะมาเที่ยวป่า เพราะว่าเพื่อนผมมันชอบเที่ยวป่าล่าสัตว์ สันคอยตามหมู่นี้อ่องรู้ที่หรือเปล่า ชักวันจะชวนอ่องไปล่าสัตว์ แล้วตอนนั้นกองพลที่ 93 ถูกพม่าไล่แตกเข้ามาแล้ว นายพลลีนี่ก็มาตั้งค่ายอยู่ที่ถ้ำงอบ นายพลตัวนั้นมาตั้งค่ายอยู่ที่แม่สลอง

นายพลตัวนั้นเป็นนายทหารของจีนโดยตรง แต่นายพลลีนี่ไม่ใช่เป็นทหาร เป็นเพียงเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เพราะว่าสมัยจอมพลสติ๊ดต้องการจะเอาเขาเป็นหัวหน้าของเราและเอาคนเผ่าคนแก่ส่งไปได้วันหมด เอาทหารหมู่นี้อยู่ไว้พร้อมทหารไทย หมู่คนจีนก็เลยขึ้นไปทางเหนือพอไปถึงเขาก็ค้ายาฝิ่น ไปซื้อขายฝิ่นที่รัฐฉานแล้วกลับมาพอมายังแล้วเขาว่าที่ไม่เป็นความจริงมาหลอกมาโกหกรัฐบาลไทยว่ามีคอมมิวนิสต์ เข้ามาอย่างนั้นอย่างนี้ไทยเราก็กลัวก็เลยให้สิทธิเขาต่างๆ มันก็เลยใหญ่กว่าไทยนี้ให้มันปกครองหมดตามหมู่บ้านนี้พอดีผมว่างานตอน

นั้นแก่เป็นคนจีนเฒ่าแล้วก็ไม่มาพูดกับผมว่ามาทำงานอย่างนั้นอย่างนี้ ทีหลังมาพอไปดอยซั๊ก 2 - 3 ครั้งผมก็สังเกตว่าที่ไปเที่ยวป่าไม่ได้ไปเที่ยวป่านี้ แล้วไปตามชาวบ้านเขาถามว่าตามคอยหมูนี้น้ำมันมาทำอะไรบ้าง เบียดเบียนอะไรบ้าง มูเซอร์ก็พูดให้ฟังว่าเขาเอาใหญ่มาโตที่นี้มาเข้าสวนเรากินของตามไร่ตามสวนเรา ไม่ให้ก็ไม่ได้ใช้ปืนขูเรามากี่เช็ดไว้ มันก็กลับไปกลับมาได้ 10 กว่าวันมันก็โทรมาอีกให้ผมอยู่บ้านรอจะไปเที่ยวคอยอีก ไป 2 - 3 ทีผมก็เริ่มสงสัยว่าทำอะไรกันแน่ ผมก็เลยถามตรงๆ มันก็ออกคำสั่งของจอมพลประภาสเอามาให้ผมดูว่ามันมีหน้าที่รับผิดชอบตั้งแต่แม่สายไปถึงระนองตอนที่เครื่องบินที่ป่าใหญ่เรศวรที่เครื่องบินตกตอนนั้นผมอยู่กรุงเทพฯ นับว่าผมโชคดีไม่อย่างนั้นคงมาตายที่นั่นก็คือจะนั่งเครื่องบินไปกับเขา วันนั้นมันบอกว่าจะไม่ต้องไปนะพอดีเขาเอาเครื่องบินไป 2 ลำไปวิสังขะไปหาหมูน้อยแล้วพอดีหมูนายทหารที่เป็นเพื่อนไปด้วย แต่ขึ้นเครื่องอีกลำหนึ่ง เครื่องลำที่เพื่อนเขาขึ้นจริงๆ แต่ตัวมันไม่ไปมันเครื่องอีกลำหนึ่งคือไปทำงานมันตกเครื่อง บอนตายผมถามมันว่าจะให้ผมช่วยที่ไหนบ้านผมก็ไม่มี เดียวนี้เข้าบ้านเขาอยู่มันขอให้ช่วย 2 ปีไหนก็ได้ทำมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 - 2535 และมันก็รู้กับผมนี้แหละพอดีผมเคยทำกับหมูโตใหญ่ ที่นี้กลับมาอยู่บ้านฮื่อนี้มารวมกันมาโกหกรัฐบาลและทหารว่าอย่างนั้นอย่างนี้เอาคอมมิวนิสต์มาหลอกที่นี้หมูเพื่อนของผมที่เคยทำงานมาด้วยกันมาจากทางเหนือผมถามเขา เขาว่าไม่ใช่หรอกหมูนั่นเขาจะไม่โกหก ผมเพราะว่าทำงานด้วยกันตั้ง 4 - 5 ปีและอีกอย่างก็เป็นโตใหญ่เหมือนกัน ที่นี้ก็รู้แล้วว่าหมูฮื่อนี้ไม่ซื่อก็เลยให้ปลดอาวุธถ้าไม่ปลดอาวุธก็จะผลักดันแล้ว ถ้าปลดอาวุธก็จะให้สัญชาติไทยบ้าง แม่สลองนี่ปลดก่อน นายพลด่วน ที่นี้ปลดทีหลัง ตอนนั้นประสงค์ สุนศิริ เป็นเลขาธิการความมั่นคง แล้วนายพลด่วนมันทำบ้านพักรับรองให้เกรียงศักดิ์ คืออย่างนี้เรื่องเกรียงศักดิ์มันเป็นอย่างนี้ตอนนั้นฝั่งมันจะมาปราบยาเสพติด และก็เกรียงศักดิ์คล้ายๆว่าจะร่วมกับหมูฮ่อกินเงินฝรั่ง ก็เลยบอกให้ฝรั่งซื้ออะไหล่ของหมูฮ่อมันจะไม่ค้าขายยาฝิ่นแล้วที่นี้ตอนนั้นผมทำงานให้ทหารไทยแล้วพอลูกน้องผมไปอยู่ที่บ้านจายน้อยตอนนั้นทางรถไม่ถึง แล้วเป็นทางผ่านของหมูฮ่อ หมูฮ่อเขาจะออกทางสายน้ำค้าฝิ่นที่นี้เวลาเขาเข้ามาผมรู้ตอนที่เขาไปอยู่ในหน่วยภูชาติโตใหญ่นี้ มาที่ต่างมา มาตัวไหนที่ต่างยาฝิ่นก็รู้ มาไหนต่างหยกก็รู้ ถ้าเป็นหินหยกมันจะใส่กระสอบของหมูนี่มันหนัก ถ้าเป็นยาฝิ่นจะเป็นก๊วยที่นี้ผมก็เอาลูกน้องผมอยู่ที่นั่นลูกน้องผม 10 กว่าคน ผมก็สั่งลูกน้องของผมว่าถ้ามันเดินมา มาที่หนึ่งเป็นสองสามร้อยคน คนหนึ่งมีหน้าทีนับม้า ม้าที่มันต่างก๊วยมีกี่ตัว ม้าที่มันต่างหยกกี่ตัว มีอาวุธอะไรบ้างพอมันมา มันผ่านหน้าค่ายอย่างวันนี้ก็รายงานทางวิทยุ เอาเข้าๆ มันก็ไม่กล้าผ่านแล้วทางนี้มันเว้นบ้านมูเซอร์ไกลมาก

ที่นี้หมูบ้านมูเซอร์ก็ขึ้นก็จะเอาเปิดเอาไก่ไปขายให้มัน ไก่ก็ไล่ไล่ ก็เลยบอกว่าทำไมไม่ไปทางบ้านเรามันบอกว่าไม่ได้ทหารไทยอยู่ที่นั่น ทหารไทยมีประมาณ 11 - 12 คนทำไมกลัว กลัวมันทำไม กลัวเพราะว่าเขาไม่ทำเราแต่เขาค่าเราตอนที่เขาเข้ามาผมก็ลองนับยาฝิ่นดูว่าประมาณเท่าไร ที่ประมาณดูไม่เกิน 3,500 จ้อย ถ้าจะคิดเป็นตันประมาณซัก 4 ตัน ตอนนั้นมาขายที่หนองฮ่อฝรั่งซื้อเขา 12 ตัน แสดงว่ายาฝิ่นมันเอามาผสมแล้ว เงินส่วนนั้นหมูฮ่อก็ได้เกรียงศักดิ์ก็ได้ฮ่อก็เลยยกย่องเกรียงศักดิ์เหมือนกับพระเจ้าเฉพาะที่ทัพ 3 นี้ 12 ตัน และที่โน้นดูเหมือน 5 ตัน ทางแม่สลองและที่หัวหน้าผมยังว่า ยาฝิ่นมันเข้ามาขนาดนี้ได้อย่างไร ตั้ง 11, 12 ตันก็ฝรั่งมันโกงเขาเอายาฝิ่นผสมให้มัน คือเอา มันอู๊ดดมแล้วลุดกับฝิ่น ผมยังว่านายพลผู้นี้อยู่ที่ผาหม่นผาจิ ตอนนั้นผมยังอยู่ที่เจ้าน้อยอยู่ ทหารไทยนี้ขอให้ฮ่อไปช่วยปราบมันไปปราบ 2 ครั้งคนมันตาย 500 - 600 คนมัน

กลับมาไม่เอาแล้วที่นั่นมันโกหก ว่าอย่างไร บอกหัวหน้ากลุ่มไทใหญ่ก็ไปเกณฑ์เอาหมู่ไทใหญ่มา มาฝึกที่เขาพะงอบ พอฝึกเสร็จแล้วก็ส่งไปรบหมู่ไทใหญ่ก็ไปตายอีกตอนนั้นก็สมัยเกรียงศักดิ์เหมือนกัน

รัฐไทใหญ่มีการรบกันมีการแย่งแย่งอำนาจกันที่นี่เมื่อก่อนไทใหญ่นี้วัฒนธรรมของไทใหญ่จะเอาจากเชียงใหม่ไปที่เจ้าฟ้าที่เมืองนายนเป็นสายของเชียงใหม่วัฒนธรรมต่างๆ ก็เอาจากเชียงใหม่ไปคงเป็นสมัยที่เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2020 ตอนที่สังขยานาที่เชียงใหม่ สมัยพระเจ้าตรีโลกราชเพราะว่าถ้าเขาไปแล้วศาสนาจะเผยแพร่เข้าไปในรัฐไทใหญ่ตอนนั้นในรัฐไทใหญ่ก็จะมีวัดมีประเพณีเหมือนคนเมืองหมด แต่ปัจจุบันเป็นศิลปะทางพม่า ของไทใหญ่ก็จะเหมือนกับคนเมืองจะมีวิหารพม่ามาแล้วเห็นตามสองฝั่งแม่น้ำสาละวินที่นี่ หลังจากนั้นอิทธิพลของพม่าพวกไทใหญ่เคยชนะพม่าสมัยเมืองมาหลวง สมัยเสียข่านฟ้า ตอนนั้นหมู่ไทใหญ่ปกครองต่อมาที่มีการรบพุ่งกัน หมู่พม่าก็มีขึ้นมา พอมาที่หลังหมู่พม่าสมัยบุเรงนองมาตีทางนี้ที่นี้ก็ตีไทใหญ่ได้แล้วพม่ามีอำนาจแล้วเอาหมู่ทหารไทใหญ่นี้มารบกับคนเมืองที่เป็นคนไทยนี่แหละหลังจากนั้นอิทธิพลพม่ายกเข้ามาจะเข้ามาใกล้วัฒนธรรมทุกอย่างเข้ามาในกลุ่มไทใหญ่นี้และมันมีอยู่คนหนึ่งชื่อเจ้ากางเสือ เจ้ากางเสือเป็นคนี่แต่งหนังสือ คือเป็นครูหมอ ครูหมอมี่ 6 คน คนที่ 1 เจ้าธรรมะดินะอยู่ที่ไหนบางคนตอบไม่ได้แต่ผมสันนิษฐานว่าจะต้องเป็นคนเมืองแน่นอนเพราะว่าลักษณะภาษาไทใหญ่เวลาว่าธรรมะดินะมันจะตรงกับคำว่าธรรมะดินะ ธรรมะดินะ ตอนที่เจ้าตรีโลกราชสังขยานาที่เป็นประธานฝ่ายสงฆ์เป็นพระครูบวรธรรมะดินะ ศาสนารับเอาจากทางนี้ หมู่ไทใหญ่ก็เลยว่า ธรรมะดินะเป็นหมอครูคนที่ 1 เพราะว่าตามที่ผมเห็นในรัฐไทใหญ่มาแต่ก่อนเขาจะเรียกว่า “ เกิงม่านเกิงโยน ” หมายความว่า นิคายม่าน นิคายโยน คือเอาฮิดคนเมือง ฮิดคนม่านมาใช้และหมู่ที่เก่าๆ นี่เจ้ากางเสือเล่าว่าเขาจะขึ้น นะโมทั้งนั้น แต่การนับปีนับเดือนเป็นแบบคนเมืองแล้วที่นี้อิทธิพลของพม่านี่เข้ามาถึงแล้วหมู่เจ้ากางเสือนี่ต่อต้านที่นี้พม่าจับก็เลยกลัว ที่อยู่จริงที่เจ้ากางเสือที่บ้านเกิดคือบ้านเขาอยู่เหนือเชียงตุงขึ้นไปหน่อย แต่ชื่อจริงๆ ไม่มีใครรู้เพราะมันหนีพม่า พม่าจะจับมัน มันก็เลยหนีไปอยู่ในเขตว่าที่เมืองกางเสือ เมืองกางเสือจะอยู่ได้ก็ก้ำกึ่งนิดหน่อย มันมีเส้นทางสาระวินแล้วมามีสะพานข้ามไปที่ประเทศจีนเขาเรียก กุหลาบสาระวินกับแม่น้ำคงอันเดียวกัน ออกคงก็คือทางนี้ (ทางเขตชายแดนไทย) ออกตกก็คือทางโน้น ทางออกคงเมื่อก่อนต้องเป็นของไทยหมดเพราะสันนิษฐานว่าที่ผมไปมานี้พระพุทธรูปนี้จะเป็นพระแบบเชียงแสนทั้งนั้นวัดก็จะมีวิหารแม้แต่เจดีย์ที่สร้างมาทรงไม้ไผ่พม่าทรงคนเมืองคนไทยทั้งนั้นและต่อมาผมว่าวัฒนธรรมของพม่าเข้ามาใกล้หมดเป็นวัดก็เริ่มเลียนแบบพม่า ฝ่ายใดก็เลยไปเรียนจากพม่าเวลามาเขียนหนังสือตัวธรรมที่เขาเขียนถ้าเป็นของเจ้ากางเสือจะไม่มีภาษาพม่าปนเป็นตัวหนังสือใดหมด แต่ก็เห็นคนใดใช้ภาษาเมืองด้วย ถ้าคนใดทางเชียงตุงจะใช้ตัวเมืองพวกใดเงินแล้วมันมีอยู่ที่หมอกใหม่ในเขตของเจ้าฟ้าเมืองนายนเจ้าฟ้าหมอกใหม่นี้ทำโบราณมันจะมีไว้เก่าๆ เดิมๆ มาก วันนั้นผมก็เคยพูดให้มหาบุญเลิศฟัง มหาบุญเลิศก็บอกว่าทางโน้นมันมีอยู่ แล้วมีอีกคนแก่เสียไปแล้วชื่อลุงอ้าย ตอนนั้นแก่เอาคนตรีพื้นเมืองของเราเข้าไปทางโน้นไปเล่นทางโน้นในเขตหมอกใหม่เมืองนายน ตอนเจ้าฟ้าเมืองนายนจะขึ้นหोजจะเอาสะล้อ ซอ ซึง แห่ขึ้นแล้วแก่ไปนอนตามวัด 3 วัดจะมีตัวคำเมืองทั้งนั้นที่ทำโบราณนี้แล้วผมเคยเล่าให้มหาบุญเลิศฟังแกบอกเสียตายมันจะต้องมีคำราชา วิชาโหราศาสตร์ต่างๆ ไม่ใช่มีแค่ธรรมอย่างเดียวให้ผมติดต่อกันไปว่าให้เก็บสะสมไว้อีกหน่อยมันจะหายไป

พม่านั้นจะทำลายที่นี้เขาก็เก็บสะสมไว้ได้ประมาณ 5 กระสอบปานของเงิน 20,000 บาท จะเอามาส่งแต่เขาจะเอามาทางลัดมาทางรอดไม่ได้พม่านั้นจะยึดผมพูดให้ฟังมหาบุญเลิศก็เงียบไปเสียแต่ธรรมโบราณนี้ยังมี

อยู่ถ้าเอามาพออ่องจะเอาไว้ไหน ที่แรกมหาบุญเลิศว่าถ้าเอามาแล้วจะเอาไว้ที่นี้แกมีโครงการที่จะเอาไว้ที่วัด พระธาตุเฉลิมพระเกียรติจะตั้งพิพิธพันธ์ที่นั่นมหาบุญเลิศมาอยู่ที่นี้แล้วขึ้นไปทางเชียงตุงก่อน และก็ไปช่วย บารุณเจดีย์พระธาตุ วัดวาอาราม อยู่ที่โน้นจนทางเชียงตุงก็ยกย่องและตั้งเป็นครุบาร์การตั้งเป็นครุบาร์ทาง โนนก็ตามประเพณีของเชียงตุงก็มีการทพหรืออาบน้ำพระพุทธรมนต์ใส่เคร่หามแล้วพอกแก้ขึ้นมาอยู่ที่นี้

เมื่อปี พ.ศ. 2537 ตอนนั้นคุณสุพัฒน์เป็นป่าไม้อำเภออยู่ที่นี้ก็เข้าไปดูที่บนคอยแล้วรู้ว่าเป็นเขตป่าไม้ แล้ว เห็นพระธาตุอันแกมีที่นั่นก็เลยพูดบอกให้มหาบุญเลิศไปดูก็เลยชวนพวกชาวบ้านเวียงหาวไปทำความสะอาด ขอรถทางบ่อน้ำมันบ้าง และรถทาง ร.พ.ช บ้างไปช่วยเกร็ดดินให้ มหาบุญเลิศก็คิดว่าจะก่อพระธาตุขึ้นควบพระ ธาตุอันเก่าพอดีก็หาเจ้าศรัทธาอยู่ เจ้าศรัทธาก็มีแล้วแต่ทำไมได้แก่ว่ามันเป็นอย่างไรพอเมื่อปี พ.ศ. 2543 มีไทใหญ่คนหนึ่งก็มาเล่าให้ผมฟังผมก็บอกเขาว่าถ้าอย่างนั้นผมจะเป็นเจ้าศรัทธาตอนนั้นผมอยู่ที่นี้แต่ผมขึ้นไป ถึงอุโบสถที่อยู่บนโน้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 มาแล้วพอดีมหาบุญเลิศก็บอกว่าตอนนี้มีเจ้าศรัทธาแกมันเป็น ไทใหญ่ได้บริจาคเงินมาแล้วเราก็เป็นไทใหญ่เหมือนกันเราก็ช่วยกันซิ ผมก็ว่าจะช่วย มหาบุญเลิศคิดอย่างไรไม่ รู้ก็ขึ้นไปเชียงตุงไปเห็นที่วัดมูลวงศ์มันเป็นเจดีย์เก่าแล้วเขาเกร็ดทิ้งแล้ว เขาสร้างอุโบสถใหม่แก่กลับมาแล้วมี ความคิดก็เลยมาปรึกษาผมว่าการที่เราสร้างพระธาตุไม่สำเร็จนี้เราไม่สร้างแล้วจะคิด ว่า อันเก่าเราเกร็ดทิ้งใหม่ ที่นี้ผมก็ว่าเราไปสืบประวัติก่อนว่ามันมีมานานเท่าไรพอมาสืบพระธาตุนี้สร้างได้ยังไม่นานแต่ก่อนที่เวียงหาว นี้มีอยู่สมัยที่ประเทศอังกฤษปกครองพม่าอยู่ที่เขาจะมีหัวหน้าไทใหญ่ที่อยู่ในฝ่านี้อยู่ที่บ้านเวียงหาวเขาเรียก ว่าป้อล้าม (พ้อล้าม) ป้อล้ามเป็นผู้ปกครองอยู่ที่บ้านเวียงหาว และปกครองชาวไทใหญ่ทั้งหมด ตั้งแต่ อ. เชียงดาว อ. ไชยปราการ อ. ฝาง อ. แม่อาฮ ทุกเรื่องป้อล้ามเป็นผู้ตัดสินใจคิดความทั้งหมดในกลุ่มไทใหญ่ ป้อล้ามมีลูกชาย 2 คน ลูกชายของป้อล้ามนี้เลี้ยงลูกน้องไม่ดีไว้ไปปล้นคนอื่นมาแล้วมาสร้างพระธาตุที่ตลาด เวียงหาวเดี๋ยวนี้ พอยกยอดพระธาตุฟ้าก็ผ่า พอฟ้าผ่าตัวพระธาตุก็เสียหาย ชาวบ้านก็คิดไปคิดมา มีพระคน เมืองเป็นพระที่บ้านเรานี้มาเดินดูคงมาอยู่ข้างบนนี้ชาวบ้านก็เลยไปปรึกษาพระก็เลย เตะเอาดินก็ (แกะเอาอิฐ) ที่พระธาตุเก่าไปตั้งข้างบนโน้นค้นหาหลักฐานต่างๆ สันนิฐานว่าไม่เกิน 50 ปี แต่ของที่บรรจุอยู่ในเจดีย์มีคน ขโมยขุดไปหมดแล้วก็เลยตกลงกันว่าจะรื้อมันก็เป็นบุญของอำเภอฝางนี้ถ้าไม่รื้อความเจริญที่เมืองฝางก็ยังเข้า มาไม่ถึงเพราะเห็นว่ามีเจตนาจริงๆ แล้วจะเป็นใครไม่รู้ ตอนวันที่ทำพิธีเชิญพระที่เชียงตุงมาทำพิธีตอนเวลา ประมาณหกโมงเย็นพอตอนเสร็จก็เกิดฝนตกมากทั้งฝนทั้งพายุแล้วเขาก็ลงมา

วันพรุ่งนี้จะรื้อมหาบุญเลิศบอกว่าจะเอาธรรมาศใครไปเกร็ดพอดิมันคิดต่อไม่ได้ ผมก็บอกว่าเอาคน บ้านคิดว่าก็เลยเอาคนบ้านไปขุดคนประมาณ 50 – 60 คน พอตอนเย็นซักสี่โมงเย็น อีกเดี๋ยวเดียวเขาก็โทรมา บอกว่าให้ขึ้นไปข้างบนผมก็ขึ้นไปพอไปถึงเขาก็เอาออกมาเป็นว่ามีคนเขาเอาผ้าถุงกางเกงในผู้หญิงมี 11 ชิ้น เอา มาใส่ไว้ในนั้นฝังอยู่ลึกมากในเจดีย์เท่านั้นแหละตอนนั้นผมก็เก็บไว้เพื่อเป็นหลักฐานว่าที่จริงมันเป็นอย่างไรตอน นี้ผมมีเพื่อนที่มันอยู่ทางเมืองหางก็พามันมาดูเอาผ้าแต่ละชิ้นมาดูมันบอกว่าผ้าอย่างนี้ชาวบ้านเราไม่มีมันเป็น ผ้าถุงทางพม่าทั้งนั้น ไม่ใช่ของใคร คือพม่าคงจะแอบเอามาใส่ไว้เพื่อข่มอะไรอย่างหนึ่งไว้

มหาบุญเลิศก็ว่าตอนที่ไปเชียงตุงที่เมืองเลนนี้มีคนพูดให้ฟังแล้วไม่เชื่อ บ้านเมืองเลนอยู่เหนือท่าลี่เล็ก ขึ้นไปพม่าเอาพระพุทธรูปมาให้มาอยู่ได้ไม่นาน คนและสัตว์ในหมู่บ้านพากันตาย เขาสงสัยว่าทำไมตั้งแต่เอา

พระพุทธรูปมาถึงได้เป็นอย่างดี เขาก็เลยดูที่ฐานของพระพุทธรูปเห็นปูนปลาสเตอร์ห่อทับไว้เขาเจาะออกมาในพระพุทธรูปเป็นผ้าถุงทั้งนั้น มหาบุญเลิศก็บอกว่ามันมีความจริงก็เลยให้เกร็ดออกให้หมดแล้วก็สร้างขึ้นใหม่ตอนที่ชุดพระธาตุพบผ้าถุงนั้นประมาณปี พ.ศ. 2538 ที่มาเป็นอย่างนี้ก็คือเขาจะมาข่มไต มันคงจะมีคนรู้ว่าเจดีย์ที่สร้างนี้มีอิฐของพระนเรศวรอยู่ก็เลยมาวางแผนข่มไว้

เพราะอย่างนี้ตอนที่มหาบุญเลิศจะสร้างก็ให้ชาวบ้านไปเอาอิฐรูปของพระนเรศวรที่เมืองหางมาไว้เพื่อจะเอามาบรรจุในพระธาตุนี้แล้วก็เริ่มสร้างเจดีย์ขึ้นมาใหม่เมื่อ เดือนพฤษภาคม พ. ศ. 2543 ถ้าเข้าไปก็จะเห็นพระพุทธรูปเป็นพระอยู่แถบตะวันออก ทางดกคงพระตามวัดใหญ่ ๆ จะเป็นแบบเชียงแสนทั้งนั้น ลุงอ่องเกิดที่นี่แต่อยู่ของลุงอ่องมาจากเมืองเก็งตอง พ่อเป็นคนเกิดที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แม่เป็นคนเกิดที่อำเภอสันป่าตอง แม่จะเป็นไต แต่แม่เป็นสายทางหมอกใหม่เข้ามาทางด้านแม่ฮ่องสอนแล้วมาอยู่ทางแม่วาง อำเภอสันป่าตอง แต่พ่อเป็นสายทางเก็งตองเข้ามาอยู่ที่อำเภอปาย รุ่นพ่อมาแล้วที่มาที่นี่ เมืองฝางเท่าที่ผมรู้ว่าหมูไทใหญ่ที่มาอยู่เมืองฝางจะมาอยู่ที่โป่งน้ำร้อนเก็งกอกแล้วที่ในเมืองเดี๋ยวนี้เป็นป่าร้างแล้วบ้านคนเมืองจะมีที่บ้านหนองสลิ้นแล้วน้ำบ่อที่นั่นเวลาหมูคนเมืองที่เขาเอาวัวเอาควายมาปล่อยที่นั่นมันจะมีน้ำบ่อแก่นเดียวที่เขาไม่ได้กินหลังบ้านอาจุเดี๋ยวนี้ยังมีอยู่ที่นี่จะเป็นป่าไม้ขึ้นทั้งนั้น ตอนนั้นหมูไทใหญ่ก็มาอยู่ที่เก็งกอก ย้ายมาจากเมืองนอก สาเหตุที่ย้ายมาเพราะว่าตอนนั้นเจ้าฟ้าเมืองนายนันให้น้องชายไปปกครองที่เก็งตอง น้องชายมันมีเมียแล้วมีลูกคนหนึ่ง ต่อมาน้องชายมันตาย พอตายแล้วน้องสะใภ้มันต้องการที่จะไปไหว้พระที่มันเคารพพระเจ้าละแ่งแล้วไปคืนเคยกับพระเจ้าตนหนึ่ง (ตูเจ้า หรือ พระสงฆ์รูปหนึ่ง) ตูเจ้านั้นเป็นปะโอเป็นต้องสู้ พอคืนเคยกันก็มีความสัมพันธ์กันก็เลยสึก สึกแล้วก็แต่งงานกันพอแต่งงานกันแล้วก็มาอยู่ที่เมืองเก็งตองมาช่วยปกครองเมือง เขาเรียกเจ้าฟ้าทาก คำว่าทาก หมายความว่า เป็นหนาน คือสึกออกมา อย่างคนไทใหญ่ที่เป็นน้อยเป็นหนานจะเรียกว่าหนานทาก ความจริงตูเจ้าคนนี้เป็นลูกบวชของพระเจ้าตะเลงม่าน พระเจ้าบินดงที่มันตะเล มานี้ยุคสมัยที่สร้างเสริมกำลังขึ้นมาแล้วตีเจ้าฟ้าเอากำลังไปรบไปยิงเมืองป่าน เมืองนายน ที่นั่นพอเห็นเด็กคนไฉนก็ฆ่าคนที่อยู่ไม่ได้ก็เลยพากันหนีมาเมืองฝาง นี่แหละตอนเข้ามาที่มาอยู่ก็เก็งกอกทางหัวฝายเวียงหาว

ตอนนั้นหนีเพราะว่าเจ้าฟ้าทากนี้ไปตีเมืองต่างๆ คือตีไทใหญ่เหมือนกันเช่น ตีเมืองป่าน ตีเมืองนายน ไทใหญ่เหมือนกันตีกัน เพราะเจ้าฟ้าทากนี้เป็นลูกบวชของพม่า คล้ายๆ ว่าไม่ให้ไทใหญ่รวมตัวกัน คือพมามายุแหย่ให้ไทใหญ่แตกแยกกัน จนมันมีคำไทใหญ่ว่า เจ้าฟ้าทากหล่าเวียง หม้อพักตั้งเหนือแก่งปอดันโป่ง หมายความว่าเจ้าฟ้าทากเวลาเข้าในเมืองมาแล้วแม้แต่หม้อแก่งที่ตั้งยังไม่ทันเอาลง ก็ต้องหนีละถ้าไม่หนีก็จะตาย แปลว่าเจ้าฟ้าทากเป็นฝ่ายพม่า ถ้าอ่านหนังสือที่ผ่านมามันจะบอกว่าพม่าปกครองเจ้าฟ้าไทยแล้วจนกระทั่งมีลูกจะยกใครเป็นเจ้าฟ้าอยู่ที่พมามันจะปกครองได้ไหม อันนี้แน่ อย่างปัจจุบันสายเมืองนายนเป็นสายไตใหญ่ทางนี้ มันไม่ต้องการให้รวมกันคือแตกแยกแล้วครองเพราะว่ามันรวมกันแล้วมันจะแข็งอย่างที่พระนเรศวรที่ไปสวรรคตที่เมืองหางเพราะว่าต้องช่วยเจ้าคังไข่น้อย เจ้าคังไข่น้อยเป็นลูกเจ้าฟ้าแสนหวี พระนเรศวรเคยไปตีเมืองแล้วมอบให้เจ้าคังไข่น้อย พอพระนเรศวรกลับมาพม่าก็มาตีเมืองกลับคืน พอพม่ามาตีเจ้าคังไข่น้อยก็ขอให้พระนเรศวรขึ้นไปช่วยก็เลยไปสวรรคตที่เมืองหาง หมูไทใหญ่เดี๋ยวนี้เขาจะพยายามเก็บประวัติศาสตร์คือเขียนขึ้นมาตั้งแต่เสื้อข่านฟ้าถ้าอยากได้ข้อมูลลุงอ่องจะติดต่อให้

บทสัมภาษณ์พ่อเผ่าหลี แดงก้อน
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 15 เดือน มกราคม พ.ศ. 2545

พ่อเผ่าหลี แดงก้อน อยู่บ้านเลขที่ 23 หมู่ที่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ผาง จ. เชียงใหม่ ปัจจุบันอายุ 83 ปี พ่อเผ่าหลีเป็นผู้เผ่าที่เติบโตมาพร้อมๆ กับการก่อตั้งหมู่บ้านเวียงหาว พ่อแม่ของพ่อเผ่าเป็นคนเมืองนอก (คนไทใหญ่) ที่มีภูมิลำเนาอยู่แถบชายแดนพม่า อพยพมาหาที่ทำกินในเขตไทยตั้งแต่พ่อหลียังไม่เกิด พ่อหลีบอกว่าตนเกิดที่บ้านเด่น ซึ่งปัจจุบันคือบ้านที่อยู่ในเขตหมู่ 3 ตำบลม่อนปิ่น ค่อมามีน้ำท่วม หนทางก็ติดหล่ม พ่อลำซึ่งเป็นผู้นำของชาวไทใหญ่ในขณะนั้นจึงชักชวนคนไทใหญ่ย้ายมาตั้งหมู่บ้านใหม่ที่บ้านเวียงหาวในปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่สูงกว่าบ้านเด่น ตอน นั้นบริเวณที่จะสร้างหมู่บ้านยังเป็นป่ารก ส่วนใหญ่เป็นป่าห้วย คนจึงเรียกหมู่บ้านใหม่นี้ว่า เวียงหาว คำว่า “ เวียง ” มาจากผู้นำของหมู่บ้านคือพ่อลำ เป็นผู้ที่มิเชื่อสายเจ้านายของไทใหญ่ ดังนั้นที่อยู่ของเจ้า จึงเรียกว่า เวียง อีกทั้งจากการอ่านหนังสือประวัติอำเภอผางของ อินสวร เข้มแสง ก็ได้ให้ข้อมูลไว้ว่าเดิมบริเวณหมู่บ้านเวียงหาวเคยเป็นเวียงของลูกสาวของเจ้าครองเมืองผาง คือเจ้านางคำเอ๋ย แต่ตอนหลังร้างไป กลายเป็นป่า

พ่อหลี เล่าว่า ตอนนั้น พ่อหลีอายุได้ ประมาณ 5 ปี (ปีพ.ศ.2468) จำได้ว่าเคยได้ขี่พ่อแม่ห่อผ้าห่อน้อยช่วยพ่อแม่ย้ายบ้านมาอยู่บ้านเวียงหาว (เดินทางพ่อแม่ ถือห่อผ้าช่วยพ่อแม่ย้ายบ้าน) ตอนนั้นมีประมาณ 30 กว่า หลังคา ตอนหลังมีคนมาอยู่เพิ่มเติมอีกส่วนมากก็เป็นคนไทใหญ่ทั้งนั้น คนเมืองบ่มี พ่อลำเป็นเป็นเจ้าของคนใด ตั้งคนใดได้หมด คนใดแม่อา (อ. แม่อา) เมืองผาง (อ. ผาง) เชียงดาว (อ. เชียงดาว) เมืองแหง (อ. เวียงแหง) เมืองคอง (อ. เชียงดาว) ติ้ไหนๆ ก็เจอพ่อลำหมด เป็นมีกานมีงานอะหยั่งส่งคนใดมาทำอื่นได้หมด ลูกเป็นก็เป็นเจ้า มีอยู่ 2 คน คือ เจ้าขุนอ่อน กับเจ้าขุนหลวง

กานทำมาหากินตอนที่มาอยู่เวียงหาวใหม่ ๆ ก็ทำนา ทำไร่ ปลูกข้าว ถั่ว งา ปลูกผัก ปลูกไม้ แคพอกันภายในครอบครัว ป่าได้ซื้อขายกัน คนเมื่อก่อนเป็นขอกันกัน ที่นาที่สวนก็ไปบุกเบิกถากถางเอาคนเดียว ไม่มีราคาสินอะหยั่ง พ่อมาตั้งหมู่บ้านพ่อลำก็ตั้งบ่อนเล่นไฟ คนมาเล่นก็มีทั้งคนเมืองนอก (พม่า) คนไทย คนใด เจ้าหน้าทีของผางไม่เข้ามายุ่งเกี่ยว หากจะมามีของอนุญาต พ่อลำก่อน มีหนังสือแจ้งมาก่อน ถึงจะมาได้ พ่อลำเป็นเป็นใหญ่ ขึ้นกับกงสุลอังกฤษ

ประมาณปีพ.ศ. 2495 พ่อลำก็พาครอบครัวอพยพไปอยู่เมืองนอก (เมืองชายแดนพม่า) ถนนหนทางตอนที่ก่อตั้งหมู่บ้านใหม่เป็นทางจัวล้อ (ทางเกวียน) เดียวลัดปากันไปบ่มีถนน ประมาณปีพ.ศ. 2486 ก็เป็นถนนดินแดง ดีขึ้นมาหน่อยหนึ่ง แต่ก็ยังเป็นถนนแคบ ๆ พอประมาณปีพ.ศ. 2506 ก็มีถนนลาดยาง ถนนสายผาง – บ้านลาน เป็นถนนตัดใหม่ เดิมไม่มี พอประมาณปีพ.ศ. 2520 ก็มีไฟฟ้าเข้ามา โรงเรียนบ้านเวียงหาวตั้ง ปีพ.ศ. 2498 เมื่อก่อนต้องไปเรียนที่ม่อนปิ่น ส่วนวัดเวียงหาวมีก่อนที่จะขึ้นมาตั้งหมู่บ้าน ประมาณร้อยกว่าปี ตอนอยู่ที่บ้านเด่น คนไทใหญ่ก็เดินขึ้นมาทำบุญที่วัดเวียงหาว และมีวัดหัวฝายซึ่งเป็นวัดของคนไทใหญ่อีกวัดหนึ่ง อยู่ไม่ไกลกันเท่าไร คนไทใหญ่ชอบสร้างวัด ชอบทำบุญ (วัดหัวฝาย ปัจจุบันอยู่ในเขตการปกครองของตำบลโป่งน้ำร้อน แต่ตั้งอยู่ห่างจากวัดเวียงหาวไม่ถึง 1 กม.)

การทำมาหากินก็มีอาชีพหลักคือการเกษตร รองมาก็คือการค้าขาย สมัยพ่อล่ำมอยู่ก็มีการค้าขายติดต่อกันกับทางเมืองนอก คนใดทางฝั่งพม่าก็เดินทางไป งามาๆ คนใดเวียงก็เดินทางเข้าออกเป็นเรื่องธรรมดา เขาไม่มีด่าน ไม่มีการห้ามกันเหมือนสมัยนี้ เดิมนั้นการทำเกษตรเปลี่ยนไปจากพ่อหลีสมัยหนุ่ม ๆ คนเดียวนั้นนิยมปลูกส้ม ปลูกลิ้นจี่ การปลูกหอมแดง หอมหัวใหญ่ และกระเทียมก็มีอยู่ แต่การปลูกข้าวลดลงทำกันไม่กี่ยี่สิบปี เพราะน้ำท่วมไม่ค่อยดี ถั่ว งาเลิกปลูกกันไปเลยเพราะดินของที่นี่ไม่เหมือนดินทางเมืองนอก ปลูกแล้วก็ตาย ไม่ได้ผล สมัยก่อนที่การเลี้ยงวัวควายกันเยอะ เลี้ยงไว้ขายให้เขาซื้อไปไถนา คนเมืองมาซื้อ บางทีก็ซื้อไปฆ่ากินกันแต่คนไทใหญ่ไม่กินเนื้อสัตว์ ในสมัยก่อนนะ แต่สมัยนี้กินหมดไม่ว่าเนื้อ ที่ต้องเลิกเลี้ยงเพราะเขาใช้รถไถนาแทนควาย โรคห่าก็มีควายตายเยอะ คนเมืองก็มาขโมยควายวัวของคนใดอีก แต่สมัยก่อนเขาไม่แจ้งตำรวจ หากวัวควายหายก็ออกตามหา หากเจอตัวคนร้ายก็ยิงทิ้งเลย คนไม่ดี แต่ส่วนใหญ่ไม่เจอ หายแล้วก็หายไป

พ่อหลีบอกว่าสมัยนี้บ้านเมืองเจริญมันก็ดี แต่มันเหงา ลูกหลานเขาไปทำงานที่อื่นกันหมด ต้องอยู่กันลำพังคนเฒ่าคนแก่ สภาพความเป็นอยู่ก็ดีกว่าเก่า แต่เดิวนั้นสารพิษจากการปลูกส้ม ปลูกลิ้นจี่ก็มีมากขึ้น ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร อะไร งามันก็เปลี่ยนแปลงไปตามสมัย คนเดียวนั้นก็ต้องระวังตัวใครตัวมันรักษาตนเอง พ่อหลีบอกว่าอยากกลับไปมีสภาพสังคมเหมือนเมื่อก่อนเหมือนกันเพราะมีความสุขดี แม้มันไม่เจริญแต่คนดีมีมากกว่าสมัยนี้

บทสัมภาษณ์ แม่เฒ่าเฮือน จิ้งยี่

อายุ 84 ปี บ้านเลขที่ 4 หมู่ที่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่

สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 23 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2545 เวลา 16.30 น.

แม่เฒ่าอาศัยอยู่กระท่อมหลังเล็ก ๆ คนเดียว กระท่อมของแม่เฒ่าสร้างแบบบ้านของคนไทใหญ่ ในสมัยเก่าแม่เฒ่าเกิดที่เวียงหาวย จึงได้อยู่ร่วมยุคสมัยของพ่อล่าม

ครู แม่เฒ่าจำได้ไหมว่าพ่อล่ามย้ายออกจากหมู่บ้านเวียงหาวยกลับไปอยู่ที่เมืองนอก (รัฐฉาน) เมื่อไร

แม่เฒ่า ย้ายไปสักประมาณ 59 ปีแล้ว ประมาณปี พ.ศ. 2486 ตอนที่พ่อล่ามไป พ่อล่ามอายุได้ 75 ปี

ครู ครอบครัวของพ่อล่ามไปพร้อมพ่อล่ามหมดเลยใช่ไหม

แม่เฒ่า ไปหมดเลย ที่เหลือก็เป็นลูกข่าม (ลูกบวช) คือ สามเณรของแม่เฒ่า เขาก็อยู่ในบ้านเก่าของพ่อล่ามนั่นแหละชาวบ้านที่อยู่ใกล้ ๆ บ้านแม่เฒ่าก็อยู่ในที่ของพ่อล่ามหมดเลย

ครู เขาซื้อที่ดินต่อจากพ่อล่ามใช่ไหม

แม่เฒ่า ไม่ซื้อ พ่อพ่อล่ามออกไป ชาวบ้านก็แบ่งกันอยู่ที่ดินเมื่อก่อนเขาไม่ขายกัน ยกให้กันฟรี ๆ ของแม่เฒ่า เมื่อก่อนก็อยู่ใกล้ ๆ บ้านพ่อล่าม พ่อย้ายมาอยู่กับพี่ชายที่นอกคือ หรือนอกเวียง ที่เก่าก็ยกให้คนอื่นเขาอยู่กันไป เราก็มาบุกเบิกใหม่

ครู แม่เฒ่าทำมาหากินอะไรในสมัยที่พ่อล่ามอยู่

แม่เฒ่า เติ็ดสวนเงาะ สวนถั่ว เติ็ดนา (ปลูกถั่ว ปลูกงา และทำนา)

ครู ปลูกแล้วแม่เฒ่าเอาไปขายที่ไหน

แม่เฒ่า ขายที่บ้านเดียวกันนี้แหละ บางทีเขาก็เอาของมาแลก บางทีก็เป็นเงิน แล้งเขาก็เอาไปขายต่ออีกที่เขาก็ได้กำไร (ลักษณะพ่อค้าคนกลาง)

ครู แม่เฒ่าเคยไปช่วยงานของพ่อล่ามไหม

แม่เฒ่า ไปเป็นประจำ คนใดเขาก็เข้ามาช่วยกันเยอะ เป็น 80-90 คน มาจากแม่เฒ่า เชียงดาวก็มี พ่อล่าม เขาทำนา ทำหลายที่ ทำเยอะ

ครู แล้วที่นาของพ่อล่ามมีไหนด

แม่เฒ่า เขาก็ขายบ้าง ยกให้คนที่รักกันบ้าง ก่อนที่พ่อล่ามจะออกไป

ครู ตอนที่พ่อล่ามอยู่กับเดี๋ยวนีไม่มีพ่อล่ามอยู่แม่เฒ่าชอบแบบไหน

แม่เฒ่า ชอบเมื่อตอนพ่อล่ามอยู่ดีกว่ามันสงบไม่มีข้าศึกขี้โมย ใครทำไม่ดี พ่อล่ามก็เอาไปตีไปตีไปตีหมด (ประหารชีวิต) คนไม่กล้าทำผิด

ครู สมัยก่อนมันดีที่ว่ามันประหยัด นั้นประหยัดอย่างไร

แม่เฒ่า ถั่วห่อ ถั่วตาน มันบดต้องซื้อเอาของใส่ทองห่อไปวัด ของตานก็มีหมากมู หมากป้าว ถั่วฝักยาว ข้าวสุก ขาสุบ สีเสียด ปูน ใบพลู เท่านั้น สดางก็บดต้องใส่ พระก็ไม่เอาเงิน คนไปนอนวัด ก็มีมากมีถึงคนหนุ่มคนแก่แม่เฒ่า

ครู ข้าวหมู่น (ขนมน) ที่เขาเอาไปถวายมีอะไรบ้าง

แม่เต่า มีขนมเตียน (ขนมจันหามา) ข้าวยาญ ขนมจ็อก ข้าวต้ม ขนมซ้อเหมือนเตียนนี้ไม่มี

ครู เมื่อมีการอีคางใหม่

แม่เต่า ตามบ้านบ่มี แต่พ่อล่ำเขามีที่อีคางใช้แสงน้ำ พ่อล่ำเขามีคนทำหื้อทั้งอีคาง คำข้าว ทำนา พ่อ
ล่ำไม่ได้ทำคนชาวบ้านก็เต็มใจไปช่วยทำ เงินค่าแรงไม่ได้แต่ชาวบ้านก็ไม่มีใครขัดขืน พ่อล่ำเขา
เลี้ยงช้างเลี้ยงม้าแก่นั่น

ครู แล้วประเพณีการกินการทานสมัยก่อนต่างจากสมัยปัจจุบันนี้อย่างไร

แม่เต่า การทานประเพณีก็เหมือนกัน แต่ว่าบางอย่างหายไปอย่างปอยกองแล้วจะหายไป เพราะสมัยนี้มีไฟ
ปอยเตียนมีบ่อนเล่นการพนันม่วนจันกันเป็นเดือน กี่เดือน สมัยนี้มีปอยเตียนวันเดียว เมื่อก่อนงาน
ปอยเตียนมีบ่อนเล่นการพนันม่วนจันกันดี พอเล่นที่ปอยเตียนเมื่อวัน (กลางวัน) เมื่อคืนก็มาเล่นที่
ป้างลอง (บ่อนการพนัน) ที่บ้านพ่อล่ำต่อจนดึกบางคนเล่นตลอดแจ้ง ในบ่อนมีคนไปขายของกิน
ขายจิ้นไก่ ป็อค (ไก่สับเป็นชิ้นทอดหรือปิ้ง) ขายข้าวเหลียง ขายข้าวหลามนูน ขายฮื้อคนลอง
(คนเล่นไพ่)

ครู แม่เต่าเคยเข้าไปในบ่อนไหม

แม่เต่า บ่เคย ข้าเจ้าบ่ห่มอเล่น (เล่นไม่เป็น) คนเวียงหวายส่วนใหญ่ก็ทำนาทำสวน คนเล่นคนลองมี
น้อยคนที่มาเล่นเป็นคนนอกหมู่บ้าน

ครู เมื่อก่อนเขาเล่นวัวควายกันนักก่อ

แม่เต่า เลี้ยงนัก แต่คนไทยใหญ่เป็นบ่าฆ่าวัว ฆ่าควาย บางคนเป็นบักินจิ้นวัวจิ้นควาย บางบ้านวัวควาย
ตายเขาเอาไปฝัง บางทีคนเมืองเขาก็อมาขอไปกิน คนไตบักิน

ครู เพราะอะไรเขาถึงเลิกเลี้ยงวัวควายกัน

แม่เต่า มันเป็นโรคห่ากิน มีคนลักวัวควายไปพ่อง เสี่ยงบักินพ่อง พอมาสัก 30 กว่าปีนี่ เขาเริ่มมีรถแท็ก
เตอร์ใช้ วัวควายก็เลยหายไป

ครู โรงสีในหมู่บ้านเวียงหวายเมื่อก่อนมีไหม

แม่เต่า มี 2 โสง คือ โสงสีป่าไถ โสงสีฮื้อสี แต่พอฮื้อสีกับป่าไถตายไป กิจการก็เลิก เพราะลูกหลานไม่ทำ
คนเวียงหวายจึงเอาเขาไปสีที่ม่อนปิ่น

ครู การก้า การฟ้อนเมื่อก่อนกับเดี๋ยวนี้อย่างไร

แม่เต่า เมื่อก่อนก้านก ก้าโต เป็นงาม เครื่องแต่งตัวเป็นงาม การฟ้อนก็งาม ฟ้อนนวก ฟ้อนโตเมื่อก่อน
แสดงนานกว่าเดี๋ยวนี สมัยนี้แสดงก้าเดียวก็เสร็จแล้ว แม่เต่าไม่อยากจะดูเลย สมัยนี้สู้สมัยก่อนไม่
ได้แม่เต่าอยากให้เหมือนเมื่อก่อน

สัมภาษณ์ แม่เต่าแขก ทิศเหนือ อายุ 77 ปี บ้านเวียงหวาย

ประเพณีปอยเตียน

สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 28 เดือน กันยายน พ.ศ. 2545

ครู วันนี้จะมาคุยกับแม่เต่าเรื่องปอยเตียนอีกทีว่าปอยเตียนเดี๋ยวนี้กับเมื่อก่อนเหมือนหรือต่างกันอย่างไร
แม่เต่า ก็อย่างที่แม่เต่าเล่าให้ฟังครั้งก่อน ปอยเตียนในสมัยก่อนนั้นใช้ตามแซ่ (เอาไม้ไผ่ ไม้แห้งต่างๆ ไม่
เกี่ยวมามัดรวมๆกันนำไปรวมกันที่บ้านพ่อหลวงบ้าน แล้วแหกกันไปวัดแล้วจุดไฟกัน) เพราะในสมัย
ก่อนนั้นเทียนหยาบและแพงด้วย สมัยนี้มีเทียนมีโคมไฟก็เปลี่ยนมาใช้สิ่งเหล่านั้นแทน เพราะถ้าใช้
แซ่ตามไฟกลัวไฟไหม้วัด ในสมัยก่อนนั้นของที่ใช้ถวายพระนั้นก็จะเป็นแบบง่ายๆ เพราะของกินหยาบ
มักล้วยก็เอากล้วย มีอ้อยก็เอ้อ้อย มีข้าวก็กินไป สมัยนี้ของทำบุญมีมากมาย ของดีๆทั้งนั้นพระก็ตั้งใจ
ชาวบ้านที่ไปทำบุญก็ตั้งใจเพราะได้ทำบุญแต่สิ่งดีๆ แต่ต้องใช้เงินเยอะ เดี่ยวนี้จะทำบุญทำทานนั้นต้อง
มีเงิน ถ้าบ้านไหนมีเงินน้อยหรือไม่ค่อยมีการทำบุญนั้นก็就会被ตัดออกไปหรือถ้าจะทำก็ทำเล็กๆน้อยๆ

ครู อย่างแข่งต่างพุทธรูปบางบ้านก็มีบางบ้านก็ไม่มีเป็นเพราะเหตุนี้ด้วยหรือไม่

แม่เต่า ใช่แล้ว การทำบุญการทำแข่งต่างพุทธรูปก็ต้องซื้อกระดาด อุปกรณ์ต่างๆมาทำ ต้องแบ่ง งามๆ ดีๆ (ทำให้
สวยให้งาม) เพราะคนใดเชื่อว่าเป็นการต้อนรับพระพุทธเจ้าที่เสด็จไปโปรดพระมารดาที่สวรรค์ชั้น
ดาวดึงส์ พระพุทธรูปจะเสด็จลงมาที่เมืองสังขะนครเพื่อมาโปรดลูกศิษย์ ของพระสารีบุตร 500 รูป
ในวันที่เสด็จลงมานั้นถือเป็นวันเปิดโลกคือ โลกสวรรค์ โลกมนุษย์ โลกบาดาล จะมองเห็นกันหมด
ดังนั้นในประเพณีปอยเตียนจึงมีสัตว์ป่าหิมพานต์ คือ นก ไก่ ก็มาแสดงความเคารพพระพุทธเจ้า การ
ทำแข่งต่างพุทธรูป เมื่อก่อนนั้นทำกันทุกบ้านเพราะทำกันแบบง่ายๆ เย็นวัน 14 ค่ำจะนำผลไม้ไปห้อยเข้า
วันที่ 15 ค่ำจะเอาข้าว ผลไม้ ขนมาใส่ในแข่งต่างพุทธรูป ของลาวไม่มาใส่แต่จะนำอาหารลาวหวานไป
ถวายพระที่วัด เดี่ยวนี้บางบ้านก็ไม่ทำแข่งต่างพุทธรูป บ้านที่อยู่ใกล้กันเป็นทำก็เอาข้าวไปถวายร่วมกับ
เป็น ที่ไม่ทำเพราะว่ามันใช้เงินเยอะ คนที่จะทำไม่มี คนหนุ่มๆไปทำงานไม่มีเวลาทำ คนเฒ่าคนแก่ก็
ทำไม่ไหวก็เลยไม่ทำกัน

ครู อาหารที่ใช้ใส่บนแข่งต่างพุทธรูป ทำไม่ต้องใช้ ข้าว และผลไม้ ทำไม่ใส่อาหารลาว

แม่เต่า เขาใส่อย่างนี้กันมานานแล้ว คนเฒ่ารุ่นก่อนนั้นบอกว่าเวลาถวายทานพระพุทธเจ้าได้ใส่หมากไม้ ห้ามน
ใส่เนื้อสัตว์เพราะมันไม่ดี

ครู ปอยเตียนหรือปอยเดือน 11 นี้เขาจัดขึ้นมาเพื่ออะไร

แม่เต่า เมื่อก่อนนั้นคนใดไม่ค่อยมีโอกาสมาพบปะสนุกสนานกัน มัวแต่ทำมาหากินของใครของมัน เลยจัด
ประเพณีนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นการทำบุญ ระลึกถึงพระพุทธเจ้าและทำให้คนหนุ่มคนสาวได้มีโอกาสได้พบ
ปะกัน มาเที่ยวงานกัน ใครที่มีการแสดง ก้านก , ก้าโต ก็เอามาร่วมแสดงในงานด้วยเป็นการสร้าง
ความสนุกสนานและได้เข้าวัดทำบุญไปด้วย เพราะเราคนใดชอบทำบุญเข้าวัดอยู่แล้ว เป็นสิ่งที่ดีและมี
การทำมาตลอด

ครู ปอยเตียนนั้นปัจจุบันผู้ที่เป็นหลักในการจัดประเพณีนี้คือใคร

แม่เฒ่า ก็มีเจ้าอาวาสวัด ศรัทธา คนเฒ่าคนแก่ เป็นหัวคิดว่าจะทำอะไร คนหนุ่มคนสาว ลูกอ่อนก็ช่วยเตรียมงาน แต่คนหนุ่มคนสาว ลูกอ่อน จะชอบมาร่วมงานในตอนกลางคืนมากกว่าคนเฒ่าคนแก่ เพราะเขาสนุกได้พบปะกัน

ครู เดียวนี้ปอยเตียนมีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่

แม่เฒ่า ก็มีการทำบุญที่นำอาหารดีๆ ไปถวายพระได้สะดวกกว่าเมื่อก่อน ใช้เทียนแทนไข้ การทำแข่งต่างพุทธนั้นก็น้อยลง ก็เป็นไปตามยุคตามสมัย เมื่อก่อนนั้นปอยเตียนจะมีการแต่งดากันในตอนเย็น กลางคืนก็แห่ไปวัด เดียวนี้คนใดบางแห่ง (บ้านห้วยบอน) ก็มีการแต่งดากันในตอนกลางวัน เหมือนกับสลากภัตร เพราะเอาแบบอย่างคนเมือง ตอนมีสลากภัตรคนใดใหญ่ไปร่วมทำบุญกับคนเมือง พอมีปอยเตียนคนเมืองก็มาร่วมทำบุญกับคนใดใหญ่บ้าง แต่เขามาตอนกลางวันคนใดใหญ่นั้นต้องเตรียมอาหารการกินไว้ต้อนรับในตอนกลางวัน ดังนั้นปอยเตียนปัจจุบันจึงมีการแต่งดาเลี้ยงดูกันในตอนกลางวัน บ้านเวียงห้วยเราก็มีการเริ่มเอาแบบอย่างบ้างแล้ว เพราะมีคนเมืองมาร่วมทำบุญกับเรา ถ้าจะเลี้ยงดูกันกลางคืนนั้นมันไม่สะดวก

บทสัมภาษณ์พิธีกรรมเกี่ยวกับวันพระในช่วงวันเข้าพรรษาของชาวไทใหญ่
สัมภาษณ์ พ่อเฒ่าแม่เฒ่า ชาวเวียงหาวยในวันพระวันที่ 6 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2545
เวลา 19.00 น ณ. วัดเวียงหาวย

- ครู** พ่อเฒ่าแม่เฒ่ามาถือศีล ต้องแต่งชุดขาวทุกคนหรือเปล่าคะ ที่เห็นแม่เฒ่าใส่ชุดขาว พ่อเฒ่าจะแต่งชุดใดด้วยสีดำ, สีเทา, สีน้ำตาล โปกหัวด้วยผ้าสีขาวเป็นชุดที่ต้องแต่งกันทุกคนไหม
- พ่อเฒ่า** ไม่จำเป็น คนใดเราไม่บังคับเรื่องเสื้อผ้า จะใส่สีอะไรก็ได้ ขอให้ข้างในใจเป็นสีขาวบริสุทธิ์ก็พอแล้ว เมื่อก่อนแต่งตัวตามที่มิ แต่เดี๋ยวนี้ก็ทำตามที่นิยมกัน คนเฒ่าคนแก่ที่อื่นเขาใส่กันแบบนี้ คนใดก็ทำตามให้เหมือนเขาและมันก็เรียบร้อยดี ชุดที่พ่อเฒ่าใส่เป็นชุดของคนใด ที่เมื่อนอกเราก็น่าใส่กันแบบนี้
- ครู** ในช่วงเข้าพรรษา วันพระมีคนมาถือศีลเยอะมาก อย่างวันนี้มี 94 คน เป็นเพราะอะไร
- แม่เฒ่า** วันพระในช่วงเข้าพรรษาคงใคร่ถือว่าเป็นช่วงของการสร้างบุญช่วงเข้าพรรษามี 13 ศีล (วันพระ 13 วัน) เราควรมาถือศีลที่วัดให้ครบถ้าทำได้จะเป็นการสร้างบุญสร้างอานิสงฆ์ให้กับตนเองในภพหน้า
- ครู** หากเป็นช่วงออกพรรษาก็มีคนมาถือศีลมาทำบุญแบบนี้ไหม
- พ่อเฒ่า** ไม่มากเหมือนช่วงเข้าพรรษาเพราะว่าไม่เป็นที่นิยมกันแต่ถ้าใครมาถือศีลได้ก็จะดีมาก ที่เขาไม่มากก็เพราะไม่มีเพื่อนอยู่วัด มีคนน้อย พระสงฆ์ก็อยู่ไม่ครบ งานภาระที่บ้านก็มีลูกหลานคิดว่าไม่ใช่ช่วงเข้าพรรษาไม่จำเป็นต้องไปวัดทุกคืนและอีกอย่างการมาทำบุญที่วัดของคนใด เงินที่ใช้ซื้อของมาทำบุญและเงินปัจจัยที่ถวายพระค่อนข้างมากหากปฏิบัติทุกวันตลอดปีก็คงจะลำบาก ไม่มีเงินพอเขาก็จะเลือกทำกันในวันเข้าพรรษา
- ครู** การนำของมาทำบุญและการถวายของปัจจัยต่างจากเมื่อก่อนไหม
- แม่เฒ่า** ก็ต่างกันเมื่อก่อนเงินหายาก การถวายเงินกับพระกับวัดไม่ค่อยมี ของที่นำมาทำบุญจะนำมาทำบุญง่ายๆ มีข้าวมีกล้วยก็พอแล้วพระท่านก็ฉันง่าย ๆ แต่เดี๋ยวมีอาหารกินมากมายของที่จะนำมาถวายพระก็มีมาก คนก็นิยมทำบุญกันมากขึ้นการถวายปัจจัยก็ถวายกันมากๆ
- ครู** แล้วคนเฒ่าคนแก่ที่ไม่ค่อยมีเงินทำอย่างไร
- แม่เฒ่า** บางคนก็ไม่ค่อยอยากมาวัด เพราะอายุเขาที่เฒ่าของมาน้อยก็จะได้บุญน้อยไม่เต็มหน้าคนอื่น บางคนเขาก็ไม่คิดอะไรมีน้อยก็ทำน้อย แต่ต้องทำด้วยความเต็มใจ คนเมื่อก่อนมาวัดกันมากกว่าสมัยนี้อีกแต่เมื่อก่อนมีคนน้อยกว่าเดี๋ยวนี้
- ครู** ถ้าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์คนเมื่อก่อนมามากกว่ามาเกือบทุกบ้าน
- แม่เฒ่า** ใช่แล้ว เมื่อก่อนคนหนุ่มคนสาวก็มาถือศีล เด็กๆ ที่เฝ่ทางธรรมก็มาได้ แต่สมัยนี้คนหนุ่มคนสาวต้องทำมาหากิน ไม่มีเวลาที่จะคิดเรื่องมาถือศีล มาทำบุญตักบาตรตอนเช้าก็กลับกันเป็นส่วนใหญ่มีแต่คนเฒ่าคนแก่ที่นอนวัด

- ครู พ่อเฒ่าแม่เฒ่าคิดว่าการถือศีล นอนวัดในวันพระนอกจากจะได้สร้างบุญ สร้างอานิสงส์แล้วคิดว่าจะได้อะไรอีกไหมคะ
- พ่อเฒ่า ได้มีความสุขใจ เย็นใจ สงบ อยู่บ้านเราก็อธิศีลได้แต่ไม่สงบเท่ากับเข้าวัด อยู่บ้านบางทีก็อดไม่ได้ที่จะทำงานบ้าน คุณว่ากล่าวลูกหลานได้เสพความบันเทิงเช่น ดูทีวี, ฟังวิทยุ ทำให้ไม่สงบ มาวัดจะตัดสละทุกอย่างไม่มีลูกไม่มีหลาน ไม่มีห่วงกังวลถึงอะไร ไม่พูดถึงเรื่องของครอบครัวลูกหลาน ในวัดจะมีการทำสมาธิ การทำวัด การสวดมนต์ ฟังถ่อมหลัก บูชาเทียน เมื่อก่อนการเข้ามาในวัดของคนที่จะมาถือศีลจะต้องเคร่งครัด ทุกคนต้องถือศีลแปด หลังเที่ยงวัน ห้ามดื่มห้ามเคี้ยวจนบ่ายสามโมงหลังบ่ายสามโมงสามารถดื่มน้ำปานะได้อย่างเดียวแต่เดี๋ยวนี้ก็อนุโลมให้หลังเที่ยงวันดื่มน้ำได้แต่ห้ามเคี้ยว
- แม่เฒ่า คนที่เขามาวัดมาถือศีลจะต้องตำรวม ห้ามเดินเร็ว ห้ามข้ามไม้ใหญ่ ห้ามมองไกล ห้ามมองต่ำๆ มองใกล้ๆ ห้ามเคี้ยวใบไม้กิ่งไม้ ศีลห้าศีลแปดต้องเคร่งครัด ต้องกินเจ ห้ามกินเนื้อสัตว์ หากพ้นจากวันพระไปแล้วก็ต้องประพฤติตนให้อยู่ในศีลในธรรม ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตไม่ดื่มสุราของเมา ก็คือศีลห้าต้องให้ถือปฏิบัติอย่างจริงจัง
- ครู เดิมนี่การยึดถืออย่างเคร่งครัดเปลี่ยนแปลงไปบ้างไหม
- แม่เฒ่า ก็เปลี่ยนไปบ้างแล้วแต่คน บางคนก็ถืออย่างเดิม บางคนก็หย่อนยานไปเพราะสภาพความเป็นอยู่สมัยก่อนสมัยนี้ก็ไม่เหมือนกัน คนแก่เดิวนี่ต้องช่วยลูกช่วยหลานทำมาหากินต้องรับภาระเลี้ยงดูลูกหลานบางคนก็ไม่มีโอกาสได้เข้าวัดต้องเลี้ยงหลานที่กำลังร่ำพ่อแม่
- ครู เรื่องพิธีกรรมการสวดมนต์หรือการกล่าวโอกาสเวรदानอะไรเปลี่ยนไปบ้างไหม
- พ่อเฒ่า ไม่ค่อยเปลี่ยนก็ใช้ธรรมบาลีอย่างเดิมคนใดค่อนข้างยึดถือการไหว้พระสวดมนต์ที่เต็มรูปแบบตรงนี้ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก
- ครู ผู้ที่เป็นผู้นำในการนำกล่าวเขาริยอะอะไร
- พ่อเฒ่า ในส่วนของการกล่าวโอกาสเวรदानการนำสวดต่างๆ ก็คืออาจารย์วัด (มัคคทายก) แต่ถ้าในส่วนของการถ่อมหลักก็ให้ อุเฐ เป็นผู้นำแบ่งหน้าที่กัน
- ครู พ่อเฒ่ามีความเห็นว่าคนไทยคนเมืองไม่นิยมนอนวัดถือศีลกันมากเหมือนคนใดเพราะอะไร
- พ่อเฒ่า คนไทยคนเมืองเขาตัดเรื่องความสนุกสนานไม่ได้ เขากินเหล้ากันเขาชอบความบันเทิงมากกว่า คนใดส่วนใหญ่คนเมืองจะถือศีลห้าเท่านั้น จะมีที่ถือศีลแปดกันบางคน ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มีอายุมากๆ
- ครู สังเกตดูคนเฒ่าคนแก่ที่มานอนวัดจะบูชาเทียนกันมากกว่าวัดคนเมือง เพราะอะไร
- แม่เฒ่า เป็นการบูชาเจ้าพารา จะมีการจุดกันตลอดไครที่นอนไม่หลับก็จะลุกมาบูชาเทียนเพื่อเป็นการรวมจิตสงบจิตไม่ให้ฟุ้งซ่านและเหมือนเราได้บูชาพระพุทธ
- ครู วันพระถ้าขึ้น 15 ค่ำ หรือแรม 15 ค่ำ จะมีคนมานอนวัดกันมากกว่าขึ้น 8 ค่ำ, แรม 8 ค่ำ
- พ่อเฒ่า วันขึ้น 15 ค่ำ แรม 15 ค่ำ เราเรียกเดือนบนถือเป็นวันศีลหลวง คนนิยมทำบุญมากกว่าวันขึ้น 8 ค่ำ, แรม 8 ค่ำ

* ตามทั่วไปวันขึ้น 15 ค่ำ แรม 15 ค่ำ เขาเรียกวันอุโบสถศีลส่วนวันขึ้น 8 ค่ำ แรม 8 ค่ำ เขาเรียกวันธรรมะสวนะ *

ครู ลูกหลานของพ่อเฒ่าแม่เฒ่ามีส่วนร่วมในการทำบุญในวันพระของพ่อเฒ่าแม่เฒ่าอย่างไร
แม่เฒ่า ลูกอ่อนก็ช่วยส่งข้าวส่งน้ำ บางคนก็ช่วยทำก๊อกชอมดอให้พ่อเฒ่าแม่เฒ่า เตรียมตัวมาวัดเวลาที่
มีคนมาทานหัวศีลหัวชอมเด็กๆ ก็จะมาช่วยถวายของบางคนวันพระก็มาในวัดเพราะได้กิน
ขนมแต่ส่วนใหญ่ถ้ามาก็ให้อยู่เจียบๆ ห้ามเสียงดัง

ครู การนอนวัดของคนไฉนนิยมมาจำศีลกันกี่คืน

แม่เฒ่า การนอนวัดของคนไฉนมานอนกัน 1 คืน ในคือวันพระ คนไฉนจะเตรียมตัวเตรียมอาหารหรือ
สิ่งของที่นำมาทำบุญกันแต่เช้า พวกคนหนุ่มคนสาวพอทำบุญดักบาตรฟังพระเทศน์หรือให้
ศีลให้พรเสร็จก็จะกลับบ้านเพื่อกลับไปทำงานบ้านหรือไปทำงานนอกบ้าน ส่วนคนเฒ่าคนแก่
ก็จะอยู่ช่วยกันทำความสะอาดวัดพอถึงตอนเย็นก็ไหว้พระรับศีลและทำการสวดมนต์จำวัดค้าง
ที่วัด 1 คืน และลาพระกลับบ้านในตอนเช้าวันรุ่งขึ้นประมาณ 6 โมงเช้า

ครู ที่เคยเห็นคนไทยหรือคนเมืองบางวัดจะนอนกัน 2 คืน คือตอนเย็นก่อนจะถึงวันพระ 1 คืน
และคืนวันพระอีก 1 คืน เพราะอะไร

พ่อเฒ่า ก็แล้วแต่จะทำกัน คนเมืองที่นอน 2 คืนส่วนใหญ่จะถือศีลแปด ส่วนที่ถือศีลห้าก็จะนอนคืน
เดียว

ผู้ให้ข้อมูล

1. พ่อเฒ่าสุจินดา แสนยาวารี
2. แม่เฒ่าเกียงคำ แสนยาวารี
3. แม่เฒ่าแขก ทิศหน่อ
4. แม่เฒ่าโหยง ลุงคำ
5. พ่อเฒ่าหลี แดงก้อน
6. พ่อเฒ่าเสน่ห์ ศรีสวัสดิ์
7. แม่เฒ่า นุ คำลือ
8. พ่อเฒ่าหย่นนะ แดงก้อน
9. แม่เฒ่าผิว ลุงมา
10. แม่เฒ่าเมียะ นามหงส์
11. แม่อุ้ง เมืองใจ

บทสัมภาษณ์พ่อสุจินดา แสนยาวารี อายุ 72 ปี และ แม่เกียงคำ แสนยาวารี อายุ 72 ปี

บ้านเลขที่ 72 หมู่ที่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2545

พ่อสุจินดา และแม่เกียงคำ แสนยาวารี เป็นคนเชียงตุง เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเวียงหาว ได้ประมาณ 10 กว่าปี โดยลูกชายและลูกสาวเข้ามาก่อน ตอนหลังถูกพม่ารบกวมรังแกจึงอพยพมาอยู่ที่หมู่บ้านเวียงหาว พ่อสุจินดา เป็นผู้มีความรู้เรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยใหญ่เป็นอย่างดี นอกจากนี้ท่านยังมีหนังสือโบราณของไทยใหญ่ ที่มีอายุนับร้อยปี เป็นหนังสือที่แสดงถึงคำสั่งสอนของคนเผ่าคนแก่ไทยใหญ่ ที่ถ่ายทอดให้ลูกหลานได้รับรู้ถึงการปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรม และการปฏิบัติตนในประเพณีต่างๆ ตามธรรมเนียมโบราณว่าทำอย่างไร

ครู วันนี้อะไรให้พ่อสุจินดาเล่าชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยใหญ่ที่เมืองเชียงตุง และเมืองอื่นๆ ที่อยู่ในรัฐฉานว่าเป็นอย่างไร ก่อนที่พ่อจะย้ายมาอยู่ที่เวียงหาว

พ่อสุจินดา คนไทยใหญ่ที่เชียงตุง หรือที่อื่นๆ ตอนนี้สภาพเหมือนกันก็ต้องกล่ากลืนถูกพม่าข่มเหงรังแก วิจารณ์ในเรื่องเสรีภาพทั้งในความเป็นอยู่การนับถือศาสนา การเรียนของลูกอ่อน (เด็กเล็ก หรือเด็กนักเรียน) เขาบังคับให้เรียนภาษาพม่า ไม่ให้มีการเรียนภาษาไทยหากเรียนต้องแอบเรียน หลบๆ ซ่อนๆ ทหารพม่าถ้าเขาจะถูกจับ บ้านเรือนไหนใหญ่โตเขาก็มายึดเอาหมด สิ่งที่ชาวไทยใหญ่เคารพบูชาเขาก็ทำลาย หรือทำให้เสื่อมเช่น พระพุทธรูปก็เอาของต่ำใส่ไว้ในองค์พระ ผู้หญิงไทยใหญ่ที่สวยงามพม่าก็เอาไปเป็นเมีย ใครไม่ยอมก็จะถูกข่มขืน พวกผู้ชายก็ถูกบังคับให้ไปเป็นลูกหาบของทหารพม่า หรือบังคับให้ทำงานหนักๆ เช่น สร้างถนนหนทาง มีสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก

ครู พ่อสุจินดาอพยพมานี้มาอยู่กับลูกไซ้ไหม คิดจะกลับไปอีกไหม

พ่อสุจินดา คงไม่คิดจะกลับไปอีกแล้ว อยู่เมืองไทยมีความสุขดี ลูกเขาก็ไปทำมาหากินที่กรุงเทพฯ พระเจ้าอยู่หัวของไทยท่านดีเหลือเกิน ให้คนไทยใหญ่ได้มาพึ่งบารมี พ่อคงจะอยู่ที่นี้ไปจนตาย สงสารแต่คนไทยใหญ่ที่โน้น เขาลำบากกันแต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร การจะข้ามเขตแดนเดี๋ยวนี้ก็ยุ่งยาก ไม่ใช่ไปมาง่ายเหมือนเมื่อก่อน พวกพม่าก็ไม่อยากให้คนไทยใหญ่เข้ามา

ครู อยากจะถามถึงขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ของชาวไทยใหญ่ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน จากสมัยก่อนกับสมัยนี้

พ่อสุจินดา ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างเหมือนกัน เด็กรุ่นใหม่จะนำเอาประเพณีของคนไทยเข้ามาปนอยู่มาก คือเขาแยกไม่ออกว่าอันไหนเป็นไทยใหญ่อันไหนเป็นของไทย

ครู พ่อสุจินดาคิดว่าจะแก้ไขได้ไหม

พ่อสุจินดา คงอยากเพราะว่าตอนนี้เราอยู่ประเทศไทย ลูกอ่อนส่วนใหญ่เกิดที่นี่ โตที่นี่ได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของคนไทยมากกว่าของไทยใหญ่ และเด็กสมัยนี้ก็ไม่ค่อยใกล้ชิดกับคนเผ่าคนแก่ คนพูดอะไรเขาไม่ฟังไม่เชื่อ สอนยากกว่าคนสมัยก่อน

- ครู ถ้าเป็นอย่างนี้หากครูที่โรงเรียนจะสอนเกี่ยวกับภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยใหญ่ที่โรงเรียนบ้างจะดีไหม
- พ่อสุจินดา ถ้าโรงเรียนหรือทางคุณครูทำอย่างนั้นได้ก็จะดีมากเลยครับอย่างน้อยก็เป็นการย้ำเตือนให้ลูกอ่อนเชื้อสายไทใหญ่ของเขา (ของเรา) เพราะบางสิ่งบางอย่างที่เป็นของเก่าแก่ที่คนโบราณเขาสอนก็เป็นสิ่งที่ดี อย่างในหนังสือโบราณเล่มนี้มีคำสั่งสอนลูกหลานไว้ในนี้หมด คนเมื่อก่อนเป็นฟังคนเฒ่าคนแก่ และทำตามคนสมัยก่อนจึงเป็นคนดีนักสมัยนี้
- ครู ถ้าพ่อสุจินดาให้การสนับสนุนทางโรงเรียนจะมาขอให้พ่อไปเป็นวิทยากรช่วยสอนลูกอ่อนในโรงเรียนบ้างคงไม่มีปัญหาคะ
- พ่อสุจินดา ยินดีเลยครับ ถ้าคุณครูอยากจะให้ช่วยด้านใดก็บอกได้นะครับ
- ครู ขอขอบคุณพ่อสุจินดามากๆ นะคะ

บทสัมภาษณ์แม่เฒ่าแขก ทิศหน่อ อายุ 78 ปี บ้านเลขที่ 56 ม. 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่ และ
พ่อส่วยคำ ส่างสุ อายุ 70 ปี บ้านเลขที่ 55 ม. 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 16 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

- ครู แม่เฒ่าเข้าประเพณีต่างๆของคนไตเขาเมื่อตะกอนกับเด็วนี้เหมือนกันก่อน
แม่เฒ่า บางอย่างก็เหมือนบางอย่างก็ดีขึ้น ตะกอนวันปีใหม่ก็มีก้านเล่นน้ำ โสคน้ำกัน ออกหว่า ก็มี
ก้านก ก้าโต ฟันไฟบ่มี ต้มแซ่ต้มเกียะกันเอา สมัยบ่เด็วดีกว่าตะกอนมีไฟแจ้ ตะกอน
แห่ต้นข้าววัดต้มแซ่ พอแล้วก็เอามาต้มกัน (ดั้นเทียนที่แห่ถวายแล้ว) ไฟลูกสูงได้เสาไฟฟ้า
ปีใหม่ไปมาหาสู่คนเฒ่าคนแก่ เอาข้าว ของกัน ผักไปदान เล่นน้ำกัน
ครู ปีใหม่มีก้านกันหล้าเฒ่ากันก่อน
แม่เฒ่า บ่ได้มี
พ่อเฒ่า มันบ่มีเพราะจะใด ปีใหม่เป็นว่าจิตใจเปลี่ยนใหม่ คนเฒ่าเป็นว่าเป็นถือ
แม่เฒ่า คนสู้แต่เป็นถือ คนชี้หมู่ชี้หมามันบ่สู้มันก็บ่ถือ
ครู ตอนนั้นสักก็ปีมาแล้วหาแม่เฒ่า
แม่เฒ่า ตอนนั้นแม่เฒ่าอายุสัก สิบปาย บ่เด็ว 78 แล้วก่อน 60 กว่าปีมาแล้วหนอ
ครู ประเพณีสมัยก่อนมีคนนกก้อ
แม่เฒ่า ก้อมีคนบ้านไต่บ้านเหนือ คนไต่ได้บ่มี หนวดไต่มันบ่มีรถก็เลยมีแต่คนบ้านใกล้เคียง คนคอย
ลาง ใหม่หมอกจ้าม , แม่สาวแม่อาชื่อนี้บ่มามันไต่มีก้านมีงานก้อมีแต่คนบ้านเหนือบ้านไต่ เท่า
อัน บ่เด็ว คิมันมีรถไปมาง่าย ไฟฟ้าก้อมี เมื่อก่อนต้มเกียะคุ่นยาวเอาไว้ล่า ก้านก ก้าโต
ต้มมันแจ้ดี
พ่อเฒ่า เมื่อก่อนคนไต่มีก้าเวียงหาว บ้านลานยังบ่มีเตือ
ครู บ้านลานบ่มีคนไต่อยู่กาเจ้า
พ่อเฒ่า มันบ่มีคนอยู่ มีเฮือนอยู่ 2-3 หลัง เพิ่งมีบ้านคนเมื่อลุน บ้านเวียงหาวนี้บ้านใหญ่
เหลือเป็น ก้าโคนี้ไปเอาแม่อาช - เดินไปเอาโค 2-3 คิน ถึงได้ปีกมา
ครู ไปเอาโคนี้ เอาแต่ชุดมัน หรือว่าอย่างใด
แม่เฒ่า เอามาตั้งชุด ตั้งคนเดิน จ้างมาเลี้ยงข้าวเป็นหมด 20 - 30 คน
ครู ปอยครูหมอมีก้อ
พ่อเฒ่า บ่มี ปอยครูหมอเพิ่งมีมา 10 กว่าปีนี้ ตั้งแต่คนเมืองนอกเข้ามานี้แหละเมื่อก่อน
บ่มี บ่เกยสู้จัก บ้านเฮาบ่มี มีก้าปอยเดียน , ปีใหม่เล่นหมากข้าว , หมากบ่า
(สะบ่า)
ครู วิธีเล่นมืออย่างใด
แม่เฒ่า เป็นตั้งเป็นแถว แล้วขว้างไป โจมไป ถ้างขว้างถูกก็ได้แต้ม บ่มีก้านใส่เงินเล่นเอา
บ่วนกันบ่คาย

- ครู สมัยปู่ย่า เป็นมีการเล่นการพนันกันก่อนเจ้า
- พ่อเฒ่า มี
- แม่เฒ่า เมื่อก่อนแม่เฒ่าเป็นลูกอ่อน แม่เฒ่าเป็นคนอังกฤษ ถ้ามีเรื่องมีราวก็ไปอยู่กับที่บ้านพ่อย่า ถ้ามีเรื่องบ่าแล้วก็ไปที่ทุ่งสุลอังกฤษที่เชียงใหม่ แต่ก็ไม่ค่อยมีเรื่องมีราวอะยังกัน ตอนหลังพ่อย่า เป็นไปอยู่เมืองนอกเหี้ยมหมด ทางไทยเป็นก้อหื้อเขาเป็นคนไทย เป็นหื้อถ่ายฮูป ผัวใบเมียบ 7 วันก้อไปแสดงตัวที่อำเภอ เป็นบ่าเจ้าเขา เป็นก้อว่าเฮาบ่าใช้คนไทยจริง
- ครู ต้องเสียเงินก่อนเจ้า
- แม่เฒ่า บ่าเสียเงิน ไปรายงานตัวบ่าตาย แต่เดิมพ่อย่าเป็นมาอยู่ แม่เฒ่าก็บ่ารู้ว่าเป็นลูกตางใดมาเดิม ตั้งอยู่บ้านเด่น (ม่อนปิ่น) ต่อมาย้ายมาเวียงหาวยที่เวียงหาวยเพราะว่ามีต้นหาวยนัก
- ครู ย้ายมาเวียงหาวยเป็นทำมาหากินอย่างใด
- พ่อเฒ่า ก็ปลูกถั่ว ปลูกงา ปลูกข้าวกัน ปลูกถั่วเหลือง ถั่วดิน (ถั่วลิสง) สมัยก่อนดีดินถางเอาคนเดียว ฝัจะเอากว้างเต้าใดก็ได้ คนบ้านนัก
- แม่เฒ่า มีการทอผ้า ทอผ้าใส่กันเอง มีการปลูกดอกฝ้าย แล้วเอามาปั่นเป็นฝ้ายทอผ้าเมือง เดี่ยวนี้บ่ามีแล้ว คนทำไม่เป็น ลูกอ่อนก็บ่ารู้ บ่าได้เขียน
- พ่อเฒ่า คนบ่าเดียวเขาไม่ทำ ฝ้านันลูก
- ครู ปลูกถั่ว ปลูกงา แล้วเอาไปขาย
- พ่อเฒ่า เป็นมาซื้อถึงที่ บางครั้งก็เอาไปขายที่เวียงฝาง
- ครู นอกจากปลูกพืชทางเกษตร แล้งมีการค้าขายก้อ
- แม่เฒ่า มีเหมือนกัน แต่ไม่เหมือนเดี่ยวนี คนบ้านนี้ถ้าขายก็ขายถั่ว , ขายพริก ขายเกลือกันเหี้ย
- พ่อเฒ่า คนขายของเมื่อก่อนมีมาจากเมืองนอก เพราะคนเมืองนอกเดินทางเข้าออกง่ายเขาเอาของเมืองนอกมาขายก็มี ประมาณ 60 ปี ที่ผ่านมามีคนเมืองนอกมีพ่อค้าวัวต่างจากเมืองนอกมา บางทีก็ไปถึงเชียงใหม่ เวียงหาวยเปรียบเสมือนเมืองท่าที่พ่อค้าวัวต่างมาแวะพัก แวะขายสินค้า บางทีเขาไปถึงเชียงใหม่จากนั้นก็เอาของเชียงใหม่มาแวะขายที่เวียงหาวย การไปมาใช้การเดินทางด้วยเท้า
- ครู การเดินทางเขาน่าอะไรคิดตัวไปด้วย
- พ่อเฒ่า เอาข้าวไปไว้ครึ่งกลางทางนอนรอนแรมกลางทางไปเรื่อย ค่าไหนนอนนั่น พอลคนจีนจากเมืองต่วน เมืองหางเข้ามาเริ่มมีการใช้ม้ามากขึ้นมันเร็วกว่าวัว
- แม่เฒ่า คนจีนก็มาพักที่เวียงหาวยประมาณ 50 กว่าปีมาแล้ว คนจีนมาจากเมืองจีน ฝรั่งมาประมาณ 30 กว่าปี หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อเปลี่ยนการปกครองมาเป็นประชาธิปไตย ฝรั่งเริ่มเข้ามา
- ครู การทำมาหากินจากการปลูกพืชประเภทถั่ว งา ตอนนี้เปลี่ยนใหม่
- พ่อเฒ่า เปลี่ยนไปหมดแล้ว เพราะเขาเอามาทำสวนหมดแล้ว สวนลิ้นจี่ สวนส้ม
- ครู เพราะอะไร

- พ่อเต่า เพราะถ้าปลูกลงช้าๆ กัน 2 ปี ดิดกันมันจะตาย ต้องเปลี่ยนปลูกลงบ้าง ปลุกั่วบ้าง ปลุกข้าวบ้าง ปลุกช้าๆ กันมาได้เขื่อนันัก (หญ้ารก) ต้องไปถางที่ใหม่ หาที่ปลูกใหม่
- ครู ทางการฯ ได้ตั้งกลางป่าเมื่อไหร่
- พ่อเต่า ประมาณ 20 ปี เมื่อประหารไปโดยเข้ามาเป็นห้องกลางป่า
- ครู ปัจจุบันที่ดินที่อยู่ทำกินมีใบโฉนดหรือยัง
- พ่อเต่า มีหมดแล้ว นอกจากย่านในเวียงเก่า (ย่านบ้านแม่เต่า) ได้ครูทเขียวอยู่ เวียงหวาย ดึกว่าม่อนปิ่น บ้านเด่น เพราะไม่มีน้ำท่วม ที่สูง สมัยก่อนม่อนปิ่น บ้านเด่น เป็นจีเปอะ (จีโคลน) สูงเท่าหัวเข่า ถ้าบาก คนสมัยก่อนเลี้ยงวัว ควายกันนัก
- ครู วัว ควาย เลี้ยงไว้ทำอะไร
- แม่เต่า เลี้ยงนัก ๆ ก็เอาไว้ไถนาพ่อง บางทีก็เอาไว้ขายคนต่างบ้านมาซื้อไป กำ 4 - 5 ตัว บางคนเลี้ยงนัก ๆ ก็ขายนัก ๆ กำ 7 - 8 ตัว
- ครู เขาซื้อไปทำอะไร
- แม่เต่า ซื้อไปขายไปฆ่าอะหยั่งบ้างอยู่กับเขา คนใดเวียงหวายบ้างเลขฆ่าวัว ควาย เพราะถือว่าวัวเหมือนแม่เฮากินนมเป็น ควายเหมือนป้อ เพราะไถนาหื้อเฮามีข้าวกิน
- พ่อเต่า ถ้าวัวควายมันตายเต่า ตายเป็นพยาธิเป็นโรคก็กินกันอยู่ แต่ฆ่าฆ่ามัน หื้อมันตายคนเดียวก่อนกินจันอยู่ แต่ปัจจุบันกินกัน ฆ่ากันหมดบ้างถือกันละ สมัยก่อน วัว ควายที่ตายไปในโต่งในนา งูฉกมันตาย มีอีแอ้ง (แร้ง) มารุมกิน มีนกขนาด แต่เดี๋ยวนี๋หายไหมดแล้ว ถ้าไม้ใหญ่ มันบ่ามี เป็นว่าอีแอ้งมันเป็นผีของคนตะกอน ผีป่า บ่าเดียว เป็นเอาไปหมดแล้ว มันหายไปคนเดียวมัน สมัยนี้ต้องไปผ่อที่สวนสัตว์
- ครู เรื่องกิน เรื่องทาน ตะกอนกับเดี๋ยวนี้อย่างกันก่อ
- พ่อเต่า บ่าเหมือนกัน สมัยก่อนเงินมันไม่ค่อยมี กินทานกันง่าย ๆ ไม่ได้บังคับกัน ใครมีก็ทาน ใ้บ่ามีก็บ่าได้ทาน สมัยนี้มันเก็บเงินเรียไรกัน จำเป็นต้องออกต้องจ่าย
- แม่เต่า เมื่อก่อนเป็นจะสร้างอะไร เป็นช่วยกัน คนมีก็เป็นเงิน คนจนก็ช่วยแสง สมัยนี้บังคับมาจี้กัน ต้องออกเงิน เพราะสมัยนี้เงินมันหาง่ายกว่าสมัยก่อน
- พ่อเต่า การก่อสร้างเมื่อก่อนใช้ไม้ วัสดุสร้างด้วยไม้ สอกละ 30 สตางค์ ไปแบกเอาคนเดียว ถ้าเขาแบกมาส่งสอกละ 50 สตางค์
- ครู คราวทาน วิธีกันแปลกแตกต่างไปจากเดิมก่อ
- แม่เต่า ต่างกันนัก บ่าก่อนค้าหัว ไปทานพระมีข้าว มีผัก มีมันบ่ามี (คล้าย ๆ ผือก) หนึ่งใส่ไปเท่านั้น บางทีก็เอากล้วย มะพร้าวใส่ไป ภาชนะที่ใส่ก็ใช้ใบตอง สานก้วย (ตะกร้าไม้ไผ่) เอากระดาษรองเพื่อเอาใส่ของไม่มีกะละมัง ถังน้ำเหมือนปัจจุบัน ขนมน ข้าวมูลไม่มี
- ครู ข้าวมูล สมัยก่อนมีอะไร

- แม่เต่า ข้าวมูลจอก เดือน 3 ก็दानข้าวยาฐี , มีกานตานก้องหลัว (ฟัน) ก่อเรียงตั้งขึ้นสูง ๆ เอาไว้หื้อพระเจ้าหิงหนาว (พระสุมไฟหน้าหนาว) เป็นฮ้องว่า ดานก้องหลัวแต่ตอนนี้น้ำมันหายไปแล้ว เพราะน้ำมันบามี
- ครู การกั้นตอเดือน 3 สมัยก่อนต่างจากสมัยนี้อย่างไร
- แม่เต่า สมัยก่อนทำกันเยอะกว่านี้ ทำกันทุกหลังคา แต่เดี๋ยวนี้บางบ้านถ้าไม่มีเงินก็ไม่ทำ , บางบ้านก็ทำน้อยลง กำนไปกั้นตอ ก็ไม่ทั่วถึงเหมือนเมื่อก่อน
- ครู เหมือนเป็นทำแข่งสา่งปุก บางบ้านก็ทำ บางบ้านก็ไม่ทำเพราะอะไร
- พ่อเต่า คนมีเงินเป็นก็ทำ เป็นจอง (วัด) บางบ้านไม่ค่อยมีเงินก็ทำแข่งธรรมดา , บางบ้านก็ไม่ทำเลยตามเศรษฐกิจ
- ครู วัดเวียงหวายมีมาทีปีแล้ว
- แม่เต่า มีมาประมาณ 90 ปีแล้ว (วัดสร้างประมาณ 90 ปี)
- เกษม พ่อเต่าลองเปรียบเทียบความเป็นอยู่เมื่อก่อนกับเดี๋ยวนี
- พ่อเต่า เมื่อก่อนดีกว่า ตึกยากเมื่อก่อนมันบ่าเดือดร้อน มีข้าวกินก็สบายแล้ว ปู ปลา นกก็ไปหาเอาในห้วยในหนอง เดี๋ยวนีต้องหาเงินมาเพื่อซื้อทุกอย่าง นกก็ตายไปไม่ค่อยมีเพราะคนฉีดยา พ่นยา สัม ถิ่นจี้ มันตาย หนีไปหมด
- แม่เต่า แต่เดี๋ยวนีจะว่าบ่าดี ก็ยังดีอยู่เพราะหาเงินง่ายกว่าเมื่อก่อน การกั้นการอยู่ก็ดีกว่าได้กินนั กั้นของหลาย ๆ อย่าง กำนตานกก็ได้ตานัก มีครัวตานหลายอย่าง
- พ่อเต่า ชอบเมื่อก่อนอยู่สบายดี บ่าต้องเดือดร้อน
- แม่เต่า ชอบเดี๋ยวนีเพราะมันเจริญมีของกินของตานัก
- ครู แม่เต่ากับพ่อเต่าชอบความเป็นอยู่แบบใด
- พ่อเต่า แต่คนเมื่อก่อนมันคิมิสลิมิธรรมไม่รังแกกัน
- แม่เต่า สมัยก่อนคนเต่าไปวัดมีแต่เทียน , ดอกไม้ ไปวัดก็พอ แต่สมัยนี้ต้องมีเงินติดกระเป๋าไปด้วย เป็นเก็บค่าไฟ , ค่ากัณฑ์เทศน์ , ผ้าป่า ก็ต้องหอม (บริจาค) ด้วยเป็นถ้าเฮาบ่ามีเงินติดตัวก็อายเป็น คนเต่าบางคนไม่มีเงินก็ไม่อยากไปวัดแล้ว เมื่อก่อนไปวัดใจดีบ่าต้องห้วงสตาจค์ทองคำไม่ต้องกลัว ไม่ยุ่งเกี๋ยว เดี๋ยวนีต้องมีเงิน
- พ่อเต่า การสร้างวัดสมัยก่อนใช้ไม้ ใช้ช้างลาก ช้างเอามาจากเมื่อคนอก คนจ่วยกันทำ ไม่ต้องใช้เงินนัก
- ครู เมื่อก่อนมีการเล่นการพนันกันมีเรื่องเดือดร้อนก่อ
- พ่อเต่า ไม่มี คนเมื่อก่อนเวลาทำผิดเป็นทำโทษรุนแรงคนไม่กล้าทำผิด
- ครู สมัยก่อนไปเรียนที่ไหน
- พ่อเต่า ไปเรียนที่ม่อนปิ่น โรงเรียนเวียงหวายเพิ่งสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2496
- ครู พ่อเวียงหวายมีโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

- แม่เต่า เมื่อก่อนลูกอ่อนไปเรียนม่อนปิ่น เป็นช่วงเวลาน้ำท่วมลำบากพอมีโรงเรียนเวียงหวายก็สบาย
มันใกล้บ้าน ลูกอ่อนไปโรงเรียนทุกวัน เมื่อก่อนลูกอ่อนไม่ค่อยได้ไปโรงเรียน ฝนตก น้ำนอง
ก็หยุดเรียนทำให้เรียนไม่ค่อยเนื่อง ไปพองไม่ไปพอง
- ครู ความแตกต่างของลูกอ่อนที่ไปโรงเรียนสมัยก่อนกับเดี๋ยวนี้เป็นอย่างไร
- พ่อเต่า สมัยก่อนลูกอ่อนไปโรงเรียนไม่ต้องซื้อสมุด ดินสอ เพราะใช้กระดาษณวน สมัยนี้เด็ก ๆ ใช้
เงินเยอะ สมุด , หนังสือ , เงินค่าขนมใช้เยอะ
- ครู นิสัยใจคอเด็กต่างกันไหม
- แม่เต่า เด็กเมื่อก่อน พ่อแม่จน เด็กก็รู้จักคิด รู้จักทำงาน แต่เด็กสมัยนี้ขี้เกียจไม่ค่อยทำงาน ใช้เงิน
เก่ง ผู้ใหญ่พูดไม่ค่อยเชื่อฟัง เด็กเมื่อก่อนกลัวพ่อแม่ กลัวครู เด็กสมัยนี้อวดรู้กว่าผู้ใหญ่ไม่
กลัวใครไม่ว่าพ่อแม่หรือครูบาอาจารย์
- ครู เหตุใดแม่เต่าจึงมาประกอบอาชีพขายครัวดูบกา
- แม่เต่า ขายช่วยลูก บ้าฮู้จะไปทำมาหากินอะยังอยู่บ้านก็อยู่ป่าด้ายก็เลยไปซื้อครัวมาขาย หากของ
เหลือก็ยังได้กิน
- ครู กาดเวียงหวายเมื่อก่อนนั้นมีไหม
- แม่เต่า มี 7 วัน มีกาด ของก็ไม่แพงพออยู่ได้ ตามค่าของเงิน
- พ่อเต่า สมัยนี้เงินไม่มีค่า หาได้ไม่พอใช้ สมัยก่อนปลูกพืชมีคนมาซื้อถึงที่ขายไปหมด เริ่มเก็บหอม
ตามโกดังประมาณ 20 กว่าปีมานี้

บทสัมภาษณ์นางจีนแล ลุงหลู่ อายุ 37 ปี
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 20 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

สัมภาษณ์แม่หลวงบ้านต้นสูง

วันนี้แม่หลวงนำหนังสือมาให้เราดู แล้วบอกว่าเป็นหนังสือที่หมู่บ้านกะเหรี่ยง (ยาง) ทำมาให้ในหนังสือมีคนไทใหญ่ด้วย แม่หลวงชื่อ นางจีนแล ลุงหลู่ ที่จริงแล้วแม่หลวงมีนามสกุลว่า ลุงหลู่ เหมือนกับ ชอนะ , คำหลู่ , และสายรุ้ง เป็นญาติพี่น้องกันมีแม่กับพ่อคนเดียวกัน ที่นามสกุล ลุงหลู่ ลุงที่เป็นคนไต่เรียก หมายความว่า เป็นลุงเป็นป้า ที่ภาษาไทยเรียกว่า นาย , นาง แล้วด้วยตัว จีน ลุง แปลว่า ลุง นี้แปลว่า เนื้อที่ จับให้ละเอียดแล้วคลุกกับเครื่องปรุงทำให้เป็นก้อนกลมๆ เป็นอาหารของคนไทใหญ่ เขียนเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน แม่หลวงคิดว่าคนไต่ที่อพยพเข้ามาเมืองไทยก็เพราะว่าที่เมืองนอกมีความลำบากมาก เนื่องจากถูกพวกพม่าข่มเหงรังแก โดยเฉพาะพวกผู้หญิงต้องถูกพวกพม่าจับไปข่มขืน

ครู ตอนนี้แม่หลวงอายุเท่าไร

แม่หลวง ตอนนี้เข้าอายุได้ 7 ปี

ครู แม่หลวงมาที่นี่เดินมาหรือว่ามาอย่างไร

แม่หลวง เดินมาจากเมืองแก้งคอง มาตั้งแต่อายุ 18 ปี เข้ามาทางเมืองโต้น

ครู ถ้ามาจากเมืองแก้งคองกว่าจะมาถึงเมืองไทยเข้ามาทางไหนผ่านเมืองอะไรบ้าง

แม่หลวง จากแก้งคอง มาทางเมืองปันเข้ามาทางเมืองโต้น ผ่านแม่แกน ผ่านปางคอง เข้ามาทางบ้านลาน ปางคองเป็นเขตแดนของไทย และเป็นเขตชายแดนที่กั้นไทยกับพม่า ปางคองจะอยู่เลยบ้านหนองเต่าไปอีกมาก คือลูกจากบ้านหนองเต่าไปอีกครึ่งวันก็จะถึงปางคอง

ครู ตอนที่แม่หลวงมาเมืองไทยมากันกี่คน

แม่หลวง มากันประมาณ 7 - 8 คน ที่หนีมาเพราะว่าพม่าไล่เกณฑ์เอาคนในหมู่บ้านไปเป็นลูกหาบ และเป็นทหาร มาแล้วก็กระจายกันไปอยู่คนละที่ละทาง ต่างคนก็ ต่างหางานทำ บางคนก็กลับไป ที่เมืองนอกชวนญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงเข้ามาเมืองไทยกันเป็นจำนวนมาก

ครู ตอนที่แม่หลวงมาใหม่ๆ มาอยู่ที่บ้านต้นสูงเลยหรือเปล่า

แม่หลวง มาอยู่ที่บ้านลาน ตอนที่เขาทำเขื่อนที่บ้านลานแม่หลวงมาตั้ง 10 กว่าปี แล้ว เกิดลูกที่เมืองไทย มาอยู่หลังเตาบ่ม ตอนที่น้องมาเข้าโรงเรียนเวียงหาว น้องก็ต้องเดินจากหลังเตาบ่มเพื่อไป โรงเรียนทุกวัน จากหลังเตาบ่มก็ย้ายมาอยู่บ้านต้นสูง

ครู ที่มาอยู่บ้านต้นสูงนี้ย้ายมาจากหลังเตาบ่มหมดหรือเปล่า

แม่หลวง ไม่ใช่ มาจากหลังเตาบ่มบ้าง มาจากในสวนบ้าง มาจากที่อื่นบ้าง

ครู ที่มาอยู่ที่นี่เพราะสาเหตุอะไร

แม่หลวง หนีพม่ามา คนไต่เรียกว่า ป้ายเพ แปลว่า ลูกที่ร้อนมาอยู่ที่เย็น เพ แปลว่า มันจะเป็น สงคราม อยู่ไม่ได้กินไม่ได้

ครู ตอนที่มีการชวนกันว่าอย่างไร

- แม่หลวง ถ้าคนไหนลำบากมากๆ อยู่ไม่ได้กินไม่ได้ ก็ยกมาทั้งครอบครัว
- ครู แล้วที่มานี้พวกพม่าไม่เห็นหรือ
- แม่หลวง ไม่เห็น เพราะออกมาตอนกลางคืนประมาณตี 2 ตี 3 คือจุดโคมไฟไว้ที่บ้านทำเป็นว่ายังมีคนอยู่ ขนาดคนที่อยู่ข้างบ้านยังไม่รู้เลยว่าบ้านนั้นอพยพมาเมืองไทย ที่เป็นข้าวของเครื่องใช้ในบ้าน ไม่เอาอะไรมาซักอย่าง เอาอะไรมาซักอย่าง เอามาแค่เสื้อผ้าคนละชุดสองชุดเท่านั้น
- ครู ตอนเดินทางเจอพวกพม่าไหม
- แม่หลวง ไม่เจอเลย เพราะว่าถ้าเรารู้ว่าพม่าอยู่ที่ไหนเราก็เลี่ยง
- ครู ที่มานี้เดินมาตลอดเลยใช่ไหม
- แม่หลวง สมัยก่อนเดินมาตลอดเลย เคี้ยวนี้ค่อยยังชั่วเพราะมีรถ สมัยก่อนเดินจากบ้านมาเมืองไทยใช้เวลาเดินทางประมาณ 7 - 8 วัน
- ครู แล้วระหว่างเดินทางมานอนที่ไหน
- แม่หลวง นอนตามป่าบ้าง นอนตามหมู่บ้านคนอื่นบ้าง ถ้ามาถึงไม่ในป่าไม่มีที่นอนก็สุ่มไฟนอนกลางป่านั้นแหละ
- ครู แล้วที่นอนในป่าไม่กลัวหรือ
- แม่หลวง ก็กลัวบ้าง กลัวสัตว์ป่าแต่คนไม่กลัว
- ครู ไม่กลัวพม่ามาปล้นหรือ
- แม่หลวง มันก็ไม่มี เพราะว่าถ้าเรารู้ว่าพม่าอยู่ที่ไหนเราก็ไม่ไปทางนั้น
- ครู แล้วเรารู้ได้อย่างไรว่าพม่าอยู่ที่ไหน
- แม่หลวง มีชาวบ้านบอก เช่นที่เมืองไค่นเขาก็จะบอกว่าพม่าอยู่ที่นั่นที่นี้เราก็เลี่ยงไม่ไปทางนั้น
- ครู ที่มานี้มีเงินติดตัวมาบ้างไหม
- แม่หลวง มีคนละประมาณ 700 - 800 บาท บางคนที่ไม่มีเงินก็ยืมเพื่อนบ้านมาก่อน บางคนเงินหมดกลางทางก็มี
- ครู เป็นของกินเช่นข้าวสารทำอะไรเอา
- แม่หลวง เอาใส่ถุงมา ถ้าเป็นน้ำพริก ถั่วเน่า เกลือ ก็จะใช้วิธีด้าเป็นผงใส่ถุงมา เป็นหม้อ ช้อน จานก็เอามาอย่างละชิ้น สองชิ้น แล้วเอามารวมกัน ช่วยกันทำกับข้าวกินกัน
- ครู วันที่แม่หลวงมาใครเป็นคนชวน ใครชวนใคร
- แม่หลวง สามี่ สามี่บอกว่าจะไปอยู่กับพ่อที่เมืองไทยก็เลยชวนเพื่อน ชวนญาติพี่น้องตอนนั้นพ่อแม่ของแม่หลวงยังไม่มา แม่หลวงก็บอกพ่อแม่ว่าจะมาเมืองไทยกับสามี่ มาทำงานทำ มาทำงานทำ และก็ไปเยี่ยมพ่อสามี่ด้วย เอาข้าวสารมา 5 ลิตร ถั่วเน่า น้ำพริก เกลือ ใส่ถุง และมีเสื้อผ้าอีก 2 ชุด มา
- ครู คนที่แม่หลวงชวนมามีคนที่ลังเลใจว่าจะไปดีหรือไม่ไปดีมีบ้างไหม
- แม่หลวง มีบ้าง
- ครู แล้วคนที่ไม่ยอมมาแม่หลวงชวนเขาว่าอย่างไร

- แม่หลวง เราไปเที่ยวเมืองไทยกันใหม่ มีคนบอกว่าอยู่ที่เมืองไทยไม่ลำบากเหมือนเมืองนอก สามีบอกว่าจะไปก็ให้เก็บของ
- ครู มีไหมที่ชวนกันมาเพราะถูกพวกพม่าข่มเหงรังแกอยู่ไม่ได้ ก็เลยชวนกันมา มีหรือเปล่า
- แม่หลวง มีเหมือนกันตอนที่แม่หลวงมา ยังไม่มีคนมามาก ที่มาไม่มากก็เพราะว่าพม่ายังไม่ค่อยมาวุ่นวายมากนัก พ่อแม่ของแม่หลวงก็ยังอยู่ที่โน้น แต่ถ้าพมามายิ่งมากๆ ก็อยากจะมา
- ครู พมามายู่บ่อยไหมที่บ้าน
- แม่หลวง บ่อยเหมือนกัน เดี่ยวมาเกณฑ์คนไปเป็นทหาร เดี่ยวมาขอข้าวขอน้ำ ซื้อผู้ชายหนุ่มเอาไปเป็นทหาร พอมาอยู่เมืองไทยมันมีความสุขก็กลับไปบอกพ่อบอกแม่แล้วก็กลับมาเมืองไทยอีกจนเท่าทุกวันนี้
- ครู แล้วพ่อหลวงเคยไปช่วยพม่าบ้างไหม
- แม่หลวง เคย เคยไปเป็นทหารพม่า
- ครู พม่าให้ทำอะไรบ้าง
- แม่หลวง เอาไปฝึกเป็นทหารแบบทหารทั่วๆ ไป ตอนที่พม่าให้ไปยิงคนอื่นสามีก้เลยหนีมาเสียก่อนลูกหาบก็เคยเป็น ไปหาบเสื้อผ้า ลูกปืน หาบไปกับพม่า พม่าไปไหนก็ไปด้วย ถ้าไปเจอเขายิงกันก็หนี ถ้าไม่หนีก็ตาย
- ครู ตอนที่มากัน 7-8 คน นัดกันอย่างไรว่าจะมาเมืองไทย
- แม่หลวง ก็นัดกันเวลานั้นเวลานี้ ตอนกลางคืนออกมาเมื่อ 7 โมงตอนกลางคืนออกจากบ้านมาประมาณ 5 กิโลเมตรก็มานอนในป่า คือมีดที่ไหนนอนที่นั่น แล้วก็ตื่นนอนตอนตี 4 ก็เดินทางมาอีกมาถึงเมืองป๋น เดินทางอีกข้ามแม่น้ำคงมาถึงเมืองโต้น เมืองป๋นอยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำคง ส่วนเมืองโต้นอยู่ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำคง เรียกว่า ทำซาง เมื่อก่อนจะแบ่งเขตว่าทิศตะวันตกของแม่น้ำคงเป็นของพม่า ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำคงเป็นของไทยทางเมืองป๋นเมื่อก่อนเป็นพวกไตแต่เดี๋ยวนี้เป็นพม่าหมด นั่นแสดงว่าเมื่อก่อนเมืองโต้นเป็นของไทย
- ครู เวลานอนกลางป่ามีความลำบากอย่างไร
- แม่หลวง ลำบากมากตอนตื่นนอนในป่า ต้องเตรียมเดินมาด้วยเพื่อใช้สำหรับนอน ถ้าไม่มีเดินก็นอนได้ร่มไม้ ถ้าอยากเข้าห้องน้ำก็ไปในป่าผลัดกันไปส่ง
- ครู ที่มากัน 7-8 คนตอนเดินทางมา มีช่วงเวลาที่มีความสุขบ้างหรือเปล่า
- แม่หลวง มันไม่รู้สึกละไร เพราะว่าการเดินทางทำให้เหนื่อยมากใจคิดแต่เพียงว่าเมื่อไรจะถึง
- ครู มาถึงเมืองโต้นแล้วไปที่ไหนต่อ
- แม่หลวง มาถึงเมืองโต้นแล้วเดินมาอีก 1 วัน ก็ถึงแม่แกน จากแม่แกนมาบ้านลานอีก 1 วันครั้งมาถึงแล้วมาอยู่ที่บ้านลาน เมื่อก่อนจากบ้านลานมาเวียงห้วยแม่หลวงก็ใช้วิธีเดินมา ตอนนั้นไม่มีรถรับจ้าง มีแต่เกวียน
- ครู ตอนที่มาบ้านลานรู้จักพ่อหลวงบุญเย็นหรือเปล่า
- แม่หลวง รู้จัก พ่อหลวงก๊วย ไม่รู้ว่าคนเดียวกันหรือเปล่า

- ครู จายวันรู้จักไหม
- แม่หลวง รู้จักจายวันอพยพมานานแล้วตั้งแต่ตอนเด็กๆ ตอนที่มาแม่หลวงก็มารู้จักจายวันกับพ่อหลวงก๊วย
- ครู ทำไมถึงย้ายจากบ้านลานมาอยู่ต้นสูง
- แม่หลวง เพราะย้ายจากในสวน แล้วมาอยู่หลังเตาบ่มพอคิมยาศิย้ายมาอยู่ก่อนหน้านี้ญาติก็มาจากบ้านลาน เพราะว่าอยู่ในสวนมันเหนียวมันลำบากทำงานก็ไม่ได้เงินจึงมาขออยู่ที่หลังเตาบ่ม ที่สวนหลังเตาบ่มไม่มีใครอยู่ถ้าอยากอยู่ก็มาอยู่ก็เลยชวนกันมา เพี้ยว มาทำตูดอยู่หลังเตาบ่ม
- ครู ใครเป็นหัวหน้ามาสร้างตูดหลังเตาบ่ม
- แม่หลวง แม่หลวงกับลุงมน มาเป็นหลังแรก ยังสร้างไม่ทันเสร็จญาติพี่น้องรวมทั้งคนอื่นที่รู้จักก็มาอยู่ด้วยประมาณ 2 – 3 หลังคาเรือน ต่อมาก็มีคนมาอยู่เรื่อยๆ
- ครู มาอยู่ที่หลังเตาบ่มประกอบอาชีพอะไร
- แม่หลวง ไปรับจ้างทำงานสวน ทำนา ไปรับจ้างไปเกี่ยวข้าว ไปรับจ้างปลูกหอม เมื่อก่อนที่อยู่บ้านลานก็ไปทำสวนส้มได้ค่าจ้างวันละ 20 บาท ไม่พอกิน
- ครู ที่มาอยู่หลังเตาบ่มไปรับจ้างได้ค่าจ้างวันละเท่าไร
- แม่หลวง รับจ้างทำนา ก็จะได้ค่าจ้างวันละ 60 – 7 บาท
- ครู ไปทำนาไปทำให้ใคร
- แม่หลวง คนแถวๆ นี้ขอเขาไปทำสวนที่เวียงหาวบั้ง
- ครู ใครเป็นเจ้าของสวน
- แม่หลวง ลุงมา
- ครู ทำแล้วต้องส่งให้ลุงมาหรือเปล่า
- แม่หลวง ไม่ได้ส่ง เพราะว่าเราเพี้ยวสวนให้เขาแล้วเราก็ปลูกผักเล็กๆ น้อยๆ เอาไว้กิน ตอนที่มาอยู่หลังเตาบ่มใหม่ๆ ก็ไปรับจ้างเพี้ยวสวนให้เขา แล้วเราก็ปลูกข้าวปลูกกล้วยนิคหน้อยและก็ไปรับจ้างด้วย ไปรับจ้างลุงมาบ้าง ใครมาจ้างก็ไป
- ครู เคี้ยวนี้ค่าจ้างวันละเท่าไร
- แม่หลวง เคี้ยวนี้ค่าจ้างวันละประมาณ 70 – 80 บาท ถ้าไปปลูกข้าวได้วันละประมาณ 80 บาท ถ้าไปถอนหอมได้วันละประมาณ 70 บาท
- ครู ผู้ชายกับผู้หญิงค่าแรงงานเท่ากันหรือเปล่า
- แม่หลวง ไม่เท่ากัน งานไหนถ้าผู้หญิงได้วันละ 70 บาท ผู้ชายจะได้วันละ 80 บาท
- ครู ความจริงแล้วผู้หญิงกับผู้ชายใครทำงานได้มากกว่ากัน
- แม่หลวง ผู้ชายทำได้มากกว่า เพราะว่าผู้ชายมีแรงงานมากกว่าผู้หญิง
- ครู แม่หลวงมีที่ดินเป็นของตัวเองหรือเปล่า
- แม่หลวง ยังไม่มี
- ครู แล้วลุงมามีที่ดินได้อย่างไร
- แม่หลวง เพราะลุงมาเป็นคนไทย คือเป็นคนเมือง

- ครู แล้วตรงที่แม่หลวงอยู่ปัจจุบันเป็นที่ของใคร
- แม่หลวง มันเป็นที่ที่ทางพระอาจารย์บุญเลิศจัดให้อยู่ ก็เป็นเขตของวัดพระอาจารย์บุญเลิศให้อยู่ ไม่ได้เสียค่าเช่าให้อยู่ไปเรื่อยๆ ถ้ามีการมีงานอาจารย์บุญเลิศก็เรียกไปทำ ไปช่วยเหมือนเป็นลูกศิษย์พระอาจารย์บุญเลิศ
- ครู พระอาจารย์บุญเลิศเป็นคนที่ไหน
- แม่หลวง เป็นคนไทยหรือคนเมืองไม่รู้แน่ชัดแต่ฟังจากภาษาพูดคล้ายกับคนลาว
- ครู ทำไมเป็นที่ไว้วางใจของคนไต
- แม่หลวง เพราะอาจารย์บุญเลิศบอกว่าตัวเองมีเชื้อสายไต วัดเจดีย์งามก็เป็นคนสร้างเวลาคนไตพูดกับพระอาจารย์บุญเลิศต้องพูดภาษาไต ถ้าพูดภาษาเมืองพระอาจารย์บุญเลิศจะดูเอา วัดเจดีย์งามเป็นวัดที่คนไตชอบมาไม่ว่าบ้านจะอยู่ไกลแค่ไหนทั้งไตที่อยู่บ้านใหม่หมอกจาม บ้านแม่สาวจะชวนกันมาช่วยงานอาจารย์บุญเลิศอย่างเต็มที่ ถ้ามีงานที่วัดเจดีย์งามก็เลยดูเหมือนว่างานที่วัดเจดีย์งามเป็นวัดของคนไต
- ครู พระอาจารย์บุญเลิศเป็นลื้อหรือเปล่า
- แม่หลวง คล้ายๆ ลื้อ แต่สำเนียงออกลาว แต่ถ้าดูภายนอกก็เหมือนคนไทย ถ้าพูดเหมือนลาว แต่จิตใจก็รักคนไต คนไตเรียกว่า มีใจเป็นไต
- ครู แม่หลวงอยู่บ้านคันสูงใกล้กับพม่า แล้วมีหมู่บ้านใดอีกบ้างที่ใกล้กับพม่ามากกว่านี้
- แม่หลวง ไม่มีแล้วเป็นเขตชายแดน
- ครู คิดถึงบ้านที่อยู่ในเมืองนอกบ้างหรือเปล่า
- แม่หลวง คิดถึง เพราะมีญาติพี่น้องอยู่ทางโน้น ส่วนพ่อกับแม่มาอยู่ที่เมืองไทยแล้วน้องก็มาแล้ว ชื่อ ซอ คำหลู่ มาทำงานอยู่ที่เชียงใหม่ มาทำงานก่อสร้างอยู่ที่อำเภอหางดง ที่จริงแล้วยังมีคนไตอีกมากมายมาไม่หมด ที่มาก็ครั้งต่อครั้งของคนไตที่มีอยู่จากที่สำรวจพบว่าชาวไทใหญ่ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองไทยและมีนา มีสวน มีประมาณ 3,000 – 4,000 ครอบครัว สำรวจที่มาอยู่ตามท้องไร่ท้องนา สวนส้ม อยู่กับพ่อเลี้ยงที่บ้านม่อนปิ่น ห้วยผึ้ง และยังมีอีกที่สวนส้มบ้านลานที่ยังไม่ได้ข้อมูลแต่ทราบคร่าวๆ ว่ามีประมาณ 300 – 400 ครอบครัวที่ได้ข้อมูลก็เพราะว่าไทใหญ่ที่เข้ามาแล้ว มาลำบากไม่มีข้าวกิน ก็มาเอาข้าวสารที่บ้านแม่หลวง แม่หลวงก็จะแจกซื้อไว้
- ครู แล้วแม่หลวงเอาข้าวสารมาจากไหน
- แม่หลวง จะมีคนทางเชียงใหม่มาซื้อให้ เป็นคนไตเหมือนกันซื้อมาให้ครั้งละประมาณ 10 – 20 กระสอบ เอามาไว้สำหรับคนที่เพิ่งอพยพมาใหม่ๆ ที่ยังไม่มีกิน
- ครู เขาเอาข้าวสารมาส่งอย่างไร
- แม่หลวง เขามาซื้อไว้ที่โรงสีถ้าเราจะเอาก็ไปบอกให้เขา เขาก็เอาส่ง ชื่อโรงสีแม่มาว
- ครู เคียวนี่ทำไมไทใหญ่ถึงอพยพเข้ามาในเมืองไทยมาก ที่เมืองนอกมันลำบากมากเลยหรือ

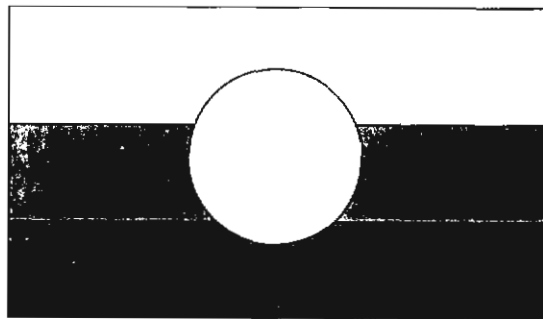
- แม่หลวง เด็กวันนี้คนใดอยู่ที่เมืองนอกไม่ได้ เพราะว่าตอนนี้พม่าวุ่นวายมากขึ้นทุกที เมื่อวานนี้ไปเจอที่เพิ่งอพยพมา ที่โกดังเก็บหอมของอำมมร เขาเล่าให้ฟังว่าพม่ามาไล่จับมาฆ่า ผู้ชายก็เกณฑ์ไปเป็นทหารถ้าเป็นผู้หญิงก็เอาไปข่มขืน
- ครู อยากให้แม่หลวงไปถามคนใดที่อพยพมาใหม่ ว่าที่เมืองนอกมันมีความลำบากยากแค้นมากเพียงใด อย่างที่ ILO เป็นองค์กรของฝรั่ง ถ้าเขาเข้ามาตามชายแดนเขาจะถามถึงเรื่องของสิทธิมนุษยชน ว่ามีความลำบากเพียงใด
- แม่หลวง คนใดบางคนไปเจอพม่าจริงๆ โดนทำร้าย โดนเกณฑ์ไปเป็นทหาร เกณฑ์ไปเป็นลูกหาบเพียงแต่ได้ยืมคนอื่นเล่าให้ฟังเท่านั้น
- ครู ถ้าบริเวณชายแดนเราทำสิ่งที่ไม่ผิดกฎหมายก็ถือว่ามีการให้การศึกษา มันเป็นนโยบายของโลกว่าคนต้องให้กินคืออยู่ดี จัดให้เรียนหนังสือให้เข้าโรงเรียนแต่ถ้าจะให้เราช่วยไปขอบัตรเราช่วยไม่ได้แต่เราช่วยไปแต่เราช่วยได้ในเรื่องที่ไม่ผิดกฎหมาย แต่ถ้ารัฐทรราชปัญหา อาจสะท้อนให้หาแนวทางแก้ไข ที่ช่วยได้ก็คือถึงความช่วยเหลือเข้ามาช่วย
- ครู มาอยู่ที่นี้คิดถึงบ้านที่เมืองนอกอย่างไร
- แม่หลวง ถ้าบ้านเมืองสงบสุขก็จะกลับไป
- ครู ที่อยากกลับไปที่นี่มีอะไร
- แม่หลวง มีที่นา ที่สวน มีวัว มีควาย การทำมาหากินง่ายกว่าทางนี้ ไม่ลำบากถ้าไม่มีพม่ามาวุ่นวาย เป็นผัก ปลา ก็หาง่าย ไม่ได้เสียเงินซื้อมาอยู่ที่นี้ไม่ได้ทำงานก็ไม่มีกิน เป็นสวน เป็นนาที่นี้ก็ไม่มีไม้ไขของเรถ้าอยู่ที่เมืองนอกมีสวน มีนา มีวัว มีควายที่ก็กว้าง น้ำท่าก็อุดมสมบูรณ์จะสนุกกว่า จะปลูกอะไรก็ง่ายเวลามีผักก็นำไปขายบ้างที่ให้กับเลขๆ ก็มี การทำมาหากิน วัฒนธรรมก็เหมือนหมู่บ้านใดในเมืองไทย เพียงแต่ว่ามีพม่ามาวุ่นวาย พม่าชอบมาเกณฑ์คนไปเป็นทหารเวลามาเมืองไหนก็เกณฑ์ไป แต่ถ้ามาพบทหารใดก็สู้รบกันชาวบ้านต้องหนีพม่าชอบมายิงวัวควายที่เลี้ยงไว้แล้วเอาไปกิน ถ้าเขาไปในสวน ในนา มีอะไรที่กินได้ก็จะเอาไปกินหมด เบ็ดไก่เป็นหมูก็ยังกิน ตอนทำมาเวลาเกี่ยวข้าวพม่าก็มาขอข้าวไปครึ่งหนึ่งของข้าวที่ได้ ถ้าไม่ให้ก็ทุบตี คนใดบางคนก็ถูกยิงตาย เป็นแบบนี้จึงอพยพกันมาเรื่อยๆ
- ครู แสดงว่าตอนที่แม่หลวงมาพม่าไม่ค่อยมาวุ่นวายเท่าไร
- แม่หลวง ตอนที่แม่หลวงมาพม่าไม่ค่อยมาวุ่นวายเท่าไร แต่เดี๋ยวนี้คนที่มาเล่าให้ฟังว่าพม่ามาวุ่นวายมากก็ เพราะว่าทหารพม่ารู้ว่าคนใดเอาของกินให้กับทหารใด ก็เลยมาทำร้ายคนใด ที่มาทำร้าย เพราะว่า ทหารพม่าไม่อยู่กับทหารใด พบกันเมื่อไรยิงกันทุกที ถ้าคนใดให้ของกินทหารใดทหารพม่าก็จะมาเผ่าบ้านใด ที่เมืองเก็งตองพม่าเคยเผ่าบ้าน เผ่าไปประมาณ 10 หลังคาเรือนที่บ้านนังก็ พม่าก็ไปเผ่าบ้านของเขา เขาก็เลยหนีมา ชวนกันมาหมดเลย ไม่ได้อะไรมาซักอย่างไม่ว่าเงินทอง เสื้อผ้า ถูกพม่าเผ่าหมด
- ครู คนที่อพยพมาโดยที่ไม่มีอะไรติดตัวมาเลยคงลำบากมาก
- แม่หลวง ก็ไม่เท่าไร เพราะว่ารู้จักเส้นทางมาดีพอสมควรเพราะเคยมาเที่ยวที่เมืองไทยหลายครั้งแล้ว

- ครู แล้วมาทำมาหากินอะไร
- แม่หลวง ช่วยกันทำมาหากิน คือจะเป็นคนทำงานเก่ง มารับจ้างถอนหอมบ้าง มีงานอะไรให้ทำก็ทำหมด ไม่เลือกงาน
- ครู ถ้าแม่หลวงจะไปเชียงใหม่ต้องผ่านการตรวจบัตรอะไรบ้าง
- แม่หลวง มีการตรวจเหมือนกัน แต่ก็ไม่ตรวจทุกคน มีเป็นบางครั้ง ถ้าตรวจเจอ ถ้าเป็นบัตรสีฟ้าก็ไปเอาหนังสือเดินทาง อนุญาตให้ไปเป็นเวลา 7 วัน ถ้าคนไหนที่ไม่มีบัตรก็ทำมาหากินอยู่แถวๆ นี้ ไม่ไปไหน
- ครู แม่หลวงมีบัตรอะไร
- แม่หลวง มีบัตรสีฟ้า
- ครู แล้วบัตรสีชมพูคือบัตรอะไร
- แม่หลวง บัตรสีชมพูเป็นบัตรที่ต่ำกว่าสีฟ้า และมีสีเขียวอีก สีเขียวก็พอๆ กับสีชมพู บัตรสีฟ้าถ่ายเมื่อ พ.ศ. 2533 สีชมพูถ่ายหลังสีฟ้า เป็นบัตรอย่างเดียวกันแต่คนละ พ.ศ. คือ แบ่งยุคของการเข้ามาเองว่าใครเข้ามาก่อนมาหลัง บัตรสีชมพูห้ามออกนอกเขตไปเชียงใหม่ไม่ได้ ถึงแค่ไชยปราการ ส่วนบัตรสีเขียวขอบแดง เป็นบัตรควบคุม ออกจากอำเภอไม่ได้ ทั้งจริงแล้วคนไต้หวันทุกที่ที่มีบัตรหรือไม่มีบัตรไม่สนใจไปเรื่อยๆ
- ครู แล้วผ่านด่านได้อย่างไร
- แม่หลวง ถ้าไปเจอตำรวจตรวจก็บอกว่าไปเที่ยวที่นั่นที่นี้เดี๋ยวก็กลับตำรวจก็ให้ไป บางคนก็บอกว่าไปเยี่ยมญาติที่โรงพยาบาลที่นั่นที่นี้ไปสองสามวันก็กลับถ้าผ่านไปได้ก็ไม่หวนกลับมาอีกเลยบางคนก็ไปทำงานที่อื่น แต่ถ้ามีบัตรก็เอาหนังสือเดินทาง
- ครู ที่มีการสอนหนังสือใดใครเริ่ม
- แม่หลวง ลุงอินตา ลุงอินตาเป็นคนสอนหนังสือใด ที่สอนเพราะว่าคิดว่าที่ได้ยินเขาพูดกันว่าเด็กๆ คนใดจะไปโรงเรียนบางคนพ่อแม่ก็ไม่มีเงินส่งถ้าไม่ได้เรียนหนังสือไทยก็ให้เรียนหนังสือใดเป็นคนใดไม่มีความรู้ไม่ว่าจะเป็นภาษาใด หรือ ภาษาไทย โคม่าจะไม่มีความรู้ ก็ไม่รู้จะเอาอะไรมาพูดมาเขียน ที่จริงใดก็มีหนังสือก็เลขหาครูมาสอนคือครูอินตา
- ครู ที่ว่าไปดันสูงไปได้อย่างไรทั้งๆ ที่ไม่มีบัตร
- แม่หลวง ก็มีอยู่ 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 เหมารถตู้ไปไปประมาณ ตี 1 ตี 2 เหมารถครั้งละ 2,000 บาท วิธีที่ 2 พ่อเลี้ยงคนไหนอยากได้ไปทำงานก็ให้มารับเอา ใช้วิธีปลอมตัวเป็นลูกพ่อเลี้ยง คือต้องแต่งตัว ให้ดูดี แต่ถ้าไปถึงดันสูงเขาก็ต้องเจอตำรวจอยู่ดี ก็ใช้วิธีเอาเงินให้ตำรวจ บางทีตำรวจจำได้ว่าเป็นคนเมืองนอก ก็ให้เงินตำรวจไปประมาณ 3,000 – 4,000 บาท
- ครู เงินที่ได้จากการทำงานเอาไปไว้ไหนหมด
- แม่หลวง ต้องเก็บไว้เพราะนำไปฝากก็ไม่ได้
- ครู ถ้ามีขโมยหรือโจรมาปล้นทำอย่างไร
- แม่หลวง ก็แล้วไป เพราะไม่รู้จะทำอย่างไร แต่ต้องมีหน้าที่เก็บ

ครู คนไต่ที่มาอยู่ที่นี่เขามีปัญหาใหม่และเขามีปัญหากับใครบ้าง
 แม่หลวง มีปัญหากับคนไต่เหมือนกัน คือแย่งชิงกันเอง เขามีชนกติดหลัง คือไม่มีบัตร เขาจะทำอะไร
 มากก็ได้

สัมภาษณ์ นายสมชาย และพระอุทิศ ฐิติบุญโญ (ตุ๊พี่หลู) รักษาการเจ้าอาวาสวัดต้นสูง

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2546

ธงชาติไต่

สีเหลือง เติมที่นั่นเรามีความหมายว่าพระเจ้าแผ่นดิน แต่ตอนนี้เราไม่มีพระเจ้าแผ่นดินแล้วความหมายก็เลยใช้
 เป็นศาสนาแทน และก็ช่วยกันบอกความหมายต่อกันไป
 สีเขียว คือ ดินน้ำหินผา ความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดิน
 สีแดง คือ เลือดเนื้อชาวไต่ใหญ่ที่หลั่งนองปกป้องแผ่นดินของตนเอง
 สีขาว เติมที่คือศาสนาเป็นศูนย์กลางของจิตใจคนไต่ใหญ่ แต่ตอนนี้ความหมายได้เปลี่ยนไปเป็นความเป็น
 มิตรต่อเพื่อนบ้าน ต่อผู้คนที่อยู่รอบข้าง

ส่วนสัญลักษณ์ที่ปรากฏข้างๆ นั้นเรียกว่า อ่างเสือ เพราะว่าคนไต่ นั้นสืบเชื้อสายมาจากเสือ คนไต่
 นั้นมีความสง่าและทรนงอย่างกับเสือ

การจัดพื้นที่บนเวทีนั้นเราชาวบ้านเป็นคนกันจัด แต่รูปแบบนั้นจายุ่นเป็นนักร้องของวงดนตรีนำมา
 ด้วยมาคิดเพราะว่าเวลาไปแสดงที่ไหนก็ตามก็จะติดสัญลักษณ์อย่างนี้ทุกครั้ง

พระหลู ได้อธิบายว่าเป็นการเตือนคนไต่ไม่ให้ลืมชาติของตนเอง ชาติไต่ นั้นมีทั้งภาษา วัฒนธรรมที่
 เป็นของตนเอง และการที่ได้เปิดเวทีแบบนี้ก็เป็นโอกาสอันดีที่จะประทับใจคนไต่ของเราและยังอ้างถึง
 การฟังฟังพระบรมโพธิสมภารของพระเจ้าแผ่นดินไทย ทั้งนี้เราก็ไม่ได้หวังเรื่องการกู้ชาติอะไรหรอก

จ่ายยุ่นมาแสดงดนตรีนั้นมาเองเพราะว่ามาร่วมทำบุญให้ชาวใต้ด้วยกันได้ดู จ่ายยุ่นนั้นเป็นคนเปียงหลวง อำเภอเวียงเหนือ จังหวัดเชียงใหม่

เจ้าส่างกอหลั้นมาเป็นเจ้าปอน รับदानหั่ววัดเพราะว่ามหาบุญเลิศเป็นเจ้าภาพในการจัดงานและอีกอย่างหนึ่งเจ้าส่างกอหลั้นนั้นเป็นพระอาวโโส

การจัดงานนั้นเราเก็บเงินจากชาวบ้านหลังคาละ 200 - 300 บาทแล้วแต่ที่ตกลงกันในที่ประชุม ในปีนี้งานนั้นเล็กเพราะไม่ได้ขอเงินสนับสนุนจากพระที่อยู่กรุงเทพฯ ปีที่แล้วมีบางรูปก็ส่งมาสนับสนุนเป็นหมื่นก็มี เงินนั้นเราก็เอามาจัดการเรื่องค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าของรางวัลต่างๆ ให้กับหั่ววัดที่มีการแสดงร่วม หั่ววัดนั้นเรามีการส่งจดหมายเชิญไปทุกหั่ววัดที่เป็นวัดใต้ และวัดคนเมืองที่อยู่ในตำบลเดียวกันทางหั่ววัดก็จะส่งพระมา 1 รูป สังข์และยอด ประมาณ 200 - 300 บาท และนำเอาการแสดงมารวม

บุคคลอ้างอิง

บุคคลอ้างอิง

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

1. แม่เฒ่าแขก ทิศหน่อ	อายุ 78 ปี	บ้านเลขที่ 56	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
2. แม่เฒ่าหนู ซอยะ	อายุ 71 ปี	บ้านเลขที่	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
3. พ่อเฒ่าอ่อง คันธิ	อายุ 70 ปี	บ้านเลขที่ 88	หมู่ 3	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
4. พ่อเฒ่าหลี แดงก้อน	อายุ 82 ปี	บ้านเลขที่ 23	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
5. พ่อเฒ่าหวั่นนะ แดงก้อน	อายุ 70 ปี	บ้านเลขที่ 21	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
6. แม่ผัว แดงก้อน	อายุ 66 ปี	บ้านเลขที่ 23	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
7. พ่อเฒ่าสุจินดา แสนยาวารี	อายุ 72 ปี	บ้านเลขที่ 158	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
8. แม่เฒ่าเกียงคำ แสนยาวารี	อายุ 72 ปี	บ้านเลขที่ 158	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
9. แม่เฒ่าเสือน จ้อย	อายุ 84 ปี	บ้านเลขที่ 43	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
10. แม่เฒ่าอ่อง คำเรือน	อายุ 80 ปี	บ้านเลขที่ 37	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
11. แม่เฒ่าป้าง แสงหลู่	อายุ 75 ปี	บ้านเลขที่ 25	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
12. พ่อส่วยคำ ส่างสุ	อายุ 70 ปี	บ้านเลขที่ 55	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
13. แม่เฒ่าเมี้ยะ ปู๊ยัง	อายุ 81 ปี	บ้านเลขที่ 77	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
14. พ่อเฒ่าคำ ลายใส	อายุ 83 ปี	บ้านเลขที่ 97	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
15. พ่อหลวงใจ มะลิแก้ว	อายุ 67 ปี	บ้านเลขที่ 45	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
16. พ่อเสน่ห์ ศรีสวัสดิ์	อายุ 65 ปี	บ้านเลขที่ 12	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
17. พ่อสนั่น แสงตะ	อายุ 62 ปี	บ้านเลขที่ 67	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
18. แม่เฒ่าเต็ง สุขใจ	อายุ 70 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
19. คุณปิ่น ใจบุญ	อายุ 43 ปี	บ้านเลขที่ 62	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
20. นางสมสาย เชิดชูสกุลเจริญ	อายุ 51 ปี	บ้านเลขที่ 19	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
21. นางสาวจิราภรณ์ แสนยาวารี	อายุ 30 ปี	บ้านเลขที่ 158	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
22. นางสาวเบญจวรรณ บัวอุ้นใจ	อายุ 23 ปี	บ้านเลขที่ 30	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
23. นายอินตา ลุงแสน	อายุ 37 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
24. นางกิ่ง ลุงหลู่	อายุ 37 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
25. นายสมชาย นันดา	อายุ 48 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
26. นายวิยะ ปันคำ	อายุ 50 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
27. นางคำหลู่ ลุงหนุ่ม	อายุ 35 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
28. นายหลอย จินนะ	อายุ 45 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
29. เด็กชายเอกพจน์ ลุงคำ	อายุ 12 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
30. นายพิมาน ลุงดา	อายุ 14 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่

31. นายบุรินทร์ โสกา อายุ 15 ปี บ้านเลขที่ - หมู่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่
32. เด็กชายเมืองไทย นายหลู่ อายุ 14 ปี บ้านเลขที่ - หมู่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่
33. เด็กหญิงสุมาลี บุญแพ่ง อายุ 13 ปี บ้านเลขที่ - หมู่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่
34. เด็กหญิงอรอุมา ลุงมา อายุ 13 ปี บ้านเลขที่ - หมู่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่
35. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 20 คน โรงเรียนบ้านเวียงหวาย หมู่ 9 ต. ม่อนปิ่น
อ. ฝาง จ. เชียงใหม่
36. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 20 คน โรงเรียนบ้านเวียงหวาย หมู่ 9 ต. ม่อนปิ่น
อ. ฝาง จ. เชียงใหม่
